

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΣΤΙΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ**

7^{ος} ΚΥΚΛΟΣ (Ακαδημαϊκό Έτος 2012-2013)

**« Η Ευρωπαϊκή πορεία των χωρών
Των Δυτικών Βαλκανίων »**

**Διπλωματική Εργασία
της
Ελένης Χυτοπούλου-Παππά**

Επιβλέπων : Καθηγητής κ Άγγελος Κότιος

Πειραιάς, Μάρτιος 2013

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Στο πλαίσιο της διπλωματικής μου εργασίας στο Μεταπτυχιακό Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών στο ΠΑΠΕΙ, επέλεξα να ασχοληθώ με την ευρωπαϊκή πορεία των Δυτικών Βαλκανίων. Αν και δεν επισκέφτηκα ποτέ μέχρι σήμερα αυτές τις χώρες, είχα την ευκαιρία, στο πλαίσιο της επαγγελματικής μου απασχόλησης να παρακολουθήσω από κοντά τις εξελίξεις της τελευταίας εικοσαετίας, όταν συνέβησαν δραματικές αλλαγές στην περιοχή, με τον εκδημοκρατισμό της Αλβανίας και τον διαμελισμό της Σοσιαλιστικής Ομοσπονδίας της Γιουγκοσλαβίας.

Μετά τη κατάρρευση του υπαρκτού σοσιαλισμού και τη φιλελευθεροποίηση των καθεστώτων των χωρών των Βαλκανίων, σε αντίθεση με τη Βουλγαρία και Ρουμανία που κινήθηκαν άμεσα σαν ώριμα κράτη για να ενταχθούν στην Ευρωπαϊκή Ένωση και το επέτυχαν το 2007, τα Δυτικά Βαλκάνια χρειάστηκε να περάσουν μέσα από μια σκληρή διαδικασία επαναπροσδιορισμού της εθνικής ταυτότητας και κυριαρχίας, μέσω της δημιουργίας νέων εθνών κρατών.

Με απασχόλησε, ιδιαίτερα, να κατανοήσω γιατί οι χώρες της Ανατολικής Βαλκανικής είχαν την δυνατότητα να ωριμάσουν σαν έθνη-κράτη, ενώ οι χώρες των Δυτικών Βαλκανίων δεν είχαν την ίδια ικανότητα και τις αναγκαίες προϋποθέσεις. Από τη μελέτη της ιστορικής διαδρομής των λαών που έζησαν στα Δυτικά Βαλκάνια και τις κάθε είδους αλληλεπιδράσεις (συγκρούσεις, συνεργασίες, κατακτήσεις) με τους άλλους λαούς των Βαλκανίων καθώς και με τους κατά καιρούς κατακτητές από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα, προέκυψαν σημαντικά συμπεράσματα.

Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στα ιστορικά γεγονότα που διαμόρφωσαν τη σημερινή γεωπολιτική κατάσταση (Πόλεμος στη Βοσνία, Βομβαρδισμοί της Γιουγκοσλαβίας, Πόλεμος του Κοσόβου). Έγινε επίσης ειδική αναφορά στην έξαρση του Μακεδονικού για το θέμα της ονομασίας της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας, που αφορά την Ελλάδα.

Όπως ανέφερε χαρακτηριστικά πολύ έμπειρος Έλληνας διπλωμάτης², τα Δυτικά Βαλκάνια απετέλεσαν τη πίσω αυλή των Βαλκανίων, ένα χώρο ακάλυπτο, ένα χώρο που έπρεπε να εξελιχθεί ανάλογα προτού διεκδικήσει μια νέα πορεία στη τροχιά της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Θα πρέπει να αναφερθεί ότι οι αλυτρωτισμοί και οι σφοδρές εθνοτικές συγκρούσεις που εκδηλώθηκαν στα Δυτικά Βαλκάνια, προκάλεσαν τη παρέμβαση του ΝΑΤΟ και της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνεργασίας και έλαβαν χώρα οι μοναδικές πολεμικές επιχειρήσεις στην Ευρώπη, μετά το τέλος του Δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου.

Ακολουθώντας, αναλύθηκαν με όση λεπτομέρεια επέτρεπε ο σκοπός και η έκταση αυτής της μελέτης, οι προσπάθειες της ΕΕ για την επίτευξη του πολιτικού στόχου που αφορά την εδραίωση της σταθερότητας και της ευημερίας στα Δυτικά Βαλκάνια. Διαπιστώθηκε ότι, ενώ οι Συμφωνίες Σταθεροποίησης και Σύνδεσης επαναλάμβαναν το επιτυχημένο μοντέλο των χωρών της Κεντρικής & Ανατολικής Ευρώπης, δεν ανταποκρίνονταν στις ιδιαιτερότητες των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων και η ΕΕ οδηγήθηκε στο να δώσει ιδιαίτερη έμφαση στην ανάπτυξη της περιφερειακής συνεργασίας και στην υιοθέτηση νέων θεσμικών και

¹ Από το 1997-2005, υπηρέτησα στην Μόνιμη Ελληνική Αντιπροσωπεία στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σαν Σύμβουλος για θέματα Περιφερειακής Πολιτικής & Χρηματοδοτήσεων από την ΕΕ.

² Ο Μόνιμος Αντιπρόσωπος της Ελλάδας στην ΕΕ 2004-2009, Πρέσβης κ Βασίλης Κασκαρέλης

νομικών εργαλείων για να δεσμεύσει τις πολύ άστατες περιφέρειες. Στο πλαίσιο της προσπάθειας για την ειρήνευση, τη σταθερότητα, την ελευθερία στα Δυτικά Βαλκάνια σημαντικό ρόλο διαδραματίζει η ανάπτυξη εμπορικών σχέσεων και η απελευθέρωση του εμπορίου.

Ενώ, όμως, διευθετήθηκαν σημαντικά πολιτικά ζητήματα και η διαδικασία σταθεροποίησης & σύνδεσης έχει αρχίσει να αποδίδει τα αναμενόμενα αποτελέσματα, υπάρχει ανησυχία και προβληματισμός σχετικά με το εάν η βαθιά δημοσιονομική κρίση στη Ευρωπαϊκή Ένωση απειλεί να ανακόψει ή να αναστείλει την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση των Δυτικών Βαλκανίων.

Το 2012 η Ευρωπαϊκή Ένωση έλαβε το Νόμπελ Ειρήνης για τη ουσιαστική συνεισφορά της στο τομέα αυτό. Θεωρούμε ότι τα Δυτικά Βαλκάνια απετέλεσαν μια πρόκληση και μια ευκαιρία για την Ευρωπαϊκή Ένωση για να μπορέσει να αναπτύξει πολιτικές που αφορούν θέματα συνεργασίας για την άμυνα και την ασφάλεια.

Ιδιαίτερα, επίσης, θα πρέπει να τονιστεί ότι η Ελλάδα, μοναδική χώρα των Βαλκανίων σε ευρωπαϊκή πορεία από το 1959, πλήρες μέλος της ΕΕ το 1981, ανέλαβε σημαντικές πρωτοβουλίες και στήριξε καθοριστικά την ευρωπαϊκή πορεία των Βαλκανίων.

Ολοκληρώνοντας το σύντομο αυτό πρόλογο, θα ήθελα να εκφράσω θερμές ευχαριστίες στον επιβλέποντα Καθηγητή μου κ' Άγγελο Κότιο για την αμέριστη συμπαράσταση και τις επικοινωνιακές συμβουλές του.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1.	Δυτικά Βαλκάνια –Ο ακάλυπτος χώρος	8
1.1	Η Γεωγραφία και η Ιστορία των Δυτικών Βαλκανίων	8
1.1.1	Η ιδιαιτερότητα του γεωγραφικού χώρου	8
1.1.2	Οι ρίζες των λαών & η πολυτάραχη ιστορία των Δυτικών Βαλκανίων	12
1.1.2.1	Μαυροβούνιο	14
1.1.2.2	Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας	16
1.1.2.3	Σερβία	17
1.1.2.4	Κόσσοβο	20
1.1.2.5	Αλβανία	22
1.1.2.6	Κροατία	23
1.1.2.7	Βοσνία& Ερζεγοβίνη	25
1.2	Η ενωμένη Γιουγκοσλαβία του Τίτο	26
1.3	Η απομονωμένη Αλβανία του Ενβέρ Χότζα	27
1.4	Η μεταβατική περίοδος	27
2	Η κρίσιμη δεκαετία 1990	30
2.1	Στροφή προς την Ευρώπη -Προσδοκίες για ένταξη στην ΕΟΚ	30
2.2	Η διεθνής παρέμβαση και ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνεργασίας	30
2.3	Αλυτρωτισμοί,εθνικιστικές εξάρσεις και συγκρούσεις	31
2.3.1	Το Μακεδονικό	31
2.3.2	Ο Σλαβικός Εθνικισμός	33
2.3.3	Ο Βουλγαρικός Εθνικισμός	34
2.3.4	Ο Αλβανικός Εθνικισμός	35
2.4	Ο πόλεμος στη Βοσνία και η Συνθήκη του Dayton	35
2.5	Ο πόλεμος στο Κόσσοβο	37
2.6	Το ζήτημα του ονόματος της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας	38
3.0	Ο πολιτικός στόχος για την Εδραίωση της Σταθερότητας και της Ευημερίας στα Δυτικά Βαλκάνια.	41
3.1	Η προσέγγιση της περιφερειακής συνεργασίας.	41
3.2	Το σύμφωνο σταθερότητας της Νοτιοανατολικής Ευρώπης.	46
3.3	Διαδικασία σταθεροποίησης και σύνδεσης /Εταιρικές σχέσεις με τις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων.	49
3.4	Το δίλημμα -περιφερειακή συνεργασία ή περιφερειακή ολοκλήρωση;	51
3.5	Το Συμβούλιο Περιφερειακής Συνεργασίας	53
3.6	Τα Δυτικά Βαλκάνια & οι Γείτονες τους	54
3.6.1	Πρωτοβουλία Αδριατικής –Ιονίου	54
3.6.2	Ατζέντα 2014	54
3.7	Ο ρόλος της Ελλάδας και το Ελληνικό Σχέδιο Οικονομικής Ανασυγκρότησης των Βαλκανίων (ΕΣΟΑΒ).	55
3.7.1	Παρουσίαση του ΕΣΟΑΒ	55

3.7.2 Ο ρόλος της Ελλάδος	58
4. Η Ένταξη των Δυτικών Βαλκανίων στη διαδικασία Διεύρυνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης.	59
4.1 Η δυναμική του εξευρωπαϊσμού (Europeanization)	59
4.2 Εξαρτημένη πορεία και πολιτική προσαρμογής	61
4.3 Ηδημιουργία της Ενεργειακής Κοινότητας.	62
4.4 Ευρωπαϊκή πολιτική γειτονίας.	64
4.5 Η Διεύρυνση σαν μέσο για την εφαρμογή εξωτερικής πολιτικής	66
4.6 Σημαντικοί σταθμοί στην ευρωπαϊκή πορεία των Δυτικών Βαλκανίων.	67
4.7 Στρατηγικοί στόχοι για τα Δυτικά Βαλκάνια	70
4.7.1 Εφαρμογή του Νόμου	72
4.7.2 Περιφερειακή Συνεργασία & Συμφιλίωση	72
4.7.3 Οικονομικά & Κοινωνικά Κριτήρια.	73
4.7.4 Οικονομική Διακυβέρνηση.	76
4.7.5 Πρόοδος διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων κατά χώρα.	76
5. Κοινοτική δράση για την ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης των Δυτικών Βαλκανίων.	79
5.1 Κοινοτικές χρηματοδοτήσεις για τα Δυτικά Βαλκάνια 1991-2006	79
5.2 Κοινοτικές χρηματοδοτήσεις για τα Δυτικά Βαλκάνια 2007-2013	82
6. Κοινοτική δράση για την υποστήριξη του εμπορίου και των επενδύσεων στα Δυτικά Βαλκάνια	83
7. Άμεσες ξένες επενδύσεις	85
8. Ανάπτυξη εμπορικών σχέσεων	88
8.1 Απελευθέρωση του εμπορίου στη Νοτιοανατολική Ευρώπη και Κεντρική Ευρωπαϊκή Συμφωνία Ελευθέρων Συναλλαγών	92
8.2 Εμπορικές Προτιμήσεις	92
8.3 Διαγώνια συσσώρευση	92
8.4 Στατιστικές της ΕΕ για το εμπόριο στα Δυτικά Βαλκάνια	93
9. Ο ανασχετικός ρόλος της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης στην ευρωπαϊκή πορεία των Δυτικών Βαλκανίων.	94
10. Συμπεράσματα και αξιολόγηση των πολιτικών για την εδραίωση της δημοκρατίας και την οικονομική ανάπτυξη των Δυτικών Βαλκανίων.	97
BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	100

ΧΑΡΤΕΣ

ΧΑΡΤΗΣ 1: Οι χώρες των Δυτικών Βαλκανίων σήμερα	9
ΧΑΡΤΗΣ 2: Η Μακεδονία σύμφωνα με τις γραπτές περιγραφές του αρχαίου γεωγράφου Πτολεμαίου	13
ΧΑΡΤΗΣ 3: Η κατεχόμενη Γιουγκοσλαβία το 1941	15
ΧΑΡΤΗΣ 4: Η Οθωμανική Αυτοκρατορία το 1801	18
ΧΑΡΤΗΣ 5: Οι περιφέρειες και η αυτόνομη Κροατία εντός του Βασιλείου της Γιουγκοσλαβίας	24
ΧΑΡΤΗΣ 6: Αλλαγή συνόρων μέσω συνθηκών	32

ΠΙΝΑΚΕΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ 1 : Δυτικά Βαλκάνια: Γεωγραφικά και Πολιτικά χαρακτηριστικά	12
ΠΙΝΑΚΑΣ 2: Συμμετοχή των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων και εταίρων τους σε προγράμματα εδαφικής συνεργασίας	44
ΠΙΝΑΚΑΣ 3: Χρηματοδοτήσεις Ιδιωτικών Επενδύσεων μέσω ΕΣΟΑΒ	56
ΠΙΝΑΚΑΣ 4: Επενδύσεις του Ν 2601/1998 στην αλλοδαπή ΕΣΟΑΒ	57
ΠΙΝΑΚΑΣ 5: Σχέσεις ΕΕ με χώρες των Δυτικών Βαλκανίων 1999-2012	71
ΠΙΝΑΚΑΣ 6: Συμμετοχή των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων σε θεσμούς περιφερειακής συνεργασίας	75
ΠΙΝΑΚΑΣ 7: Κοινοτικές Χρηματοδοτήσεις κατά ταμείο και κατά χώρα 1991-2006	81
ΠΙΝΑΚΑΣ 8: Χρηματοδότηση προενταξιακής στρατηγικής από το IPA (2007-2013) για τα Δυτικά Βαλκάνια	82
ΠΙΝΑΚΑΣ 9: Άμεσες Ξένες Επενδύσεις % ΑΕΠ	87
ΠΙΝΑΚΑΣ 10: Εμπορικό Ισοζύγιο	87
ΠΙΝΑΚΑΣ 11: Δημόσιο Χρέος % ΑΕΠ	96
ΠΙΝΑΚΑΣ 12: Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών	96

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι: ΕΓΓΡΑΦΑ ΜΕ ΙΔΙΑΙΤΕΡΟ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ	104
• ΤΟ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΟ ΤΗΣ ΕΝΤΑΣΗΣ ΤΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΥ ΜΕΤΑ ΤΗ ΔΙΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑΣ	105
• Τηλεαντιγράφημα του Αμερικανού ΥΠΕΞ EdwardStettinius (December 1944)	114
• ΟΙ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ 817/4/1993 & 845/18-6-1993 ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ	115
• Ηδήλωση της Συνάντησης Κορυφής επί Ελληνικής Προεδρίας για τα Δυτικά Βαλκάνια (Θεσσαλονίκη Ιούνιος 2013)	117
• Η ΕΝΔΙΑΜΕΣΗ ΣΥΜΦΩΝΙΑ της 13/9/1995	123
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ: ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ	139
Πίνακας 1: Βασικοί Οικονομικοί Δείκτες/κατά παραγωγικό κλάδο-εμπόριο αγαθών–εμπόριο υπηρεσιών.	140
Πίνακας 2: Δυτικά Βαλκάνια –Βασικοί Εμπορικοί Εταίροι (2010)	141
Πίνακας 3: Το εμπόριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τους μεγαλύτερους εταίρους	142
Πίνακας 4: Εμπορικό Ισοζύγιο των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων	143
Πίνακας 5: Ευρωπαϊκή Ένωση/Παγκόσμιο Εμπόριο και με χώρες των Δυτικών Βαλκανίων κατά κατηγορία (2011)	144
Πίνακας 6: Εισαγωγές Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά ομάδα προϊόντων	145
Πίνακας 7: Εξαγωγές Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά ομάδα προϊόντων	146
Πίνακας 8: Κατάταξη των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων στο εμπόριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης	147
Πίνακας 9: Το παγκόσμιο εμπόριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και το Εμπόριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τα Δυτικά Βαλκάνια	148
Πίνακας 10: Το εμπορικό ισοζύγιο των Δυτικών Βαλκανίων.	149

1. Δυτικά Βαλκάνια – Ο ακάλυπτος χώρος

1.1 Η Γεωγραφία και η Ιστορία των Δυτικών Βαλκανίων

1.1.1. Η ιδιαιτερότητα του γεωγραφικού χώρου

Η νοτιοανατολική απόληξη της Ευρώπης ονομάζεται Χερσόνησος των Βαλκανίων ή Χερσόνησος του Αίμου(αρχαιοελληνική ονομασία).

Τα Βαλκάνια αναφέρονται ως χερσόνησος γιατί περιβάλλονται από την Αδριατική, το Ιόνιο, το Αιγαίο, τον Μαρμαρά και τη Μαύρη θάλασσα, νοτιοδυτικά, νότια και νοτιοανατολικά. Ενώ δεν είναι ένα πρότυπο χερσονήσου, γιατί δεν υπάρχει κάποιος ισθμός να τη συνδέει με την ηπειρωτική Ευρώπη, αυτός ο όρος χρησιμοποιείται συχνά για να υποδείξει την ευρύτερη βαλκανική περιοχή.

Το συνηθέστερα χρησιμοποιούμενο βόρειο σύνορο που ορίζεται από τα ποταμούς Δούναβη-Σάβα-Κούπα είναι σχετικά αυθαίρετο ως προς τα φυσιογραφικά χαρακτηριστικά του, όμως είναι ιστορικά δικαιολογήσιμο επειδή η περιοχή που καθορίζεται έτσι (μαζί με τη Ρουμανία, αποκλείοντας το Μαυροβούνιο, τη Δαλματία και τα Επτάνησα) αποτελούσε τον μεγαλύτερο τμήμα της ευρωπαϊκής επικράτειας της Οθωμανικής αυτοκρατορίας από τα τέλη του 15ου έως τον 19ο αιώνα

Η ονομασία Βαλκάνια είναι σχετικά πρόσφατη, χρονολογείται από τον 19^ο αιώνα και δόθηκε από τον Γερμανό γεωγράφο August Zeune, ο οποίος προσπάθησε να αποφύγει να χαρακτηρίσει τη περιοχή με ένα όνομα που συνδέονταν με την πολιτική της κατάσταση, πχ «Τουρκία της Ευρώπης» ή «Το ευρωπαϊκό τμήμα της Τουρκίας». Η λέξη Balkan είναι τουρκική και σημαίνει όρος.³ Ωστόσο ο όρος Βαλκάνια συνέχισε να λειτουργεί περισσότερο ως πολιτικός και λιγότερο ως γεωγραφικός όρος χαρακτηρίζοντας υποτιμητικά μια γεωγραφική ενότητα ορεινή & δύσβατη, με χαμηλό επίπεδο ανάπτυξης και έντονες συγκρούσεις.

Η διακριτή ταυτότητα των Βαλκανίων θεωρείται απότοκος της πολύ σημαντικής της γεωπολιτικής της θέσης στο σταυροδρόμι μεταξύ Ασίας και Ευρώπης, της ιδιαίτερης γεωγραφίας (ορεινοί όγκοι και εύφορες πεδιάδες), της συγκέντρωσης πολλών εθνότητων σε έναν γεωγραφικά περιορισμένο χώρο, καθώς και της εξαιρετικά βίαιης ιστορίας της, που είναι γεμάτη πολέμους, επιδρομές, εξεγέρσεις, τις περισσότερες φορές υποκινούμενες από ξένους παράγοντες.

Η ευρύτερη περιοχή αυτή των "Βαλκανίων" καλύπτει 550.000 χλμ² και ο πληθυσμός της αγγίζει τα 53 εκατομμύρια κατοίκους.

³August Zeune, Gaea: Versuch einer wissenschaftlichen Erdbeschreibung (Berlin 1811), P.Simic,, "Do the Balkans exist?", D.Triantaphyllou, ed, The Southern Balkans: Perspectives for the Region (Paris,ISS2001) at p.20,in Steven Blockmans, "Tough Love":The European Union's Relations with the Western Balkans",Proefschrift,at p 9.

Οι χώρες που περιλαμβάνονται στα Βαλκάνια είναι: Αλβανία, Βοσνία-Ερζεγοβίνη, Βουλγαρία, Κροατία, Ελλάδα, Σερβία, Μαυροβούνιο, Κόσσοβο, Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας.

ΧΑΡΤΗΣ 1 : ΟΙ ΧΩΡΕΣ ΤΩΝ ΔΥΤΙΚΩΝ ΒΑΛΚΑΝΙΩΝ ΣΗΜΕΡΑ

Στον κατάλογο συνήθως συμπεριλαμβάνει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή τη Ρουμανία, τη Σλοβενία και τη Τουρκία, με τη δεύτερη να αρνείται ότι ανήκει στα Βαλκάνια, αυτοχαρακτηριζόμενη «χώρα της Κεντρικής Ευρώπης».

Ο διαχωρισμός Δυτικά Βαλκάνια και Ανατολικά Βαλκάνια είναι τεχνητός και χρησιμοποιήθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση μετά τη διάλυση της Γιουγκοσλαβίας για να προσδιορίζει την ομάδα των εξής 7 χωρών : Αλβανία, Βοσνία- Ερζεγοβίνη, Κόσσοβο, Κροατία, Μαυροβούνιο, Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας και Σερβία.

Οι χώρες των Δυτικών Βαλκανίων αναφέρονται στα κοινοτικά κείμενα και στις χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης

Ο Πίνακας 1 δίνει βασικά γεωγραφικά και πολιτικά στοιχεία των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων. Ο συνολικός πληθυσμός ανέρχεται σε 24.797.020 κατοίκους και η έκταση στα 264.207 τετ. χλμ, σχεδόν το μισό σε πληθυσμό και της Βαλκανικής. Η έκταση κάθε χώρας είναι, Κροατία 56.542 τετ χλμ, Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (ΠΓΔΜ) 25.433 τετ χλμ, Αλβανία 28.748 τετ χλμ, Βοσνία-Ερζεγοβίνη 41.197 τετ χλμ, Μαυροβούνιο 14.026 τετ χλμ, Σερβία 77.474 τετ χλμ, Κόσσοβο 10.887 τετ χλμ.

Ο πληθυσμός κατά χώρα είναι, Κροατία 4.500.000 κάτοικοι, Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (ΠΓΔΜ) 2.022.547 κάτοικοι, Αλβανία 3.600.000 κάτοικοι, Βοσνία-Ερζεγοβίνη 3.839.737 κάτοικοι, Μαυροβούνιο 684.736 κάτοικοι, Σερβία 8.050.000 κάτοικοι και Κόσσοβο 2.100.000 κάτοικοι.

Οι κύριες θρησκείες της περιοχής είναι ο ανατολικός ορθόδοξος Χριστιανισμός, ο Καθολικισμός και ο Ισλαμισμός. Επίσης ασκείται μια ποικιλία διαφορετικών παραδόσεων της κάθε πίστης, με κάθε μία από τις ορθόδοξες χώρες να έχει την εθνική της εκκλησία

Η Ορθοδοξία είναι η κύρια θρησκεία στις εξής χώρες: Σερβία (85%), Μαυροβούνιο (72,1%) & Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (64,8%).

Ο Καθολικισμός είναι η κύρια θρησκεία στη Κροατία (87,8%).

Ο Ισλαμισμός είναι η κύρια θρησκεία στις εξής χώρες: Κόσσοβο (97%), Αλβανία (70%), Βοσνία – Ερζεγοβίνη (40%).

Σύμφωνα με τη σημερινή χαρτογράφηση των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων ή χωρών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, η Σερβία παρέμεινε το μεγαλύτερο σε έκταση κράτος, δεν έχει όμως πια καμία πρόσβαση προς τη θάλασσα και απέκτησε σύνορα με όλες τις χώρες της Βαλκανικής πλην Ελλάδας και Τουρκίας. Αντίθετα η Κροατία, το δεύτερο σε μέγεθος κράτος έχει κληρονομήσει ένα τεράστιο θαλάσσιο σύνορο (5.835 χλμ) και ασφαλή χερσαία σύνορα με χώρες της Κεντρικής Ευρώπης. Πρόσβαση στη θάλασσα δεν έχουν επίσης η ΠΓΔΜ και το Κόσσοβο. Η Αλβανία έχει ακτογραμμή 363 χλμ και το Μαυροβούνιο έχει ακτογραμμή 294 χλμ. Η Βοσνία – Ερζεγοβίνη, που συγκεντρώνει στο έδαφος της όλες τις αντιφάσεις της Γιουγκοσλαβίας, διαθέτει μια ακτογραμμή 20 χλμ και ελέγχει τον πλέον εύχρηστο δρόμο, ο οποίος συνδέει το εσωτερικό της χώρας με τη Δαλματική ακτή.

Ο υψηλός βαθμός ομοιογένειας του πληθυσμού σε Κροατία, Αλβανία και Κόσσοβο όπως και αν αποκτήθηκε αποτελεί καταρχήν εγγύηση για σταθερότητα. Ωστόσο, η περίπτωση του Κόσσοβου είναι πολύ ιδιαίτερη & παραμένει πάντα ο κίνδυνος ανάφλεξης. Η συνύπαρξη διαφορετικών εθνοτήτων σε χώρες όπως στην Βοσνία, την Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας και το Μαυροβούνιο, πιθανόν να εγκυμονούν κινδύνους. Η Σερβία συνεχίζει να διαθέτει μια σημαντική αλβανική μειονότητα, αλλά αυτό μάλλον δεν πρέπει να θεωρείται πρόβλημα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: ΧΩΡΕΣ ΔΥΤΙΚΩΝ ΒΑΛΚΑΝΙΩΝ -Γεωγραφικά και Πολιτικά Χαρακτηριστικά

ΧΩΡΑ	Έκταση	Πληθυσμός/ κάτοικοι	Γλώσσα	Θρησκεία	Σύνθεση Πληθυσμού	Ακτογραμμ ή	Μήκος Συνόρων	Πολιτικό Σύστημα	Ανεξαρτησία
Κροατία	56.542 τετ.χλμ	4.500.000	Κροατική 96% Σερβική 1% (Αγγλική, 2% Γερμανική, Ουγγρι κή, Τσεχική, Σλοβακική)	Καθολικοί 87,8% Ορθόδοξοι 4,4% Μουσουλμάνοι 1,3%	Κροάτες 89,6% Σέρβοι 4,5%, Βόσνιοι 0,47%, Ούγγροι 0,37%, Τσέχοι 0,34%, Σλοβένοι 0,3%, Ρομά 0,21%	5.835 χλμ	Βοσνία & Ερζεγοβίνη 932 χλμ, Ουγγαρία 329 χλμ, Σερβία 241 χλμ, Σλοβενία 670 χλμ, Μαυροβούνιο 25 χλμ	Προεδρευόμενη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία	25 Ιουνίου 1991
ΠΓΔΜ	25.333 τετ χλμ	2.022.547	Σλαβομακεδονική 64,2%, Αλβανική 25,2%, Τουρκική 3,8%, Σερβική 1,8%, Ρομά 2,7%	Ορθόδοξοι 64,8% Μουσουλμάνοι 33,3% Λοιπές θρησκείες 1,9%	Σλαβομακεδόνες 64,2%, Αλβανοί 25,2%, Τούρκοι 3,9%, Ρομά 2,7%, Σέρβοι 1,8%, Βόσνιοι 0,8%, Βλάχοι 0,5%, Λοιποί 0,9%	0 χλμ	Αλβανία 151 χλμ Σερβία 221 χλμ Βουλγαρία 148 χλμ Ελλάδα 246 χλμ	Προεδρευόμενη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία	8 Σεπτεμβρίου 1991
ΑΛΒΑΝΙΑ	28.748 τετ. χλμ	3.600.000	Αλβανική Ελληνική Βλάχικη Σλάβικες Διάλεκτοι	Μουσουλμάνοι 70% Ορθόδοξοι 20% Ρωμαιοκαθολικοί 10%	Αλβανοί 95% Έλληνες 3% Λοιποί 2%	362 χλμ	Ελλάδα 282 χλμ ΠΓΔΜ 151 χλμ Μαυροβούνιο 172 χλμ Σερβία 115 χλμ	Προεδρευόμενη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία	28 Νοεμβρίου 1912
ΒΟΣΝΙΑ & ΕΡΖΕΓΟΒΙΝΗ	51.197 τετ.χλμ	3.839.737	Βοσνιακά Κροατικά Σερβικά	Μουσουλμάνοι 40% Ορθόδοξοι 31% Καθολικοί 15% Προτεστάντες 4% Λοιποί 10%	Βόσνιοι 48% Σέρβοι 37,1% Κροάτες 14,3% Λοιποί 0,6%	20 χλμ	Κροατία 932 χλμ Μαυροβούνιο 225 χλμ Σερβία 302 χλμ	Προεδρευόμενη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία	1 Μαρτίου 1992
ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙ Ο	14.026 τετ.χλμ	684.736	Σερβική Βοσνιακή Αλβανική Κροατική	Ορθόδοξοι Μουσουλμάνοι Καθολικοί	Μαυροβούνιοι 43,0% Σέρβοι 32,0%, Βόσνιοι 8,0 %, Αλβανοί 5,0 % Μουσουλμάνοι 4,0% Κροάτες 1,1%, Λοιποί 4,3%	293,5 χλμ	Αλβανία 172 χλμ Κροατία 25 χλμ Βοσνία 225 χλμ Σερβία 203 χλμ	Προεδρευόμενη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία	3 Ιουνίου 2006
ΣΕΡΒΙΑ	77.474 τετ.χλμ	8.050.000	Σερβική 88,3% Ουγγρική 3,8% Βοσνιακή 1,8% Ρομά 1,1% Λοιπές 5,0%	Ορθόδοξοι 85,0% Καθολικοί 5,5% Προτεστάντες 1,1% Μουσουλμάνοι 3,2% Λοιποί 5,2%	Σέρβοι 66,0%, Αλβανοί 17,0% Ούγγροι 3,9 % Ρομά 1,4%, Βόσνιοι 1,8%, Μαυροβούνιοι 0,9%, Λοιποί 9,0%	0 χλμ	Βουλγαρία 318 χλμ Ρουμανία 476 χλμ Ουγγαρία 151 χλμ Κροατία 241 χλμ Βοσνία 302 χλμ Αλβανία 115 χλμ, ΠΓΔΜ 221 χλμ, Μαυροβούνιο 203 χλμ	Προεδρευόμενη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία	5 Ιουνίου 2006
ΚΟΣΟΒΟ	10.887 τετ.χλμ	2.100.000	Αλβανική Σερβική	Μουσουλμάνοι 97% Ορθόδοξοι Καθολικοί	Αλβανοί 90,0% Σέρβοι 5,0%, Βάσνιοι 1,9 %, Ρομά 1,7%, Τούρκοι 1,0%, Λοιποί 0,4%	0 χλμ	ΠΓΔΜ 159 χλμ, Αλβανία 112 χλμ, Μαυροβούνιο 78,5 χλμ, Σερβία 351,5 χλμ	Προεδρευόμενη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία	10 Σεπτεμβρίου 2012

1.1.2 Οι ρίζες και η πολυτάραχη ιστορία των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων

Η ιστορία των Δυτικών Βαλκανίων είναι αλληλένδετη με την ιστορία των Ανατολικών Βαλκανίων. Από τα βάθη της αρχαιότητας, υπάρχουν μαρτυρίες και ευρήματα για πολλούς λαούς που έζησαν στην χερσόνησο των Βαλκανίων, άλλοι ήρθαν για μόνιμη εγκατάσταση και άλλοι διήλθαν κατ' επανάληψη σαν νομάδες. Η περιοχή στα βόρεια και κάτω του Δούναβη (η σημερινή Ρουμανία) κατοικήθηκε από τους Δάκες ή Γέτες και ονομάζονταν Δακία. Μεταξύ του Δουνάβεως και του Αιγαίου Πελάγους, το μεν ανατολικό τμήμα κατοικήθηκε από Θράκες και ονομάστηκε από τους αρχαίους Έλληνες Θράκη, το δε δυτικό κατοικήθηκε κυρίως από Ιλλύριους και αποκαλείτο από τους αρχαίους Έλληνες Ιλλυρία. Οι Δωριείς ήταν μαζί με τους Ίωνες, τους Αιολείς και τους Αχαιούς, τα τέσσερα μεγάλα ελληνικά φύλα, τα οποία εξαπλώθηκαν στο νότιο τμήμα της Βαλκανικής Χερσονήσου σε διαφορετικές περιόδους κατά τη διάρκεια της 2ης χιλιετίας π.Χ. και διαμόρφωσαν το ελληνικό έθνος. Ορισμένοι Δωριείς που εγκαταστάθηκαν στο βόρειο τμήμα της σημερινής Ελλάδας ονομάζονταν Μακεδόνες. Σημαντικό πολιτισμό, που κληρονόμησε η ανθρωπότητα, ανέπτυξε μόνον η Ελλάδα, η οποία ανέπτυξε τα γράμματα, τις επιστήμες, τις τέχνες, την ναυτιλία & το εμπόριο.

Εκείνος όμως που έβαλε τις βάσεις της Μεγάλης Ελλάδας ήταν ο Φίλιππος ο Β' (357-336 π.Χ.) ο βασιλιάς της Μακεδονίας. Η Μακεδονία πρόβαλε κυριαρχικά στον υπόλοιπο ελλαδικό χώρο, κατόρθωσε να ενώσει υπό την ηγεμονία της όλες τις ελληνικές πόλεις-κράτη και όλους τους Έλληνες. Ο γιός του Αλέξανδρος (336-323 π.Χ.), μαθητής του Αριστοτέλη, παρέλαβε ένα δυνατό βασίλειο και δημιούργησε με τις εξαιρετικές στρατιωτικές και πολιτικές του ικανότητες μία αυτοκρατορία, επεκτείνοντάς την μέχρι τον Δούναβη & κατακτώντας τη σημαντική Περσική αυτοκρατορία, το μισό του τότε γνωστού κόσμου.

Το βασίλειο της Μακεδονίας ηττήθηκε στους Μακεδονικούς Πολέμους (215 - 148 π.Χ) και κατακτήθηκε από τους Ρωμαίους.⁴

⁴Source: Livieratos Evangelos, with a contribution of Chrysoula Paliadeli, "European cartography and politics: the case of Macedonia", Ziti Publications, 2013

[21] Macedonia according to Ptolemy's textual description of the land in his *Geographia*. Cartography: CB - AT, AÜth.

ΧΑΡΤΗΣ 2: Η Μακεδονία σύμφωνα με τις γραπτές περιγραφές του αρχαίου γεωγράφου Πτολεμαίου (100-168 μ.Χ)

Η βαλκανική χερσόνησος παρέμεινε ενωμένη υπό τους Ρωμαίους αρχικά και εν συνεχεία υπό το Βυζάντιο, μετά την έλευση όμως των Γόθων από τα Βορειοανατολικά και την κατάρρευση των ανατολικότερων προφυλακών της, άρχισε μια σειρά εισβολών από τους Σλάβους τον 6^ο αιώνα. Κατά το ίδιο διάστημα την Βαλκανική Χερσόνησο διέσχισαν, χωρίς όμως οι περισσότεροι από αυτούς να αφήσουν ίχνη της παρουσίας τους, νομαδικοί λαοί όπως οι

Βησιγόθθοι, Οστρογόθθοι, οι Ούννοι, οι Πετσενέγκες, οι Άβαροι, οι Κουμάνοι). Αναζητώντας τις ιστορικές ρίζες των λαών των Δυτικών Βαλκανίων.

1.1.2.1 Μαυροβούνιο

Ο Πλίνιος και ο Πτολεμαίος αναφέρονται στους Δοκλεάτες που ζούσαν σε μια παραθαλάσσια περιοχή κοντά στη πόλη Δοκλέα (αρχαία ονομασία της Rodgorica). Το έτος 9 μΧ αιώνα οι Ρωμαίοι κατέλαβαν την περιοχή και ακολούθως τον 6^ο αιώνα οι Σλάβοι, οι οποίοι περί τον 9^ο αιώνα δημιούργησαν ημιαυτόνομα πριγκιπάτα που ήταν περισσότερο συνδεδεμένα με Μεσαιωνική Σερβία παρά με το Βυζάντιο και τη Βουλγαρία. Η Δοκλέα απέκτησε την ανεξαρτησία της από τη Βυζαντινή Αυτοκρατορία το 1042 μ.Χ. Τα επόμενα χρόνια επεκτάθηκε προς τη Ράσκια (Σερβία) και τη Βοσνία και αναγνωρίστηκε σαν βασίλειο. Σύντομα ήρθε η παρακμή και το 1186 μ.Χ κατακτήθηκε από τον Stefan Nemanja, ο οποίος την προσάρτησε στη Σερβική Αυτοκρατορία με το όνομα Zeta. Το 1421 μ.Χ το Βυζάντιο την ενέταξε στο Σερβικό Δεσποτάτο. Ακολούθως το 1459μΧ κατακτήθηκε από τους Οθωμανούς που την ενέταξαν στο Sanjak του Sckeder. Κατά διαστήματα το Μαυροβούνιο υπήρξε αυτόνομο Sanjak (1514-1528 μ.Χ και 1597-1614 μ.Χ). Το 16^ο αιώνα το Μαυροβούνιο απολάμβανε μιας ξεχωριστής αυτονομίας και οι ελίτ είχαν σημαντικές ελευθερίες σε σχέση με ότι συνέβαινε σε άλλες περιοχές. Εντούτοις, το Μαυροβούνιο δεν συμβιβάστηκε με την Οθωμανική κατοχή και υπήρξαν αρκετές εξεγέρσεις, που συνέβαλαν στην ήττα των Οθωμανών κατά τον Μεγάλο Τουρκικό Πόλεμο

Το Μαυροβούνιο απέκτησε θεοκρατικό καθεστώς, διοικείτο από Μητροπολίτες και ανθούσε μέχρι που ανέλαβε ο πρίγκιπας –επίσκοπος Petronić-Njegos. Η Ενετική Δημοκρατία διόρισε διοικητές και αναμίχθηκε στα πολιτικά ζητήματα του Μαυροβουνίου. Ακολούθως το Μαυροβούνιο πέρασε το 1797 στην κατοχή της Αυστριακής Αυτοκρατορίας. Το 1832, ο πρίγκιπας επίσκοπος Petar II κατήργησε τους διοικητές. Ο προκάτοχός του Petar I είχε ήδη επιτύχει την συνένωση των παραλίων με τις ορεινές περιοχές της ενδοχώρας.

Το πριγκιπάτο υπό τον Νικόλαο τον Ι, επέτυχε μέσω πολέμων να αποσπάσει και άλλα εδάφη από την οθωμανική αυτοκρατορία και αναγνωρίστηκε ανεξάρτητο το 1878. Το κράτος εκσυγχρονίστηκε και απέκτησε σύνταγμα το 19^ο αιώνα. Ωστόσο, υπήρχαν εσωτερικές έριδες μεταξύ του κόμματος του Λαού που κυβερνούσε και προωθούσε τον εκδημοκρατισμό και την ένωση με τη Σερβία και του κόμματος του Πραγματικού Λαού που επιθυμούσε να υπάρξει μοναρχία.

Το 1910 το Μαυροβούνιο έγινε βασίλειο και στους Βαλκανικούς πολέμους ένα κοινό σύνορο με τη Σερβία παραχωρήθηκε στο νεοϊδρυθέν κράτος της Αλβανίας. Στο πρώτο παγκόσμιο πόλεμο το Μαυροβούνιο πολέμησε τις Κεντρικές Δυνάμεις στο πλευρό της Σερβίας, επιφέροντας ολοκληρωτική ήττα στην Αυστροουγγαρία. Το 1918 οι Σύμμαχοι απελευθέρωσαν το Μαυροβούνιο και το προσάρτησαν στη Σερβία.

Στην εξέγερση των Χριστουγέννων του 1918, ένα μεγάλο μέρος των Μαυροβουνίων, που ονομάστηκαν Πράσινοι, εξεγέρθηκαν κατά της απόφασης ενοποίησης με τη Σερβία και με αρχηγό τον Kristo Zrnov Poronić πολέμησαν τις δυνάμεις που ήταν υπέρ της ενοποίησης, τους Λευκούς.

Το 1922 το Μαυροβούνιο εντάχθηκε στο Βασίλειο των Σέρβων, των Κροατών και των Σλοβένων προσαρτώντας για πρώτη φορά και τις παραλίες της πρώην Albania Veneta. Το 1929 μετά από διαδοχικές αναδιαρθρώσεις έγινε μέρος της μεγαλύτερης επαρχίας Zeta Banate στο Βασίλειο της Γιουγκοσλαβίας και έφτανε μέχρι τον ποταμό Neretva. Η διευρυμένη περιοχή σε σχέση με το σημερινό κράτος του Μαυροβουνίου περιλάμβανε περιοχές των σημερινών κρατών της Σερβίας, της Κροατίας και της Βοσνίας.

Axis / fascist occupation and partition of Yugoslavia in World War II (as of 1941)

- Internationally recognized borders
- Illegal Axis / fascist borders in occupied Yugoslavia
- Independent State of Croatia (German and Italian occupation)
- Serbia (German occupation)
- Banat, region with special status within Serbia (German occupation and local German administration)
- Montenegro (Italian occupation)
- Occupied and annexed by Bulgaria
- Occupied and annexed by Nazi Germany
- Occupied and annexed by Italy
- Occupied and annexed by Italy (As a part of Italian protectorate of Albania)
- Occupied and annexed by Hungary

Note: Some scholars are suggesting that term "fascist" is not a proper description for all countries that participated in occupation of Yugoslavia. Other scholars (including those from former Yugoslavia) are using this term as a description for all these countries.

Χάρτης3: Η κατεχόμενη Γιουγκοσλαβία το 1941

Το 1941 ⁵ο Μουσολίνι κατέλαβε το Μαυροβούνιο και το προσάρτησε στο βασίλειο της Ιταλίας. Η βασίλισσα της Ιταλίας που ήταν από το Μαυροβούνιο ζήτησε από το σύζυγό της Victor Emmanuelli III και επέτυχε να δοθεί ανεξαρτησία στο Μαυροβούνιο. Μετά την άνοιξη του 1942, ένα μεγάλο μέρος του Μαυροβουνίου έμεινε ακυβέρνητο και η περιοχή

⁵Source : www.Wikipedia.com

Bay of Kotor (Venetian Cattaro) προσαρτήθηκε στη Δαλματική Επαρχία της Ιταλίας το 1943. Μετά την αποχώρηση των Ιταλών, το Μαυροβούνιο παρέμεινε κάτω από τον έλεγχο των Γερμανών και έγιναν πολλές αιματηρές συγκρούσεις με τους αντάρτες. Τον Δεκέμβριο του 1944 οι Γερμανοί υποχώρησαν και ανέλαβε ο Josip Broz Tito τον έλεγχο. Μετά τον πόλεμο έγινε μέλος της Σοσιαλιστικής Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας με πρωτεύουσα την Podgorica. Μετά τη διάλυση της Σοσιαλιστικής Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας, το Μαυροβούνιο παρέμεινε μέρος της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας. Σε δημοψήφισμα το 1992, με αποχή 66%, ποσοστό 95-96% ήταν κατά της παραμονής στην ομοσπονδία με τη Σερβία. Στο δημοψήφισμα δεν συμμετείχαν οι μειονότητες των Μουσουλμάνων, των Αλβανών και των Καθολικών που υποστήριζαν την ανεξαρτησία.

Κατά τη διάρκεια του πολέμου στη Βοσνία και τη Κροατία 1991-1995, η αστυνομία του Μαυροβουνίου και στρατιωτικές δυνάμεις συνέπραξαν με τα στρατεύματα της Σερβίας στις επιθέσεις στο Dubrovnik. Το 1996 η κυβέρνηση του Milo Đukanović διαχώρισε τη θέση από το σερβικό καθεστώς και το 2003, η Γιουγκοσλαβική Ομοσπονδία αντικαταστάθηκε από μια πιο αποκεντρωμένη ένωση κρατών που ονομάστηκε Σερβία και Μαυροβούνιο. Στις 3 Ιουνίου 2006, το Κοινοβούλιο του Μαυροβουνίου ανακήρυξε την ανεξαρτησία του Μαυροβουνίου. Από το 2011 το Μαυροβούνιο είναι βασιλευόμενη δημοκρατία.

1.1.2.2 Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (ΠΓΔΜ)

Κατά την αρχαιότητα, μεγάλο μέρος της σημερινής ΠΓΔΜ άνηκε στο βασίλειο της Παιονίας, το οποίο κατοικούνταν από τους Παίονες, επίσης εκτείνονταν σε περιοχές της αρχαίας Ιλλυρίας και της Δαρδανίας που κατοικούνταν από διάφορες Ιλλυρικές φυλές, καθώς επίσης και σε περιοχές της Λυγκηστίδας και της Πελαγονίας οι οποίες κατοικούνταν από τις Ελληνικές φυλές των Μολοσσών. Τα όρια αυτών των βασιλείων δεν ήταν ποτέ σταθερά, ενώ μερικές φορές ήταν υπό τον έλεγχο του βασιλείου της Αρχαίας Μακεδονίας και άλλες όχι.

Το 336 π.Χ, ο Φίλιππος Β' κατέλαβε τα εδάφη της Παιονίας, τα οποία ανήκουν σήμερα στην ΠΓΔΜ. Ο γιος του Φιλίππου, ο Αλέξανδρος ο Μέγας κατέλαβε την υπόλοιπη περιοχή, επεκτείνοντας την αυτοκρατορία του μέχρι τον Δούναβη. Τον 6 αιώνα μ.Χ η περιοχή κατοικήθηκε από τις πρώτες σλαβικές φυλές Βερεζίτες, Δραγουβίτες, Σμόλιανους, κλπ.. Υπό τη βασιλεία του Χαν των Βουλγάρων Πρεσιάν (836-852) η Βουλγαρία φάνηκε να επεκτείνεται ελέγχοντας πλέον πολλές Σλαβικές φυλές που ζούσαν στην ευρύτερη περιοχή της Μακεδονίας. Οι Σλάβοι της περιοχής δέχτηκαν το Χριστιανισμό ως δική τους θρησκεία γύρω στον 9ο αιώνα, όταν Τσάρος της Βουλγαρίας ήταν ο Μπόρις Α'.

Το 1014, ο βυζαντινός Αυτοκράτορας Βασίλειος Β' νίκησε το στρατό του Τσάρου Σαμουήλ της Βουλγαρίας και το 1018 οι Βυζαντινοί ανέκτησαν τον έλεγχο της περιοχής (και όλων των Βαλκανίων) για πρώτη φορά ύστερα από τον 7ο αιώνα. Επί Βυζαντίου η περιοχή ονομαζόταν Μοναστήρι. Παρόλα αυτά, στα τέλη του 12ου αιώνα, η παρακμή της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας οδήγησε στη διεκδίκηση της περιοχής από διάφορες πολιτικές οντότητες, με μία σύντομη Νορμανδική κατοχή τη δεκαετία του 1080.

Το 13ο αιώνα, η ανανεωμένη Βουλγαρική Αυτοκρατορία επανέκτησε τον έλεγχο της περιοχής, κατάσταση η οποία ανατράπηκε σύντομα λόγω πολλών πολιτικών προβλημάτων που αντιμετώπιζε η Βουλγαρία στο εσωτερικό της, όταν η περιοχή της Μακεδονίας κατακτήθηκε ξανά από τη Βυζαντινή Αυτοκρατορία στις αρχές του 14ου αιώνα. Λίγα χρόνια αργότερα η

περιοχή πέρασε στα χέρια της Σερβικής Αυτοκρατορίας. Οι Σέρβοι θεωρούσαν τον εαυτό τους απελευθερωτές της Σλαβικής οικογένειας από το Βυζαντινό δεσποτισμό. Τα Σκόπια έγιναν η πρωτεύουσα της αυτοκρατορίας του Σέρβου Τσάρου Στέφαν Ντουςάν.

Μετά το θάνατο του βασιλιά Ντουςάν, η εμφάνιση ενός νέου αδύναμου διαδόχου οδήγησε σε πολιτική σύγκρουση των Σέρβων αριστοκρατών, οι οποίοι επιχειρώντας να συγκεντρώσουν όσο το δυνατόν μεγαλύτερα κομμάτια εξουσίας κατόρθωσαν να χωρίσουν τα Βαλκάνια για μία ακόμη φορά. Η συγκεκριμένη κρίση συνέπεσε με την άνοδο της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και τις πρώτες επεκτατικές της κινήσεις προς την Ευρώπη. Χωρίς να έχει παραμείνει κάποια αξιόλογη δύναμη στις χριστιανικές βαλκανικές χώρες, οι Οθωμανοί κατόρθωσαν σχετικά εύκολα να κατακτήσουν τα κεντρικά Βαλκάνια και να τα διατηρήσουν υπό τη κυριαρχία τους για τους επόμενους πέντε αιώνες. Καθοριστική ήττα του Σερβικού στρατού που έκρινε το μέλλον της περιοχής θεωρείται η Μάχη του Κόσσοβο το 1389. Μέχρι το τέλος του 14ου αιώνα, οι Οθωμανοί είχαν κατακτήσει όλα τα εδάφη της σημερινής ΠΓΔΜ, με την κατάκτηση των Σκοπίων στις 19 Ιανουαρίου 1392. Επί Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, η περιοχή ανήκε στο βιλαέτι του Μοναστίρ (Μοναστηρίου).

Κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, η Γιουγκοσλαβία πέρασε στην κατοχή των δυνάμεων του Άξονα από το 1941 μέχρι το 1945 και η Βαρντάρσκα Μπανόβινα (η σημερινή ΠΓΔΜ) διαιρέθηκε μεταξύ της Βουλγαρίας και της Ιταλοκρατούμενης Αλβανίας.

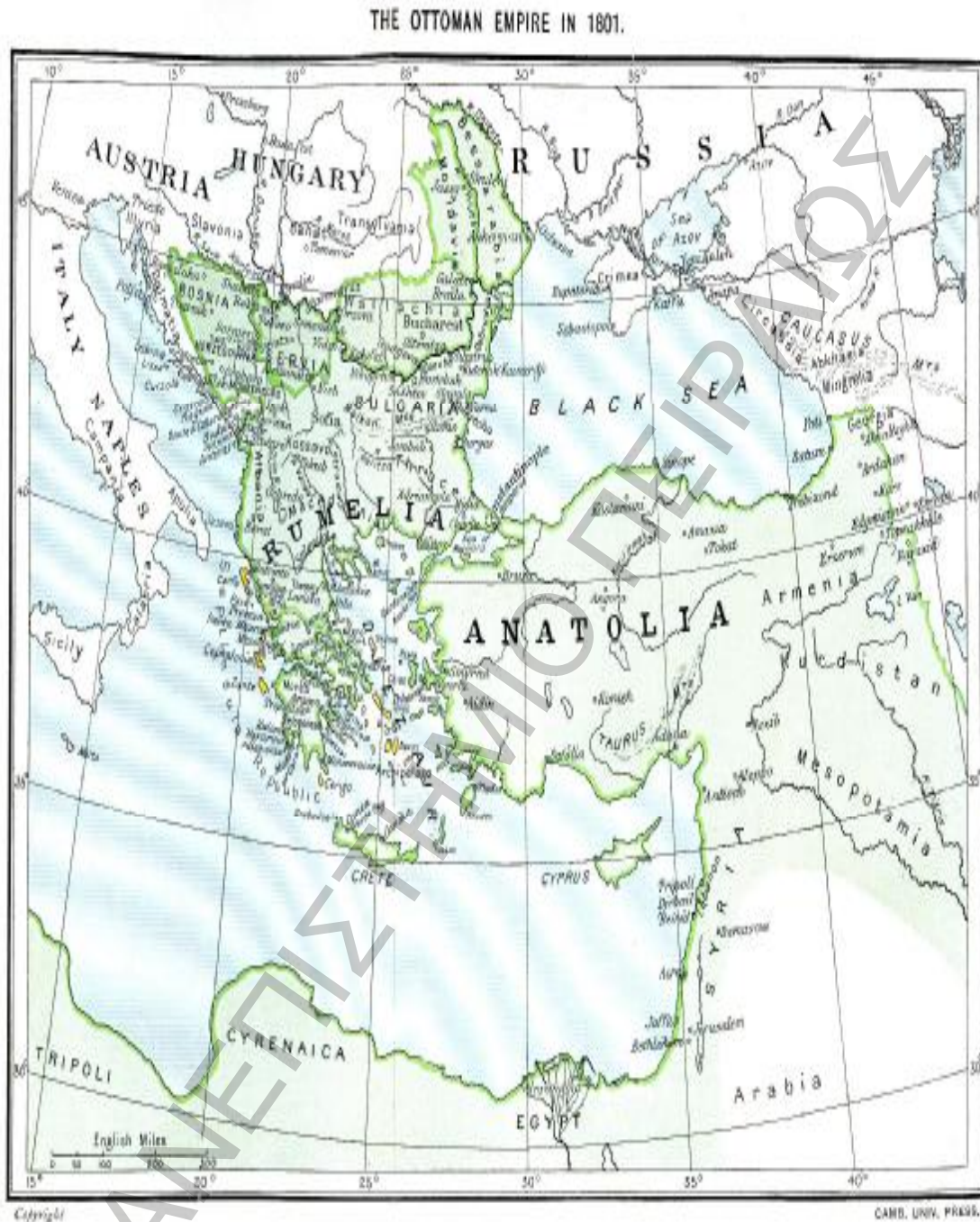
Το 1944 η Αντιφασιστική Συνέλευση για την Εθνική Απελευθέρωση της Μακεδονίας (ASNOM) διακήρυξε τη Λαϊκή Δημοκρατία της Μακεδονίας ως μέρος της *Λαϊκής Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας*. Η ASNOM παρέμεινε ενεργή κυβέρνηση μέχρι το τέλος του πολέμου. Το Σλαβομακεδονικό αλφάβητο κωδικοποιήθηκε από γλωσσολόγους της ASNOM, οι οποίοι στήριξαν το αλφάβητο τους στο φωνητικό αλφάβητο του Βουκ Στεφάνοβιτς Κάραζιτς και τους κανόνες του Κρίστε Πέτκοφ Μισίρκοφ.

Η νέα δημοκρατία έγινε μία από τις έξι επιμέρους δημοκρατίες της Γιουγκοσλαβικής ομοσπονδίας. Μετά τη μετονομασία της ομοσπονδίας σε Σοσιαλιστική Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας το 1963, η Λαϊκή Δημοκρατία της Μακεδονίας μετονομάστηκε ανάλογα σε Σοσιαλιστική Δημοκρατία της Μακεδονίας. Κατά τη διάρκεια του Ελληνικού Εμφυλίου Πολέμου (1946–1949) οι Σλαβομακεδόνες κομμουνιστές αντάρτες υποστήριξαν τους Έλληνες κομμουνιστές. Πολλοί από τους πρόσφυγες του πολέμου κατέφυγαν στη Σοσιαλιστική Δημοκρατία της Μακεδονίας για ασφάλεια.

1.1.2.3 Σερβία

Η περιοχή κατοικήθηκε από σλαβικά φύλα τον 6^ο αιώνα μ.Χ. Τον 9^ο αιώνα, η περιοχή της Ράσκιας αναγνωρίστηκε από τους Βυζαντινούς σαν αυτονομημένη κρατική οντότητα. Ο Στέφαν Νεμάνια ίδρυσε το Βασίλειο της Σερβίας, το οποίο το 1217 μ.Χ. έγινε επίσημα ανεξάρτητο βασίλειο. Επί Στεφάνου Δουσάν η Σερβία έφτασε στο απόγειο της ακμής της και ανακηρύχθηκε η Σερβική Αυτοκρατορία. Μετά το 14^ο αιώνα η Σερβική Αυτοκρατορία εξασθένησε και δημιουργήθηκαν μικρά πριγκιπάτα. Ο πρίγκιπας Χρεμπελιάνοβιτς προσπάθησε να επανενώσει τη Σερβία και θα το επιτύχαινε εάν δεν εμφανίζονταν οι Οθωμανοί. Μετά τη μάχη του Κοσσόβου, στις 28 Ιουλίου 1389, οι Οθωμανοί εδραιώθηκαν στη Βαλκανική, ενώ μετά τη πτώση της Κωνσταντινούπολης και τη κατάλυση της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, το 1453 ακολούθησε και η πτώση του Σερβικού Βασιλείου το 1459. Υπόδουλη

παρέμεινε η Σερβία για περισσότερα από 400 χρόνια, με εξαίρεση την περίοδο του Μεγάλου Πολέμου (1683 -1699μΧ) που η Σερβία, όπως και το Κόσσοβο κατελήφθησαν από τους Αυστριακούς. Οι Οθωμανοί ανακατέλαβαν την περιοχή το 1699 μ.Χ.

ΧΑΡΤΗΣ 4 : Η ΟΘΩΜΑΝΙΚΗ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ ΤΟ 1801

Ο οθωμανικός ζυγός τερματίστηκε τον 19 ο αιώνα. Η Σερβική επανάσταση (1803-1834) άσκησε ιδιαίτερα μεγάλη επίδραση σε όλους τους νότιο-σλαβικούς πληθυσμούς, οι οποίοι ενίσχυναν τους Σέρβους με ανθρώπινο δυναμικό και εφόδια. Η Σερβική επανάσταση μετεξελίχθηκε σε μορφή εθνικού επαναστατικού κινήματος όλων των νότιων σλάβων. Στους σκοπούς του κινήματος περιλαμβάνονταν ή ένωση με το σαντζάκι του Νόβι Παζάρ (αρχαία

Ράσκια) και με το Μαυροβούνιο, καθώς και η εξέγερση της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης. Αυτή η αντίληψη θα διατηρηθεί ζωντανή όλο τον 19ο αιώνα και θα επηρεάσει τη πολιτική της Σερβίας. Η εξέγερση στη Σερβία είχε άμεσο αντίκτυπο και στους σλαβικούς πληθυσμούς της Αυστρίας.

Όσο η Οθωμανική Αυτοκρατορία εξασθενούσε και η Σερβία, η Βουλγαρία και η Ελλάδα αποκτούσαν ισχύ, μετά το Συνέδριο του Βερολίνου, αναπτέρωθηκαν οι ελπίδες για να ενωθούν οι Σλάβοι του νότου στο πλαίσιο της Αυστροουγγρικής αυτοκρατορίας. Την ιδέα αυτή υποστήριξε ο Adam Czatoyski και η σλαβική διασπορά σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες όπως η Πολωνία.

Η Σερβία λόγω της θέσης της στο σταυροδρόμι της Κεντρικής Ευρώπης, ενεπλάκη στους Βαλκανικούς και στους Παγκόσμιους Πολέμους. Η Σερβία διπλασίασε το μέγεθός της μετά τους βαλκανικούς πολέμους

Τον Απρίλιο 1915 ιδρύθηκε η Γιουγκοσλαβική Επιτροπή στο Λονδίνο και άρχισε να συγκεντρώνει χρήματα από τους απόδημους Σλάβους στην Αμερική, με σκοπό η Γιουγκοσλαβία να αποτελέσει ξεχωριστό κράτος. Η βασική επιδίωξη ήταν η ένωση των νότιων σλαβικών περιοχών της Αυτοκρατορίας των Αψβούργων με το βασίλειο της Σερβίας και κυρίως να μην αφήσουν τους Ιταλούς να προσαρτήσουν τη Δαλματία και Ίστρια που διεκδικούσαν.

Στη Βιέννη στις 31 Μαΐου 1917, ο Anton Korosec ανέγνωσε την Διακήρυξη του Μαΐου με την οποία οι Σλοβένοι ζητούσαν να διασπαστεί η Αυστροουγγρική Αυτοκρατορία διαχωριστεί σε τρία κομμάτια, Αυστρία, Ουγγαρία και Γιουγκοσλαβία. Οι Σλοβένοι, οι Κροάτες και Σέρβοι θα αποτελούσαν ξεχωριστές κοινότητες. Η διακήρυξη απορρίφθηκε.

Ενώ, η Αυτοκρατορία των Αψβούργων κατέρρευε, στις 6 Οκτωβρίου 1918, το Εθνικό Συμβούλιο Σλοβένων-Κροατών και Σέρβων κατέλαβε την εξουσία στο Ζάγκρεμπ. Η Γιουγκοσλαβική Επιτροπή ανέλαβε την εκπροσώπηση του νέου κράτους. Αμέσως εκδηλώθηκαν έντονες διαφωνίες σχετικά με αν έπρεπε να γίνει ένωση ή συνομοσπονδία. Τελικά ανακηρύχτηκε η δημιουργία του Βασιλείου των Σέρβων, των Κροατών και των Σλοβένων στις 4 Δεκεμβρίου 1918 στο Βελιγράδι.

Στις 6 Ιανουαρίου του 1929 ο Βασιλιάς της Σερβίας Αλέξανδρος χρησιμοποιώντας τη πολιτική κρίση σαν πρόφαση κατήργησε το Σύνταγμα, διέκοψε τις εργασίες της Βουλής και επέβαλε δικτατορία και άλλαξε το όνομα της χώρας σε Βασίλειο της Γιουγκοσλαβίας. Άλλαξε τη διοικητική οργάνωση της χώρας και από 33 επαρχίες δημιούργησε 9 νέες περιφέρειες (Banovina).

Τα ονόματα των περιφερειών δόθηκαν κυρίως από τους ποταμούς, π.χ Vardarska, Moravska).⁶

Αν και ο σχεδιασμός των νέων περιφερειών ήταν μια παραχώρηση στις ιστορικές ευαισθησίες των Κροατών, τα όρια που δημιουργήθηκαν δεν ήταν ιστορικά, με εξαίρεση τις περιοχές Drava & Zeta που αντιστοιχούσαν στα ιστορικά σύνορα της Σλοβενίας και του Μαυροβουνίου. Στη Banovina του ποταμού Σάβα, με επίκεντρο τη Κροατία δόθηκε η Δαλματία, ένα κομμάτι του Δούναβη και ένα κομμάτι της Βοσνίας. Η περιοχή Vbras ήταν μια

⁶John R. Lampe, "Yugoslavia as History", Cambridge University Press, 2000.

από τις τέσσερις που διαιρούσαν τη Βοσνία & Ερζεγοβίνη, με τέτοιο τρόπο που να μην υπάρχει μουσουλμανική πλειοψηφία. Η Σερβία επίσης χωρίστηκε σε τέσσερις περιφέρειες, με όρια που διασφάλιζαν τη σερβική πλειοψηφία στη περιοχή του Βαρδάρη (Vardarska), και στη περιοχή της Βοϊβοντίνα στον Μοράβα (Moravska). Πέρα από αυτές δημιουργήθηκε μια δέκατη περιοχή για τη πρωτεύουσα Βελιγράδι, που αριθμούσε 289.000 κατοίκους.⁷

Στα τέλη της δεκαετίας του 1930 οι εσωτερικές εντάσεις συνεχίστηκαν με τους Σέρβους και τους Κροάτες να ζητούν να δημιουργήσουν ομόσπονδες διαιρέσεις. Η Σερβία ήθελε να ενωθεί με τη Μπανοβίνα του Βαρδάρη (ΠΓΔΜ), με τη Βοϊβοντίνα & το Μαυροβούνιο, ενώ η Κροατία διεκδικούσε τη Δαλματία και ένα μέρος της Βοϊβοντίνας. Και οι δύο πλευρές διεκδικούσαν περιοχές της σημερινής Βοσνίας – Ερζεγοβίνης. Το 1930 δημιουργήθηκε η αυτόνομη Μπανοβίνα της Κροατίας με δικό της Κοινοβούλιο.⁸

1.1.2.4 Κόσσοβο

Στην αρχαιότητα Δαρδανοί κατοικούσαν στην περιοχή. Το 160πΧ κατακτήθηκε από τους Ρωμαίους και προσαρτήθηκε στην επαρχία της Ιλλυρίας το 59πΧ. Η περιοχή απορροφήθηκε από τη Βουλγαρική Αυτοκρατορία το 850μΧ και εκχριστιανίστηκε. Ανακτήθηκε από το Βυζάντιο το 1018 και έγινε μέρος του θέματος της Βουλγαρίας. Σαν κέντρο της Σλαβικής αντίστασης έναντι της Κωνσταντινούπολης περιήλθε τότε στη κυριαρχία των Σέρβων και τότε των Βουλγάρων. Όταν η Σερβική Αυτοκρατορία έφτασε στο ζενίθ της, το 1344, το Κόσσοβο ήταν το πολιτικό και πνευματικό κέντρο του Σερβικού Βασιλείου.

Στη μάχη του Κοσσόβου, οι Οθωμανοί κατανίκησαν τη συμμαχική δύναμη των Σέρβων, των Αλβανών και Βοσνίων. Το 1455μΧ κατακτήθηκε η Σερβία από την Οθωμανική Αυτοκρατορία και παρέμεινε υποδουλωμένη μέχρι το 1912, στην αρχή σαν μέρος της Ρούμελης και από το 1884 σαν ξεχωριστό βιλαέτι.

Το βιλαέτι του Κοσσόβου ήταν μεγαλύτερο εδαφικά από το σημερινό Κόσσοβο και περιλάμβανε περιοχές στη Δυτική Σερβία, τη Βόρεια Αλβανία και της ΠΓΔΜ και είχε πρωτεύουσα τα Σκόπια.

Οι Σέρβοι ισχυρίζονται ότι τα ιστορικά αρχεία αποδεικνύουν ότι στο Κόσσοβο υπήρχε πληθυσμιακή υπεροχή των Σέρβων. Οι επιδρομές των Οθωμανών ξερίζωσαν τους Σέρβους αρκετά πριν από τη Μεγάλη Σερβική Μεταρρύθμιση. Αυτό ακολουθήθηκε από τη μετακίνηση αγροτικού πληθυσμού από τα ορεινά στην εύφορη πεδιάδα του Κοσσόβου.

Ακόμα και η φιλοαλβανική ιστορία που γράφτηκε από τον Noel Malcolm παραδέχεται ότι στη περιοχή του σημερινού Κοσσόβου κατοικούσαν κυρίως ορθόδοξοι Σλάβοι κατά την περίοδο από τον 8^ο αιώνα μ.Χ μέχρι το 19^ο αιώνα μ.Χ. Το γεγονός ότι δεν υπάρχει σαφής ένδειξη για αλβανική εθνότητα στο Κόσσοβο μπορεί να οφείλεται ότι αρκετοί Αλβανοί βαπτίστηκαν Ορθόδοξοι Χριστιανοί και σερβοποιήθηκαν. Πριν την ισλαμοποίηση τους οι Αλβανοί θα πρέπει να αποτελούσαν ορεινούς πληθυσμούς που ασχολούνταν με την κτηνοτροφία, όπως οι Βλάχοι, και είχαν μια συμβιωτική σχέση με τους κατά κύριο λόγο γεωργούς Σλάβους που κατοικούσαν στην εύφορη πεδιάδα. Η αλβανική ηγεσία αποδέχτηκε

⁷John R. Lampe, "Yugoslavia as History", Cambridge University Press, 2000

⁸John R. Lampe, "Yugoslavia as History", Cambridge University Press, 2000

την οθωμανική κυριαρχία, πολλοί Αλβανοί έγιναν μουσουλμάνοι και κατέλαβαν υψηλά αξιώματα.

Το 19 ο αιώνα εκδηλώθηκαν εθνικιστικές τάσεις σε όλα τα Βαλκάνια. Η Αλβανική εθνικιστική κίνηση επικεντρώθηκε στο Κόσσοβο και σχηματίστηκε η Λίγκα του Prizren, η οποία ήταν πολιτική οργάνωση που απέβλεπε στο να συνενώσει όλους τους Αλβανούς της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας σε ένα κοινό αγώνα για αυτονομία και περισσότερα πολιτιστικά δικαιώματα, παρά το γεγονός ότι σε γενικές γραμμές οι Αλβανοί δεν επιθυμούσαν τη διάλυση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Η Λίγκα που διαλύθηκε το 1881, αφενός βοήθησε στο να καθοριστεί η εθνική ταυτότητα των Αλβανών και αφετέρου έφερε τους Αλβανούς αντιμέτωπους με τους Σέρβους.

Το 1915-1916 το Κόσσοβο είδε τους Σέρβους να υποχωρούν, όταν το κατέλαβαν η Βουλγαρία και η Αυστροουγγαρία. Το 1918 οι Σύμμαχοι απώθησαν τις Κεντρικές Δυνάμεις από το Κόσσοβο. Την 1 Δεκεμβρίου του 1918, το Βασίλειο της Σερβίας έγινε Βασίλειο των Σέρβων, των Κροατών και των Σλοβένων.

Προκειμένου να αλλάξει η πληθυσμιακή σύνθεση του Κοσσόβου μεταξύ 1912-1941, έγινε ευρείας κλίμακας εποικισμός από τη Σερβία. Το Βασίλειο δεν αναγνώριζε παρά μόνο τρεις εθνότητες, τους Σέρβους, τους Κροάτες και τους Σλοβένους. Οι υπόλοιπες εθνότητες θεωρούνταν μειονότητες. Πολλοί Αλβανοί και Μουσουλμάνοι αναγκάστηκαν να μεταναστεύσουν, κυρίως λόγω της μεταρρύθμισης στο κτηματολόγιο που έπληξε τους Αλβανούς ιδιοκτήτες. Το 1935 και 1938, με δύο συμφωνίες του Βασιλείου της Γιουγκοσλαβίας προβλέπονταν η αναγκαστική μετανάστευση 240.000 Αλβανών στην Τουρκία, που τελικά δεν πραγματοποιήθηκε γιατί ξέσπασε ο Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος.

Κατά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο το μεγαλύτερο μέρος του Κοσσόβου ήταν υπό Ιταλική κατοχή και το υπόλοιπο υπό Γερμανοβουλγαρική κατοχή. Ξέσπασαν εθνικές, ιδεολογικές και συμμαχικές διενέξεις, με τις εθνικές να είναι οι πιο σοβαρές. Σύμφωνα, με κάποιους ιστορικούς, πολλοί Σέρβοι έποικοι εγκατέλειψαν το Κόσσοβο. Αυτό, όμως, δεν επιβεβαιώνεται, ιδιαίτερα σε ότι αφορά τον όγκο της μετανάστευσης.

Μετά το τέλος του Δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου το Κόσσοβο με τα σημερινά του όρια σχηματίστηκε και ονομάστηκε περιοχή Κοσσόβου-Μετοχίου. Υπήρξαν εθνικές εντάσεις μεταξύ των κατοίκων Αλβανικής εθνικότητας και της Γιουγκοσλαβικής Κυβέρνησης, κυρίως επί εποχής Ράνκοβιτς γιατί υπήρχε η υποψία συμπάθειας των Αλβανών του Κοσσόβου, προς το σταλινικό καθεστώς. Αντίθετα στους Σέρβους δόθηκε προβάδισμα και προωθήθηκαν σε υψηλές θέσεις. Μετά τον Ράνκοβιτς, το 1966, στο πλαίσιο της μεταρρύθμισης για την αποκέντρωση στην Γιουγκοσλαβία δόθηκε σημαντική αυτονομία στο Κόσσοβο (1969) και τη Βοϊβοντίνια, αναγνωρίστηκε επίσης η μουσουλμανική μειονότητα. Ιδιαίτερη σημασία δίνεται στο γεγονός της ίδρυσης του Αλβανόφωνου Πανεπιστημίου της Πρίστινα.

Βαθμιαία η ζυγαριά έγειρε υπέρ των Αλβανών που άρχισαν να ανεβαίνουν κοινωνικά, ενώ οι Σέρβοι μετατράπηκαν σε πολίτες δεύτερης κατηγορίας. Επιπλέον ο Αλβανικός καταγωγής πληθυσμός αυξήθηκε από 75% σε 90%, ενώ ο Σερβικός καταγωγής πληθυσμός μειώθηκε από 15% σε 8%.

Το 1974 οι Αλβανοί ζήτησαν να αναγνωρισθεί το Κόσσοβο σαν ισότιμο μέλος με τις άλλες συνιστώσες της Γιουγκοσλαβικής Ομοσπονδίας.

Μετά τις φοιτητικές διαδηλώσεις έγιναν εκκαθαρίσεις στο κομμουνιστικό Κόσσοβο και οι Αλβανοί έχασαν τα δικαιώματα που πρόσφατα είχαν αποκτήσει πρόσφατα.

Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1980 η κατάσταση χειροτέρευε συνεχώς.

Το 1989, κατά τον εορτασμό της επετείου της μάχης του Κοσσόβου θέλησε ο Μιλόσεβιτς στην ομιλία του να δώσει ένα μήνυμα για σχέση υποταγής του Κοσσόβου στη Σερβία. Ακολούθως, με ένα μείγμα εκφοβισμών και πολιτικών ελιγμών προσπάθησε να μειώσει την αυτονομία του Κοσσόβου και άρχισε να εξασκείται πολιτιστική βία στον αλβανικό πληθυσμό.

Οι Αλβανοί απάντησαν με μια βίαιη αποσχιστική κίνηση, με τη χρήση ανυπακοής και τη δημιουργία παράλληλων δομών για την εκπαίδευση, υγεία και φορολογία, με απώτερο στόχο να επιτύχουν την ανεξαρτησία του Κοσσόβου.

Στις 2 Ιουλίου 1990, το ανακηρυχθέν Κοινοβούλιο του Κοσσόβου ανακοίνωσε την ανεξαρτησία της χώρας. Πρώτος Πρόεδρος ήταν ο Ibrahim Rugova.

Μετά το πόλεμο του Κοσσόβου (1996-1999), οι αρχές του Κοσσόβου τυπικά καταργήθηκαν και αντικαταστάθηκαν με την Κοινή Ενδιάμεση Διοικητική Δομή (Joint Interim Administration Structure) που ιδρύθηκε μετά από διαπραγματεύσεις που συντόνισε ο Richard Holbrooke (United Nations Interim Administration in Kosovo - UNMIK).

1.1.2.5 Αλβανία

Δεν είναι ακριβώς γνωστή η ιστορία της Αλβανίας. Οι Αλβανοί θεωρούν ότι είναι απόγονοι των Ιλλυριών που κατοικούσαν στην περιοχή κατά την αρχαιότητα. Η περιοχή της Αλβανίας ήταν υπό τη κατοχή του Βυζαντίου και μετά τη κάθοδο των Σλάβων, ενσωματώθηκε στη Βουλγαρική Αυτοκρατορία τον 9^ο αιώνα. Το Μεσαίωνα αναφέρεται ότι υπάρχει το Βασίλειο της Αλβανίας. Οι Οθωμανοί άρχισαν να εγκαθιστούν φρουρές στη Νότια Αλβανία το 1415 μΧ και είχαν τυπική διαδικασία για σχεδόν όλη την Αλβανία το 1431 μΧ. Το 15^ο αιώνα οι πόλεις της Αλβανίας οργανώθηκαν σε 4 κύρια σαντζάκια. Μαζί με τους Βόσνιους οι Αλβανοί συνεργάστηκαν με τους Οθωμανούς & έλαβαν σημαντικές θέσεις και αξιώματα. Οι Αλβανοί εξισλαμίστηκαν σε σημαντικό ποσοστό.

Η Αλβανία παρέμεινε υπό τον έλεγχο των Οθωμανών σαν μέρος της Ρούμελης μέχρι το 1912, όταν ανακηρύχθηκε ανεξάρτητο αλβανικό κράτος. Η δημιουργία αλβανικής εθνικής ταυτότητας ξεκίνησε τον 19^ο αιώνα και είναι μέρος του γενικότερου φαινομένου της ανάπτυξης του εθνικισμού κάτω από την Οθωμανική Αυτοκρατορία. Η ανεξαρτησία της Αλβανίας αναγνωρίστηκε από τη Διάσκεψη του Λονδίνου στις 29 Ιουλίου 1913 αλλά τα σύνορά της καθορίστηκαν χωρίς να λαμβάνουν υπόψη τη δημογραφική κατάσταση της εποχής.

Υπήρξε για ένα σύντομο διάστημα βασιλεία (1914-1928) και μετά τη διαδέχτηκε μια σύντομη περίοδος δημοκρατίας την οποία ακολούθησε μια νέα περίοδος μοναρχίας 1928-1939. Η Αλβανία συνδέθηκε με τη φασιστική Ιταλία και μετά με τη Ναζιστική Γερμανία κατά την διάρκεια του 2^{ου} Παγκοσμίου Πολέμου. Οι Τσάμηδες, Τουρκοαλβανοί που ζούσαν στη περιοχή της Θεσπρωτίας συνεργάστηκαν κατά τη διάρκεια της κατοχής με τους Γερμανούς και συμμετείχαν σε σφαγές αμάχων Ελλήνων. Το 1945 καταδικάστηκαν 1990 Τσάμηδες από το Δικαστήριο των Ιωαννίνων, αναγκάστηκαν να φύγουν από την Ελλάδα και οι περιουσίες

τους δημεύτηκαν. Εξάλλου, οι Μουσουλμάνοι Τσάμηδες της Θεσπρωτίας βάσει της Συνθήκης της Λωζάννης έπρεπε ήδη να είχαν φύγει από την Ελλάδα, είχαν όμως παραμείνει γιατί η ελληνική πλευρά επέλεξε αβασάνιστα να είναι ανεκτική. Μετά την απελευθέρωση από τη Γερμανική κατοχή, η χώρα έγινε σοσιαλιστική δημοκρατία και ονομάστηκε «Σοσιαλιστική Δημοκρατία του Λαού της Αλβανίας» το 1976, από τον Ενβέρ Χότζα. Ο Ενβέρ Χότζα επέβαλε την αθεΐα και απομόνωσε τη χώρα από τον υπόλοιπο κόσμο. Μετά το θάνατο του Χότζα το 1985 ο RamizAlija επέβλεψε την αποδόμηση του Χοτζεισμού.

Μετά τη διάλυση της Δημοκρατίας του Λαού το 1990, ιδρύθηκε η Δημοκρατία της Αλβανίας το 1991. Στην αρχή το κομμουνιστικό κόμμα έλεγχε το Κοινοβούλιο το 1992, όμως, ένα νέο κόμμα, το Δημοκρατικό, ανέλαβε την εξουσία. Η οικονομική κρίση που ακολούθησε την αποτυχία των «Πυραμίδων» (PonziSchemes), κατέληξε σε ένοπλη επανάσταση το 1997 και οδήγησε σε μαζική μετανάστευση των Αλβανών, κυρίως σε Ιταλία, Ελλάδα, Ελβετία, Γερμανία και Βόρεια Αμερική. Το 1999, η χώρα επηρεάστηκε από τον πόλεμο στο Κόσσοβο και ένας μεγάλος αριθμός Αλβανών από το Κόσσοβο κατέφυγε στην Αλβανία.

1.1.2.6 Κροατία

Στη σημερινή περιοχή της Κροατίας εγκαταστάθηκαν Λιβουριανοί και Ιλλύριοι, ενώ δημιουργήθηκαν ελληνικές αποικίες στα δαλματικά νησιά KokulaHrar&Vis. Το 9 μ.Χ η περιοχή κατακτήθηκε από τους Ρωμαίους και αργότερα από το Βυζάντιο. Η εθνογέννηση των Κροατών είναι αβέβαιη και υπάρχουν διάφορες θεωρίες, οι πιο συχνά αναφερόμενες ότι είναι Σλαβικής και Ιρανικής καταγωγής. Οι Κροάτες εκχριστιανίστηκαν μεταξύ 7^{ου} - 9^{ου} αιώνα. Το μεσαιωνικό Κροατικό Βασίλειο βρέθηκε στο ζενίθ του τον 11^ο αιώνα. Ο βασιλιάς της Ουγγαρίας διεκδίκησε το θρόνο της Κροατίας και έγινε αναγκαστική ένωση των δύο χωρών. Το 1428 οι Ενετοί πήραν υπό τον έλεγχό τους όλη τη Δαλματία πλην της πόλης Ντουμπρόβνικ που έγινε ανεξάρτητη.

Το 1527 ο Φερδινάνδος ο Ι του Οίκου των Αψβούργων έγινε ο νέος άρχοντας της Κροατίας, με σκοπό να προστατέψει την Κροατία από την Οθωμανική Αυτοκρατορία. Μετά τη νίκη των Οθωμανών η Κροατία διαιρέθηκε το 1538 σε στρατιωτικές και μη στρατιωτικές περιοχές και δημιουργήθηκε το Κροατικό Στρατιωτικό Σύνορο. Οι πόλεμοι με τους Οθωμανούς επέφεραν μεγάλες δημογραφικές αλλαγές. Πολλοί Κροάτες μετανάστευσαν στην Αυστρία και οι Αψβούργοι για να καλύψουν το κενό προσκάλεσαν ορθόδοξους πληθυσμούς από τη Βοσνία και Σερβία να παρέχουν στρατιωτική υπηρεσία στο Κροατικό Στρατιωτικό Σύνορο.

Μεταξύ 1830 και 1840 σε μια εθνικιστική έξαρση, ξεκίνησε μια εκστρατεία για την συνένωση όλων των Νοτίων Σλάβων. Ο πρώτος στόχος ήταν να καθοριστεί μια τυπική κοινή γλώσσα σαν αντιστάθμισμα στην ουγγρική. Κατά τη διάρκεια της ουγγρικής επανάστασης η Κροατία βρέθηκε στο πλάι της Αυστρίας και βοήθησε να νικηθούν οι ουγγρικές δυνάμεις το 1849, ξεκινώντας μια περίοδο εκγερμανισμού. Η πολιτική αυτή αποδείχτηκε ανεπιτυχής και το 1867 έγινε η ένωση της Αυστριακής Αυτοκρατορίας και του Βασιλείου της Ουγγαρίας. Μετά τη προσάρτηση της Βοσνίας & Ερζεγοβίνης στην Αυστρία, που αποφασίστηκε στο Συνέδριο του Βερολίνου το 1878, το Κροατικό Στρατιωτικό Σύνορο καταργήθηκε και η περιοχή επεστράφη στη Κροατία. Ανανεωμένες προσπάθειες για ομοσπονδοποίηση της Αυστροουγγαρίας με την Κροατία δεν προχώρησαν γιατί ξέσπασε ο Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος. Τον Οκτώβριο του 1918 ανακηρύχθηκε η δημιουργία του κράτους των Σλοβένων, των Κροατών και των Σέρβων. Με το Σύνταγμα του 1921 το νέο κράτος ορίστηκε σαν μια ενιαία

δομή και καταργήθηκε η αυτονομία των επί μέρους εθνοτήτων. Στη κατάργηση της αυτονομίας αντιτάχθηκε το κόμμα των Κροατών Αγροτών στο οποίο ηγείτο ο Stjepan Radic. Μετά τη δολοφονία του Radic η Εθνική Συνέλευση του 1928 οδήγησε στην εγκατάσταση δικτατορίας υπό τον βασιλέα Αλέξανδρο τον Ιανουάριο του 1929. Η δικτατορία έληξε το 1931 όταν ο βασιλιάς επέβαλε ένα νέο σύνταγμα και άλλαξε το όνομα της χώρας σε Γιουγκοσλαβία. Το κόμμα των Αγροτών υπό Vladko Macek συνέχισε τους αγώνες του για την ομοσπονδοποίηση της Γιουγκοσλαβίας, οι οποίοι κατέληξαν στη συμφωνία Cvetkovic-Macek του Αυγούστου 1939 και τη δημιουργία της αυτόνομης Βανovina της Κροατίας.

Χάρτης 5: Οι περιφέρειες και η αυτόνομη Κροατία εντός του Βασιλείου της Γιουγκοσλαβίας⁹

Η γιουγκοσλαβική κυβέρνηση διατήρησε τον έλεγχο της άμυνας, τα θέματα ασφαλείας & αστυνόμευσης, τις εξωτερικές υποθέσεις, το εμπόριο και τις μεταφορές, τα υπόλοιπα θέματα έμειναν στην αρμοδιότητα ενός ορισμένου από το παλάτι Ban.

⁹Πηγή : <http://Wikipedia/en/org/kingdom of Yugoslavia>

Τον Απρίλιο του 1941, η Γιουγκοσλαβία κατελήφθη από Γερμανούς και Ιταλούς. Στις 22 Ιουνίου 1941, το πρώτο αντιστασιακό σώμα δημιουργήθηκε στο Sisak, επρόκειτο για την αρχή της Γιουγκοσλαβικής Αντίστασης, που πραγματοποιήθηκε από μια κομμουνιστική-πολυεθνική-αντιφασιστική ομάδα της οποίας ηγείτο ο Josip Broz Tito. Η κίνηση γιγαντώθηκε και στη Διάσκεψη της Τεχεράνης το 1943 κέρδισε την αναγνώριση των συμμάχων. Μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο η Κροατία έγινε συνιστώσα της Σοσιαλιστικής Ομοσπονδίας της Γιουγκοσλαβίας. Το 1967 Κροάτες Συγγραφείς και γλωσσολόγοι υπέγραψαν την Διακήρυξη για το όνομα και το καθεστώς της τυπικής γλώσσας ζητώντας μεγαλύτερη αυτονομία για την κροατική γλώσσα. Με το Γιουγκοσλαβικό σύνταγμα του 1974 αυξήθηκε η αυτονομία των συνιστώντων μερών της Γιουγκοσλαβικής ομοσπονδίας.

Το 1980 η πολιτική κατάσταση στη Γιουγκοσλαβία χειροτέρευσε σημαντικά, ιδιαίτερα μετά το σερβικό μνημόνιο SANU¹⁰ και τα πραξικοπήματα σε Βοϊβοδίνα, Κόσσοβο και Μαυροβούνιο. Τον Ιούνιο 1991 η Κροατία ανακήρυξε την ανεξαρτησία της. Οι εντάσεις κλιμακώθηκαν όταν ο Γιουγκοσλαβικός Εθνικός Στρατός και μερικοί Σέρβοι παραστρατιωτικοί επιτέθηκαν στην Κροατία και μείωσαν την κυριαρχία της κατά 1/3. Στις 15 Ιανουαρίου 1992 η Κροατία κέρδισε διπλωματική αναγνώριση από την ΕΕ με τη στήριξη της Γερμανίας και ακολούθως από τα Ηνωμένα Έθνη. Ο πόλεμος τελείωσε τον Αύγουστο του 1995 με αποφασιστική νίκη της Κροατίας, τα υπόλοιπα κατακτηθέντα εδάφη επιστράφηκαν με την Συνθήκη του Erdut το Νοέμβριο του 1995.

1.1.2.7 Βοσνία και Ερζεγοβίνη

Στην περιοχή κατοίκησαν Ιλλυριοί, ενώ υπήρξε και μια επιδρομή εκ μέρους των Κελτών. Η Βοσνία κατακτήθηκε το 9μΧ από τους Ρωμαίους. Όταν έγινε ο διαχωρισμός της Ανατολικής και Δυτικής Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, η Δαλματία και η Πανονία έγιναν μέρος της Δυτικής Αυτοκρατορίας. Το 445 μΧ η περιοχή κατακτήθηκε από τους Οστρογόθους. Τον 6ο αιώνα ο Ιουστινιανός προσάρτησε τη περιοχή στη Βυζαντινή Αυτοκρατορία. Η Ιλλυρία κατακτήθηκε επίσης από τους Αβάρους. Αρχικά μαζί με τους Σλάβους έγιναν και οι Ιλλυριοί Ορθόδοξοι Χριστιανοί. Το 1203, όως ασπάστηκαν τον καθολικισμό. Το Βασίλειο της Βοσνίας καταλήφθηκε το 1463 από τους Οθωμανούς. Η κατάκτηση από τους Οθωμανούς σήμανε την έναρξη μιας νέας εποχής στην ιστορία της χώρας και έγινε η αφορμή για δραστικές αλλαγές στο πολιτικό και πολιτιστικό τοπίο. Οι Οθωμανοί επέτρεψαν στους Βόσνιους να διατηρήσουν την εθνική τους ταυτότητα με την ενσωμάτωσή τους σαν ολόκληρη επαρχία με το ιστορικό της όνομα κάτι που δεν συνέβη σε άλλες περιπτώσεις.

Οι Οθωμανοί εισήγαγαν ένα αριθμό από βασικές αλλαγές στην κοινωνικοπολιτική διοίκηση της περιοχής συμπεριλαμβανομένου ενός συστήματος ιδιοκτησίας, μια οργάνωση

¹⁰ Το Μνημόνιο της Σερβικής Ακαδημίας Τεχνών & Επιστημών (SANU), που δημοσιεύτηκε το 1986, όταν πρόεδρος της Ακαδημίας ήταν ο εθνικιστής Dobrica Cosic. Το μνημόνιο αναφέρεται στους φόβους και τις εντάσεις που εκδηλώθηκαν στην Γιουγκοσλαβία τη κρίσιμη δεκαετία μετά το θάνατο του Τίτο και καλεί τους Σέρβους να προασπιστούν την εθνική τους ταυτότητα αν όχι την ίδια τους την ύπαρξη.

σεδιοικητικές μονάδες και ένα πολύπλοκο σύστημα κοινωνικής διαφοροποίησης κατά τα κοινωνική τάξη και θρησκευτική πίστη.

Τους τρεις αιώνες που παρέμεινε υπό Οθωμανική κατοχή η Βοσνία αναπτύχθηκε σε ισχυρή σλαβόφωνη μουσουλμανική κοινότητα γιατί δεν υπήρχαν δυνατές θρησκευτικές οργανώσεις και μια διαρκής αντιπαλότητα μεταξύ Ορθοδόξων και Καθολικών κληρικών. Πολλοί Βόσνιοι κατέλαβαν υψηλές θέσεις στη στρατιωτική ιεραρχία του οθωμανικού στρατού. Ωστόσο, το 18^ο αιώνα μια σειρά από επαναστάσεις δείχνουν ότι υπήρχε δυσαρέσκεια και επιθυμία αποτίναξης του οθωμανικού ζυγού.

Το 1875 ξέσπασε και η αγροτική επανάσταση στην Ερζεγοβίνη που επηρέασε και άλλες βαλκανικές χώρες και προκάλεσε την επέμβαση των Μεγάλων Δυνάμεων, που οδηγήθηκαν στο Συνέδριο του Βερολίνου. Στο Συνέδριο του Βερολίνου η Βοσνία και η Ερζεγοβίνη πέρασαν στην κατοχή της Αυστροουγγαρίας. Επίσης απέκτησε το δικαίωμα να σταθμεύουν φρουροί στο NoviPazar (Ράσκια), το οποίο παρέμεινε υπό οθωμανική κατοχή. Με αυτό τον τρόπο άνοιξε ο δρόμος για την κατάκτηση της Θεσσαλονίκης και την επέκταση της αυστριακής κυριαρχίας στο δυτικό ήμισυ της Βαλκανικής Χερσονήσου.

Όταν η Γιουγκοσλαβία κατελήφθη από τους Ναζί, όλα εκχωρήθηκαν στο κράτος μαριονέτα της Ανεξάρτητης Κροατίας. Η κροατική ηγεσία αρχηγό ξεκίνησε μια εκστρατεία εξόντωσης των Σέρβων, των Εβραίων, των Ρομά, των Κροατών αντιστασιακών, των κομμουνιστών και παρτιζάνων του Τίτο, με τη δημιουργία στρατοπέδων συγκέντρωσης και θανάτου.

Οι επιτυχίες του Τίτο έκαναν τους συμμάχους να θέλουν να υποστηρίξουν τους Παρτιζάνους, όμως ο Τίτο δεν δέχτηκε τη προσφορά βοήθειας και εμπιστεύτηκε τις δικές τους δυνάμεις. Όλες οι μεγάλες επιθέσεις της αντιφασιστικής γιουγκοσλαβικής κίνησης εναντίον των Ναζί και των ντόπιων υποστηρικτών τους εξαπολύθηκαν από την Βοσνία & Ερζεγοβίνη.

Οι λαοί της Γιουγκοσλαβίας, οι Σέρβοι, οι Κροάτες και οι Σλοβένοι ανήκαν στην ίδια φυλετική κοινότητα. Ωστόσο, η ιστορική εξέλιξη κάθε λαού ήταν διαφορετική και διαφορετικές οι πολιτικές και πνευματικές συνθήκες που επικρατούσαν σε κάθε μια από τις τρεις χώρες. Οι πολιτιστικές και θρησκευτικές επιδράσεις και οι πολιτικοί ανταγωνισμοί είχαν διχάσει τους Νοτιο-Σλάβους ανάμεσα στον ανατολικό και δυτικό κόσμο, ανάμεσα στην Ορθοδοξία και τον Καθολικισμό, ανάμεσα στον ανατολικό και δυτικό πολιτισμό. Η γεωγραφική θέση έπαιζε καθοριστικό ρόλο σ' αυτό το διχασμό. Οι Σέρβοι θα ενταχθούν στον ανατολικό κόσμο, οι Κροάτες και οι Σλοβένοι στο Δυτικό.

1.2 Η ενωμένη Γιουγκοσλαβία του Τίτο

Στη κυβέρνηση που έφτιαξε ο Τίτο μετά την απελευθέρωση από τους Γερμανούς συμμετείχαν παρτιζάνοι που είχαν πάρει μέρος στην αντίσταση και δεν συμμετείχαν αποκαλούμενοι Μοσχοβίτες. Η κύρια διαφορά ανάμεσα στο Τίτο και στην Σοβιετική Ένωση ξεκίνησε από τις αντίθετες θέσεις σε βασικά ζητήματα και κυρίως σε ότι αφορούσε τη δημιουργία της ΚΟΜΙΝΦΟΡΜ καθώς και δημιουργία Βαλκανικής Ομοσπονδίας. Η συνεργασία με την ΕΣΣΔ θα βοηθούσε τη Γιουγκοσλαβία να ανακάμψει οικονομικά με σημαντικές επενδύσεις, αξιοποιώντας τους πλούσιους φυσικούς πόρους της. Ωστόσο, οι συμφωνίες αυτές δεν προχώρησαν γιατί έγινε αντιληπτό από το Τίτο ότι οι όροι που προβλέπονταν

εξυπηρετούσαν σχεδόν αποκλειστικά τα σοβιετικά συμφέροντα. Παράλληλα η ΕΣΣΔ προσπαθούσε με ένα δίκτυο πρακτόρων να ανατρέψει την κυβέρνηση του Τίτο. Κατά την περίοδο 1949-1953, Η Γιουγκοσλαβία έκανε άνοιγμα προς τη Δύση. Στο πλαίσιο αυτό υπογράφηκε το 1951 συμφωνία με τις ΗΠΑ για στρατιωτική βοήθεια και ακολούθησε το 1952 συμφωνία για οικονομική συνεργασία επίσης με τις ΗΠΑ. Το Φεβρουάριο 1953 Γιουγκοσλαβία, Ελλάδα και Τουρκία συνομολόγησαν σύμφωνο φιλίας και συνεργασίας στην Άγκυρα. Ακολούθως, τον Αύγουστο του 1954 οι ίδιες χώρες υπέγραψαν το Βαλκανικό Σύμφωνο στη πόλη Μπλέντ που προέβλεπε, οικονομική, πολιτική, στρατιωτική και πολιτιστική συνεργασία το Βαλκανικό Σύμφωνο έπαψε να ισχύει κατά το δεύτερο μισό της δεκαετίας του 1950. Την ίδια εποχή εξομαλύνθηκαν οι σχέσεις με την ΕΣΣΔ και το 1955-56 υπογράφηκαν σοβιετογιουγκοσλαβικές συμφωνίες. Η Γιουγκοσλαβία με τον Τίτο απέφυγε το δρόμο της υποταγής στην ΕΣΣΔ και αναζήτησε ανεξάρτητη πορεία συμμετέχοντας σαν ιδρυτικό μέλος στο Κίνημα των Ανεξαρτήτων. Στο πλαίσιο του κινήματος ο Τίτο ανέπτυξε πολύ καλές σχέσεις με τους ηγέτες των χωρών του Τρίτου κόσμου και ιδιαίτερα με τον Πρόεδρο της Ινδίας Νεχρού και τον Πρόεδρο της Αιγύπτου Νάσερ. Είναι αξιοθαύμαστος ο τρόπος με τον οποίο διαχειρίστηκε ο Τίτο τις σχέσεις του με την Υπερδύναμη ΕΣΣΔ και παράλληλα συνέβαλε στη ανάπτυξη του κινήματος των αδεσμεύτων στο οποίο σήμερα συμμετέχουν 115 μέλη.

1.3 **Η απομονωμένη Αλβανία του Ενβέρ Χότζα**

Ο Ενβέρ Χότζα ήταν ο ηγέτης της οργάνωσης της Κορυτσάς, μιας από τις σημαντικότερες οργανώσεις των κομμουνιστών της Αλβανίας. Τον Οκτώβριο του 1944 πραγματοποιήθηκε στο Μπεράτι ο Δεύτερο Συνέδριο του Αλβανικού ΕΑΜ, όπου και αποφασίστηκε η μετατροπή της Αντιφασιστικής Εθνικοαπελευθερωτικής Επιτροπής σε κυβέρνηση της ελεύθερης πλέον Αλβανίας, τη κυβέρνηση του Εθνικού Μετώπου, όπως ονομάστηκε με πρωθυπουργό το Χότζα. Το Μάρτιο του 1946 ψηφίστηκε το νέο Σύνταγμα και η Αλβανία ανακηρύχθηκε σε λαϊκή δημοκρατία.

Η Αλβανία φάνηκε αρκετά τολμηρή στο βιομηχανικό εξοπλισμό της. Επωφελήθηκε από τη Γιουγκοσλαβία μέχρι το 1948, έπειτα από την ΕΣΣΔ και στη συνέχεια μετά το 1961 από τη Κίνα. Έτσι στο τέλος της δεκαετίας του 60 η Αλβανική Βιομηχανία είχε 25πλασιαστεί και εξασφάλιζε το ήμισυ του εθνικού εισοδήματος. Η πρόοδος αυτή σε μεγάλο βαθμό οφείλεται στις θυσίες του αλβανικού λαού που ζούσε κάτω από σκληρές συνθήκες. Η όλο και εντονότερη απομόνωση της Αλβανίας οδήγησε τη χώρα σε οικονομική καταστροφή στη δεκαετία του 1980.

1.4 **Η μεταβατική περίοδος**

Το 1980 ανάμεσα στη Γιουγκοσλαβία και η Αλβανία υπήρχε ένα τεράστιο οικονομικό χάσμα. Παρά το γεγονός ότι είχαν και οι δύο κομμουνιστικά καθεστώτα οι διαφορές ήταν τεράστιες όσον αφορά τη πολιτική οργάνωση και τα επίπεδα οικονομικής ανάπτυξης. Από το

να αποτελούν δύο διαφορετικούς πόλους, τη δεκαετία 1980 αντιμετώπισαν κοινές προκλήσεις και οδηγήθηκαν να συγκλίνουν σε κάποια σημεία. Νέα πολιτικά πλαίσια διαμορφώθηκαν και στα δύο κόμματα για να μπορέσουν να αντιμετωπίσουν τη κοινή πρόκληση από τον θάνατο των ηγετών τους Τίτο (1980) και Χότζα (1985). Οι διάδοχοι τους αγωνίζονταν έχοντας παράλληλα εσωτερική αντίσταση για να αντιμετωπίσουν τα τεράστια οικονομικά προβλήματα και το χαμηλό επίπεδο ανάπτυξης.

Το 1986 ο Branko Mikulic στη Γιουγκοσλαβία και ο Ramiz Alia στην Αλβανία φαίνεται ότι είχαν παγιώσει τις πολιτικές τους θέσεις. Ο Mikulic σαν Βοσνιοκροάτης έμοιαζε να είναι η καλύτερη ελπίδα για να υπάρξει ισορροπία μεταξύ των δημοκρατικών καθεστώτων στις έξι συνιστώσες δημοκρατίες της Γιουγκοσλαβίας (Σερβία, Κροατία, Βοσνία-Ερζεγοβίνη, Σλοβενία, Μαυροβούνιο, Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας). Επί πλέον και για τις δύο αυτόνομες επαρχίες της Σερβίας (Κόσσοβο και Βοϊβοδίνα) για τις οποίες το Σύνταγμα του 1974 είχε αναγνωρίσει παραπλήσιο της δημοκρατίας καθεστώς. Ο Ramiz Alia αφού επέζησε των δολοφονιών της συζύγου του Χότζα και των στενών συνεργατών του, άρχισε να χαλαρώνει το αλβανικό αγροτικό καθεστώς, το πιο σκληρό που είχε παραμείνει στο κομμουνιστικό κόσμο.

Επιδείνωση της οικονομικής κατάστασης αντιμετώπιζαν και οι δύο χώρες, με μοιραίες επιπτώσεις για τη πολιτική θέση των Mikulic και Alia. Ο Alia κατόρθωσε να πείσει τα μέλη του κόμματος να δεχθούν μισθολογικά κίνητρα για βιομηχανικούς εργάτες και αγρότες. Το 1986 το ζωικό κεφάλαιο επέστρεψε στον έλεγχο των οικογενειών και των τοπικών κοινοτήτων. Επίσης δε σε μερικούς γεωργούς τους επέτρεψε να πωλούν σε ανοικτές αγορές.

Οι εσωτερικές αντιφάσεις και τα ιδεολογικά διλήμματα που προέκυπταν στην Λίγκα των Γιουγκοσλάβων Κομμουνιστών κατά τη μετάβαση από το σοσιαλιστικό σύστημα στην οικονομία της αγοράς, είχαν σαν αποτέλεσμα, «οι δημοκρατίες να συνεχίζουν να ζητούν υψηλές συνεισφορές από τις επιχειρήσεις που είχαν κέρδη για να κρατούν ζωντανές τις προβληματικές»¹¹. Η έλλειψη μιας γνήσιας φιλελεύθερης επιλογής δημιούργησε βαθειά οικονομική κρίση. Το οικονομικό σκάνδαλο που συνέβη στη Βοσνία¹² αποσταθεροποίησε τον Mikulic, ο πληθωρισμός εκτινάχθηκε στο 250% το Δεκέμβριο του 1988 και ο Mikulic παραιτήθηκε αμέσως. Τότε ανέτειλε το άστρο του Milosevic, ο οποίος έδωσε ένα πιο λαϊκό και εθνικιστικό χαρακτήρα στο καθεστώς της Γιουγκοσλαβίας. Ο Milosevic μεθόδευσε και επέβαλε την επανασυγκέντρωση των αρμοδιοτήτων στο Βελιγράδι, σαν το μοναδικό τρόπο για να ξεφύγει η Γιουγκοσλαβία από την οικονομική κρίση. Ανοικτή αντίσταση προέβαλε μόνο η Σλοβενία.

Το 1989 οι πιέσεις για σημαντικές αλλαγές στις δύο χώρες είχαν φτάσει σε σημείο βρασμού και στις δύο χώρες. Ωστόσο, τα δύο κομμουνιστικά καθεστώτα είχαν καλύτερη νομιμοποίηση από την αντίστοιχη των κομμάτων της Ανατολικής & Κεντρικής Ευρώπης.

¹¹Lenard Cohen & John Lampe, Woodrow Wilson Center Press, 2011, p 25

¹²Lenard Cohen & John Lampe, Woodrow Wilson Center Press, 2011, p 26

Στη Γιουγκοσλαβία, η νομιμοποίηση είχε τη ρίζα της στους παρτιζάνους του πολέμου, στην ανεξαρτησία από τον έλεγχο των Σοβιέτ και στη βιομηχανική ανάπτυξη ξεκινώντας από ένα πολύ χαμηλό προπολεμικό επίπεδο. Σε κανένα άλλο από τα κομμουνιστικά κράτη του Σοβιετικού Μπλόκ δεν υπήρχαν τέτοια ερείσματα.

Όσον αφορά τη Σλοβενία, οι δεσμοί της με την Ιταλία και την Αυστρία εξηγούν τη πρώιμη έξοδο της από την ομάδα των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων. Σε καμία άλλη περίπτωση δεν υπήρξε ομαλή μετάβαση μετά από εκλογές που κερδήθηκαν από την αντιπολίτευση, όπως συνέβη στις χώρες της Κεντρικής & Ανατολικής Ευρώπης.

Στη περίπτωση της Γιουγκοσλαβίας και της Αλβανίας, η μετακομμουνιστική μετάβαση επιδιώχθηκε από τα κομμουνιστικά κόμματα ή τουλάχιστον μέσα στο δικό τους πλαίσιο, που συνέχισε να υπάρχει, αρκετό καιρό μετά τη πτώση του σοβιετικού μπλόκ. Αυτά ακριβώς τα πλαίσια ήταν η αφορμή έντονων προβλημάτων και αδιεξόδων τα επόμενα χρόνια. Με αφορμή την αρχηγία του κυβερνώντος κόμματος στη Γιουγκοσλαβία, έστω και εάν είχε αναδειχθεί από πολυκομματικές εκλογές ξεκίνησε σκληρή αντιπαράθεση, το 1990, μεταξύ του Κροάτη Franco Tudjman και του Σέρβου Slobodan Milosevic. Ο Tudjman είχε περισσότερες ψήφους από κάθε άλλο κόμμα κατεβάζοντας μια αντικομμουνιστική πλατφόρμα. Ο Tudjman υποσχέθηκε επίσης την ανεξαρτησία της Κροατίας και τη περιθωριοποίηση της μειονότητας των Σέρβων στη Κροατία. Την ίδια εποχή ο Milosevic κέρδισε στις εκλογές στη Σερβία και πρόβαλε αξιώσεις για μια Γιουγκοσλαβία που θα εκπροσωπεί όλους τους Σέρβους.

Η διάλυση της Γιουγκοσλαβίας προχώρησε κατά τη διάρκεια της ενδιάμεσης περιόδου 1989-1991 με βάση σχετικά δημοκρατικές, πολυκομματικές εκλογές σε όλες τις δημοκρατίες. Μόνο ένα κόμμα υπήρχε που εκπροσωπούσε όλους τους Σέρβους, το κόμμα του Ante Markovic. Η ύπαρξη αυτού του κόμματος έπαιξε ένα εξισοροποιητικό ρόλο και φρενάρησε άγριες εθνικιστικές εξελίξεις. Σαν πρόεδρος του Ομοσπονδιακού Συμβουλίου εφάρμοσε αποτελεσματικά βραχυπρόθεσμα νομισματικά μέτρα, όταν ο πληθωρισμός είχε ξεφύγει στο 3000%. Η σταθεροποίηση της ισοτιμίας του δηναρίου μπορούσε να οδηγήσει σε μείωση του χρέους. Όμως, έγιναν ατυχείς χειρισμοί του Milosevic, ο οποίος προκειμένου να εξασφαλίσει για τις Σερβικές επιχειρήσεις ρευστότητα, παρέκαμψε την ομοσπονδιακή τράπεζα της Γιουγκοσλαβίας και μετέφερε 10% από τον κοινωνικό πόρο της Σερβίας σε μερικές τράπεζες του Βελιγραδίου που δάνειζαν τις επιχειρήσεις με αρνητικό επιτόκιο. Αυτά τα μυστικά κονδύλια μπορεί να διέσωσαν επιχειρήσεις στη Σερβία έβαλαν, όμως τέλος στη προσπάθεια για ένα ενιαίο γιουγκοσλαβικό οικονομικό σύστημα.

Στην Αλβανία τα ανοίγματα του Alija δεν επαρκούσαν για να συγκρατήσουν τη κατάρρευση της οικονομίας και τη λαϊκή εξέγερση. Νέοι άνθρωποι, φοιτητές, επιστήμονες έσπασαν οριστικά τους δεσμούς με το κομμουνιστικό καθεστώς και δημιούργησαν το Δημοκρατικό Κόμμα, αρχηγός του οποίου ήταν ο χειρουργός καρδιολόγος Sali Berisha. Το 1992 ο Alija παραιτήθηκε και εξελέγη πρόεδρος της Αλβανίας Sali Berisha. Η ιστορία μας διδάσκει ότι ο κύκλος των επιλογών δεν είναι μεγάλος και οι προσωπικότητες που αναδεικνύονται κατά βάση προέρχονται από τις ίδιες κοινωνικές ελίτ.

2. Η κρίσιμη δεκαετία 1990

2.1 Στροφή προς την Ευρώπη -Προσδοκίες για ένταξη στην ΕΟΚ

Οι χώρες των Δυτικών Βαλκανίων όπως οι χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης μετά τη πτώση του υπαρκτού σοσιαλισμού, επεδίωξαν την ένταξή τους στους ευρω-ατλαντικούς θεσμούς, σαν εγγύηση για την ειρήνη, τη σταθερότητα και την ανάπτυξη της περιοχής τους.

Εκτός της επίλυσης σοβαρών πολιτικών προβλημάτων και μεταξύ τους διεκδικήσεων, οι χώρες των Δυτικών Βαλκανίων αντιμετώπισαν μια σειρά προκλήσεων, ούτως ώστε να συσφίξουν τις σχέσεις τους με την Ευρωπαϊκή γειτονιά : διασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας των δημοκρατικών θεσμών, σεβασμός του κράτους δικαίου, ενίσχυση των διοικητικών τους ικανοτήτων καθώς και της ικανότητάς τους να εφαρμόζουν και να επιβάλλουν τη νομοθεσία και τις μεταρρυθμίσεις, μεγαλύτερη συμβολή στη συμφιλίωση στην περιοχή, εντονότερη καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος και της διαφθοράς στην περιοχή, βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και της ανταγωνιστικότητας των βιομηχανιών τους.

2.2 Η Διεθνής Παρέμβαση και ο Ρόλος της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνεργασίας

Από το 1991, η Ευρωπαϊκή Πολιτική Συνεργασία (ΕΠΣ) στο πλαίσιο της ΕΟΚ Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ) ανέλαβε την ευθύνη για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που ανέκυπταν από τη διαδικασία διαμελισμού της Γιουγκοσλαβίας και από τις νέες παραμέτρους του Μακεδονικού Ζητήματος.

Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι η Διάσκεψη για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΔΑΣΕ) αποδέχθηκε την πρωτοβουλία της ΕΠΣ και για πρώτη φορά από τη δημιουργία της, η ΕΠΣ επωμίστηκε σχεδόν εξ ολοκλήρου το ρόλο της επιλύσεως μιας σημαντικής διεθνούς κρίσεως.

Επειδή η ΕΟΚ, θεώρούσε ότι ο διαμελισμός της Γιουγκοσλαβίας συνιστούσε παράγοντα αποσταθεροποίησης στα Βαλκάνια, προσπάθησε αρχικά να τον αποτρέψει. Είναι γνωστό ότι ο Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ζακ Ντελόρ επισκέφθηκε Βελιγράδι και πληροφόρησε τους Γιουγκοσλάβους ότι «θα τους παρέχονταν οικονομική βοήθεια της τάξεως των τεσσάρων με πέντε δισεκατομμυρίων δολαρίων».¹³

Εντέλει, υπογράφηκε το Τρίτο Χρηματοδοτικό Πρωτόκολλο μεταξύ της Κοινότητας και της Γιουγκοσλαβίας, το οποίο ανερχόταν σε 730 εκατομμύρια ECU για την περίοδο μέχρι τις 30 Ιουνίου του 1996. Το 1991 ανέκυψε και το θέμα της επίσημου ονόματος της ΠΓΔΜ, το οποίο μέχρι σήμερα δεν έχει επιλυθεί και συνεχίζει να αποτελεί σοβαρό διπλωματικό ζήτημα για την Ελλάδα

¹³Τζιαμπίρης Αριστοτέλης, «Η Ευρωπαϊκή Ένωση και το Μακεδονικό Ζήτημα», Δημοσίευση, Ίδρυμα Μουσείου Μακεδονικού Αγώνα, 2007

2.3 Αλυτρωτισμοί, εθνικιστικές εξάρσεις και συγκρούσεις

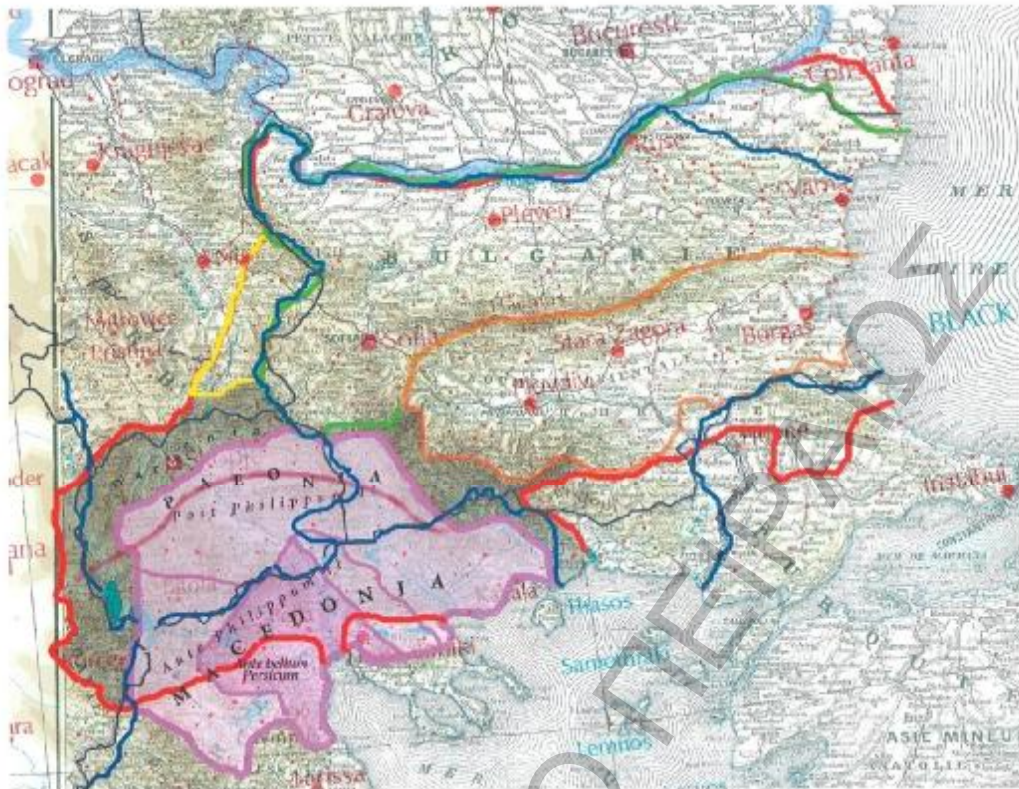
2.3.1 Το Μακεδονικό

Οι Ρωμαίοι, οι Βυζαντινοί και οι Οθωμανοί όριζαν ενιαία την ευρύτερη περιοχή ως Μακεδονία λόγω διοικητικής κατανομής κι όχι από εθνολογική διαφοροποίηση.

Οι ιστορικές και πληθυσμιακές ανακατατάξεις δεν έφεραν μόνο συγκρούσεις, αλλά οδήγησαν και στον αλληλοεπηρεασμό και τη συνεύρεση των λαών. Ο Μακεδονικός χώρος λειτούργησε σαν ένα μεγάλο τέτοιο χωνευτήρι. Η Βυζαντινή διοίκηση και η τουρκική κατάκτηση έπαιξαν σημαντικό ρόλο στις μετακινήσεις πληθυσμών. Καθοριστικό στοιχείο υπήρξε, βέβαια, για όλη τη Βαλκανική και για τη Μακεδονία η κάθοδος των Σλάβων τον 6ο αιώνα. Κι αν για τα σλαβικά φύλα που κατέβηκαν μέχρι την Πελοπόννησο δεν ανιχνεύεται η παρουσία τους σήμερα, παρά σε κάποια τοπωνύμια και ουσιαστικά συγχωνεύτηκαν στο σχηματιζόμενο νεοελληνικό έθνος, δεν μπορεί να ισχυριστεί κανείς το ίδιο για τα σλαβικά φύλα του Μακεδονικού χώρου και της Βόρειας Βαλκανικής.

Εκεί, η προσπάθεια δημιουργίας σλαβικών βασιλείων (βουλγαρικών, σερβικών κ.λπ.) και η αντίσταση στους Βυζαντινούς και Τούρκους δημιούργησαν μια κατάσταση που διέσωσε και διατήρησε ξεχωριστά φυλετικά και εθνολογικά χαρακτηριστικά. Αυτό οδήγησε σε αλληλοεπηρεασμό και όσμωση τους ελληνόφωνους και σλαβόφωνους πληθυσμό

Μετά το κίνημα των Νεότουρκων, το 1908 και την επανενσωμάτωση της Μακεδονίας στην Οθωμανική Αυτοκρατορία, οι βαλκανικοί πόλεμοι του 1912-1913 ήταν η αναπόφευκτη εξέλιξη 35 ετών διαρκών και πολύπλευρων εντάσεων και εθνικιστικού μίσους. Με το τέλος των Βαλκανικών πολέμων η Μακεδονία μοιράστηκε μεταξύ Ελλάδας (που πήρε το μεγαλύτερο τμήμα της), Σερβίας και Βουλγαρίας.Χ;

[130] History vs Politics. The synthesis of the ancient territory of Macedonia (pink shade) and the surrounding area depicting the northernmost of the inhabited ancient Macedonia, with respect to: a) the borderlines outputs of the San Stefano treaty (red line) and of the Berlin Congress (green line for the Principality of Bulgaria, light brown for Eastern Rumelia and yellow for the Pirot-Vanle zone); b) the spatial residual (gray shade) of Bulgaria's shapes after the San Stefano Treaty and the Berlin Congress and c) the state borders (black line) after the Second Balkan War and the Treaty of Bucharest, 1913. The base map (faded in transparency onto a present-day map) entitled Les Balkans, composed and designed by the French G. Peltier, published in supplement of the Parisian weekly magazine L'Illustration, 2 October 1915. Cartography - Processing: Et...

Χάρτηςδ :Αλλαγές συνόρων μέσω συνθηκών

Η Ιστορία εναντίον της πολιτικής. Η Σύνθεση της αρχαίας περιοχής της Μακεδονίας (σε μωβ-ροζ χρώμα) και το περιβάλλον τόσο δείχνει το πιο βορεινό κατοικημένο τμήμα της Αρχαίας Μακεδονίας, σύμφωνα με α) τα σύνορα που προέκυψαν από τη Συνθήκη του Αγίου Στεφάνου (κόκκινη γραμμή) και του Συνεδρίου του Βερολίνου (πράσινη γραμμή για την ηγεμονία της Βουλγαρίας, ανοικτό καφέ για την Ανατολική Ρωμυλία και κίτρινο για τη ζώνη Pirot-Vanle), β) το εδαφικό υπόλοιπο (γκρι) της Βουλγαρίας μετά τη Συνθήκη του Αγίου Στεφάνου και το Συνέδριο του Βερολίνου και γ) τα σύνορα της Ελλάδας (μπλε γραμμή) μετά το Δεύτερο Βαλκανικό Πόλεμο και τη Συνθήκη του Βουκουρεστίου, 1913. Ο βασικός χάρτης που προσαρμόστηκε σε διαφάνεια πάνω σε ένα σύγχρονο χάρτη των Βαλκανίων, σχεδιάστηκε από τον French G. Peltier και δημοσιεύτηκε στο γαλλικό εβδομαδιαίο περιοδικό L'Illustration στις 2 Οκτωβρίου 1915¹⁴

Το 1913 βρέθηκαν οι βαλκανικές εθνότητες, από την οθωμανική διοικητική διαίρεση της περιοχής να οικειοποιείται η καθεμιά την περιοχή της ως εθνικός προσδιορισμός. Έτσι έχουμε Μακεδονία των Σκοπίων (που στην ουσία ήταν σέρβικο έδαφος), Μακεδονία του Πιρίν

¹⁴Source: Livieratos Evangelos with a contribution of Chrysoula Paliadeli, "European cartography & politics: the case of Macedonia, Editions Ziti, Thessaloniki, 2013

(Βουλγαρία) και την ελληνική Μακεδονία. Το κομμάτι της Μακεδονίας που πέρασε στους Σέρβους το 1913 είχε την ονομασία Άνω Μακεδονία και οι Έλληνες πολιτικοί δεν διαμαρτυρήθηκαν διότι απλούστατα στη σέρβικη πλευρά ζούσαν χιλιάδες Έλληνες κι αυτό γεννούσε ελπίδες για μια μελλοντική προσάρτηση της περιοχής στην Ελλάδα. Κάτι ανάλογο συνέβη με τη Βόρεια Ήπειρο στην Αλβανία. Όμως, τελικά αποφασίστηκε διαφορετικά, έγινε ανταλλαγή των πληθυσμών που όμως δεν έφερε και αλλαγή της ονομασίας. Όμως, μεγάλο μερίδιο της ευθύνης έχουν οι Βούλγαροι με τη δημιουργία, το 1877, της βουλγαρικής ηγεμονίας από το Δούναβη έως το Αιγαίο. Ο εκβουλγαρισμός των σλαβόφωνων δημιουργεί έντονες τριβές με τους Σέρβους και αργότερα το 1885, καταδιώκουν τον ελληνικό πληθυσμό κι επινοούν τον όρο Μακεδονία του Πιρίν έπειτα από τον χαμένο ελληνοτουρκικό πόλεμο του 1897.

Με τη Συνθήκη της 19^{ης} Νοεμβρίου 1913 καθορίστηκαν τα σύνορα μεταξύ Σερβίας και Μαυροβουνίου σύνορα του νέου αλβανικού κράτους με τη Σερβία και το Μαυροβούνιο οριοθετήθηκαν με αποφάσεις των Μεγάλων Δυνάμεων την Άνοιξη του 1912. Το πρωτόκολλο της Φλωρεντίας της 17^{ης} Δεκεμβρίου 1913, το οποίο περιλάμβανε το πόρισμα της Επιτροπής που ήταν επιφορτισμένη με τη χάραξη των αλβανικών συνόρων κατοχύρωσε στην Αλβανία ολόκληρη τη Βόρεια Ήπειρο και τη Νήσο Σάσωνα που είχε ενωθεί με την Ελλάδα το 1864, ως εξάρτημα των Ιονίων Νήσων, Η επαναχαρτογράφηση των Βαλκανίων έδωσε τη δυνατότητα στη διπλωματία των Μεγάλων Δυνάμεων να ιδρύσει το κράτος της Αλβανίας, του οποίου η εδαφική υπόσταση δεν ανταποκρίνονταν στην εθνολογική του σύνθεση.

Την περίοδο της ναζιστικής κατοχής, δημιουργήθηκε και πάλι ένταση μεταξύ Γιουγκοσλαβίας (ανεξάρτητο κράτος από το 1929) και Βουλγαρίας και τελικά, μετά την ήττα των Γερμανών, η Γιουγκοσλαβική Μακεδονία αποτέλεσε μία από τις 6 ομόσπονδες δημοκρατίες της ενιαίας Γιουγκοσλαβίας και οι κάτοικοί της αναγνωρίστηκαν από την Γιουγκοσλαβία ως το έθνος των Μακεδόνων.

2.3.2 Ο Σλαβικός Εθνικισμός

Η ιδέα για την συνένωση όλων των σλαβικών φυλών της Βαλκανικής σε ένα κράτος υπήρχε από τον 17ο αιώνα και προέκυψε σαν έμπνευση Κροατών διανοουμένων και φιλοσόφων που πίστευαν ότι με αυτό το τρόπο οι Σλάβοι μετά από αιώνες κατοχής & καταπίεσης από τις διάφορες αυτοκρατορίες (Βυζαντινή, Οθωμανική, Αψβούργων) θα μπορούσαν να αποτινάξουν τα δεσμά και να ζήσουν ελεύθεροι. Ωστόσο, η ιδέα αυτή δεν ωρίμασε σε βαθμό που να μπορεί να εφαρμοστεί στη πράξη

Επιπλέον, στη Βιέννη στις 31 Μαΐου 1917, όπως αναφέρθηκε και προηγούμενα στο υποκεφάλαιο για τη Σερβία, η Διακήρυξη του Μαΐου με την οποία οι Σλοβένοι ζητούσαν τη διάσπαση της Αυστροουγγρικής Αυτοκρατορίας και την αναγνώριση των Σλοβένων, των Κροατών και των Σέρβων σαν ξεχωριστές κοινότητες, δεν έγινε αποδεκτή.

2.3.3 Ο Βουλγάρικος εθνικισμός

Με στόχο τη δημιουργία μιας αυτόνομης "Ενωμένης Μακεδονίας", η οποία θα περιελάμβανε ολόκληρη την περιοχή της Μακεδονίας, άρχισαν να εμφανίζονται κινήματα στα τέλη του 19ου αιώνα. Συγκεκριμένα, το 1893 Μακεδόνες Βούλγαροι ίδρυσαν την Βουλγάρικη Επαναστατική Ένωση Μακεδονίας-Αδριανούπολης), το μετέπειτα ΒΜΡΟ, και ξεκίνησε έτσι ο

αγώνας για την ανεξαρτησία. Η πλειοψηφία των μελών του ωστόσο ήταν Μακεδόνες Βούλγαροι. Το 1903 το ΒΜΡΟ οργάνωσε την Εξέγερση του Ίλιντεν-Πρεομπράζχενι (προφήτη Ηλία) κατά των Οθωμανών, η οποία παρά τις αρχικές επιτυχίες, συμπεριλαμβανομένου του σχηματισμού της «Δημοκρατίας του Κρουσόβου», συντρίφθηκε με πολλές ανθρώπινες απώλειες. Παρά την αποτυχία της, η εξέγερση προκάλεσε παγκόσμιο ενδιαφέρον για το μακεδονικό ζήτημα.

Μολονότι ο εθνικιστής ηγέτης Γκότσε Ντέλτσεφ (Goce Delčev) από το Κιλκίς πέθανε πριν την εξέγερση του Ίλιντεν, έγινε σύμβολο του Βουλγαρικού και Μακεδονικού εθνικισμού στην ευρύτερη περιοχή της ιστορικής Μακεδονίας και το ΒΜΡΟ συνέχισε τον αγώνα κατά της Σερβίας, η οποία πήρε τον έλεγχο της γεωγραφικής περιοχής της Μακεδονίας του Βαρδάρη το 1913 με τη Συνθήκη του Βουκουρεστίου. Μετά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο ο οργανισμός χωρίστηκε στην Εσωτερική Μακεδονική (ΙΜΡΟ) και στην Εσωτερική Θρακική Επαναστατική Οργάνωση (ΙΤΡΟ).

Μετά το πέρας των δύο Βαλκανικών Πολέμων το 1913, τα περισσότερα ευρωπαϊκά εδάφη της διαλυμένης πλέον Οθωμανικής Αυτοκρατορίας μοιράστηκαν μεταξύ Ελλάδας, Βουλγαρίας και Σερβίας. Η περιοχή που βρίσκεται σήμερα η ΠΓΔΜ ονομάστηκε "Νότια Σερβία". Μετά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο, το 1918, η Σερβία έγινε μέρος του Βασιλείου των Σέρβων, Κροατών και Σλοβένων. Το 1929, το Βασίλειο μετονομάστηκε επισήμως σε Βασίλειο της Γιουγκοσλαβίας και διαιρέθηκε σε περιφέρειες γνωστές και ως μπανόβινα. Η Νότια Σερβία, δηλαδή η περιοχή της σημερινής ΠΓΔΜ, έγινε γνωστή ως η Βαρντάρσκα Μπανόβινα του Βασιλείου της Γιουγκοσλαβίας.

Το όραμα της Ενωμένης Μακεδονίας χρησιμοποιήθηκε από την Εσωτερική Μακεδονική Επαναστατική Οργάνωση (ΙΜΡΟ) στο διάστημα του Μεσοπολέμου. Οι αρχηγοί της οργάνωσης, όπως οι Τόντορ Αλεξάντροφ, Αλεξάνταρ Προτογέροφ και Ιβάν Μιχαήλοφ, προώθησαν τη συγκεκριμένη ιδέα με στόχο την απελευθέρωση των κατεχομένων από την Ελλάδα και Σερβία εδαφών και τη δημιουργία μίας ενωμένης Μακεδονίας για όλους τους Μακεδόνες, ανεξαρτήτως θρησκείας και εθνικότητας. Η Βουλγαρική κυβέρνηση του Αλεξάντερ Μαλίνοφ το 1918 προσφέρθηκε να παραδώσει τη Μακεδονία του Πιρίν για αυτόν το σκοπό μετά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο, αλλά οι Μεγάλες Δυνάμεις δεν το επέτρεψαν, καθώς η Σερβία και η Ελλάδα εναντιώθηκαν στη συγκεκριμένη ιδέα.

Η ΙΜΡΟ αποφάσισε να αρχίσει ανταρτοπόλεμο στη Βαρντάρσκα Μπανόβινα, μαζί με την Νεανική Μακεδονική Μυστική Επαναστατική Οργάνωση (ΜΜΤΡΟ), οργανώνοντας συνεχώς επιθέσεις κατά των Σέρβων διοικητικών και στρατιωτικών αξιωματούχων της περιοχής. Το 1923 ιδρύεται στη Στιπ η "Ένωση κατά των Βουλγάρων συμμοριτών" από Σέρβους Τσέτνικ με στόχο την εξουδετέρωση της ΙΜΡΟ και της ΙΤΡΟ.

Οι απώλειες σε εδάφη υπέρ της Ελλάδας κατά τη διάρκεια των Βαλκανικών πολέμων και κατά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο, δημιούργησαν μεγάλη ένταση μεταξύ Ελλάδας και Βουλγαρίας.

2.3.4 Ο Αλβανικός εθνικισμός.

Η Αλβανική εθνικιστική κίνηση εκδηλώθηκε για πρώτη φορά στο Κόσσοβο το 1878 με τη δημιουργία της Λίγκας του Prizren, η οποία ήταν πολιτική οργάνωση που απέβλεπε στο να

συνενώσει όλους τους Αλβανούς της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Η Λίγκα Prizren στις 15 Ιουνίου 1878 απήλυθε υπόμνημα στις Μεγάλες Δυνάμεις απαιτώντας την ακεραιότητα του αλβανικού εδάφους και έτσι ετέθη για πρώτη φορά διεθνώς το αλβανικό ζήτημα. Στη Λίγκα υπήρχαν δύο τάσεις, η μια με σκοπό τη συσπείρωση των μουσουλμανικών πληθυσμών των Βαλκανίων και η άλλη είχε εθνικιστικούς σκοπούς που επεδίωκε να δώσει στη Λίγκα το χαρακτήρα πατριωτικής οργάνωσης με στόχο την αυτονομία του Αλβανικού Λαού. Η Λίγκα στερείτο οργανικής ενότητας, ήταν χωρισμένη σε δύο μέρη στη Βόρεια και την Νότια πτέρυγα, με αντίστοιχες έδρες την Prizren και το Αργυρόκαστρο. Το 1880 παρουσίασαν στην Υψηλή Πύλη δύο διαφορετικές προτάσεις, η μια αυτονομιστική και η άλλη μεταρρυθμιστική. Στα τέλη του 1880 η Λίγκα αυτοανακηρύχθηκε σε προσωρινή κυβέρνηση και άρχισε να αναδιοργανώνει τα ένοπλα σώματα. Η ανοικτή σύγκρουση με τη Τουρκία έγινε έτσι αναπόφευκτη. Ταραχές ξέσπασαν στην Prizren, τη Πρίστινα και στα Σκόπια. Οι Οθωμανοί αντέδρασαν συνέλαβαν τους αρχηγούς και τους καταδίκασαν. Το Κόσσοβο και η Νότια Αλβανία πέρασαν κάτω από τον έλεγχο και η Λίγκα διαλύθηκε το 1881. Η Λίγκα, αφενός βοήθησε στο να καθοριστεί η εθνική ταυτότητα των Αλβανών και αφετέρου έφερε τους Αλβανούς αντιμέτωπους με τους Σέρβους στο Κόσσοβο. Το θέμα της ανεξαρτησίας της Αλβανίας υποστηρίχθηκε από την Ιταλία και την Αυστροουγγαρία.¹⁵ Η Αυστροουγγαρία κατόρθωσε να αποκτήσει μέσα από την Αλβανία διέξοδο προς την Αδριατική και προς τη κοιλάδα του Αξιού και με αυτό τον τρόπο μπόρεσε να ασκήσει πιο ενεργά τη βαλκανική της πολιτική απέναντι στην Ελλάδα, τη Σερβία και το Μαυροβούνιο.

Στα τέλη του 19^{ου} αιώνα ξέσπασαν τοπικές εξεγέρσεις που στρέφονταν κυρίως κατά των γειτονικών Βαλκανικών λαών. Το 1883 εναντίον των Μαυροβουνίων, το 1897 οι Αλβανοί πήραν το μέρος των Τούρκων εναντίον των Ελλήνων, το 1899 ίδρυσαν αλβανική ένωση στο Ιπέκιο, που στρεφόταν κατά της ανεξαρτησίας της Μακεδονίας. Ομάδες Αλβανών εισέβαλαν στο Κόσσοβο και στο Νόβι Παζάρ, στις αρχές του 20^{ου} αιώνα έγιναν εξεγέρσεις στο Ιπέκιο, στην Κρόια, στο Ελβασάν και αλλού.¹⁶

2.4 Ο πόλεμος στη Βοσνία και η Συνθήκη του Dayton

Εξαιτίας της κεντρικής γεωγραφικής της θέσης, μεταπολεμικά, η Βοσνία επετέλεσε σαν βάση για την ανάπτυξη πολεμικής βιομηχανίας. Αυτό είχε ως επίπτωση τη μεγάλη συγκέντρωση όπλων και στρατού στη Βοσνία, σημαντικό παράγοντα για τον πόλεμο που ξέσπασε μετά τη διάλυση της Γιουγκοσλαβίας το 1990.

Ενώ η Βοσνία Ερζεγοβίνη θεωρείτο οπισθοφυλακή για τις δεκαετίες 1950 & 1960, το 1970 παρουσιάστηκε μια δυνατή Βοσνιακή Ελίτ, που η ύπαρξή της ενισχύθηκε από την ηγεσία του Τίτο στο Κίνημα Αδεσμεύτων και από το γεγονός ότι πολλοί Βόσνιοι υπηρετούσαν στο διπλωματικό σώμα της Γιουγκοσλαβίας

Η διακήρυξη της ανεξαρτησίας της Βοσνίας Ερζεγοβίνης έγινε στις 15 Οκτωβρίου 1991 μετά από δημοψήφισμα.

Στις 24 Οκτωβρίου 1991 οι Σέρβοι βουλευτές εγκατέλειψαν το Κεντρικό Κοινοβούλιο στο Σαράγεβο και δημιούργησαν τη Συνέλευση των Σέρβων της Βοσνίας Ερζεγοβίνης. Αυτή η Συνέλευση ανακήρυξε στις 9 Ιανουαρίου 1992 τη Δημοκρατία Srpska.

¹⁵ Μαρία Νυσταζοπούλου-Πελεκίδου « Οι Βαλκανικοί Πόλεμοι », εκδόσεις Βάνιας σελ 284

¹⁶ Μαρία Νυσταζοπούλου-Πελεκίδου « Οι Βαλκανικοί Πόλεμοι », εκδόσεις Βάνιας σελ 292

Στις 18 Ιανουαρίου 1991 το κόμμα στη Βοσνία Ερζεγοβίνη που υποστήριζε τους Κροάτες (Croatian Democratic Union – HDZ), διακήρυξε την ύπαρξη της Κροατικής Κοινότητας της Herzeg-Bosnia σαν ξεχωριστή πολιτική, πολιτιστική, οικονομική & εδαφική ολότητα (Croatian Community of Herzeg-Bosnia) με δικό της Κροατικό Συμβούλιο (HVO) σαν στρατιωτικό μέρος. Η Βοσνιακή Κυβέρνηση δεν αναγνώρισε την Herzeg-Bosnia και το Συνταγματικό Δικαστήριο την χαρακτήρισε παράνομη.

Ακολούθησε μια περίοδος κλιμακούμενης έντασης, όπου σερβικές παραστρατιωτικές επιθέθηκαν στα βοσνιοκροατικά χωριά. Αυτές οι αψιμαχίες ακολουθήθηκαν από σοβαρότερες επιθέσεις.

Η δολοφονία μιας Βόσνιας διαδηλώτριας από ελεύθερο σκοπευτή στο Σαράγεβο έδωσε την αφορμή να ξεκινήσει μια ουσιαστική αναμέτρηση. Ενώ, επιβεβαιώνεται ότι έγιναν μυστικές συνεννοήσεις μεταξύ του Milosevic και του Tudjman για να διαμελισμό της Βοσνίας Ερζεγοβίνης, μετά την ανακήρυξη της ανεξαρτησίας, οι Σέρβοι άρχισαν να επιτίθενται σε διάφορες περιοχές της χώρας. Οι Σέρβοι διεκδικούσαν όλες τις περιοχές της Βοσνίας Ερζεγοβίνης γιατί ήθελαν να δημιουργήσουν τη Μεγάλη Σερβία. Από την άλλη ο Tudjman ήθελε να κρατήσει και αυτός κομμάτια της Βοσνίας Ερζεγοβίνης για να τα προσαρτήσει στη Κροατία.

Η διεθνής αναγνώριση για τη κρίση στη Βοσνία Ερζεγοβίνη αύξησε τις διπλωματικές πιέσεις στη Γιουγκοσλαβία.

Το 1992 έγιναν πολλές βιαιοπραγίες και ωμότητες. Το 1993 ξέσπασε ένοπλη σύγκρουση μεταξύ της ελεγχόμενης από Βόσνιους Κυβέρνησης στο Σαράγεβο και της Κροατικής Δημοκρατίας της Herzeg-Bosnias, ενώ η χώρα ελέγχονταν κατά 70% από τη Σερβική Δημοκρατία της Βοσνίας Ερζεγοβίνης. Η Χώρα σπαράσσονταν από τις εθνοτικές διεκδικήσεις. Έγιναν θηριωδίες και ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η σφαγή της Σρεμπρένιτσα όπου 8.372 Βόσνιοι σκοτώθηκαν με ευθύνη των Σερβικών αρχών. Μια βομβαρδιστική επιχείρηση του NATO πραγματοποιήθηκε τον Αύγουστο του 1995 εναντίον της Srpka. Εν τω μεταξύ ο Tudjman συμμαχάθηκε με τους Βόσνιους και απώθησαν οι συμμαχικές δυνάμεις τους Σέρβους από τις περιοχές της Δυτικής Βοσνίας που κατείχαν.

Το Δεκέμβριο 1995, η υπογραφή της Συμφωνίας του Dayton (Ohio) από τους προέδρους της Βοσνίας (Alija Izetbegovic), Κροατίας (Franco Tudjman) και Σερβίας (Slobodan Milosevic) έβαλαν τέλος στις εχθροπραξίες και τα γεωγραφικά όρια καθορίστηκαν όπως είναι σήμερα. Μια ειρηνευτική αποστολή του NATO αναπτύχθηκε στη Βοσνία για να ενισχύσει τη Συμφωνία.

Οι υπεύθυνοι για την σφαγή παραπέμφθηκαν αργότερα στο Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο για την Πρώην Γιουγκοσλαβία.

2.5 Ο πόλεμος στο Κόσσοβο

Η σύγκρουση ξεκίνησε όταν ο Milosevic θέλησε να μειώσει την αυτονομία του Κοσόβου. Οι Κοσόβοβαιοι διαμαρτυρήθηκαν και αρνήθηκαν να συνεργαστούν με τις αρχές. Ο

Milosevicαντέδρασε με την αποπομπή όλων των Αλβανών του Κοσσόβου, πράγμα που κατέληξε σε βία μεταξύ του Σερβικού στρατού και των κατοίκων του Κοσσόβου.

Είναι γεγονός ότι η Διεθνής Κοινότητα δεν αντέδρασε με τον ίδια ταχύτητα που είχε ενεργήσει κατά τη διάρκεια της κρίσης στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη. Αυτό μπορεί να οφείλεται στο ότι : α) η κρίση εξελίχθηκε με πιο αργό ρυθμό και αφορούσε δύο εθνικές ομάδες με παράδοση μεταξύ τους διαφορών, β) είχαν ενδεχομένως υποεκτιμηθεί η σοβαρότητα και οι επιπτώσεις της και γ) μπορεί η Διεθνής Κοινότητα να απέφευγε να επαναλάβει την υπέρβαση που έκανε στην περίπτωση της Βοσνίας Ερζεγοβίνης, επιχειρώντας τη δημιουργική ερμηνεία του Καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών σε ότι αφορά τις προϋποθέσεις για ανθρωπιστικές παρεμβάσεις.

Το 1996 ο Απελευθερωτικός Στρατός του Κοσσόβου, ένα αλβανικό ανταρτικό σώμα ξεκίνησε ένοπλη αντίσταση. Το 1998 η βία χειροτέρευσε δραματικά και οι εκτοπισμοί των Αλβανών εκτινάχθηκαν στα ύψη. Η Σερβία αναγκάστηκε να δεχτεί τη παύση των εχθροπραξιών και τη μερική υποχώρηση που πρότεινε ο Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ) και διαπραγματεύτηκε ο Richard Holbrooke. Η εκχειρία δεν διάρκεσε πολύ και οι εχθροπραξίες επαναλήφθηκαν τον Δεκέμβριο 1998. Η σφαγή του Racak τράβηξε τη προσοχή της Διεθνούς Κοινότητας. Μια διεθνής πολυμερής διάσκεψη συνεκλήθη τον Ιανουάριο του 1998 και κατέληξε στο σχέδιο των Συμφωνιών Rambouillet που αναφέρεται στην ανάκτηση της αυτονομίας του Κοσσόβου και την ανάπτυξη ειρηνευτικής δύναμης του ΝΑΤΟ. Η σερβική πλευρά δεν δέχτηκε να υπογράψει το Σχέδιο.

Το ΝΑΤΟ σε συνεννόηση με την Ευρωπαϊκή Ένωση παρενέβη και βομβάρδισε τη Γιουγκοσλαβία από τις 24 Μαρτίου μέχρι τις 10 Ιουνίου 1999, με σκοπό να πειστεί ο Μιλόσεβιτς να αποσύρει τις σερβικές από το Κόσσοβο.

Αυτή η στρατιωτική δράση δεν είχε εγκριθεί από το Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών και ως εκ τούτου ήταν αντίθετη με τις διατάξεις του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών.

Στις 10 Ιουνίου 1999 το Συμβούλιο Ασφαλείας εξέδωσε την απόφαση 1244 που έθετε το Κόσσοβο υπό μεταβατική διοίκηση των Ηνωμένων εθνών και όρισε την KFOR σαν μια διοικούμενη από το ΝΑΤΟ ειρηνευτική δύναμη. Η απόφαση 1244 προέβλεπε αφενός την αυτονομία του Κοσσόβου και αφετέρου την εδαφική ακεραιότητα της Γιουγκοσλαβίας που είχε διαδεχτεί η Σερβία. Συγκεκριμένα, η Απόφαση 1244/1999 του Συμβουλίου Ασφαλείας δεν επικύρωσε την επέμβαση των Αμερικανών στο Κόσσοβο, επικύρωσε, όμως, ότι διακόπτεται η Σερβική εξουσία στο Κόσσοβο και η εξουσία ασκείται από την United Nations Interim Administration in Kosovo - UNMIK. Το προκάτοχο Σερβικό κράτος διατήρησε τη κυριαρχία, δεν μπορούσε όμως να την ασκήσει γιατί η «σερβική κυριαρχία» βρίσκονταν «υπό παρακράτηση». Η εξουσία θα δίνονταν σε μελλοντικό χρόνο σε αυτόν που θα αποφασίζονταν ότι την έχει.

Διεθνείς διαπραγματεύσεις ξεκίνησαν το 2006 για να καθορίσουν το τελικό καθεστώς του Κοσσόβου, όπως προβλέπονταν στην απόφαση 1244. Τα Ηνωμένα Έθνη στήριξαν τις συνομιλίες του ειδικού απεσταλμένου Martti Ahtisaari. Ενώ υπήρξε πρόοδος στα τεχνικά ζητήματα, οι θέσεις των δύο μερών ήταν αντιδιαμετρικές στα ουσιαστικά. Το σχέδιο συμβιβασμού που πρότεινε καταρχήν ο Ahtisaari δεν έγινε αποδεκτό από το πενταμελές Συμβούλιο Ασφαλείας γιατί η Ρωσία προέβαλε βέτο με τη δικαιολογία ότι δεν θα στήριζε καμία απόφαση που δεν θα ήταν αμοιβαία αποδεκτή από το Βελιγράδι και την Πρίστινα.

Το Κόσσοβο ανακήρυξε μονομερώς την ανεξαρτησία του στις 18 Φεβρουαρίου του 2008 με βάση το σχέδιο που εκπονήθηκε από τη διεθνή μεσολαβητική ομάδα, επικεφαλής της οποίας ήταν ο πρώην πρόεδρος της Φινλανδίας Ahtisaari.

Το καθεστώς διεθνούς επιτήρησης που είχε επιβληθεί με το σχέδιο Ahtisaari έπαυσε να ισχύει, με την απόφαση που ελήφθη στις 2 Ιουλίου 2012, στη Βιέννη, από τη Διεθνή Ομάδα Καθοδήγησης, η οποία αποτελείται από χώρες που έχουν αναγνωρίσει τη μονομερώς ανακηρυχθείσα ανεξαρτησία του Κοσσοβού.

Το Κόσσοβο θεωρείται ανεξάρτητο κράτος από τις 10 Σεπτεμβρίου 2012.

Το κοινοβούλιο του Κοσσοβού αποφάσισε επίσης την παράταση της θητεία της διεθνούς αστυνομικής αποστολής EULEX μέχρι τον Ιούλιο του 2014.

2.6 Το ζήτημα του ονόματος της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας¹⁷¹⁸

Το ζήτημα του ονόματος της *Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας* δεν είναι απλώς μια διαφορά περί ιστορικών γεγονότων ή συμβόλων. Πρόκειται για τη συμπεριφορά ενός κράτους μέλους των Ηνωμένων Εθνών, της *Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας*, η οποία αντιστρατεύεται τις θεμελιώδεις αρχές της διεθνούς έννομης τάξης, και πιο συγκεκριμένα τον σεβασμό της καλής γειτονίας, της κυριαρχίας και της εδαφικής ακεραιότητας.

Ιστορικά, ο όρος «Μακεδονία», ο οποίος σημειωτέον είναι ελληνική λέξη, αναφέρεται στο Βασίλειο και τον πολιτισμό των αρχαίων Μακεδόνων, που ανήκουν στο ελληνικό έθνος και αποτελούν αδιαμφισβήτητο κομμάτι της ελληνικής ιστορικής και πολιτιστικής κληρονομιάς.

Σύμφωνα με το Υπουργείο Εξωτερικών της Ελλάδος, «Οι ρίζες του ζητήματος του ονόματος ανάγονται στην επαύριο του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, όταν ο Στρατάρχης Τίτο διαχώρισε από τη Σερβία την περιοχή που καλείτο μέχρι τότε Vardar Banovina (δηλαδή τη σημερινή *Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας*), χορηγώντας της καθεστώς ομόσπονδης συνιστώσας της τότε νέας ομοσπονδιακής Γιουγκοσλαβίας και μετονομάζοντάς την αρχικά σε «Λαϊκή Δημοκρατία της Μακεδονίας» και στη συνέχεια σε «Σοσιαλιστική Δημοκρατία της Μακεδονίας». Παράλληλα, άρχισε να καλλιεργεί την ιδέα ενός χωριστού και διακριτού «μακεδονικού έθνους».

Ο Στρατάρχης Τίτο είχε βεβαίως πολλούς λόγους να προβεί σε αυτές τις ενέργειες, με κυριότερο την πρόθεσή του να θεμελιώσει μελλοντικές εδαφικές διεκδικήσεις της Γιουγκοσλαβίας στην ευρύτερη περιοχή της Μακεδονίας και να εξασφαλίσει διέξοδο στο Αιγαίο. Οι βλέψεις του Στρατάρχη Τίτο στην ευρύτερη Μακεδονία είχαν επιβεβαιωθεί ήδη από το 1944, όταν ανήγγειλε δημόσια ότι στόχος του ήταν να επανενώσει «όλα τα τμήματα της Μακεδονίας που διασπάστηκαν το 1912 και 1913 από τους βαλκάνιους ιμπεριαλιστές».

¹⁷ Τζιαμπίρης Αριστοτέλης, «Διεθνείς Σχέσεις & Μακεδονικό Ζήτημα», μονογραφία ΕΛΙΑΜΕΠ, 2003

¹⁸ Τζιαμπίρης Αριστοτέλης και άλλοι, «Αθήνα-Σκόπια/Η επτάχρονη συμβίωση 1995-2002», Παπαζήσης, 2003.

Τον Δεκέμβριο του 1944 StateDepartment σε τηλεαντιγράφημα προς αμερικανικές Αρχές, με υπογραφή του τότε αμερικανού Υπουργού Εξωτερικών Stettinius¹⁹, έγραφε, μεταξύ άλλων, ότι: « Η (αμερικανική) Κυβέρνηση θεωρεί ότι αναφορές του τύπου μακεδονικό «έθνος», μακεδονική «Μητέρα Πατρίδα» ή μακεδονική «εθνική συνείδηση» αποτελούν αδικαιολόγητη δημαγωγία που δεν αντικατοπτρίζει καμία πολιτική πραγματικότητα και βλέπει σε αυτές την αναγέννηση ενός πιθανού μανδύα που θα υποκρύπτει επιθετικές βλέψεις εναντίον της Ελλάδας».

Το ζήτημα του ονόματος ετέθη επίσημα το 1991, όταν η *Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας* αποσχίστηκε από την ομοσπονδιακή Γιουγκοσλαβία και ανακήρυξε την ανεξαρτησία της υπό το όνομα «Δημοκρατία της Μακεδονίας».

Η Ελλάδα αντέδρασε έντονα στην υποκλοπή της ιστορικής και πολιτιστικής της κληρονομιάς και στις υπέρπουσες εδαφικές και αλυτρωτικές βλέψεις της *Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας* και το θέμα ήλθε στο Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών, το οποίο με δύο αποφάσεις του [817(1993) και 845(1993)] συνιστά την εξεύρεση ταχείας διευθέτησης για το καλό των ειρηνικών σχέσεων και της καλής γειτονίας στην περιοχή.

Το 1993, κατόπιν της σύστασης του Συμβουλίου Ασφαλείας, η *Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας* έγινε δεκτή, με απόφαση της Γενικής Συνέλευσης, στα Ηνωμένα Έθνη με αυτήν την προσωρινή ονομασία έως ότου εξευρεθεί μια συμφωνημένη λύση.

Το 1995, η Ελλάδα και η *Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας* συνομολόγησαν μια Ενδιάμεση Συμφωνία, η οποία επέβαλε έναν δεσμευτικό «κώδικα συμπεριφοράς». Επί τη βάση της Ενδιάμεσης Συμφωνίας τα δύο μέρη άρχισαν διαπραγματεύσεις υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών. Στο παράρτημα υπάρχει χρονολόγιο της κρίσης για το ζήτημα του ονόματος.

Κατά το χρονικό διάστημα που έχει παρέλθει από την υπογραφή της Ενδιάμεσης Συμφωνία η *Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας* παραβιάζει συστηματικά το γράμμα και το πνεύμα της Συμφωνίας και, βεβαίως, τις υποχρεώσεις της που πηγάζουν από αυτήν:

- προβάλλοντας μεγαλοϊδεατικές εδαφικές βλέψεις κατά της Ελλάδας, κατά παράβαση των άρθρων 2, 3, 4 και 7.1,
- ενισχύοντας αλυτρωτικές διεκδικήσεις και υποδαυλίζοντας εθνικιστικά αισθήματα εντός της ελληνικής επικράτειας, κατά παράβαση του άρθρου 6.2,
- χρησιμοποιώντας την ονομασία «Δημοκρατία της Μακεδονίας» στους διεθνείς οργανισμούς, συμπεριλαμβανομένων και των Ηνωμένων Εθνών, κατά παράβαση της σχετικής δεσμεύσεως που προβλέπει το άρθρο 11.1,
- χρησιμοποιώντας σύμβολα, όπως ο Ήλιος της Βεργίνας, η χρήση των οποίων απαγορεύεται από τη Συμφωνία σύμφωνα με το άρθρο 7.2, καθώς και άλλα σύμβολα που ανήκουν στην ελληνική ιστορική και πολιτιστική κληρονομιά (μετονομασία αεροδρομίου Σκοπίων σε «Αλέξανδρος Μακεδών», έγερση αγαλμάτων του Μεγάλου Αλεξάνδρου και του Φιλίππου, ονομασία οδικού άξονα Χ, κατά το τμήμα του που διέρχεται από την Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, ως «Αλέξανδρος ο Μακεδών» κλπ.),

¹⁹Αντίγραφο του τηλεαντιγραφήματος Stettinius στο Παράρτημα Ι.

- προβαίνοντας ή ανεχόμενη προκλητικές ενέργειες, οι οποίες υποδαυλίζουν εχθρότητα και φανατισμό, όπως η παραποίηση της ελληνικής σημαίας, κατά παράβαση του άρθρου 7.1.

Η Ελλάδα, επιδεικνύοντας το απαιτούμενο εποικοδομητικό πνεύμα, προέβη σε ένα μείζον συμβιβαστικό βήμα, αποδεχόμενη σύνθετη ονομασία με γεωγραφικό προσδιορισμό και χρήση έναντι όλων (erga omnes).

Στο πλαίσιο αυτό, κατά τη Διάσκεψη Κορυφής του NATO στο Βουκουρέστι, τον Απρίλιο του 2008, τα μέλη της Συμμαχίας αποφάσισαν με συλλογική και ομόφωνη απόφαση ότι θα απευθυνθεί πρόσκληση στην *Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας* για ένταξη της εφόσον λυθεί το ζήτημα του ονόματος κατά τρόπο αμοιβαίως αποδεκτό.

Ομοίως από πλευράς ΕΕ, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Ιουνίου 2008, με συλλογική και ομόφωνη απόφασή του, αποφάσισε ότι η λύση του ζητήματος του ονόματος κατά τρόπο αμοιβαίως αποδεκτό αποτελεί θεμελιώδη αναγκαιότητα προκειμένου να γίνουν περαιτέρω βήματα στην ενταξιακή πορεία της *Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας* προς την ΕΕ.

Ακολούθως η Κυβέρνηση της ΠΓΔΜ προσέφυγε κατά της Ελλάδας στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης περί μη τηρήσεως των όρων της Ενδιάμεσης Συμφωνίας. Η απόφαση του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης στις 5 Δεκεμβρίου 2011 επί της προσφυγής της ΠΓΔΜ κατά της χώρας μας για παραβίαση της Ενδιάμεσης Συμφωνίας, απέδειξε, πέραν πάσης αμφισβήτησης, ότι η διμερής αυτή συμφωνία είναι ετεροβαρής εις βάρος της Ελλάδος. Η Ενδιάμεση Συμφωνία όχι μόνον δεν προφύλασσε τα ελληνικά συμφέροντα αλλά τουναντίον εκχώρησε στην Σλαβική πλευρά της ΠΓΔΜ το δικαίωμα να χρησιμοποιεί τα ιστορικά και πολιτιστικά σύμβολα μας ως δικά της. Η δέσμευση της χώρας μας να υποστηρίξει χωρίς απολύτως καμία διάκριση την υποψηφιότητα της ΠΓΔΜ σε οποιονδήποτε διεθνή οργανισμό, αποτέλεσε εκχώρηση, χωρίς κανένα αντάλλαγμα, κυριαρχικού μας δικαιώματος.

Η επίλυση του ζητήματος του ονόματος, στην οποία αναφέρεται πρόσφατα η Ε.Επιτροπή με την Ανακοίνωση COM(600)/10-10-2012 σχετικά με τα επόμενα βήματα της στρατηγικής διεύρυνσης θα άρει ένα σημαντικό σημείο τριβής στις σχέσεις των δύο χωρών και θα επιτρέψει την πλήρη αξιοποίηση του μεγάλου δυναμικού που ενέχει η συνεργασία μεταξύ των δύο χωρών.

Μια πολύ σκοτεινή πτυχή της ιστορίας, που δικαιολογεί την προκλητικότητα και την αδιαλλαξία των Σκοπίων, αναφέρεται στη βίαια απαγωγή από τις πόλεις της Μακεδονίας 28.000 παιδιών, το 1948, με εντολή του Στάλιν και του Τίτο²⁰. Τα παιδιά αυτά μεταφέρθηκαν σε κομμουνιστικές χώρες και δέχτηκαν καταναγκαστική εκπαίδευση με σκοπό να ξεχάσουν την εθνική τους ταυτότητα και να στρατολογηθούν υπέρ της επίτευξης των γεωπολιτικών στόχων του Κομμουνιστικού Μπλοκ στη περιοχή των Βαλκανίων. Ο κ Νικόλαος Μάρτης, τέως Υπουργός Μακεδονίας & Θράκης και βαθύς γνώστης και μελετητής του Μακεδονικού Ζητήματος, στην Ανοικτή Επιστολή που απηύθυνε στον Πρόεδρο των ΗΠΑ κ George Bush, το 1992, συνεχίζει αναφέροντας ότι η διεθνοποίηση του θέματος της Μακεδονίας αποφασίστηκε το 1988 σε ειδική συγκέντρωση στα Σκόπια των παιδιών αυτών που είχαν μεγαλώσει κάτω από τέτοια πνευματική καταπίεση & χειραγώγηση και βρισκονταν σε διασπορά στον Καναδά, τις ΗΠΑ, Αυστραλία κι αλλού, παρουσία όλων των Σκοπίων και με

²⁰ Από την επιστολή του Νικολάου Μάρτη προς τον κ Πρόεδρο των ΗΠΑ.

τη πλήρη συμπαράσταση της κεντρικής γιουγκοσλαβικής κυβερνήσεως. Στο πλαίσιο αυτής της συνάντησης αποφασίστηκε η δημιουργία επιτροπής διαρκούς παρακολούθησης του θέματος και η άμεση και θορυβώδης προβολή του από τους εκπροσώπους των Σκοπίων σε διεθνείς οργανισμούς και στη διεθνή κοινή γνώμη, η οποία κυριολεκτικά βομβαρδίστηκε από ενορχηστρωμένα ανθελληνικά δημοσιεύματα.

Η παραχάραξη αυτή της ιστορίας των Ελλήνων της Μακεδονίας, που έγινε με την ανοχή των ΗΠΑ και των άλλων μεγάλων δυνάμεων, είναι μια άνευ προηγουμένου πολιτική μεθόδευση που αποσκοπεί εν τέλει στον έλεγχο της βαλκανικής χερσονήσου μέσω της αλλοτρίωσης των λαών που έχουν δυναμική παρουσία και συνέχεια στην περιοχή καθώς και στη δημιουργία ενός κράτους πελάτη, της ΠΓΔΜ, που θα λειτουργεί σαν νησίδα για τον έλεγχο και την παρεμπόδιση ανεπιθύμητων πολιτικών εξελίξεων στην περιοχή της Νοτιοανατολικής Ευρώπης.

3. Ο πολιτικός στόχος για την Εδραίωση της Σταθερότητας και της Ευημερίας στα Δυτικά Βαλκάνια.

3.1 Ηπροσέγγιση της ΠεριφερειακήςΣυνεργασίας

Μετά τη κατάρρευση των κομμουνιστικών καθεστώτων στις χώρες της Κεντρικής & Ανατολικής Ευρώπης, προέκυψαν διάφορα σχήματα συνεργασίας μεταξύ τους. Βασική επιδίωξη ήταν η δημιουργία γεφυρών με τις χώρες της Δύσης.

Ήδη, το 1991 οι Πρόεδροι της Ουγγαρίας, της Τσεχοσλοβακίας και της Πολωνίας, που απετέλεσαν την ελίτ των χωρών σε μετάβαση, συναντήθηκαν στο Visegrad και δεσμεύθηκαν να αναπτύξουν συνεργασία με σκοπό την ένταξή τους στο NATO & ΕΟΚ.

Το 1993 οι χώρες του Visegrad δημιούργησαν την Κεντρική Ευρωπαϊκή Συμφωνία Ελευθέρου Εμπορίου (CEFTA) για να απελευθερώσουν με το μεταξύ τους εμπόριο.

Απαραίτητη προϋπόθεση για την ένταξη στη CEFTA, παράλληλα με την ένταξη στον ΠΟΕ ήταν η σύναψη συμφωνίας σύνδεσης με την ΕΟΚ. Η σύναψη συμφωνίας σύνδεσης θεωρείτο ότι αποτελούσε το σκαλοπάτι για την ένταξη στην ΕΟΚ. Παρά το γεγονός ότι στην αρχή η ομάδα των χωρών του Visegrad κρατήθηκε κλειστή, στη συνέχεια προσέλκυσε το ενδιαφέρον και άλλων χωρών που σιγά-σιγά εντάχθηκαν στην ομάδα: Σλοβενία (1996), Ρουμανία (1997), Βουλγαρία (1999) και Κροατία (2003).

Στις αρχές της δεκαετίας του 1990 δημιουργήθηκε επίσης η Κεντρική Ευρωπαϊκή Πρωτοβουλία (CEI), στην οποία συμμετείχαν από κοινού χώρες μέλη και υποψήφιες χώρες. Η πρωτοβουλία ξεκίνησε αρχικά το 1989 με τη συμμετοχή της Γιουγκοσλαβίας, της Ιταλίας, της Αυστρίας και της Ουγγαρίας. Το 1997 είχε ήδη επεκταθεί και περιλάβει Λευκορωσία και Μολδαβία.

Το 1992 η Τουρκία ξεκίνησε την οικονομική συνεργασία των χωρών της Μαύρης θάλασσας με τη σύμπραξη της Ελλάδας, της Μολδαβίας και της Αρμενίας και τη συμμετοχή όλων των χωρών που βρίσκονται στην περιοχή.

Αντίστοιχα, στο Βορρά δημιουργήθηκε το Συμβούλιο Συνεργασίας των Βαλτικών Χωρών με τη συμμετοχή Λεττονίας, Λιθουανίας, Εσθονίας, Γερμανίας, Ρωσίας, Πολωνίας και Σκανδιναβικών Χωρών.

Εάν και η ΕΕ είδε με συμπάθεια όλα αυτά τα σχήματα συνεργασίας, κατ' ουσίαν δεν τα αγκάλιασε και δεν προέβαλε την περιφερειακή συνεργασία σαν βασικό στοιχείο της πολιτικής της προς τις χώρες της Κεντρικής & Ανατολικής Ευρώπης (στη συνέχεια θα αναφέρονται σαν χώρες ΚΑΕ). Θεωρήθηκε ότι η δημιουργία περιφερειακών ομάδων θα μπορούσε να ήταν προτεραιότητα μόνο για χώρες όπως η Ιταλία και η Αυστρία, των οποίων η γεωγραφική τους θέση τους δικαιολογούσε ένα αναβαθμισμένο πολιτικό ενδιαφέρον.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση θεώρησε σκόπιμα και πολιτικά ασφαλές να αναπτύξει διμερείς σχέσεις με καθεμία από τις ΚΑΕ. Άλλωστε, η πρόοδος κάθε χώρας ξεχωριστά στην εφαρμογή των δημοκρατικών θεσμών και των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων για τη προσαρμογή στους κανόνες της ελεύθερης οικονομίας μετρούσε πολύ περισσότερο από τη συμμετοχή σε σχήματα συνεργασίας.

Η ΕΕ προτίμησε τη διμερή προσέγγιση για διάφορους λόγους, πρώτον, η διμερής προσέγγιση δίνει τη δυνατότητα πιο άμεσης συνεργασίας και καλύτερης αντιστοίχισης στόχων και μέτρων, δεύτερον, η διμερής προσέγγιση εξειδικεύεται ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες κάθε χώρας, τρίτον, η διμερής προσέγγιση απαιτεί περισσότερο χρόνο για ολοκληρωθεί το συγκεκριμένο και λεπτομερειακό σχέδιο προετοιμασίας για την ένταξη, τέταρτον η ΕΕ, βάσει της Συνθήκης ορίζεται και λειτουργεί σαν ένωση κρατών και όχι σαν ένωση ομάδων κρατών.

Με αυτό τον τρόπο, αν και η περιφερειακή συνεργασία μεταξύ των χωρών ΚΑΕ αντιμετώπιστηκε με θετικό τρόπο, η ΕΕ προχώρησε στη εφαρμογή της πολιτικής διεύρυνσης με βάση τη διμερή προσέγγιση.

Βέβαια, κάποια στοιχεία της αιρεσιμότητας, προέβησαν την διακρατική συνεργασία.

Ωστόσο, η διακρατική συνεργασία αφορούσε κυρίως συνεργασία με γειτονικές χώρες και λιγότερο συνεργασία εντός διεθνικών συνόλων.

Το πρόβλημα των μειονοτήτων και οι συγκρούσεις που ξέσπασαν από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 και συνεχίζουν να απασχολούν τη ΕΕ, αποτελούν ένα καλό παράδειγμα, όπου η συνεργασία περισσοτέρων χωρών προσφέρει την ενδεδειγμένη λύση.

Το Μάρτιο του 1995, η Γαλλική Προεδρία εγκαινίασε το Ευρωπαϊκό Σύμφωνο σταθερότητας. Το Ευρωπαϊκό Σύμφωνο Σταθερότητας έθεσε σαν βασική προϋπόθεση τη καλή γειτονία και κάλεσε όλες τις ΚΑΕ να ξεκαθαρίσουν όλα τα πολιτικά ζητήματα, ιδιαίτερα εκείνα που αφορούσαν τις μειονότητες. Ο τότε Υπουργός Εξωτερικών της Γαλλίας Alain Lamassere ανέφερε χαρακτηριστικά ότι : « η εισδοχή στην ΕΕ είναι δεκτή μόνο για χώρες που έχουν καλή σχέση με τους γείτονες τους. Καμία χώρα που δεν έχει διευθετήσει συνοριακές διαφορές & θέματα μειονοτήτων δεν θα τις επιτραπεί να γίνει μέλος».

Η ΕΕ ρυθμίζοντας καταρχήν θέματα που αφορούσαν τις δικές της συνοριακές περιοχές είχε δρομολογήσει ήδη από 1988 την πρωτοβουλία INTERREG, η οποία σε πρώτη φάση ενίσχυε την οικονομία των παραμεθωρίων περιοχών και προωθούσε τη διασυνοριακή συνεργασία μεταξύ κρατών μελών και τρίτων χωρών. Με κοινοτικούς πόρους των Διαρθρωτικών Ταμείων χρηματοδοτούνταν οι δαπάνες εντός κοινοτικού εδάφους και με πόρους των κοινοτικών προγραμμάτων PHARE & TACIS οι αντίστοιχες δαπάνες των τρίτων χωρών.

Η πολιτική «γείτονα με γείτονα» φαινόταν να έρχεται σε αντίθεση με τη πολιτική για πολυμερή σύνορα που διακήρυξε η ΕΕ με τα θεσμικά της όργανα.²¹

Με άλλα λόγια η ΕΕ είδε τον εαυτό της σαν μοντέλο για αντιγραφή, αλλά η πολιτική της για τη στήριξη της περιφερειακής συνεργασίας δεν ήταν η ανάλογη σε ότι αφορά τις ΚΑΕ, όπου θα έπρεπε να έχει μεγαλύτερη σημασία. Ενώ ώθησε τις υποψήφιες χώρες να καταπιέσουν τις εθνικές τους διαφορές, η ΕΕ δεν παρείχε τα ανάλογα κίνητρα για να ενισχύσει τη λειτουργική συνεργασία σε ομάδες κρατών.

Στο σημείο θα πρέπει να αναφερθεί η αρνητική εμπειρία από την εφαρμογή των προγραμμάτων διασυνοριακής συνεργασίας INTERREG για τα ΚΜ με τα αντίστοιχα προγράμματα PHARE, MEDA²², TACIS, CARDS, Χρηματοδοτικός Μηχανισμός για την Τουρκία. Στις συνεργασίες μεταξύ των χωρών μελών και των τρίτων χωρών υπήρξε κατά γενικό κανόνα επιφυλακτικότητα, έλλειψη εμπιστοσύνης και οι συνεργασίες που αφορούσαν δύσκολα σύνορα δεν ευδοκίμησαν καθόλου (πχ INTERREG Ελλάδα-Τουρκίας).

²¹N.Nikolaidis and R.Howse "This is my Europe : narrative as power", *Journal of Common Market Studies* 40(4), p767-792, «Η Περιφερειακή Συνεργασία είναι ένα από τα συνιστώσα στοιχεία της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης και εξυπηρετεί την εφαρμογή ειρηνικής συνεργασίας, οικονομικής ανάπτυξης και εκδημοκρατισμού και έχει, ως εκ τούτου επανειλημμένα προβληθεί σαν ένα επιτυχημένο παράδειγμα και μοντέλο ανάπτυξης για τις άλλες χώρες του κόσμου» (Ευρωπαϊκό Συμβούλιο 1997)

²²Το MEDA χρηματοδοτούσε περιφερειακή συνεργασία με χώρες της Μεσογείου.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2: Συμμετοχή των Χωρών των Δυτικών Βαλκανίων και εταίρων τους σε προγράμματα εδαφικής συνεργασίας

Χώρες	Προγράμματα Διεθνικής Συνεργασίας		Πολυμερή Προγράμματα Διασυνοριακής Συνεργασίας			Διμερή Προγράμματα Διασυνοριακής Συνεργασίας	Διαπεριφερειακή ή Συνεργασία (INTERREG VI C) (29 χώρες)
	Προγράμματα Νοτιο ανατολικής Ευρώπης (SEE)	Προγράμματα για τη Μεσόγειο (MED)	Συνεργασία Αδριατικής	MED +ENPI (Μεσόγειος + 14 Χώρες Ευρωπαϊκής Γειτονίας)	Μαύρη Θάλασσα (8 χώρες)	Συνεργασία με :	ΕΕ+Νορβηγία+Ελβετία
Αυστρία	+					Σλοβενία, Σλοβακία, Τσεχία, Ουγγαρία, Γερμανία, Ιταλία	+
Βουλγαρία	+				+	Ελλάδα, Ρουμανία, Π.Γ.Δ.Μ	+
Ελλάδα	+	+	+	+	+	Ιταλία, Κύπρος, Βουλγαρία, Π.Γ.Δ.Μ, Αλβανία	+
Ουγγαρία	+					Σλοβενία, Σλοβακία, Τσεχία, Αυστρία, Ρουμανία, Κροατία	+
Ιταλία	+	+	+	+		Σλοβενία, Αυστρία, Γερμανία, Γαλλία	+
Ρουμανία	+				+	Βουλγαρία, Μολδαβία, Ουκρανία, Ουγγαρία, Ρωσία	+
Σλοβενία	+	+	+			Αυστρία, Κροατία, Ουγγαρία, Ιταλία, Γερμανία	+
Σλοβακία	+					Ρουμανία, Ουγγαρία, Αυστρία, Τσεχία, Πολωνία	+
Αλβανία	+		+			Μαυροβούνιο, Κόσσοβο, Π.Γ.Δ.Μ	
Βοσνία & Ερζεγοβίνη	+		+			Κροατία, Μαυροβούνιο, Ρωσία	
Μαυροβούνιο	+	+	+			Κροατία, Αλβανία, Βοσνία Ερζεγοβίνη, Ρωσία	
Κροατία	+	+	+			Ρωσία, Βοσνία Ερζεγοβίνη, Μαυροβούνιο, Ουγγαρία, Σλοβενία	
Π.Γ.Δ.Μ	+					Ελλάδα, Αλβανία, Βουλγαρία & Κόσσοβο	
Ρωσία	+		+			Κροατία, Βοσνία Ερζεγοβίνη και Μαυροβούνιο	
Μολδαβία	+				+	Ρουμανία, Ουκρανία	
Ουκρανία	+				+	Ρουμανία, Μολδαβία, Πολωνία, Ουγγαρία, Σλοβακία, Λευκορωσία	
Συνολικός Προϋπολογισμός (κοινοτική +εθνική χρηματοδότηση)	277,160 εκατ ΕΥΡΩ	263,025 εκατ. ΕΥΡΩ	288,955 εκατ. ΕΥΡΩ	173 εκατ ΕΥΡΩ	28, 118 εκατ. ΕΥΡΩ(ENPI)		321 εκατ. ΕΥΡΩ (ERDF)

Ειδικά για τα Δυτικά Βαλκάνια, όπου μετά τη διάλυση της Γιουγκοσλαβίας προέκυψε ένας αριθμός από κράτη που το ένα μετά το άλλο διακήρυτταν την ανεξαρτησία τους και είχε προκύψει μια πληθώρα από πολιτικά, οικονομικά και κοινωνικά θέματα, για να αντιμετωπιστούν, η ΕΕ έδωσε καταρχήν έμφαση στην περιφερειακή συνεργασία. Η σκέψη ήταν ότι η περιφερειακή συνεργασία θα έδινε την ευκαιρία να εξομαλυνθούν οι εθνοτικές διαφορές και θα βοηθούσε καλύτερα στην εφαρμογή των δημοκρατικών θεσμών καθώς και στην ομαλή μετάβαση στην οικονομία της αγοράς.

Μετά τη συνθήκη του Dayton που τερμάτισε το πόλεμο στη Βοσνία, υπήρξε ομοφωνία ότι για να υπάρξει επιτυχής σταθεροποίηση στα Δυτικά Βαλκάνια θα έπρεπε στις προσπάθειες να συμμετέχουν όχι μόνο η ΠΓΔΜ και η Αλβανία αλλά και οι χώρες που βρίσκονταν στην γεωγραφική περίμετρο ή που αντιμετώπιζαν παρόμοια προβλήματα με τις τέως συνιστώσες της Γιουγκοσλαβίας, όπως η Σλοβενία, η Ρουμανία και η Βουλγαρία.

Το 1996-1997 η ΕΕ δρομολόγησε δύο πρωτοβουλίες: μια πρωτοβουλία που αφορούσε την ομάδα Νοτιοανατολική Ευρώπη-5 (περιφερειακή προσέγγιση) και μια που αφορούσε την ευρύτερη Νοτιοανατολική Ευρώπη (σχήμα Royamont).

Στην ομάδα Νοτιοανατολική Ευρώπη -5 εντάχθηκαν η Αλβανία και οι διάδοχοι της Γιουγκοσλαβίας και δεν εντάχθηκαν Σλοβενία, Ρουμανία και Βουλγαρία, οι οποίες είχαν υποβάλει αιτήσεις ένταξης.

Με την περιφερειακή προσέγγιση ανεδείχθη η περιφερειακή συνεργασία ως απαραίτητη προϋπόθεση για την ολοκλήρωση και η ΕΕ αναβάθμισε την δέσμευση για περιφερειακή συνεργασία σαν στοιχείο της αιρεσιμότητας.

Στα Δυτικά Βαλκάνια, η ΕΕ όχι μόνο ενθάρρυνε αλλά στην πραγματικότητα επέβαλε τη τοπική κυρίως συνεργασία προτού αποφασίσει οποιεσδήποτε παραχωρήσεις. Δεδομένου ότι η ΕΕ και για τις χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, ακολούθησε επίσης το πρότυπο της διμερούς διαπραγμάτευσης, οι πολυμερείς πρωτοβουλίες, όπως του Royamont, είχαν πολύ χαμηλή απόδοση.

Στη διαδικασία Royamont συμμετείχαν τα Δυτικά Βαλκάνια, Βουλγαρία, Ρουμανία, Σλοβενία, Τουρκία και τα 15 ΚΜ της ΕΕ. Η διαδικασία Royamont είχε δευτερεύουσα σημασία και συμπληρωματικό ρόλο στα άλλα δύο μέσα, τη περιφερειακή προσέγγιση και τη προενταξιακή διαδικασία για Σλοβενία, Βουλγαρία και Ρουμανία. Παράλληλα με τα διάφορα σχήματα συνεργασίας η μετά Dayton περίοδος είδε την αναβίωση του διακυβερνητικού διαλόγου μεταξύ των χωρών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης που είχε ξεκινήσει από τις δεκαετίες 1970 και 1980.

Η πρώτη υπουργική συνάντηση μετά από διακοπή 6 ετών πραγματοποιήθηκε στη Σόφια το 1996. Οι συμμετέχοντες υπέγραψαν κοινή δήλωση με την οποία διακήρυξαν την αφοσίωσή τους στις αρχές της μη παραβίασης των συνόρων και της συνεργασίας σε θέματα ασφάλειας. Επιπλέον, η δήλωση προέβλεπε την κατάρτιση και την υλοποίηση κοινών περιφερειακών σχεδίων για την κατασκευή βασικών υποδομών μεταφορών, τηλεπικοινωνιών και για την ανάπτυξη των εμπορικών σχέσεων. Στην Υπουργική Συνάντηση Συμμετείχαν σαν

παρατηρητές Σλοβενία και Κροατία γιατί δεν ήθελαν να συνδεθούν με τις χώρες των Βαλκανίων.

Ο πολιτικός στόχος της Υπουργικής Συνάντησης δεν είχε την ανάλογη υποστήριξη από την ΕΕ. Η ΠΓΔΜ δεν συμμετείχε εξαιτίας της διαφοράς με την Ελλάδα για το όνομα. Παρά τα προβλήματα, η πρόσφατα δρομολογηθείσα διαδικασία για τις χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης ήρθε την κατάλληλη στιγμή. Η Διαδικασία Συνεργασίας Νοτιοανατολικής Ευρώπης (SEECP) ήταν, από ιδρύσεως της πρωτοβουλίας το 1996, το μόνο «γηγενές» σχήμα συνεργασίας, προερχόμενο αποκλειστικά από τις χώρες της ΝΑ Ευρώπης (μέλη της, εκτός από την χώρα μας, είναι η Αλβανία, ΠΓΔΜ, Σερβία, Βουλγαρία, Ρουμανία, Τουρκία Βοσνία & Ερζεγοβίνη, Κροατία, Μολδαβία και το Μαυροβούνιο).

Το Νοέμβριο του 1997 υπό την Ελληνική Προεδρία πραγματοποιήθηκε η πρώτη σε επίπεδο αρχηγών κρατών συνάντηση των χωρών της Νοτιοανατολικής Μεσογείου στη Κρήτη. Στη συνάντηση συμμετείχε ο Υπουργός Εξωτερικών της Τουρκίας Mesut Yilmaz και ο Slobodan Milosevic, ως εγγυητής της Συνθήκης του Dayton. Οι συμμετέχοντες ζήτησαν από την ΕΕ και το NATO να έχουν τις πόρτες τους ανοιχτές για τη Ρουμανία και τη Βουλγαρία, οι οποίες μέχρι τότε δεν ανήκαν στην ομάδα των ΚΑΕ και δεν ήταν υποψήφιος για ένταξη. Αν και η ΕΕ δεν είχε σημαντικό λόγο στη Διαβαλκανική Συνεργασία, όλοι προσέβλεπαν στην ενεργό ανάμιξη της. Η φιλοδοξία για ένταξη στην ΕΕ και όχι μόνον ήταν επίσης ο λόγος για τον οποίον η Βουλγαρία και η Ρουμανία αντιστάθηκαν στην περαιτέρω εμπάθυνση της διαδικασίας αυτής και προέβαλαν βέτο στην ελληνική πρόταση για την ίδρυση μιας Μόνιμης Γραμματείας.

3.2 Το Σύμφωνο Σταθερότητας της Νοτιοανατολικής Ευρώπης

Το 1999 η ΕΕ αναθεώρησε τη στρατηγική της & προσπάθησε να παρουσιάσει ένα νέο μείγμα πολιτικής που συνδύαζε τη διμερή με τη πολυμερή προσέγγιση, δηλαδή αφενός την ένταξη στις κοινοτικές δομές και αφετέρου την ενίσχυση της συνεργασίας σε επίπεδο Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Το αποτέλεσμα αυτής της νέας αντιμετώπισης ήταν το Σύμφωνο Σταθερότητας που πρότεινε η Γερμανική Προεδρία για τον συντονισμό όλων των προσπάθειών της Δύσης όσον αφορά τη σταθεροποίηση των Βαλκανίων. Είναι πολύ ενδιαφέρουσα η παρατήρηση²³ για τη στάση της ΕΕ, «...η αντίθεση έγκειται στο ότι με το αριστερό χέρι η ΕΕ defacto διαιρεί, ενώ με το δεξί χέρι προωθεί την πολυμερή συνεργασία ανάμεσα στα κράτη της ίδιας περιοχής»

Το Σύμφωνο που προορίζονταν, βασικά, να καλύψει τις ανάγκες οικοδόμησης των Δυτικών Βαλκανίων υπεγράφη στη 10 Ιουνίου 1999 και επικυρώθηκε στο Σαράγεβο τον Ιούλιο του 1999, ως πρωτοβουλία της ΕΕ υπό την αιγίδα του Οργανισμού για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ).

²³The Club of Three and Bertelsmann Stiftung, "The Balkans and the European Responsibilities, Conference Report, 2000, pp 14-16, 20-4

Η αξία του Συμφώνου έγκειται στο γεγονός ότι για πρώτη φορά η Διεθνής Κοινότητα προσέγγισε τα Βαλκάνια με μια περιφερειακή λογική αλλά και για πρώτη φορά επέτυχε την παρουσία δωρητριών χωρών, διεθνών οργανισμών, διεθνών χρηματοδοτικών οργανισμών, διεθνών ΜΚΟ και περιφερειακών πρωτοβουλιών παρέχοντας πολιτική στήριξη και κατεύθυνση, μηχανισμούς και εμπειρία στην ανάληψη και πραγματοποίηση προγραμμάτων ενδυναμώνοντας παράλληλα τη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα και της κοινωνίας του πολίτη.

Στις θεματικές προτεραιότητες του Συμφώνου εντάχθηκαν :

- Η διασυνοριακή συνεργασία και η ενίσχυση της τοπικής αυτοδιοίκησης
- Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης
- Η ενέργεια και οι περιφερειακές υποδομές
- Το διαπεριφερειακό εμπόριο και οι επενδύσεις
- Η καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος
- Η μετανάστευση, το άσυλο και οι πρόσφυγες.

Κατά τη διάρκεια της Συνόδου δωρητών στις Βρυξέλλες, 29-30 Μαρτίου 2000, η συνολική υποσχόμενη χρηματοδότηση υπερέβη το προβλεφθέν όριο και έφτασε τα 2,5 δις δολάρια. Στη Σύνοδο αυτή η Ελλάδα δέσμευσε τα παρακάτω ποσά :

- 1,88 εκατ ΕΥΡΩ για προγράμματα διακοινοβουλευτικής συνεργασίας, εκπαίδευσης, ισότητας των δύο φύλων, πολιτισμού και για τη δημιουργία δεικτών δημοσιογράφων
- 22,3 εκατ ΕΥΡΩ για προγράμματα υποδομών και στήριξη της ανοικοδόμησης των δικτύων μεταφορών των γειτονικών χωρών
- 742 χιλ ΕΥΡΩ για προγράμματα εκπαίδευσης και επιμόρφωσης αξιωματικών των Ενόπλων δυνάμεων και νέων δικαστικών και νομικών από την περιοχή.

Αναμφισβήτητα το Σύμφωνο σταθερότητας παρουσιάστηκε με βιασύνη κάτω από τη πίεση των περιστάσεων με τη σκέψη ότι «κάτι πρέπει άμεσα να γίνει», χωρίς να έχει προηγηθεί ολοκληρωμένη επεξεργασία, ωστόσο έγινε αποδεκτό με ενθουσιασμό από τις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων. Οι χώρες των Δυτικών Βαλκανίων έβλεπαν στο Σύμφωνο Σταθερότητας το μέσο εκείνο που θα επέτρεπε την ισχυροποίηση των δεσμών με τις χώρες της Δύσης και θα χρηματοδοτούσε τις πολύ υψηλές δαπάνες που χρειαζόνταν για την μεταβατική περίοδο. Πολλοί παρομοίωσαν το Σύμφωνο σταθερότητας με το σχέδιο Marshall που δόθηκε για την ανασυγκρότηση των χωρών της Ευρώπης μετά το τέλος του Δεύτερου Παγκοσμίου πολέμου. Ο ρόλος της περιφερειακής συνεργασίας αναβαθμίστηκε γιατί αφενός προβλήθηκε σαν η σωστή μέθοδος για αλληλοεξαρτώμενη ανάπτυξη και αφετέρου σαν ο παράγοντας που θα αποκαθιστούσε την πολιτική σταθερότητα σ' αυτή τη πολύ ταραγμένη περίοδο.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανέλαβε καθοδηγητικό ρόλο όσον αφορά πολιτικές, όπως πχ η διευκόλυνση και η απελευθέρωση του εμπορίου, η ανάπτυξη υποδομών, η ενέργεια και η κοινωνική συνοχή. Επίσης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή μαζί με την Παγκόσμια Τράπεζα συντόνιζαν την κατανομή της αναπτυξιακής βοήθειας. Ενώ, όμως το Σύμφωνο σταθερότητας είχε τεθεί κάτω από την ομπρέλα του Οργανισμού για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ), όλες οι κυβερνήσεις των χωρών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης το

θεωρούσαν κοινοτικό μέσο και το έκριναν όχι με βάση τη ποιότητα των χρημάτων που έδινε αλλά με το κατά πόσο ενίσχυε τους δεσμούς των χωρών αυτών με την ΕΕ.

Το κείμενο πλαίσιο που εγκρίθηκε στο Σαράγεβο υπογράμμισε ότι η επίτευξη των στόχων του Συμφώνου Σταθερότητας και ιδιαίτερα η πρόοδος στην περιφερειακή συνεργασία ήταν από τα σημαντικά στοιχεία για την αξιολόγηση της προοπτικής ένταξης στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Τα μέλη του Σχεδίου Συνεργασίας των χωρών της Νοτιοανατολικής Μεσογείου, το 2000 υιοθέτησαν τον Χάρτη για τη Σταθερότητα και τις σχέσεις καλής γειτονίας, την Σταθερότητα και την Ασφάλεια στην Νοτιοανατολική Ευρώπη που περιείχε δεσμεύσεις για την μη παραβίαση των υπαρχόντων συνόρων και που καλούσε για ενισχυμένη οικονομική συνεργασία με σκοπό την πλήρη ένταξη στις Ευρωπαϊκές και στις Ευρωατλαντικές δομές. Την ίδια στιγμή κατέστη σαφές ότι η οικονομική διάσταση ήταν εντελώς εξηρημένη από το Σύμφωνο Σταθερότητας.

Το Σύμφωνο Σταθερότητας, όμως, γρήγορα απογοήτευσε με τους αργούς ρυθμούς που πρόσφερε χρηματοδότηση. Οι διάφοροι αναλυτές επεσήμαναν ότι το Σύμφωνο σταθερότητας περιείχε πολλές προτεραιότητες και υπήρχε σύγχυση όσον αφορά θέματα που μοιράζονταν συγκεκριμένες χώρες, τα οποία όμως δεν είχαν απαραίτητα περιφερειακό χαρακτήρα. Χώρες που θεωρούσαν ότι ήταν πιο προχωρημένες όσον αφορά το θέμα της ένταξης δεν ήθελαν να βρεθούν στο ίδιο πακέτο με χώρες που ήταν σε κατώτερο στάδιο. Η Βουλγαρία και η Ρουμανία δεν ήθελαν να βρεθούν με κανένα τρόπο μαζί με τα θορυβώδη Δυτικά Βαλκάνια, την Αλβανία και τα κράτη που προέκυψαν από τη διάλυση της Γιουγκοσλαβίας. Όλα αυτά υπονόμισαν την αξιοπιστία του Συμφώνου Σταθερότητας.

3.3 Διαδικασία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης /Εταιρικές σχέσεις με τις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων

Μια επίπτωση του πολέμου του Κοσόβου ήταν το βάθεμα των διμερών σχέσεων μεταξύ της ΕΕ και των χωρών που φιλοδοξούσαν να γίνουν μέλη. Στο Ελσίνκι (Δεκέμβριος 1999) η ΕΕ έδωσε το πράσινο φως για την έναρξη προενταξιακών διαπραγματεύσεων με Βουλγαρία και Ρουμανία. Επιπλέον η Ε.Επιτροπή πήρε την απόφαση να αναβαθμίσει την πολιτική της όσον αφορά τα Δυτικά Βαλκάνια και αντικατέστησε τη Περιφερειακή Προσέγγιση με τη Διαδικασία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης που αποσκοπούσε στη δημιουργία και την εμβάθυνση συμβατικών σχέσεων με καθένα από τα κράτη των Δυτικών Βαλκανίων, εφαρμόζοντας την αρχή της αιρεσιμότητας.

Η ΕΕ προσέφερε τη δυνατότητα σύναψης συμφωνιών σύνδεσης με τις διάφορες χώρες των Δυτικών Βαλκανίων αντιγράφοντας το πρότυπο των συμφωνιών που συνήψε με τις χώρες ΚΑΕ τη δεκαετία του 1990 για να επιβραβεύσει δημοκρατικές μεταρρυθμίσεις και μεταρρυθμίσεις στην αγορά.

Η ΕΕ επίσης άνοιξε την αγορά της για προϊόντα που προέρχονταν από τα Δυτικά Βαλκάνια, επιτρέποντας τους να διατηρήσουν δασμολογικά εμπόδια για 10 χρόνια.

Ένα άλλο βασικό μέσο της Διαδικασίας Σταθεροποίησης & Ανάπτυξης ήταν το πρόγραμμα CARDS. Το πρόγραμμα CARDS ύψους 4,9 δις ΕΥΡΩ περιλάμβανε προτεραιότητες όπως η δημιουργία θεσμικού πλαισίου (institutionbuilding), η δημιουργία υποδομών και η οικονομική ανάπτυξη.

Στη Διάσκεψη Κορυφής του Ζάγκρεμπ (Νοέμβριος 2000), όλες οι χώρες των Δυτικών Βαλκανίων δεσμεύτηκαν για δημοκρατικές και οικονομικές μεταρρυθμίσεις που θα τις έφερναν πιο κοντά στην ΕΕ και δρομολογήθηκε η νέα πολιτική της ΕΕ με τη μορφή της διαδικασίας σταθεροποίησης και σύνδεσης. Οι ενδιαφερόμενες χώρες ήταν: η Αλβανία, η Βοσνία-Ερζεγοβίνη, η Κροατία, η Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, το Μαυροβούνιο και η Σερβία, συμπεριλαμβανομένου του Κοσσυφοπεδίου όπως ορίζεται στο ψήφισμα 1244 του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών.

Η διαδικασία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης στόχο είχε να καθιερώσει προνομιακές σχέσεις ανάμεσα στις ενδιαφερόμενες χώρες και στην Ένωση έναντι των μεταρρυθμίσεων με την προοπτική της προσχώρησής τους, που περιλάμβαναν κυρίως την ευθυγράμμιση της νομοθεσίας τους με την κοινοτική νομοθεσία. Οι εν λόγω χώρες αναγνωρίστηκαν ως δυνάμει υποψήφιας χώρες.

Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της FEIRA, οι χώρες των Δυτικών Βαλκανίων χαρακτηρίστηκαν σαν εν δυνάμει μέλη, πράγμα που ενίσχυσε τη δέσμευσή τους και αναβάθμισε την επιρροή τους. Βασική διαφοροποίηση της νέας προσέγγισης με τη Διαδικασία Σταθεροποίησης & Σύνδεσης ήταν ότι η Ε. Επιτροπή αντιμετώπιζε με ενιαίο τρόπο όλες τις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων και δεν έκανε διακρίσεις όπως συνέβη στο παρελθόν για την ΠΓΔΜ και τη Κροατία.

Μετά το Ζάγκρεμπ (Νοέμβριος 2000), η ΕΕ εφάρμοσε ένα κανονισμό που έδινε προνομιακό καθεστώς στις αγορές των Δυτικών Βαλκανίων, της Γιουγκοσλαβίας περιλαμβανομένης.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) εφάρμοσε στις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων την ίδια μέθοδο με αυτήν που ακολούθησε για τα νέα κράτη μέλη και χώρες που προσχώρησαν. Υπό το πρίσμα αυτό, η αναβαθμισμένη Διαδικασία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης παρέμεινε το γενικό πλαίσιο της ευρωπαϊκής πορείας των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων μέχρι την ενσωμάτωσή τους στην ΕΕ.

Το 2001, η Διαδικασία Σταθεροποίησης & Σύνδεσης απέκτησε καθοδηγητικό χαρακτήρα και περιθωριοποίησε το Σύμφωνο Σταθερότητας. Σαν αποτέλεσμα το Σύμφωνο Σταθερότητας έγινε συμπλήρωμα της Διαδικασίας. Η αιρεσιμότητα για τη Διαδικασία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης έγινε το βασικό όχημα για την ολοκλήρωση, ενώ το Σύμφωνο Σταθερότητας διευκόλυνε την εφαρμογή της κοινοτικής πολιτικής για την περιφερειακή διάσταση και παρέμεινε ένα είδος θεσμικής σύνδεσης ανάμεσα στα Δυτικά Βαλκάνια και τη Βουλγαρία και Ρουμανία.

Η Διαδικασία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης (ΔΣΣ) επεδίωξε τρεις στόχους, τη σταθεροποίηση και την ταχεία μετάβαση σε οικονομία αγοράς, την προώθηση της περιφερειακής συνεργασίας και τη προοπτική της προσχώρησης στην ΕΕ. Βοηθά τις χώρες της περιοχής να ενισχύσουν την ικανότητά τους να υιοθετήσουν και να εφαρμόσουν τα ευρωπαϊκά πρότυπα, συμπεριλαμβανομένου και του κοινοτικού κεκτημένου, καθώς και τα διεθνή πρότυπα.

Από τη πρώτη της εφαρμογή η Διαδικασία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης έδωσε ιδιαίτερη έμφαση στο θέμα της περιφερειακής συνεργασίας. Αφενός η ετοιμότητα να δεσμευθεί μια χώρα σε σχήματα διμερούς και πολυμερούς συνεργασίας είχε υποδειχθεί στοιχειώδης προϋπόθεση για να αποκτήσει καθεστώς σύνδεσης με την ΕΕ. Αφετέρου στο πρόγραμμα CARDS 2001-2004 δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση σε ότι αφορά την περιφερειακή συνεργασία εστιάζοντας στις ακόλουθες προτεραιότητες: α)λήψη μέτρων πολυμερούς διευκόλυνσης, όπως ολοκληρωμένη διαχείριση συνόρων για την αντιμετώπιση υφισταμένων εμποδίων και αμοιβαία αναγνώριση προτύπων, β)βελτίωση υποδομών μεταφορών και συνεργασία στον εναέριο χώρο,3)περιβάλλον, 4)στατιστική συνεργασία.

Στο πλαίσιο της Διαδικασίας Σταθεροποίησης και Σύνδεσης υπέρ των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων, η Ευρωπαϊκή Ένωση σύναψε εταιρικές σχέσεις με την Αλβανία, τη Βοσνία και Ερζεγοβίνη, την Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, τη Σερβία και το Μαυροβούνιο, περιλαμβανομένου και του Κοσσυφοπεδίου, όπως ορίζεται στην απόφαση 1244 του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών της 10^{ης} Ιουνίου 1999. Οι εταιρικές αυτές σχέσεις όρισαν ένα πλαίσιο τομέων δράσης με προτεραιότητα και ένα δημοσιονομικό πλαίσιο με στόχο να ευνοηθεί η σταθερότητα των χωρών και της περιοχής και η ευημερία τους, με σκοπό τη μεγαλύτερη ενσωμάτωσή τους στην ΕΕ, καθώς έχουν αναγνωριστεί ως χώρες υποψήφιας για προσχώρηση.

Οι εταιρικές σχέσεις έχουν σκοπό να υποστηρίξουν την υλοποίηση της διαδικασίας σταθεροποίησης και σύνδεσης από τις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων καθώς και την τήρηση των κριτηρίων προσχώρησης (ή κριτηρίων της Κοπεγχάγης) στην προοπτική της προσχώρησής τους. Προσφέρουν ένα πλαίσιο για τις μεταρρυθμίσεις που πρόκειται να αναληφθούν καθώς και ένα δημοσιονομικό πλαίσιο. Οι ενδιαφερόμενες χώρες καθορίζουν, από την πλευρά τους, σχέδια δράσης μαζί με χρονοδιάγραμμα και συγκεκριμένα μέσα με τα οποία προτίθενται να ικανοποιήσουν τις απαιτήσεις για τη μεγαλύτερη ένταξη στην ΕΕ.

Οι εν λόγω εταιρικές σχέσεις παρέχουν ένα πλαίσιο, αφενός, για τις προτεραιότητες που θα προκύψουν από την ανάλυση της κατάστασης καθενός εκ των εταίρων, στις οποίες θα πρέπει να επικεντρωθούν οι προετοιμασίες για την περαιτέρω ενσωμάτωσή τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση βάσει κριτηρίων που έχει καθορίσει το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, και, αφετέρου, για την εκτίμηση της προόδου που θα σημειώσει η υλοποίηση της διαδικασίας σταθεροποίησης και σύνδεσης, συμπεριλαμβανομένων, ενδεχομένως, των συμφωνιών σταθεροποίησης και σύνδεσης, ιδίως στον τομέα της περιφερειακής συνεργασίας.

Οι εταιρικές σχέσεις αναθεωρούνται τακτικά σε συνάρτηση με την πρόοδο που έχει πραγματοποιηθεί από κάθε χώρα και τις νέες προτεραιότητες που ορίζονται. Το Συμβούλιο πρέπει να εγκρίνει με ειδική πλειοψηφία, ύστερα από πρόταση της Επιτροπής, τις αρχές, τις προτεραιότητες και τους όρους που θα εμπεριέχονται στις ευρωπαϊκές εταιρικές σχέσεις, καθώς και τις ενδεχόμενες μεταγενέστερες τροποποιήσεις.

Η παρακολούθηση των εταιρικών αυτών σχέσεων εξασφαλίζεται μέσω μηχανισμών που έχουν δημιουργηθεί στο πλαίσιο της διαδικασίας σταθεροποίησης και σύνδεσης, κυρίως βάσει των ετήσιων εκθέσεων.

3.4 Το δίλημμα / περιφερειακή συνεργασία ή περιφερειακή ολοκλήρωση;

Παρά το γεγονός ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Σύμφωνο Σταθερότητας επέτυχαν να οδηγήσουν τις χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης στην απελευθέρωση του μεταξύ τους εμπορίου, οι προοπτικές εμβάθυνσης της σχέσης δεν ήταν σαφείς²⁴. Το θεματολόγιο της περιφερειακής ολοκλήρωσης φαινόταν να έρχεται σε αντίθεση με το θεματολόγιο της περιφερειακής συνεργασίας και αυτό το θέμα απασχόλησε τις υποψήφιες χώρες.

Στη περίπτωση της Κροατίας, η πολιτική ηγεσία αντιτάχθηκε με δύναμη στην πρόταση από κάποιες προσωπικότητες διεθνούς εμβέλειας (George Soros, Joska Fischer) για τη δημιουργία μιας βαλκανικής τελωνειακής ένωσης. Η Κροατία, όχι άδικα, φοβόταν ότι εάν συνεργάζονταν με τις πιο καθυστερημένες χώρες, θα απομονώνονταν από τις αναπτυγμένες χώρες και θα μειώνονταν οι πιθανότητες να κλείσει το κενό με τις χώρες που ήταν υποψήφιες για να γίνουν μέλη.

Για τη CEFTA μόνο η Κροατία και η ΠΓΔΜ πληρούσαν τις προϋποθέσεις, ενώ η Βουλγαρία και η Ρουμανία δεν έδειξαν τον ανάλογο ενθουσιασμό γι' αυτή τη πρωτοβουλία.

Σημειώνεται ότι η ΠΓΔΜ κατόρθωσε από νωρίς να αποκτήσει συμφωνία σύνδεσης με την ΕΕ και έγινε μέλος του ΠΟΕ.

Οι καθυστερημένες διαπραγματεύσεις με την Αλβανία και Βοσνία –Ερζεγοβίνη ολοκληρώθηκαν το 2007, μετά την ένταξη της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας.

Υπάρχουν βέβαια και ενθαρρυντικά παραδείγματα. Η ΕΕ, με σχετική επιτυχία, το 2002-2003, δρομολόγησε μαζί με τις άλλες χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης (περιλαμβανομένων Ελλάδας και Τουρκίας) μια πρωτοβουλία για τη δημιουργία μιας αγοράς ενέργειας. Οι ελλείψεις σε ορισμένες χώρες (Βουλγαρία, Αλβανία) και το πλεονάσματα σε άλλες (Ελλάδα) συνετέλεσαν ώστε το πρόγραμμα να εκτελεστεί με μεγαλύτερη επιτυχία σε σύγκριση με την προ του 1981 περίοδο. Ένας άλλος λόγος ήταν η σύνδεση των εθνικών δικτύων μεταφοράς με τα κοινοτικά δίκτυα και η υιοθέτηση του κοινοτικού κεκτημένου για τη δημιουργία της αγοράς ενέργειας στην Νοτιοανατολική Ευρώπη.

Ένας άλλος τομέας που αναπτύχθηκε αξιοσημείωτα ήταν η διασυνοριακή συνεργασία σε επίπεδο τοπικών κοινωνιών, εκεί όπου τα διλήμματα πολιτικής του τύπου ενίσχυση περιφερειακής συνεργασίας ή ένταξη στην ΕΕ δεν ήταν τόσο ισχυρά.

Τα κοινοτικά προγράμματα CARDS, PHARE, ISPA, SAPARD, IPA χρηματοδότησαν μια πλειάδα από έργα υποδομών, τοπικής ανάπτυξης και προστασίας του περιβάλλοντος. Μια ένδειξη ότι αυτή η συνεργασία εξελίχθηκε ικανοποιητικά ήταν η δημιουργία ευρωπεριφερειών με τη συμμετοχή ενώσεων δήμων και κοινοτήτων, ΜΚΟ και επιχειρήσεων με διασυνοριακή δραστηριότητα.

²⁴Dimitar Bechev, "Carrots, sticks and norms: the EU and regional cooperation in Southeast Europe", *Journal of Southern Europe and the Balkans*, Routledge Taylor and Francis Group, Volume 8, Number 1, April, 2006, p 39-41.

Παρά το γεγονός ότι τα περισσότερα έργα υποστηρίζονταν περισσότερο από το Συμβούλιο της Ευρώπης, παρά από την ΕΕ, υλοποιήθηκαν με βάση την εμπειρία των ΚΜ της ΕΕ και χρηματοδοτήθηκαν με κοινοτικούς πόρους.

Στο Συμβούλιο Κορυφής της Θεσσαλονίκης, προστέθηκαν νέα μέσα για τα Δυτικά Βαλκάνια, οι Συμφωνίες Ευρωπαϊκής Συνεργασίας (European Partnerships), οι οποίες έφεραν κοντά τη Διαδικασία Σταθεροποίησης & Σύνδεσης με τη Διαδικασία Ένταξης. Με αυτή την έννοια η ΕΕ κινήθηκε στη κατεύθυνση του μοντέλου «hubandspoke».²⁵

Για την κατάρτιση του Θεματολογίου της Θεσσαλονίκης, υιοθετήθηκε μια ισορροπημένη προσέγγιση, με την πρόσκληση για συνεργασία σε τομείς κοινού ενδιαφέροντος, που αφορούσαν είτε πρακτικά ζητήματα πχ η κατάργηση της βίζας για τα ταξίδια μεταξύ των χωρών είτε μείζονα ζητήματα πχ η καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος.

Αυτό όμως που είναι σημαντικότερο από την απελευθέρωση του εμπορίου ή το πλαίσιο για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος, είναι η ανάπτυξη συμβατικών σχέσεων με την ΕΕ.

Τον Ιανουάριο του 2003 η Αλβανία ξεκίνησε να διαπραγματεύεται μια Συμφωνία Σταθεροποίησης & Σύνδεσης. Σε λιγότερο από ένα μήνα αργότερα η Αλβανία έγινε η πρώτη χώρα που υπέβαλε υποψηφιότητα για ένταξη. Το Μάρτιο του 2005 ξεκίνησε διαπραγματεύσεις η Κροατία. Η ΠΓΔΜ υπέβαλε αίτημα ένταξης το 2004 και υπέβαλε το Φεβρουάριο 2005 ένα 14.000 σελίδων ερωτηματολόγιο για να δείξει την προετοιμασία της για να εφαρμόσει τα πολιτικά και κοινωνικά πρότυπα. Τον Απρίλιο 2005, η Σερβία και το Μαυροβούνιο έλαβαν μια θετική αξιολόγηση μετά από 3 έτη αναμονής για να ξεκινήσουν διαπραγματεύσεις για Συμφωνίες, Σταθεροποίησης και Σύνδεσης.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Ιουνίου 2008 επιβεβαίωσε εκ νέου την πλήρη υποστήριξη του στην ευρωπαϊκή προοπτική των Δυτικών Βαλκανίων, όπως διατυπώνεται στο Θεματολόγιο της Θεσσαλονίκης και τη Διακήρυξη του Σάλτσμπουργκ. Υπενθυμίζοντας τα συμπεράσματά του από το Δεκέμβριο του 2006, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τόνισε ότι με την επίτευξη ουσιαστικής προόδου στις οικονομικές και πολιτικές μεταρρυθμίσεις και την εκπλήρωση των αναγκών προϋποθέσεων και απαιτήσεων, οι υπόλοιπες δυνάμει υποψήφιες χώρες των Δυτικών Βαλκανίων θα πρέπει να αποκτήσουν την ιδιότητα της υποψήφιας χώρας, με βάση τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κάθε μίας, με απώτερο στόχο την προσχώρηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Επιπλέον υπογραμμίστηκε ότι η Διαδικασία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης εξακολουθεί να αποτελεί το πλαίσιο για την ευρωπαϊκή πορεία των Δυτικών Βαλκανίων.

3.5 Το Συμβούλιο Περιφερειακής Συνεργασίας

Από το 2008, ο μηχανισμός περιφερειακής συνεργασίας αναβαθμίστηκε θεσμικά με την εγκαθίδρυση της Γραμματείας Συμβουλίου Περιφερειακής Συνεργασίας (RCC – Regional Cooperation Council), η οποία λειτουργεί ως ένα κομβικό σημείο για τη συνεργασία στη Νοτιοανατολική Ευρώπη. Το Συμβούλιο Περιφερειακής Συνεργασίας, ή RCC, είναι ένα

²⁵V.Gligorov, "South East Europe: areas of regional cooperation", European Balkan Observer 2(93), November 2004, pp8-10.

περιφερειακό πλαίσιο συνεργασίας για τις χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, που αποσκοπεί στη προώθηση της αμοιβαίας συνεργασίας και της ευρωπαϊκής και ευρω-ατλαντικής ολοκλήρωσης της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, με σκοπό να εμπνεύσει την ανάπτυξη της περιοχής, προς όφελος των ανθρώπων της .

Πρόκειται για ένα επιχειρησιακό βραχίονα της Νοτιο-Ανατολικής Ευρωπαϊκής Διαδικασίας για τη Συνεργασία (SEECF). Επίσης, λειτουργεί ως ένα φόρουμ για τη συνεχή συμμετοχή της διεθνούς κοινότητας που ασχολείται με την περιοχή. ²⁶Είναι προφανές ότι η εξασφάλιση διευρυμένης συμμετοχής χωρών και διεθνών οργανισμών ενίσχυσε το κύρος και τον υπερεθνικό χαρακτήρα της Διαδικασίας Περιφερειακής Συνεργασίας

Στόχος του νέου οργάνου, το οποίο διαθέτει έξι μέλη Γραφείο Συνδέσμου στις Βρυξέλλες είναι η προώθηση της εξειδικευμένης περιφερειακής συνεργασίας μέσω υλοποίησης περιφερειακών προγραμμάτων σε έξι τομείς προτεραιότητας (οικονομική & κοινωνική ανάπτυξη, υποδομές, ασφάλεια, δικαιοσύνη & εσωτερικές υποθέσεις).

Στο RCC συμμετέχουν 46 χώρες, οργανισμοί και διεθνή χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Η οργάνωση έχει μια γραμματεία που εδρεύει στο Σεράγεβο. Εκτός από την έδρα το Σεράγεβο, η γραμματεία διαθέτει γραφείο συνδέσμου στις Βρυξέλλες με την ευρωπαϊκή ένωση και τους ευρω-ατλαντικούς θεσμούς.

Το Διοικητικό Συμβούλιο RCC παρέχει επιχειρησιακή καθοδήγηση και εποπτεία για την οργάνωση. Αποτελείται από τα μέλη του RCC που συμβάλλουν στον προϋπολογισμό της γραμματείας του RCC, καθώς και από την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ), εκπροσωπούμενη από την τριάντα της Προεδρίας της ΕΕ, την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το τη Γραμματεία του Συμβουλίου Υπουργών.

Μέλη: Ευρωπαϊκή Ένωση, εκπροσωπούμενη από τη Τρίκα της Προεδρίας του Συμβουλίου, την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Το Ευρωκοινοβούλιο Αλβανία, Αυστρία, Βοσνία-Ερζεγοβίνη, Βουλγαρία, Καναδάς, Κροατία, Γερμανία, Φιλανδία, Ελλάδα, Γαλλία, Ουγγαρία, Ιρλανδία, Ιταλία, Λετονία, Μολδαβία, Μαυροβούνιο, Νορβηγία, Πολωνία, Ρουμανία, Σερβία, Σλοβακία, Σλοβενία, Ισπανία, Σουηδία, Ελβετία, Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, Τουρκία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ηνωμένες Πολιτείες

Διεθνείς Οργανισμοί: Συμβούλιο της Ευρώπης, Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Ανάπτυξης, Ευρωπαϊκή Τράπεζα για την Ανασυγκρότηση και την Ανάπτυξη, Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, Διεθνής Οργανισμός για τη Μετανάστευση, NATO, Οργανισμός για την Οικονομική Συνεργασία και την Ανάπτυξη, Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη, Πρωτοβουλία Συνεργασίας Νοτιοανατολικής Ευρώπης, Ηνωμένα Έθνη, Οικονομικής Επιτροπής του ΟΗΕ για την Ευρώπη, Πρόγραμμα Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών, Οργανισμός (UNMIK), για λογαριασμό του Κοσσόβου, Παγκόσμια Τράπεζα

²⁶ Το Συμβούλιο Περιφερειακής Συνεργασίας εργάζεται για να δημιουργήσει ανάπτυξη στη Νοτιοανατολική Ευρώπη και τη δημιουργία ενός πολιτικού κλίματος που θα επιτρέψει την υλοποίηση των έργων περιφερειακού χαρακτήρα, προς όφελος των λαών της περιοχής. Έχουμε επικεντρωθεί στην ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής προόδου, η ενεργειακή ασφάλεια, τις υποδομές, την ανθρώπινη ασφάλεια και του κράτους δικαίου, καθώς και την ανανέωση και ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού του τμήματος μας από την Ευρώπη. Κύριο πολιτικό μας καθήκον είναι να στηρίξει και να ενθαρρύνει τις ευρωπαϊκές και ευρω-ατλαντική προώθηση της ολοκλήρωσης τη Νοτιοανατολική Ευρώπη. "

Hido Biscevic, Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου Περιφερειακής Συνεργασίας

3.6Τα Δυτικά Βαλκάνια και οι γείτονές τους.

3.6.1 Πρωτοβουλία Αδριατικής – Ιονίου (ΠΑΙ)

Η Πρωτοβουλία Αδριατικής-Ιονίου (Adriatic-Ionian Initiative, AI) είναι μία άτυπη συνεργασία Ελλάδας, Αλβανίας, Βοσνίας και Ερζεγοβίνης, Μαυροβουνίου, Σερβίας, Κροατίας, Σλοβενίας και Ιταλίας, που θεσμοθετήθηκε το έτος 2000 και διατηρεί Μόνιμη Γραμματεία στην Αγκώνα. Διοικείται από Επιτροπή Υψηλών Αξιωματούχων, που συντονίζει ομάδες εργασίας για μικρομεσαίες επιχειρήσεις, μεταφορές, πολιτισμό, τουρισμό, διαπανεπιστημιακή συνεργασία, περιβάλλον και πυροπροστασία. Κατευθύνσεις και αποτελέσματα εγκρίνονται από το Συμβούλιο Υπουργών Εξωτερικών, που συνέρχεται μία φορά το χρόνο. Κύριο θέμα της ΠΑΙ αποτελεί η επιδίωξη ίδρυσης Ευρωπαϊκής Μακροπεριοχής Αδριατικής - Ιονίου. Ως Ευρωπαϊκή Μακροπεριοχή (EU Macroregion) ορίζεται μία περιοχή, που περιλαμβάνει εκτάσεις από ένα αριθμό διαφόρων χωρών, όχι απαραίτητα όλων μελών της Ε.Ε., που συνδέονται με ένα ή περισσότερα κοινά χαρακτηριστικά ή αντιμετωπίζουν ανάλογα προβλήματα. Για να ιδρυθεί μία τέτοια Μακροπεριοχή απαιτείται οι χώρες που την αποτελούν να υποβάλουν αίτηση στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναφέροντας τα κοινά χαρακτηριστικά, το κίνητρο εμπλοκής της Ε.Ε., τη γεωπολιτική προστιθέμενη αξία, τη φύση των προβλημάτων και τη δέσμευση των χωρών για δράσεις αντιμετώπισής τους. Σε περίπτωση έγκρισης η Ευρωπαϊκή Επιτροπή μπορεί να καταστρώσει σχετική στρατηγική, να διαμορφώσει Σχέδιο Ενεργειών και να προσφέρει ισόποσα κεφάλαια, με εκείνα που διαθέτουν οι συμμετέχουσες χώρες.

3.6.2 Ατζέντα 2014²⁷

Το 2014 η Ελλάδα θα έχει την Προεδρία της ΕΕ. Σκοπός είναι να συγκληθεί Σύνοδος Κορυφής ΕΕ-Δυτικών Βαλκανίων, η «Θεσσαλονίκη II», με σκοπό την υιοθέτηση πολιτικής διακήρυξης η οποία θα θέτει ένα συγκεκριμένο, φιλόδοξα αλλά ρεαλιστικό στόχο για την ολοκλήρωση της διαδικασίας ένταξης των χωρών των Δ. Βαλκανίων.

Στο πλαίσιο της «Θεσσαλονίκης II» θα τεθούν τρεις βασικοί στόχοι:

Πρώτον, να δημιουργηθεί το «Group 2014», το οποίο θα αποτελείται από κ-μ που θα σχηματίσουν «συμμαχίες προετοιμασίας» με τις υποψήφιες.

Δεύτερον, να αναπτυχθούν στενοί δεσμοί συνεργασίας μεταξύ των υποψηφίων σε περιφερειακό επίπεδο, αναπτύσσοντας τα υπάρχοντα σχήματα, αλλά δίνοντας πολύ μεγαλύτερη έμφαση στη μεταξύ τους διάδραση.

Τρίτον, να συμφωνηθεί συγκεκριμένη ημερομηνία για πλήρη ένταξη των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων, που θα είναι έτοιμες, στην ΕΕ. Αυτός θα είναι ο νέος καταλύτης της αλλαγής και της προόδου. Θα είναι το κίνητρο για μεταρρυθμίσεις και το μέτρο που θα αξιολογεί τις κυβερνήσεις της περιοχής. Θα είναι η ζωντανή δέσμευση της Ευρώπης.

²⁷ Πηγή: ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ

3.7 Ο ρόλος της Ελλάδας και το ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗΣ ΤΩΝ ΒΑΛΚΑΝΙΩΝ (ΕΣΟΑΒ) 2002-2011²⁸

3.7.1 Παρουσίαση του ΕΣΟΑΒ

Το Ελληνικό Σχέδιο Οικονομικής Ανασυγκρότησης των Βαλκανίων-ΕΣΟΑΒ (Hellenic Plan for the Economic Reconstruction of the Balkans-HiPERB) αποτέλεσε προσπάθεια της Ελλάδος, ως δότριας χώρας, να ενσωματώσει μεμονωμένες πρωτοβουλίες αναπτυξιακής βοήθειας σε ένα ενιαίο σχέδιο και να προωθήσει, κατά τον τρόπο αυτό, μια ολοκληρωμένη αναπτυξιακή πολιτική στα Βαλκάνια. Είχε ως στόχο τον εκσυγχρονισμό των υποδομών, την προώθηση των παραγωγικών επενδύσεων, τη στήριξη των δημοκρατικών θεσμών και του κράτους δικαίου, την ενίσχυση του κοινωνικού κράτους, καθώς και την κατάρτιση του εργατικού και επιστημονικού δυναμικού των επωφελομένων χωρών. Σημαντική, επίσης, επιδίωξή του αποτέλεσε και η υποστήριξη του ευρωπαϊκού προσανατολισμού των ληπτριών χωρών, με απώτερο στόχο την πολιτική, οικονομική και κοινωνική σταθερότητα της περιοχής της Νοτιοανατολικής Ευρώπης.

Στο πλαίσιο αυτό, καταρτίστηκε το ΕΣΟΑΒ ως ένα πενταετές πρόγραμμα ελληνικής αναπτυξιακής βοήθειας για την περίοδο 2002-2006 (Νόμος 2996/28.3.2002, ΦΕΚ Α, τ. 62). Το ΕΣΟΑΒ ήταν ένα αναπτυξιακό πρόγραμμα ύψους 550 εκατ. €, οι πόροι του οποίου προέρχονταν από τον ελληνικό προϋπολογισμό και μέσω του οποίου χρηματοδοτούντο έργα, επενδύσεις, δράσεις, μελέτες και δραστηριότητες σε επτά βαλκανικές χώρες (Αλβανία, Βοσνία και Ερζεγοβίνη, Βουλγαρία, Μαυροβούνιο, Π.Γ.Δ.Μ, Ρουμανία και Σερβία). Λόγω χαμηλής απορροφητικότητας, κρίθηκε απαραίτητη η παράταση του προγράμματος κατά μία πενταετία, δηλαδή για την περίοδο 2007-2011, προκειμένου να δοθεί η δυνατότητα στις επτά λήπτριες χώρες να αξιοποιήσουν, περαιτέρω, τους πόρους του Σχεδίου που τους αναλογούσαν Συγκεκριμένα, ψηφίσθηκαν από τη Βουλή των Ελλήνων ο Ν.3530/2007, ο οποίος τροποποίησε τη χρονική διάρκεια του ΕΣΟΑΒ (Ν 3530/23.2.2007, ΦΕΚ Α, τ.36) και ο Ν.3608/2007 για την ενιαία κύρωση των διμερών συμφωνιών παράτασης των πενταετών προγραμμάτων αναπτυξιακής συνεργασίας με τις ωφελούμενες χώρες (Ν. 3608/07.11.2007, ΦΕΚ Α, τ.249). Όσον αφορά στην ΠΓΔΜ, με το Ν.3530/2007, η ισχύς του ΕΣΟΑΒ επανακαθορίστηκε για το διάστημα 2002-2011, αντί του προηγούμενου 2002-2006.

Η κατανομή των 550.000.000 ευρώ σε κάθε κράτος καθορίστηκε με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Εξωτερικών. Από το συνολικό προϋπολογισμό, ποσά που ανέρχονταν στο 79% διατέθηκαν στα Κράτη του Ε.Σ.Ο.Α.Β για την κατασκευή δημόσιων έργων, το 1% στην Ελληνική πρεσβεία των ληπτριών χωρών για τη δημιουργία Ταμείου Μικρών Έργων (Τ.Μ.Ε.) και το υπόλοιπο 20% για την επιχορήγηση ιδιωτικών παραγωγικών επενδύσεων μέσω του αναπτυξιακού νόμου 2601/98 που ίσχυε την περίοδο εκείνη και εξακολουθεί να έχει εφαρμογή μόνο για τις επενδύσεις του Ε.Σ.Ο.Α.Β.

Αλβανία:	49.890.000,00
Βοσνία και Ερζεγοβίνη:	19.530.000,00
Βουλγαρία:	54.290.000,00
Μαυροβούνιο:	17.500.000,00
Π.Γ.Δ.Μ:	74.840.000,00

²⁸ Πηγή :ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ,ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ,ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ&ΝΑΥΤΙΛΙΑΣ

Ρουμανία:	70.430.000,00
Σερβία:	232.500.000,00
Κόσσοβο:	15.000.000,00

Είναι γεγονός ότι, οι επτά λήπτριες χώρες υπέβαλαν μεγάλο αριθμό αιτημάτων, κυρίως, όσον αφορά **μεγάλα έργα/δημόσιες επενδύσεις** (υποδομές κ.ά.). Πραγματοποιήθηκαν, επίσης, τακτικές διμερείς συναντήσεις (σε πολιτικό και σε τεχνοκρατικό επίπεδο), προκειμένου να συμφωνηθούν οι ανά χώρα προτεραιότητες, καθώς και οι όροι και προϋποθέσεις ένταξης, χρηματοδότησης και υλοποίησης των έργων.

Ο κατωτέρω πίνακας παρουσιάζει τα ποσά που έχουν διατεθεί ανά χώρα για τη χρηματοδότηση ιδιωτικών παραγωγικών επενδύσεων (νόμος 2601/98).

ΠΙΝΑΚΑΣ 3 :Χρηματοδοτήσεις Ιδιωτικών Επενδύσεων Ε.Σ.Ο.Α.Β/κατά χώρα

ΧΩΡΑ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΚΟΝΔΥΛΙΩΝ
ΑΛΒΑΝΙΑ	9.978.000
ΡΟΥΜΑΝΙΑ	14.086.000
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	10.858.000
ΠΡΩΗΝ ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	14.968.000
ΣΕΡΒΙΑ	46.500.000
ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟ	3.500.000
ΚΟΣΣΥΦΟΠΕΔΙΟ	3.000.000
ΒΟΣΝΙΑ-ΕΡΖΕΓΟΒΙΝΗ	3.906.000
ΣΥΝΟΛΟ	106.796.000

ΠΙΝΑΚΑΣ 4: Επενδύσεις του Ν. 2601/98 στην αλλοδαπή (ΕΣΟΑΒ)

ΧΩΡΑ	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΚΟΝΔΥΛΙΩΝ	ΣΥΝΟΛΟ ΑΙΤΗΜΑΤΩΝ	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΥΨΟΣ ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗΣ ΑΙΤΗΜΑΤΩΝ	ΣΥΝΟΛΟ ΕΓΚΡΙΘΕΝΤΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΥΨΟΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ	ΣΥΝΟΛΟ ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΕΩΝ	ΣΥΝΟΛΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΕΙΣΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ	ΣΥΝΟΛΟ ΕΚΤΑΜΙΕΥΣΕΩΝ
ΑΛΒΑΝΙΑ	9.978.000	51	116.717.072	17*	33.525.720	10.232.766,00	13	6.656.829
ΡΟΥΜΑΝΙΑ	14.086.000	31	134.456.822	20	46.720.445	13.302.734	11	7.398.916
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	10.858.000	34	111.800.661	14	40.914.333	12.274.300	10	8.742.130
FYROM	14.968.000	21	45.676.745	6	9.744.924	2.923.477	4	1.265.587
ΣΕΡΒΙΑ	46.500.000	105	289.590.836	8	19.674.700	5.902.410	4	1.853.077
ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟ	3.500.000	4	9.435.958	0	0	0	0	0
ΚΟΣΣΥΦΟΠΕΔΙΟ	3.000.000	1	1.300.000	0	0	0	0	0
ΒΟΣΝΙΑ-ΕΡΖΕΓΟΒΙΝΗ	3.906.000	6	18.743.700	0	0	0	0	0

* Έχουν ανακληθεί δύο επενδυτικά σχέδια

Στο άρθρο 6 του Ν. 2996/2002 προβλέπονταν η ενίσχυση ελληνικών παραγωγικών επενδύσεων στις χώρες στις Χώρες των Δυτικών Βαλκανίων με πόρους από τον Αναπτυξιακό Νόμο Ν. 2601/98 (παράγραφος 2 άρθρου 3)

Η ενίσχυση αφορούσε ορισμένες κατηγορίες επενδύσεων- μεταποιητικές επιχειρήσεις μόνο για ίδρυση παραγωγικών μονάδων, γεωργικές επιχειρήσεις θερμοκηπιακού τύπου, κτηνοτροφικές(ημι-)σταβλισμένου τύπου, αλιευτικές επιχειρήσεις(υδατοκαλλιέργειες) – που πραγματοποιούνταν στις χώρες αυτές και σε συγκεκριμένες περιοχές.

Το συνολικό ποσό των εγκρίσεων/δεσμεύσεων του ΕΣΟΑΒ ανήλθε, μέχρι το τέλος του 2011, σε 281.821.535,13 € (52,8% του συνολικού προϋπολογισμού). Τα ποσά αυτά διατίθενται σταδιακά, ακολουθώντας την εξέλιξη και τη φυσική πρόοδο των έργων. Το υπόλοιπο αδιάθετο ποσό ανέρχεται, σήμερα, σε 252.158.464,87 € (47,2% του συνολικού προϋπολογισμού). Η μικρή απορρόφηση του συνολικού προγράμματος οφείλεται σε διάφορους λόγους, ένας από τους πιο σημαντικούς είναι ότι η Σερβία η οποία θα λάμβανε τους περισσότερους πόρους βρισκόνταν για μεγάλο διάστημα σε άτυπο αποκλεισμό με ευθύνη της ΕΕ μέχρι να επιλυθεί το θέμα της παράδοσης των εγκληματιών του πολέμου στη Βοσνία -Ερζεγοβίνη.

3.7.2 Ο ρόλος της Ελλάδας

Η Ελλάδα, που είναι η μοναδική χώρα των Βαλκανίων, με δημοκρατικό καθεστώς & θεσμική νομιμοποίηση, μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης από το 1981, βοήθησε σημαντικά στην ευρωπαϊκή πορεία όλων των χωρών των Βαλκανίων αναλαμβάνοντας διάφορες πρωτοβουλίες. Το 1996 πρωτοστάτησε στη δημιουργία της Διαδικασίας Συνεργασίας Νοτιοανατολικής Ευρώπης (SEECP). Το 2002 δέσμευσε από τον Εθνικό της Προϋπολογισμό το ποσό των 550 εκ²⁹ατ ΕΥΡΩ για την ενίσχυση των Δυτικών Βαλκανίων. Το 2003, επί Ελληνικής Προεδρίας, εγκρίθηκε το θεματολόγιο της Θεσσαλονίκης για την προετοιμασία της ένταξης των Δυτικών Βαλκανίων στην ΕΕ και αποφασίστηκε η ένταξη της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας το 2007. Η Ελλάδα άνοιξε επίσης το δρόμο της Τουρκίας για ένταξη στην ΕΕ το 1999 στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Ελσίνκι. Η Ελλάδα συμμετείχε στη στρατιωτική αποστολή στο Κόσσοβο και σε όλες τις ανθρωπιστικές αποστολές που έγιναν για την ανακούφιση των πληθυσμών στις εμπόλεμες ζώνες. Η Ελλάδα δέχτηκε και σε ένα σημαντικό ποσοστό ενσωμάτωσε εκατοντάδες χιλιάδες μετανάστες κυρίως από την Αλβανία. Παρόλα αυτά ούτε η Διεθνής Κοινότητα ούτε οι άλλες χώρες των Βαλκανίων θέλησαν να αναγνωριστεί ηγετικός ρόλος στην Ελλάδα. Αυτή η στάση επιδέχεται διάφορες ερμηνείες, πιθανόν να μην επιθυμούσε η Διεθνής Κοινότητα να προσθέσει ακόμα ένα στοιχείο ανταγωνισμού σε μια περιοχή που μαστίζονταν από διχασμούς και εθνοτικές διαφορές, πιθανόν επίσης να μην ήθελε να δοθεί ένας αυξημένος ρόλος στην Ελλάδα γιατί αυτό μπορεί να επηρέαζε την πολιτική ισορροπία και τους συσχετισμούς δυνάμεων μεταξύ των χωρών μελών της ΕΕ στην Νότια Ευρώπη, πιθανόν, τέλος, να ενοχλούσε κάποιες γειτονικές μη ευρωπαϊκές χώρες που δεν επιθυμούσαν την αναβάθμιση του γεωπολιτικού προφίλ και ρόλου της Ελλάδας.

²⁹ Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, «Διασπορά και Εθνική Στρατηγική», Ελληνικά Γράμματα, 2000

4. Η Ένταξη των Δυτικών Βαλκανίων στη διαδικασία Διεύρυνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης

4.1 Η δυναμική του εξευρωπαϊσμού

Ο J.H.H.Weiler στην κλασική του παρουσίαση ανέφερε ότι στη Ευρωπαϊκή Κοινότητα μεταβλήθηκαν σταδιακά οι σχέσεις μεταξύ των κρατών από ένα σύστημα που το καθόριζαν γενικές αρχές του δημόσιου διεθνούς δικαίου σε μια «ειδική διακυβερνητική δομή» που καθορίζεται από ένα συνταγματικό χάρτη και συνταγματικές αρχές.³⁰ Την ίδια εποχή, μια παράλληλη ατζέντα έρευνας άρχισε να μεταθέτει την ανάλυση του Ευρωπαϊκού νόμου και των οργανισμών σε μια «μετα-οντολογική»³¹ φάση –μακράν της δυναμικής της ολοκλήρωσης καθεαυτής και προς την αντιμετώπιση της ΕΕ ως ενός νέου τύπου καθεστώτος. Ωστόσο, ότι ένωνε τις διάσπαρτες φιλολογίες για δεκαετίες ήταν η προσέγγιση «bottom-up» με την οποία εξηγείτο ότι η εξέλιξη της υπερεθνικής ευρωπαϊκής νομικής-θεσμικής βρίσκονταν στο κέντρο του ενδιαφέροντος.

Την ίδια εποχή, στην αρχή της δεκαετίας 1990, άρχισε να αναπτύσσεται σε επίπεδο ακαδημαϊκών αναλυτών μια συζήτηση στη κατεύθυνση του να αναλύεται η Ευρωπαϊκή Ένωση σαν ένας νέος τύπος διεθνούς καθεστώτος.

Στα μέσα του 1990, στο πλαίσιο της επανενδυνάμωσης της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, αναδείχθηκε μια νέα προσέγγιση, η προσέγγιση «από πάνω προς τα κάτω-topdown»³², σύμφωνα με την οποία οι ευρωπαϊκοί επιπέδου οργανισμοί και διαδικασίες δεν θα έπρεπε πλέον να αντιμετωπίζονται αποκλειστικά σαν εξαρτημένη μεταβλητή, αλλά περισσότερο σαν ανεξάρτητη μεταβλητή, αφού μπορούσαν να διαμορφώνουν τους φορείς, τους κανόνες και τις πολιτικές.

Ευρέως τη τελευταία δεκαετία οι ακαδημαϊκοί ερευνητές ασχολήθηκαν με τις επιπτώσεις της «Εξευρωπαϊσμού» (Europeanization), τη διάδοση δηλαδή επίσημων και ανεπίσημων κανόνων, διαδικασιών, πρακτικών και πεποιθήσεων, οι οποίες χαρακτηρίζονται καταρχήν διαδικασίες της ΕΕ και με αυτό τον τρόπο ενσωματώνονται στις εγχώριες (εθνικές και περιφερειακές) δομές και επηρεάζουν τη πολιτική ταυτότητα.

Πρόσφατα μια νέα γενιά έρευνας άρχισε να αναδύεται, η προσέγγιση «topout» (πάνω από), η οποία προσπαθεί να περιγράψει, να εξηγήσει και να αξιολογήσει την επίπτωση των ευρωπαϊκών πολιτικών στις εγχώριες δομές, νόρμες και τη συμπεριφορά των χωρών που δεν είναι μέλη.

Αποδείξεις αυτού του φαινομένου που μπορεί να εκφραστεί με τον όρο «εξωτερικός εξευρωπαϊσμός»-η επέκταση δηλαδή των κοινοτικών θεσμών (νόμοι, οργανισμοί και πρακτικές), εκτός των ορίων των κρατών μελών και η υιοθέτηση κοινοτικών κανόνων από

³⁰ Josef J.H.H. Weiler, "The Transformation of Europe", 100 Yale, L.J 2403 (1990-1991)

³¹ Ο όρος «μετα-οντολογική» χρησιμοποιήθηκε αρχικά από τον James Capaso, για να εξηγήσει αυτή τη μετατόπιση ("The European and Forms of State: Westphalian, Regulatory or Post-Modern").

³² Οι όροι "topdown & bottomup"

χρησιμοποιήθηκαν αρχικά από τους Tanja Boerzel & Thomas Risse για να περιγράψουν τις τάσεις στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, «When Europe hits home: Europeanization and Domestic Change», 4 European Integration Online Papers (2000).

κράτη μη μέλη, μπορεί να βρεθούν σε παγκόσμιο επίπεδο, αλλά βέβαια το φαινόμενο είναι πιο έντονο στις ευρωπαϊκές περιφέρειες³³.

Είναι αναμενόμενο, ότι το μέσο με το οποίο διαδόθηκε η διαδικασία του εξευρωπαϊσμού, είναι η ίδια η διαδικασία της Διεύρυνσης³⁴. Σημειώνεται, ότι μόνο κατά την προενταξιακή περίοδο, πριν την μαζική ένταξη 10 νέων κρατών μελών, έπρεπε να συμμορφωθούν και να εφαρμόσουν 80.000 σελ κοινοτικό κεκτημένο.

Με αυτό τον τρόπο οι υποψήφιοι για ένταξη χώρες μετείχαν του ευρωπαϊκού συστήματος πριν γίνουν κανονικά μέλη. Εξάλλου η εφαρμογή των κοινοτικών κανόνων από τρίτες χώρες που δεν συμμετείχαν στη διαδικασία για την παραγωγή του θεσμικού πλαισίου είναι μονομερής ευθυγράμμιση.

Οι μηχανισμοί με τους οποίους οι κοινωνικοί κανόνες προβάλλονται εκτός των εδαφικών ορίων της ΕΕ και μεταφέρονται στα συστήματα των γειτονικών χωρών παραμένουν κεντρικό θέμα στις διαπραγματεύσεις για την ένταξη και την ευρύτερη στρατηγική της ΕΕ, όσον αφορά την περιφερειακή δέσμευση. Ακόμα αυτές οι μεγάλης κλίμακας διαδικασίες, οι εξαγωγές νόμων και η υιοθέτησή τους άρχισαν να μελετώνται πρόσφατα και η σχετική βιβλιογραφία δεν έχει αναπτυχθεί ικανοποιητικά. Στην πραγματικότητα, ενώ η ΕΕ επεξεργάστηκε τις πολιτικές της νομικής ευθυγράμμισης, τις πολιτικές αιρεσιμότητας και των μεθόδων κοινωνικοποίησης στα Βαλκάνια και την ευρύτερη ευρωπαϊκή περιφέρεια, η μελέτη του εξευρωπαϊσμού επικεντρώθηκε κυρίως στις χώρες ΚΑΕ και όχι σε άλλες υποψήφιες για πλήρη ένταξη χώρες.

Αφενός ακαδημαϊκοί όπως η Cremona, Hillion, Maresceau & Sadurski σχολιάζουν την εξέλιξη των μηχανισμών επιρροής της ΕΕ, αναφέροντας ότι πρόκειται για κανόνες και πολιτικές σχεδιασμένες με σκοπό να ενισχύσουν την ΕΕ για να μπορέσει να επηρεάσει τη διακυβέρνηση των γειτονικών μη μελών χωρών σύμφωνα με τις αξίες της ΕΕ, όσον αφορά τη δημοκρατία, την έννομη τάξη, τα ανθρώπινα δικαιώματα και την οικονομία της αγοράς.

Στη πράξη, κάθε γύρος διεύρυνσης έχει προσδώσει στα κράτη μέλη και στους οργανισμούς την ευκαιρία να επιδρούν και να επεξεργάζονται μηχανισμούς επιρροής, καταρχήν, ως συνθήκες για την ένταξη αυτή καθεαυτή και ακολούθως ως συνθήκες για την ένταξη στην εσωτερική αγορά και την απόκτηση του καθεστώτος του πλήρους μέλους.

Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990 η ΕΕ όχι μόνο κατάρτισε ένα κατάλογο από κριτήρια για την ένταξη (τα Κριτήρια της Κοπεγχάγης)³⁵ αλλά και επεξεργάστηκε το σύνολο των προϋποθέσεων προσχώρησης, επεξεργάστηκε σφικτά και καθοριστικά όρια –στόχους και εγκαθίδρυσε ένα ενισχυμένο και πολύ διεισδυτικό σύστημα για την υιοθέτηση βοήθειας και τη συμμόρφωση διαχείρισης. Κατά τη διαδικασία αυτή, η ΕΕ είχε τη δυνατότητα να μετατρέψει

³³Thomas Christiansen and others, "Fuzzy Politics and Fuzzy Borders: The European Union's Near Abroad", 35 COOPERATION & CONFLICT, 389, 410 (2000)

³⁴The Columbia Journal of European Law: "The Shadow of Enlargement: Can the European Neighborhood Policy achieve compliance? Amichai Magen, 2006, Vol 12, No 2

³⁵Copenhagen criteria of eligibility (text included in the Conclusions of the European Council held in Copenhagen, 21-22 June 1993).

"Membership requires that the candidate country has achieved stability of institutions guaranteeing democracy, the rule of law, human rights, the existence of a functioning market economy as well the capacity to cope with competitive pressure and market forces within the Union. Membership presupposes the candidate's ability to take on the obligations of membership including adherence to the aim of political, economic and monetary union".

την επίδρασή της από « παθητική» σε «ενεργητική» εφαρμόζοντας σκόπιμα τεχνικές αιρεσιμότητας και κοινωνικοποίησης, ιδιαίτερα με τη δρομολόγηση της AGENDA 2000 το 1997.

Αφετέρου, οι θεωρητικοί του ρεαλισμού κυρίως επικεντρώθηκαν στο ζήτημα της αποτελεσματικότητας των μηχανισμών επιρροής της ΕΕ. Έλκοντας από τη διεύρυνση, τον εκδημοκρατισμό και τις φιλολογίες των διεθνών φορέων, οι ακαδημαϊκοί έθεσαν δύο κυρίως επεξηγηματικά μοντέλα, τα οποία εξειδικεύουν διαφορετικές λογικές με τις οποίες η μετάθεση των ευρωπαϊκών κανόνων και οργανισμών στα εγχώρια συστήματα χωρών μη μελών μπορεί να έχει συμβεί στις ΚΑΕ σαν αποτέλεσμα της ενεργού δέσμευσης της ΕΕ και των συνθηκών κάτω από τις οποίες χώρες μη μέλη συμμορφώθηκαν μάλλον με κοινοτικές πιέσεις για να υιοθετήσουν τέτοιους κανόνες ή για να μεταβάλουν τις πρακτικές τους σύμφωνα με τα κοινοτικά πρότυπα.

Το μοντέλο των εξωτερικών κινήτρων που έφτιαξαν οι Schimmerfennig&Sedelmeser αναφέρεται στη δυναμική που δημιουργεί η αιρεσιμότητα. Σύμφωνα με αυτό μοντέλο που βασίζεται στη διαπραγματευτική ικανότητα, ο κύριος καθοριστικός παράγοντας της συμμόρφωσης είναι ο υπολογισμός κόστους-ωφελείας εκ μέρους της χώρας στόχου. Εφόσον οι εγχώριοι λήπτορες αποφάσεων ακολουθούν μια «λογική επιπτώσεων», το ισοζύγιο κόστους-οφέλους εξαρτάται από το μέγεθος και τη ταχύτητα με την οποία προσφέρονται οι ανταμοιβές από την ΕΕ, την αξιοπιστία των απειλών και των υποσχέσεων, την καθοριστικότητα των κανόνων που η ΕΕ θέλει να εφαρμόσει και το μέγεθος των εγχωρίων δαπανών για την υιοθέτηση των κανόνων.

Μια δεύτερη προσέγγιση που παρουσιάζουν οι θεωρητικοί του ρεαλισμού, είναι η προσέγγιση της κοινωνικοποίησης (ή της «κοινωνικής εκπαίδευσης»). Σύμφωνα με τη λογική αυτού του μοντέλου, οι εγχώριοι λήπτορες, ανταποκρίνονται στη «λογική της καταλληλότητας» παρά σε υλικά κίνητρα. Τοιούτοτρόπως, οι διαδικασίες του γνήσιου κανόνα της εσωτερίκευσης διευκολύνονται με τη διάδραση πολιτικών κι επιστημονικών κοινοτήτων, επιχειρηματολογία, πειθώ και συνθήκες εκμάθησης.

Η ικανότητα της ΕΕ να διαμορφώσει μια νέα εξωτερική πολιτική έχει στηριχθεί σε δύο ισχυρούς παράγοντες, πρώτον την επιθυμία των ευρωπαϊκών ελίτ να επαναλάβουν την επιτυχία των μεθοδολογιών διεύρυνσης και δεύτερον στην αντιμετώπιση της απειλής για την Ευρωπαϊκή Σταθερότητα και Ευημερία, όπως είχε ήδη ταυτοποιηθεί από τη πρώτη Ευρωπαϊκή Στρατηγική Ασφάλειας.³⁶

4.2 Εξαρτημένη πορεία και πολιτική προσαρμογή

Στη περίπτωση της Διαδικασίας Σταθεροποίησης & Σύνδεσης, οι Friis&Murphy³⁷, ισχυρίζονται ότι η εξαρτημένη πορεία (pathdependency) της ηγεσίας της ΕΕ την οδήγησε να μοντελοποιήσει τη προσφορά της στο Σύμφωνο Σταθερότητας για τη Νοτιοανατολική Ευρώπη το 1999, με βάση το Σχέδιο Σταθερότητας για την Κεντρική & Ανατολική Ευρώπη, που εισηγήθηκε η Επιτροπή Ballardur το 1993 και παρουσίασε σαν πρόταση η Γαλλική Προεδρία το 1995.

³⁶“A Secure Europe in a Better World: European Security Strategy Document”, presented by Javier Solana and adopted by the Heads of State and Government at the European Council in Brussels.

³⁷Lykke Friis & Anna Murphy, “Turbo changed negotiations: the EU and the Stability Pact for South Eastern Europe, 7.J EUR PUB POL’Y 767(2000).

Όπως η προενταξιακή στρατηγική, η Διαδικασία Σταθεροποίησης & Σύνδεσης εγκαθίδρυσε ένα τυπικό πλαίσιο συνεργασίας που σχεδιάστηκε για να ενσωματώνει σταδιακά τρίτες χώρες μέσα στο ευρωπαϊκό περιφερειακό σύστημα διακυβέρνησης χρησιμοποιώντας μεθόδους αιρεσιμότητας και κοινωνικοποίησης. Η Διαδικασία Σταθεροποίησης & Σύνδεσης επιδιώκει να θεμελιώσει πάνω στις βάσεις των προϋπαρχουσών συμφωνιών παρά να τις αντικαταστήσει.

Για μηχανισμούς παρακολούθησης η Διαδικασία Σταθεροποίησης & Σύνδεσης χρησιμοποιεί τις ετήσιες εκθέσεις σταθεροποίησης και σύνδεσης οι οποίες καθρεφτίζουν τις γνωμοδοτήσεις και τις ετήσιες εκθέσεις που χρησιμοποιούνται από την ΕΕ, ήδη από το 1998, για να παρουσιάσουν την πρόοδο των ΚΑΕ στην επίτευξη των νομικών και θεσμικών προτύπων της ΕΕ.

Ευρύτερα, όπως οι Ευρωπαϊκές Συμφωνίες με τις ΚΑΕ, οι Συμφωνίες Σταθεροποίησης & Σύνδεσης βασίζονται στο άρθρο 310 της Συνθήκης ΕΕ και όσες Συμφωνίες Σταθεροποίησης & Σύνδεσης έχουν γίνει μέχρι σήμερα έχουν ομοιότητες σε πολλά σημεία με τις παλαιότερες Ευρωπαϊκές Συμφωνίες τόσο στη μορφή όσο και στο περιεχόμενο, ιδιαίτερα σε ότι αφορά τη δημιουργία επιτροπών για διαρθρωμένο διάλογο σε πολιτικό και γραφειοκρατικό επίπεδο και σε ότι αφορά την σταδιακή νομική ευθυγράμμιση με τους τομείς του κοινοτικού κεκτημένου.

Οι Συμφωνίες Σταθεροποίησης & Σύνδεσης διαφοροποιούνται σε σχέση με τις ευρωπαϊκές συμφωνίες στο ότι δίνουν έμφαση στη σταθερότητα μέσω περιφερειακής συνεργασίας και σέβονται τον διεθνή νόμο, ιδιαίτερα σε ότι αφορά τη συμμόρφωση με το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο της Γιουγκοσλαβίας. Επιπλέον, όταν η Ε. Επιτροπή διαπραγματεύεται σε διμερή βάση, αυξάνει τη διαπραγματευτική της ισχύ αφού οι ασυμμετρίες υπέρ αυτής αυξάνονται πολύ.

Οι Συμφωνίες Σταθεροποίησης & Σύνδεσης παρότι επαναλάμβαναν το επιτυχημένο μοντέλο των ΚΑΕ, δεν ανταποκρίνονταν στις ιδιαιτερότητες των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων. Είναι γεγονός, πάντως, ότι η ΕΕ αντιμετωπίζοντας στα Δυτικά Βαλκάνια τα προβλήματα μιας φτωχής γειτονίας, με ανελεύθερα καθεστώτα τα οποία δεν ήταν εξοικειωμένα με τα μοντέλα της αιρεσιμότητας και της κοινωνικοποίησης άγγιξε τα όρια της «συνεργατικής αυτοκρατορίας»³⁸,

Αυτό που εντέλει, επιβεβαιώθηκε είναι ότι για τα Δυτικά Βαλκάνια απαιτούνταν νέα νομικά και θεσμικά εργαλεία για να είναι σε θέση να δεσμεύσουν καλύτερα τις πολύ άστατες περιφέρειες.

4.3 Η δημιουργία της Ενεργειακής Κοινότητας

Η ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού & η οργάνωση της ενεργειακής αγοράς αποτέλεσαν από τα πρώτα βήματα της ΕΟΚ βασικές στρατηγικές επιδιώξεις³⁹. Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα Χάλυβα & η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας ήταν οι πρώτες κοινότητες που δημιουργήθηκαν και σήμερα έχει δημιουργηθεί η Ευρωπαϊκή Ενεργειακή Κοινότητα, που καλύπτει σχεδόν το σύνολο της Ευρώπης (δεν

³⁸The Columbia Journal of European Law: "The Shadow of Enlargement: Can the European Neighborhood Policy achieve compliance? Amichai Magen, 2006, Vol 12, No2

³⁹Φαραντούρης Νικόλαος, «Ενέργεια/Δίκαιο, Οικονομία & Πολιτική», Νομική Βιβλιοθήκη, 2012

περιλαμβάνεται η Ελβετία) και χώρες που συνορεύουν με την Ευρώπη. Είναι σημαντικό να σημειώσει κανείς ότι οι ρίζες της Συνθήκης για την Ενεργειακή Κοινότητα πάνε πίσω στην δημιουργία της Ενεργειακής Κοινότητας της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, που σχηματίστηκε αρχικά στο πλαίσιο του Συμφώνου Σταθερότητας για τη Νοτιοανατολική Ευρώπη μέσω του Μνημονίου Αθήνα.

Το 2002, στο πλαίσιο των δεσμεύσεων του Συμφώνου Σταθερότητας για τη Νοτιοανατολική Ευρώπη για την περιφερειακή ανάπτυξη αγοράς ενέργειας στη Νοτιοανατολική Ευρώπη, η Ευρωπαϊκή Ένωση παρουσίασε το «Μνημόνιο Αθήνα». Το Μνημόνιο Αθήνα υπεγράφη τον Νοέμβριο του 2002 από την Ελλάδα, Αλβανία, Βοσνία και Ερζεγοβίνη, Βουλγαρία, Κροατία, Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, Ρουμανία, Σερβία και Μαυροβούνιο, και την Τουρκία. Το 2003, επί Ελληνικής Προεδρίας, υπεγράφη στην Αθήνα αναθεώρηση του μνημονίου με τη προσθήκη του φυσικού αερίου στο πεδίο εφαρμογής του. Το Μνημόνιο Αθήνα απέβλεπε στη δημιουργία στη Νοτιοανατολική Ευρώπη μιας Περιφερειακής Αγοράς Ενέργειας (SEEREM) που θα αποτελούσε μέρος της εσωτερικής αγοράς ενέργειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το μνημόνιο Αθήνα επίσης προέβλεπε τη δημιουργία μιας σειράς από θεσμικά όργανα, τα οποία συλλογικά είναι γνωστά ως «διαδικασία της Αθήνας».

Τον Μάιο του 2004, η Ευρωπαϊκή Ένωση άρχισε διαπραγματεύσεις με τις χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, προκειμένου να συνάψει μια νομικά δεσμευτική συμφωνία. Οι διαπραγματεύσεις πραγματοποιήθηκαν μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας από τη μία πλευρά, και την Αλβανία, τη Βοσνία και Ερζεγοβίνη, Βουλγαρία, Κροατία, Δημοκρατία της Μακεδονίας, Δημοκρατία του Μαυροβουνίου, της Σερβίας, της Ρουμανίας, της Τουρκίας και της UNMIK για λογαριασμό του Κοσσυφοπεδίου, από την άλλη πλευρά. Η Συνθήκη για την ίδρυση της Ενεργειακής Κοινότητας υπεγράφη στην Αθήνα, στην Ελλάδα, στις 25 Οκτωβρίου 2005 και τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιουλίου 2006. Η υπογραφή της Συνθήκης εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στις 29 Μαΐου 2006.

Η Ενεργειακή Κοινότητα αποσκοπεί στη θέσπιση ενός κοινού ρυθμιστικού πλαισίου για τις αγορές ενέργειας στα συμβαλλόμενα μέρη μέσω της επέκτασης του κοινοτικού κεκτημένου της Ευρωπαϊκής Ένωσης στα εδάφη των χωρών που συμμετέχουν. Η Ενεργειακή Κοινότητα καλύπτει τις σχετικές πολιτικές στους τομείς της ενέργειας, του περιβάλλοντος, του ανταγωνισμού και της νομοθεσίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Είναι επίσης προφανές ότι, οι μηχανισμοί της Συνθήκης της Ενεργειακής Κοινότητας χρησιμεύουν ως εργαλείο προενταξιακής προσαρμογής υποψηφίων και δυνητικά υποψηφίων κρατών για μελλοντικές διευρύνσεις της ΕΕ.

Συμβαλλόμενα μέρη της συνθήκης για την Ενεργειακή Κοινότητα είναι η Ευρωπαϊκή Ένωση και εννέα συμβαλλόμενα μέρη (ημερομηνία επικύρωσης): η Ευρωπαϊκή Ένωση, η Αλβανία, η Βοσνία & Ερζεγοβίνη, η Κροατία, το Μαυροβούνιο, η Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, η Σερβία, η Μολδαβία, η Ουκρανία και το Κόσσοβο. Εκκρεμεί η πλήρης ένταξη ως μέλος της Τουρκίας.

Σύμφωνα με την συνθήκη, κάθε κράτος μέλος της ΕΕ μπορεί να αποκτήσει την ιδιότητα του συμμετέχοντος. Με αυτόν τον τρόπο, το κράτος μέλος της ΕΕ έχει το δικαίωμα να παρακολουθήσουν το Υπουργικό Συμβούλιο, η Μόνιμη Ομάδα Υψηλού Επιπέδου, το Ρυθμιστικό Συμβούλιο και το φόρουμ και να συμμετέχουν στις συζητήσεις στα όργανα αυτά.

Το προνόμιο αυτό χρησιμοποιείται σήμερα από 15 κράτη μέλη της ΕΕ, δηλαδή :Αυστρία, Βουλγαρία, Κύπρος, Τσεχική Δημοκρατία, Γαλλία,Γερμανία,Ελλάδα,Ουγγαρία,Ιταλία,Ολλανδία,Πολωνία,Ρουμανία,Σλοβενία, Σλοβακία, Ηνωμένο Βασίλειο.

Οποιαδήποτε άλλη γειτονικής τρίτης χώρας μπορούν να αποκτήσουν το καθεστώς του παρατηρητή κατά την έγκριση του αιτιολογημένου αιτήματος από το Υπουργικό Συμβούλιο. Ένα ξεχωριστό διαδικαστική πράξη που ρυθμίζει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των παρατηρητών της Συνθήκης. Οι παρατηρητές στη συνθήκη είναι προς το παρόν: Νορβηγία, Τουρκία, Γεωργία και Αρμενία.

Τα κύρια όργανα που δημιουργήθηκαν από τη συνθήκη είναι:

- Υπουργικό Συμβούλιο
- Μόνιμη Ομάδα Υψηλού Επιπέδου
- Ενεργειακή Κοινότητα Ρυθμιστικό Συμβούλιο (ECRB)
- Φόρα
- Γραμματεία

Ως έδρα της Ευρωπαϊκής Ενεργειακής Κοινότητας επελέγη η Αυστρία, παρά το γεγονός ότι όλα ξεκίνησαν από το Μνημόνιο Αθήνα και η ιδρυτική συνθήκη υπεγράφη στην ελληνική πρωτεύουσα.

Το χρονοδιάγραμμα για την εφαρμογή της συνθήκης προβλέπει

- στις 30 Ιουνίου 2013 την πλήρη ένταξη των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας στα εθνικά σχέδια δράσης.
- από την 1η Ιανουαρίου 2014 μεταφορά της οδηγίας 2009/28/ΕΚ ΑΠΕ, έτσι ώστε να υπάρχει δεσμευτικό μερίδιο των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας ως μέρος της συνολικής κατανάλωσης το 2020.
- από 1ης Ιανουαρίου 2015 την απελευθέρωση της αγοράς για όλους τους πελάτες.
- στις 31 Δεκεμβρίου 2017 τον περιορισμό των εκπομπών ορισμένων ρύπων στην ατμόσφαιρα από μεγάλη καύση φυτών
- από την 1η Ιανουαρίου 2023 τη διατήρηση ενός ελάχιστου επιπέδου αποθεμάτων αργού πετρελαίου ή / και προϊόντων πετρελαίου.

4.4 ΗΕυρωπαϊκή Πολιτική Γειτονίας

Η Ευρωπαϊκή Πολιτική Γειτονίας που υιοθετήθηκε το Μάρτιο 2003,παρουσίασε τη θεσμοθετημένη απάντηση της ΕΕ προς τις χώρες που θα γίνονταν τα νέα όρια της μετά τη διεύρυνση. Ο συνολικός στόχος της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Γειτονίας, είναι να εμποδίσει να αναδυθούν νέες διαχωριστικές γραμμές ανάμεσα στην ΕΕ και στους γείτονες της. Γι' αυτό το σκοπό μοιράζεται τα οφέλη της διεύρυνσης με τις γειτονικές χώρες ενισχύοντας τη σταθερότητα, την ασφάλεια και την ευημερία.⁴⁰

⁴⁰Communication from the Commission European Neighborhood Policy Strategy Paper, COM (2004)373 final.

Αναγνωρίζοντας τις ισχυρές αλληλεξαρτήσεις μεταξύ της επεκτεινόμενης Ευρώπης και των γειτονικών χωρών, Η Ευρωπαϊκή Πολιτική Γειτονίας θεωρείται ότι θα πρέπει να αναπτύξει μια περιοχή ευημερίας και φιλικής γειτονίας- «ένα κύκλο φίλων» με τους οποίους η ΕΕ απολαμβάνει φιλικές και συνεργατικές σχέσεις. Ενώ η συμμετοχή σε αυτή τη πρωτοβουλία δεν συνδέεται άμεσα με τη πιθανότητα ένταξης, η Ευρωπαϊκή Πολιτική Γειτονίας προσφέρει μια αναβαθμισμένη συμβατική σχέση με όλους τους μεγάλους τομείς ευρωπαϊκής συνεργασίας χωρίς τα νόμιμα δικαιώματα που συνδέονται με την πλήρη ένταξη. Η ένταξη των βαθέων δεσμών εξαρτάται από το βαθμό δέσμευσης για «τις κοινές αξίες», κυρίως η δημοκρατία, ο σεβασμός στα ανθρώπινα δικαιώματα και η έννομη τάξη, όπως προβλέπονται από την ΕΕ στο πλαίσιο του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων.⁴¹

Οι αντιδράσεις των ΚΜ για την Ανακοίνωση της Ε. Επιτροπής «WiderEurope» ήταν πολλές και διαφοροποιήθηκαν από Βορρά προς Νότο. Σουηδία και Ολλανδία φάνηκαν να ανησυχούν με πιθανή αρνητική επίπτωση από την ένταξη της Ρωσίας, της Ουκρανίας, της Λευκορωσίας και της Μολδαβίας και πρότειναν να δημιουργηθεί ένα νέο χρηματοδοτικό μέσο που θα ενίσχυε την οικονομική και τεχνική βοήθεια που δίνεται μέσω του TACIS, INTERREG & PHARE προς αυτές τις χώρες.

Οι μεσογειακές χώρες της Διαδικασίας της Βαρκελώνης ζήτησαν να περιληφθούν και αυτές στο πεδίο εφαρμογής της πολιτικής της Ευρωπαϊκής Γειτονίας. Πράγματι στη πρωτοβουλία περιελήφθησαν όλες οι προαναφερθείσες χώρες εκτός της Ρωσίας για τον οποίο έγινε ειδική αναφορά. Το πλαίσιο της συνεργασίας με τη Ρωσία ετέθη το Μάιο 2003 επί ελληνικής προεδρίας στη Σύνοδο Κορυφής στην Αγία Πετρούπολη. Στο πλαίσιο αυτό υπήρξε πρόταση του COREPER για να ενταχθούν οι χώρες του Νοτίου Καυκάσου στη πολιτική Ευρωπαϊκής Γειτονίας. Επιπλέον καταρτίστηκε μια εκτεταμένη λίστα θεμάτων συνεργασίας και τονίστηκε ότι τα Σχέδια Δράσης θα αποτελούσαν βασικά όργανα πολιτικής της ΕΕ για τις σχέσεις της με τις γειτονικές χώρες μεσοπρόθεσμα. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Θεσσαλονίκης υιοθέτησε τις προτάσεις αυτές τον Ιούνιο 2003 και ζήτησε από την Επιτροπή να παρουσιάσει μια δεύτερη πρόταση, που θα έδινε το περίγραμμα ενός νέου μέσου για την Ευρωπαϊκή Γειτονία και αφορούσε την περίοδο 2007-2013.

Στο πλαίσιο της Ατζέντα 2000 για πρώτη φορά η ΕΕ έβαλε σε ετοιμότητα την Ευρωπαϊκή ηγεσία θέτοντας υπόψη ότι η διεύρυνση θα απαιτούσε από την ΕΕ να εντείνει τις οικονομικές και πολιτικές σχέσεις με τους νέους της γείτονες στην ανατολή και το νότο και θα έπρεπε να προχωρήσει τη πολιτική της για τη στήριξη της δημοκρατίας καθώς και τη βοήθεια για τη στήριξη διαρθρωτικών αλλαγών που θα βοηθούσαν τη μετάβαση σε σύστημα αγοράς.

Σε αυτό το κρίσιμο σταυροδρόμι ηγεσία Ε. Επιτροπής άρχισε να προβληματίζεται όχι μόνο πώς η διεύρυνση θα επηρέαζε τις γειτονικές χώρες, αλλά επίσης πώς η ΕΕ θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει την εμπειρία από τη διεύρυνση για να μπορέσει ενεργά να επηρεάσει τις κυβερνητικές δομές, τα πρότυπα και τη συμπεριφορά των υποψηφίων και των νέων μελών.

Η δεκαετής προενταξιακή διαδικασία που μεταμόρφωσε τις ΚΑΕ, σύμφωνα με την Ε. Επιτροπή θα μπορούσε στρατηγικά να προσαρμοστεί για να διαμορφώσει ένα νέο πλαίσιο περιφερειακής πολιτικής. Με αυτό τον τρόπο, η Ε. Επιτροπή θα επεξέτεινε την ουσιαστική εξωτερική πολιτική που κέρδισε για τον εαυτό της σαν στρατηγική και τακτική εφαρμογής της διαδικασίας διεύρυνσης σε μια χρονική στιγμή όπου η κατάληξη των διαπραγματεύσεων απειλούσε να στενέψει την κυριαρχία της και να υπονομεύσει τη σχετική θεσμική της ισχύ.

⁴¹ "Wider Europe", Communication, supra note 27, at 4.

Η εμπειρία του παρελθόντος διαμορφώνει την αντίληψη του ρόλου από τους θεσμικούς δρώντες και δημιουργεί σοβαρό ενδιαφέρον και προσδοκίες για τη συνέχιση της δραστηριότητας.

Με αυτή την έννοια, όπως ο Sedelmeier ισχυρίζεται, η διεύρυνση δεν θα πρέπει μόνο να θεωρείται εξαρτημένη μεταβλητή σε μια ανάλυση εξωτερικών σχέσεων της ΕΕ, αλλά επίσης σαν μια ανεξάρτητη μεταβλητή η οποία δημιούργησε τη ταυτότητα των κοινοτικών θεσμικών φορέων που διαμορφώνουν την εξωτερική πολιτική.

Η διεύρυνση βοήθησε στο να καθοριστούν οι επιλογές της εξωτερικής πολιτικής, ιδιαίτερα σε ότι αφορά τη προώθηση του εκδημοκρατισμού και τη μεταρρύθμιση των αγορών στο εξωτερικό, καθώς και μεθοδολογίας, που περιλαμβάνει την πολιτική αιρεσιμότητα, τη θεσμική δέσμευση, τη παρακολούθηση και τη παροχή οικονομικής και τεχνικής βοήθειας.

Δύο σημαντικοί παράγοντες υποστηρίζουν την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στη πορεία του καθορισμού μιας εξωτερικής πολιτικής για την ίδια στην μετά την ένταξη εποχή: πρώτον η επιθυμία να επαναλάβει τη σημαντική επιτυχία της διεύρυνσης και δεύτερον ο αυξημένος φόβος για θέματα ασφαλείας που συνδέεται με τις γειτονικές χώρες και ειδικά εκείνες της νότιας Μεσογείου.

4.5 Η Διεύρυνση σαν μέσο για την εφαρμογή εξωτερικής πολιτικής

Παρά το γεγονός ότι η Διεύρυνση αυτή καθαυτή θεωρείτο επωφελής γιατί μέσω αυτής η ΕΕ θα μπορούσε να επιτύχει βασικούς στόχους εξωτερικής πολιτικής, περιλαμβανομένων της ασφάλειας, της σταθερότητας, της προώθησης του εκδημοκρατισμού και της κοινωνικοοικονομικής ανάπτυξης σε μεταβατικές χώρες, κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990, τα τεράστια έργα που ανέλαβε η ΕΕ για να απορροφήσει τις ΚΑΕ λογικά έγινε αντιληπτό σαν μια επικίνδυνη αποστολή χωρίς εξασφαλισμένη επιτυχία.

Τη δεκαετία 2000, όμως, οι ευρωπαϊκές πολιτικές ελίτ έφθασαν στο σημείο να θεωρούν τη διεύρυνση όχι μόνο μια τρομερά επιτυχημένη ιστορία αλλά και σαν ένα αποδεδειγμένο αποτελεσματικό μέσο για την εφαρμογή εξωτερικής πολιτικής, οι μεθοδολογίες του οποίου μπορούσαν να προσαρμοστούν και να χρησιμοποιηθούν ξανά.

Εντούτοις, παράλληλα με τη μεγάλη επιτυχία της διεύρυνσης αναπτύχθηκε ένας φόβος ότι η δύναμη απορρόφησης της ΕΕ είχε φτάσει στο σημείο καμψής και η όλη προσπάθεια της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης διέτρεχε κίνδυνο διάλυσης.

Η ΕΕ, με άλλα λόγια, κινδύνευσε να γίνει θύμα της επιτυχίας της και αντιμετώπισε ένα υπαρξιακό δίλημμα, θα μπορούσε να συνεχίσει να επεκτείνεται, ρισκάροντας τη κατάτμηση και την απώλεια της εσωτερικής αγοράς και αποτελεσματικότητας, η θα μπορούσε να εγκαταλείψει τον πιο επιτυχημένο μηχανισμό εξωτερικής πολιτικής, διακινδυνεύοντας αστάθεια στα σύνορά της. Η προσπάθεια να επιλύσει το δίλημμα με την αντιγραφή των μεθοδολογιών της διεύρυνσης, αλλά χωρίς δέσμευση για την προοπτική να εντάξει νέα μέλη, αποτελεί τον πυρήνα των κινήτρων της και μια αρχή πάνω στην οποία οργανώθηκε η πολιτική της Ευρωπαϊκής Γειτονίας.

Το Δεκέμβριο 2002,πρίν από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, ο Πρόεδρος της Ε. Επιτροπής κ RomanoProdi⁴²εξεθέσε, με τον πιο μεστό τρόπο, τη λογική(rationale) αυτής της πρωτοβουλίας.

Πράγματι, δύο είναι οι αντικειμενικοί στόχοι για την Ευρωπαϊκή Εξωτερική Πολιτική: α)η προβολή της ασφάλειας και της σταθερότητας πέρα από τα όρια της διευρυμένης Ευρώπης και β)η ανάδειξη της ΕΕ σαν «πραγματικός παγκόσμιος παίκτης».

«Η κοινοτική μέθοδος, δημοκρατική, πολυμερής, περιεκτική και ολοκληρωμένη θα μπορούσε να αποδειχθεί πολύτιμη στο επίπεδο των εξωτερικών σχέσεων αυτής».

Με τη δημιουργία μιας νέας «πολιτικής εγγύτητας»(proximitypolicy),η οποία θα φέρει νέες πολιτικές προοπτικές και θα παρέχει κίνητρα στους νότιους και ανατολικούς γείτονές της, η ΕΕ θα κάνει μια ουσιαστική συνεισφορά στη παγκόσμια διακυβέρνηση.

Το σκεπτικό της ασφάλειας της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Γειτονίας (ENP/EuropeanNeighborhoodPolicy) αντανakλάται στην Ευρωπαϊκή Στρατηγική Ασφάλειας (ENS/EuropeanSecurityStrategy).Στην πραγματικότητα η Ευρωπαϊκή Πολιτική Γειτονίας και Ευρωπαϊκή Στρατηγική Ασφάλειας αναπτύχθηκαν παράλληλα και μπορούν να θεωρηθούν συσχετιζόμενες πρωτοβουλίες. Οι ENP&ENS, μοιράζονται ένα αμάλγαμα από υποθέσεις σχετικά με τη φύση μιας επιθυμητής διεθνούς τάξης και των πηγών ασφαλείας και σταθερότητας.⁴³⁴⁴

4.6 Σημαντικοί Σταθμοί στην ευρωπαϊκή πορεία των Δυτικών Βαλκανίων

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Φέιρα του Ιουνίου 2000 αναγνώρισε στις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων την ιδιότητα των υποψήφιων χωρών για προσχώρηση στην ΕΕ. Η προοπτική αυτή προϋποθέτει την τήρηση των πολιτικών, οικονομικών και θεσμικών κριτηρίων που καθορίστηκαν κατά το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κοπεγχάγης το 1993 (άρθρα 6 και 49 της συνθήκης ΕΕ), όπως αναγνωρίστηκε με τη διακήρυξη του Ζάγκρεμπ τον Νοέμβριο 2000 μεταξύ της ΕΕ και των χωρών που συμμετέχουν στη διαδικασία σταθεροποίησης και σύνδεσης και επιβεβαιώθηκε κατά το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Θεσσαλονίκης τον Ιούνιο 2003.

Το «πρόγραμμα δράσης της Θεσσαλονίκης» του Ιουνίου 2003 καθόρισε τους μηχανισμούς μέσω των οποίων θα ενταθεί η διαδικασία σταθεροποίησης και σύνδεσης, ειδικότερα μέσω της σύναψης εταιρικών σχέσεων.

Η επίδραση της ΕΕ ήταν πολύ ισχυρότερη στη πολιτική παρά στην οικονομική συνεργασία. Η Σύνοδος Κορυφής της Θεσσαλονίκης έδειξε το ενδιαφέρον των χωρών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης για δέσμευση σε πολυμερείς συζητήσεις. Πριν την Σύνοδο της Θεσσαλονίκης, μια σειρά από πολιτικές ενέργειες, όπως η Συνάντηση της Διαδικασίας για τη Συνεργασία στην Νοτιοανατολική Ευρώπη, στο Βελιγράδι, τον Απρίλιο 2003,η κοινή επιστολή των Προέδρων Κροατίας, ΠΓΔΜ και Σερβίας που δημοσιεύτηκε στους FinancialTimes και η

⁴² Romano Prodi, "The State of the Union: 2002, A decisive step towards a Greater Europe", Address before the European Parliament (Dec11,2001),SPEECH/01/021

⁴³The Columbia Journal of European Law:" The Shadow of Enlargement: Can the European Neighborhood Policy achieve compliance? Amichai Magen,2006,Vol 12,No2

⁴⁴COM(2001)252 final,COM(2003)294final.

συνάντηση της Οχρίδας, συνέβαλαν στο να δημιουργηθεί το κατάλληλο κλίμα για την σύνοδο της Θεσσαλονίκης.

Αν και το αποτελέσματα της Συνόδου δεν ταυτίζονταν με τις προσδοκίες των χωρών σε Διαδικασία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης, η συμβολική σημασία « της ομιλίας με μια φωνή» δεν μπορεί να υποτιμηθεί.

Πολυμερή σχήματα όπως η Πρωτοβουλία Συνεργασίας στην Νοτιοανατολική Ευρώπη είχε μεγαλύτερη χρησιμότητα σαν όργανο (μέσο) για να στέλνει πολιτικά μηνύματα στην ΕΕ και στους άλλους δυτικούς οργανισμούς και όχι σαν μηχανισμός για να επιλύει τα περιφερειακά προβλήματα που προέκυπταν.

Ενώ απολογιστικά, η ΕΕ φαίνεται να έδρασε σαν καταλύτης στην περιφερειακή προσέγγιση των χωρών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, η πολιτική της ΕΕ για τη συνεργασία στο πλαίσιο της διεύρυνσης είχε μια ενδογενή ασάφεια. Συγκεκριμένα, στα λόγια η ΕΕ στήριζε την περιφερειακή προσέγγιση αλλά ταυτόχρονα στην πράξη με την πολιτική της αιρεσιμότητας την υπονόμει .

Επιπλέον στην Νοτιοανατολική Ευρώπη η ΕΕ υιοθέτησε διαφορετική στρατηγική για τη Βουλγαρία και τη Ρουμανία και άλλη για τα Δυτικά Βαλκάνια.

Για να είμαστε δίκαιοι, η διαφορετική αντιμετώπιση οφείλονταν σε μεγάλο βαθμό στα διαφορετικές συνθήκες που αντιμετώπιζαν καθώς και στο ικανοποιητικό βαθμό προόδου στις μεταρρυθμίσεις που επετύγχαναν η Βουλγαρία και η Ρουμανία, παρά στο ότι η ΕΕ τους χαρίζονταν. Αυτές οι δύο χώρες είχαν πράγματι μια αργή αλλά σταθερή εξέλιξη. Η διαφοροποίηση αυτή μπορεί να εξηγηθεί από το γεγονός ότι οι χώρες αυτές είναι πιο ώριμα κράτη –έθνη, έχουν μεγαλύτερη πληθυσμιακή ομοιογένεια & δεν αντιμετώπισαν έντονες μειονοτικές διεκδικήσεις και αποσχιστικές τάσεις.

Με όλα αυτά, τα Δυτικά Βαλκάνια έγιναν το εργαστήριο της ΕΕ για πολλές προενταξιακές πολιτικές .Παρά την ετερογένεια, η μετασυγκρουσιακή ανασυγκρότηση και η διαδικασία σταθεροποίησης, έδωσαν κοινούς παρανομαστές που δικαιολόγησαν την περιφερειακή ομαδοποίηση των Δυτικών Βαλκανίων.

Σαν αποτέλεσμα η ΕΕ προσπάθησε να δημιουργήσει μια ειδική πολιτική για τα Βαλκάνια που συνδύαζε την περιφερειακή προσέγγιση και την ένταξη στις κοινοτικές δομές. Αυτή η αρχή υπήρξε ο ακρογωνιαίος λίθος της περιφερειακής προσέγγισης και αργότερα αναπτύχθηκε πλήρως στην Διαδικασία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης, που εξελίχθηκε σε προενταξιακό πλαίσιο. Ωστόσο, η πρόοδος της Κροατίας και της ΠΓΔΜ, δείχνουν ότι βαθμιαία η αρχή της περιφερειακής προσέγγισης παραμερίστηκε από τη διμερή προσέγγιση και αυτή η ισορροπία δεν φαίνεται ότι θα αλλάξει.

Οι πρωτοβουλίες πακέτο για τις 7 ή τις 8 χώρες (μαζί με τη Σλοβενία), θεωρήθηκαν εμπόδιο για τις χώρες που βρίσκονταν στην πρωτοπορία. Επιπλέον, δεν ικανοποιήθηκαν οι προσδοκίες για μαζικές εξωτερικές επενδύσεις και δεν υπήρξε η αναγκαία πολιτική στήριξη για σχήματα όπως το Σύμφωνο .

Ωστόσο, η πολυμερής συνεργασία προχώρησε είτε όταν υπήρξε εξωτερική πίεση (πχ. εμπόριο) είτε όταν οι δεσμοί και συνέργειες ανάμεσα στα δύο επίπεδα ολοκληρώσεως (περιφερειακό και εθνικό) ήταν ξεκάθαροι και αδιαμφισβήτητοι (πχ ενέργεια).

Σε πολλές περιπτώσεις, οι χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης προτιμούν να ενεργούν διμερώς και όχι στο πλαίσιο των παμβαλκανικών φορέων που έχουν επιβληθεί από ξένους παράγοντες.

Ένα άλλο στοιχείο, που αφορά κυρίως με τις εμπορικές συμφωνίες, είναι ότι η ΕΕ αφήνει ανοικτή την επιλογή για τον τρόπο που θέλουν οι χώρες να συνεργαστούν (διμερής, τριμερής, τετραμερής). Δεδομένου επίσης ότι υπάρχει διαφοροποίηση στο «μονοπάτι» για την ένταξη στην ΕΕ, είναι πολύ πιθανόν ότι η ευέλικτη συνεργασία θα επικρατήσει.

Παρατηρώντας τις κεντρόφυγες τάσεις στα Δυτικά Βαλκάνια κανένας προβληματίζεται πώς αυτές οι χώρες μπόρεσαν, τα πρώτα χρόνια, να δημιουργήσουν περιφερειακές συνεργασίες και φορείς όπως την Διαδικασία Συνεργασίας Νοτιοανατολικής Ευρώπης (SEECP).

Επισημαίνεται ότι η Διαδικασία Συνεργασίας Νοτιοανατολικής Ευρώπης δημιουργήθηκε από τις ίδιες τις χώρες και δεν υπήρξε εξωτερική πίεση από την ΕΕ.

Ενώ η Διαδικασία Συνεργασίας Νοτιοανατολικής Ευρώπης θεωρείται από πολλούς ένα πλαίσιο για την ανταλλαγή απόψεων, στην ουσία εξέφραζε την εφαρμογή της αρχής-πρότυπο ότι οι γειτονικές χώρες θα πρέπει να συνεργάζονται και να οικοδομούν τις σχέσεις τους με ένα φιλικό τρόπο. Το πρότυπο αυτό με ζήλο προωθήθηκε από την ΕΕ στις πρώην κομμουνιστικές χώρες,

Μια εξήγηση θα μπορούσε να είναι ότι η πολυμερής διπλωματία στα Βαλκάνια απέβλεπε κυρίως στη βελτίωση της εξωτερικής εικόνας ή όπως χαρακτηριστικά ανέφερε ο Υπουργός Εξωτερικών της Ρουμανίας Geoana "rebrandingoftheregion"⁴⁵

Μια ουσιαστική διαφορά με το τι συνέβη στην Κεντρική Ευρώπη συνίσταται στο ότι, ενώ, το 1995 το Σύμφωνο Σταθερότητας που είχε προτείνει η Γαλλία για τις χώρες ΚΑΕ, είχε σαν αποτέλεσμα να γίνουν διμερείς συνθήκες φιλίας, στην Νοτιοανατολική Ευρώπη, αντίθετα, χρειάστηκαν πλήθος από πολυμερή κείμενα για τη στήριξη του εδαφικού καθεστώτος και τις πολιτικές σταθερότητας. Αυτό αντανάκλασε την ιδέα ότι τα Βαλκάνια αποτελούσαν ένα διακριτό σύστημα ασφαλείας που είχε πίσω του μια μακρά ιστορία συγκρούσεων. Το "rebranding" και η συμμόρφωση με το πρότυπο της καλής γειτονίας μπορούσαν να επιτευχθούν μόνον σαν ομάδα.

«Παρά το γεγονός ότι ο ρόλος της ΕΕ είναι περισσότερο αισθητός όταν παίζει το παιχνίδι του καρότου & του ραβδιού, η έμμεση επιρροή μέσω της περιφερειακής συνεργασίας δεν πρέπει να υποτιμάται».⁴⁶

⁴⁵ quote in M. Geoana, Statement of Mr Ircea Geoana, Minister of Foreign Affairs of Romania, at the Ministerial Meeting of the South East European Cooperation Process (SEECP) in Belgrade, 19 June 2002 and in Dimitar Bechev, "Carrots, sticks and norms: the EU and regional cooperation in Southeast Europe", Journal of Southern Europe and the Balkans, Routledge Taylor and Francis Group, Volume 8, Number 1, April, 2006, p 42.

⁴⁶ Dimitar Bechev, "Carrots, sticks and norms: the EU and regional cooperation in Southeast Europe", Journal of Southern Europe and the Balkans, Routledge Taylor and Francis Group, Volume 8, Number 1, April, 2006, p 43

Κατά τη διάρκεια της τέταρτης ελληνικής προεδρίας (α εξάμηνο 2003) εγκρίθηκε το θεματολόγιο της Θεσσαλονίκης για την προετοιμασία της ένταξης των Δυτικών Βαλκανίων στην ΕΕ. Με βάση το θεματολόγιο, ο πολιτικός διάλογος και η συνεργασία στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής και της κοινής ασφάλειας ενισχύθηκαν, ιδιαίτερα, όσον αφορά την ευθυγράμμιση των χωρών της περιοχής με τις κοινές δηλώσεις, διαβήματα και θέσεις που εξαρτώνται από την Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ). Καταρτίστηκε ένα πολιτικό φόρουμ ΕΕ-Δυτικά Βαλκάνια και διευρύνθηκαν οι διμερείς πολιτικοί διάλογοι στο σύνολο των χωρών Δυτικών Βαλκανίων.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Θεσσαλονίκης ενέκρινε ιδίως την καθιέρωση των **εταιρικών σχέσεων** ως μέσων υλοποίησης της ευρωπαϊκής προοπτικής των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων στο πλαίσιο της διαδικασίας σταθεροποίησης και σύνδεσης [Κανονισμός 533/2004]. Η Κροατία, και η πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (μαζί με την Τουρκία) απολαύουν **εταιρικής σχέσης για την προσχώρηση** η οποία λαμβάνει υπόψη της την ιδιαίτερη ιδιότητά τους ως υποψήφιων για προσχώρηση χωρών [βλ. το τμήμα 25.2]. Οι **ευρωπαϊκές εταιρικές σχέσεις** που αφορούν τις δυνάμει υποψήφιες χώρες παρέχουν το πλαίσιο για τις προτεραιότητες οι οποίες προκύπτουν από την ανάλυση της κατάστασης των διαφόρων εταίρων, των προετοιμασιών για την ενσωμάτωσή τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση και της διαδικασίας σταθεροποίησης και σύνδεσης, Η ΕΕ υποστηρίζει την ενίσχυση των θεσμών και της ανάπτυξης των οικονομικών και εμπορικών υποδομών των χωρών της περιοχής αυτής, ιδίως με την προώθηση της συμμετοχής τους σε κοινοτικά προγράμματα και όργανα μέσω της συμμετοχής τους στον Ευρωπαϊκό χάρτη μικρών επιχειρήσεων ή μέσω της εκπόνησης προτιμησιακών εμπορικών μέτρων. Ο διάλογος μεταξύ της ευρωπαϊκής και καθεμίας από τις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων σχετικά με τα οικονομικά θέματα πραγματοποιείται σε τακτά χρονικά διαστήματα.

Στην Ανακοίνωση της Επιτροπής της 27ης Ιανουαρίου 2006 με τίτλο: « Η πορεία των Δυτικών Βαλκανίων προς την Ευρωπαϊκή Ένωση/Ενίσχυση της σταθεροποίησης και της ευμάρειας», παρουσιάζεται μια αξιολόγηση της θέσης σε εφαρμογή του θεματολογίου της Θεσσαλονίκης, που εγκρίθηκε το 2003, από την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) και τις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων.

Διατυπώνει επίσης συστάσεις σχετικά με την ενίσχυση και τη συνέχιση της προόδου που πρέπει να επιτευχθεί με βάση τη διαδικασία σταθεροποίησης και σύνδεσης και το θεματολόγιο της Θεσσαλονίκης.

Αυτά τα βήματα προόδου κατέστησαν στενότερους τους δεσμούς μεταξύ της ΕΕ και των χωρών αυτών, ιδίως στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής τους προοπτικής.

Πρόοδος σημειώθηκε επίσης στους τομείς της δικαιοσύνης, της ελευθερίας και της ασφάλειας χάρη κυρίως στην κοινοτική υποστήριξη.

4.7 Στρατηγικοί Στόχοι για τα Δυτικά Βαλκάνια

Με βάση κυρίως την ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο «Enlargement Strategy and Main Challenges 2012-2013», COM (2012)600, συνοψίζουμε τα μέχρι σήμερα αποτελέσματα από την εφαρμογή Στρατηγικής

ΠΙΝΑΚΑΣ 5: Σχέσεις ΕΕ με τις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων 1999-2012

Χώρα	Έτος μελέτης σκοπιμότητας	Συμφωνίες Σταθεροποίησης & Σύνδεσης		Αίτηση για ένταξη στην ΕΕ	Καθεστώς 2012	Ειδικές αποστολές
		Υπογραφή	Έναρξη Ισχύος			
Αλβανία	2002	12 Ιουνίου 2006	1 Απριλίου 2009	28 Απριλίου 2009	10 Οκτωβρίου 2012-υποψήφια χώρα	
Βοσνία-Ερζεγοβίνη	2003	16 Ιουνίου 2008	Εκκρεμεί		Εν δυνάμει υποψήφια χώρα -----27 Ιουνίου 2012 Έναρξη υψηλού επιπέδου διαλόγου για διευκόλυνση προετοιμασίας υποβολής αίτησης ένταξης	EUFOR/Althea Mission: 1.975 στρατιώτες από 19 Ιανουαρίου 2010, EUPM: 166 διεθνής αστυνομική δύναμη, 35 πολιτικό προσωπικό, 220 Βόσνιοι προσωπικό
Κροατία	2000	29 Οκτωβρίου 2001	1 Φεβρουαρίου 2005	21 Φεβρουαρίου 2003	Μέλος της ΕΕ από 1 Ιουλίου 2013	
Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας	1999	1 Απριλίου 2009	April 1, 2004	22 Μαρτίου 2004 ----- Υποψήφια για ένταξη 16 Δεκεμβρίου 2005	29 Μαρτίου 2012 Έναρξη υψηλού επιπέδου διαλόγου για ένταξη ----- Έναρξη διαπραγματεύσεων Οκτώβριος 2012	
Μαυροβούνιο	2005	15 Οκτωβρίου 2007	1 Μαΐου 2010	15 Δεκεμβρίου 2008 ----- Υποψήφια για ένταξη από 17-12-2010	29 Ιουνίου 2012 Έναρξη διαπραγματεύσεων για ένταξη	
Σερβία	2005	29 Απριλίου 2008	14 Ιουνίου 2010	December 22, 2009	1 Μαρτίου 2012 Υποψήφια Χώρα	
Κόσσοβο	Προτάθηκε Νοέμβριο 2008 και ακόμα εκκρεμεί	Μηχανισμός Σταθεροποίησης και θέσης σε τροχιά (STM)	STM: November 6, 2002		20 Ιουνίου 2008 «Καθαρή Ευρωπαϊκή Προοπτική»	EULEX Αποστολή: 1650 διεθνές και 1050 εγχώριο προσωπικό. Εξετάζεται παράταση της θητείας της διεθνούς αστυνομικής αποστολής EULEX μέχρι τον Ιούλιο του 2014

Το Κόσσοβο θεωρείται ανεξάρτητο κράτος από 10/9/2012.
Τέσσερα ΚΜ της ΕΕ δεν έχουν αναγνωρίσει την ανεξαρτησία του Κοσόβου: Ελλάδα, Ισπανία, Κύπρος και Ρουμανία.

Διεύρυνσης για τα Δυτικά Βαλκάνια και τις βασικές προκλήσεις που πρέπει άμεσα να αντιμετωπιστούν.

Η υπό ένταξη χώρες αντιμετωπίζουν μια σειρά από σημαντικές προκλήσεις, όπως η εφαρμογή του νόμου, η διαφθορά, το οργανωμένο έγκλημα, η οικονομική και κοινωνική συνοχή. Οι στρατηγικοί στόχοι που θα πρέπει να επιτευχθούν το συντομότερο δυνατό είναι οι εξής:

4.7.1 Η εφαρμογή του νόμου

Η εμπειρία από τις πρόσφατες διευρύνσεις και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι χώρες σε διαδικασία διεύρυνσης θέτουν την εφαρμογή του νόμου σε πρώτη προτεραιότητα. Στο πλαίσιο αυτό το δικαστικό σύστημα θα πρέπει να είναι ανεξάρτητο, αμερόληπτο, υπεύθυνο και να εγγυάται δίκαιες δίκες.

Στις περισσότερες υποψήφιες για ένταξη χώρες έχουν τεθεί σε εφαρμογή στρατηγικές μεταρρυθμίσεις. Οι χώρες θα πρέπει να εξασφαλίζουν ότι τα δικαστικά τους συστήματα λειτουργούν αποτελεσματικά, χωρίς μακρόχρονες διαδικασίες και υπερβολική γραφειοκρατία. Κεφαλαιώδους σημασίας παραμένει η διασφάλιση αδιάβλητων διαδικασιών για την τοποθέτηση δικαστών και εισαγγελέων. Επιπρόσθετα θεσμικές και διοικητικές μεταρρυθμίσεις για να παρέχονται σωστές υπηρεσίες στους πολίτες, στις περισσότερες περιπτώσεις απαιτούν μια αλλαγή στη δικαστική παιδεία.

Διαφθορά επικρατεί στις περισσότερες από τις υπό ένταξη χώρες και επηρεάζει αρνητικά το επιχειρησιακό περιβάλλον, τους εθνικούς προϋπολογισμούς και επηρεάζει τη καθημερινή ζωή κυρίως σε τομείς όπως η υγεία και η εκπαίδευση. Οι χώρες θα πρέπει να υιοθετήσουν ένα ισχυρό πλαίσιο για την πρόληψη της διαφθοράς, ιδιαίτερα σε ότι αφορά την εξασφάλιση μεγαλύτερης διαφάνειας στη λειτουργία των δημόσιων φορέων και τη χρήση των δημοσίων πόρων.

Η καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος παραμένει βασική προτεραιότητα γιατί συνιστά μεγάλο πρόβλημα για τις περισσότερες χώρες της διεύρυνσης. Ο διασυνοριακός χαρακτήρας του οργανωμένου εγκλήματος απαιτεί την ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των φορέων που είναι υπεύθυνοι για την εφαρμογή του νόμου, καθώς και τη συνεργασία με άλλα κράτη μέλη και διεθνείς οργανισμούς.

Η διοικητική μεταρρύθμιση εντάσσεται επίσης στα πολιτικά κριτήρια που πρέπει να πληρούνται από τα υποψήφια για ένταξη κράτη. Θεμελιώδεις υποχρεώσεις είναι η δημοκρατική διακυβέρνηση, η εφαρμογή του νόμου, η ενισχυμένη διαφάνεια, η υπευθυνότητα, η αποτελεσματικότητα και η μεγαλύτερη επικέντρωση στις ανάγκες των πολιτών. Επιπλέον, τα πολιτικά, κοινωνικά και οικονομικά δικαιώματα των μειονοτήτων και των άλλων ευάλωτων κοινωνικών ομάδων θα πρέπει να προστατευθούν. Σε αρκετές χώρες η ελεύθερη έκφραση εμποδίζεται με πολιτικές παρεμβάσεις, οικονομικές πιέσεις και ελλιπή προστασία των δημοσιογράφων. Με αυτό το τρόπο οι διαπραγματεύσεις διεξάγονται σε ένα διαρθρωμένο πλαίσιο το οποίο λαμβάνει υπόψη του τον απαιτούμενο χρόνο για τη σωστή εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων και την αποφυγή αποκλίσεων, καθώς και την παραμονή τους σε σωστή πορεία. Η ενίσχυση της εφαρμογής του νόμου και η διοικητική μεταρρύθμιση είναι στοιχειώδεις προϋποθέσεις για να μπορέσουν οι υποψήφιες για ένταξη χώρες να έρθουν πιο κοντά στην ΕΕ και να εκπληρώσουν τις υποχρεώσεις που έχουν τα μέλη. Ακόμα και πριν την έναρξη των διαπραγματεύσεων με τη νέα προσέγγιση δίνεται μεγάλη σημασία στην εφαρμογή του νόμου. Στη περίπτωση του Μαυροβουνίου έγινε λεπτομερής εξέταση των κεφαλαίων που αφορούν την εφαρμογή του νόμου, προτού να ξεκινήσουν οι διαπραγματεύσεις. Η Σερβία και η ΠΓΔΜ προσκλήθηκαν επίσης να υποβληθούν σε διευκρινιστικές λεπτομερείς εξετάσεις. Στη περίπτωση της Αλβανίας δίνεται μεγάλη έμφαση στο θέμα της εφαρμογής του νόμου.

4.7.2 Περιφερειακή συνεργασία και συμφιλίωση

Η περιφερειακή συνεργασία και οι σχέσεις καλής γειτονίας είναι βασικά στοιχεία για τη διαδικασία σταθεροποίησης και σύνδεσης, για αυτό παρακολουθούνται στενά σε όλα τα στάδια της διαδικασίας ένταξης. Διαπιστώνεται πρόοδος σε αυτό τον τομέα. Διμερείς και πολυμερείς επαφές μεταξύ ηγετών και πολιτικών συνεχίστηκαν ακόμα και σε ευαίσθητους τομείς, όπως τα εγκλήματα πολέμου, ο ορισμός των συνόρων, η επιστροφή των προσφύγων, το οργανωμένο έγκλημα, η αστυνομική συνεργασία και η συμμετοχή σε περιφερειακές οργανώσεις όπως η EnergyCommunity, the Central European Free Trade (CEFTA) & το Regional School of Public Administration. Τοποθετήθηκε ένας νέος γραμματέας του Συμβουλίου Περιφερειακής Συνεργασίας. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προσβλέπει ότι το Συμβούλιο Περιφερειακής Συνεργασίας θα αναπτύξει τον ρόλο του σαν μια πλατφόρμα για την προώθηση σημαντικών ζητημάτων που αφορούν όλη την περιφέρεια και την ευρωπαϊκή της προοπτική καθώς και να εντάξει περαιτέρω τη περιφερειακή συνεργασία στην πολιτική ατζέντα των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων. Όπως αναφέρει η Ανακοίνωση η περιφερειακή συνεργασία πρέπει να ανήκει στη περιφέρεια και να καθοδηγείται από την ίδια.

Οι καθεστωτικές και εθνοτικές διαφορές, ιδιαίτερα στη Βοσνία Ερζεγοβίνη και το Κόσσοβο, συνεχίζουν να αποτελούν σοβαρά εμπόδια για τη λειτουργία των θεσμών, ματαιώνουν τη διαδικασία των μεταρρυθμίσεων και μερικές φορές έχουν ευρύτερες περιφερειακές επιπτώσεις. Η επιδίωξη μιας ευρωπαϊκής πορείας είναι πιο ενδεδειγμένος τρόπος για να αντιμετωπιστούν αυτές οι διαφορές. Δύσκολα εθνοτικά ζητήματα μπορούν επιτυχώς να αντιμετωπιστούν μέσω διαλόγου και συμβιβασμού, όπως απέδειξε η τρέχουσα εφαρμογή του πλαισίου της Συμφωνίας της Οχρίδας στην ΠΓΔΜ. Διαφορές σχετικά με το καθεστώς του Κοσόβου συνεχίζουν να εμποδίζουν την εμβάθυνση των σχέσεων με την ΕΕ.

Το θέμα του Βορείου Κοσόβου παραμένει μια μεγάλη πρόκληση. Πρόοδος σε αυτά τα θέματα απαιτεί την εποικοδομητική συνεργασία όλων των εμπλεκόμενων φορέων. Υπάρχουν νέα αποτελέσματα στο πλαίσιο του διαλόγου Βελιγραδίου – Πρίστινας με συμφωνίες σε θέματα περιφερειακής συνεργασίας και τη παρουσίαση μιας ολοκληρωμένης διαχείρισης των συνόρων. Η εφαρμογή άλλων συμφωνιών σε τομείς όπως η ελευθερία της κίνησης, το κτηματολόγιο, τα μητρώα πολιτών, τα φορολογικά ένσημα και η αμοιβαία αναγνώριση διπλωμάτων δεν ήταν ομαλή και είχε πολύ περιορισμένη επίπτωση. Περαιτέρω πρόοδος σε αυτή τη διαδικασία θα πρέπει επείγοντως να επιτευχθεί.

Οι φωνές για τη συμφιλίωση πυκνώνουν και οι πολίτες έχουν αντιληφθεί τη σημασία της και την υποστηρίζουν. Ωστόσο, απαιτείται επαγρύπνηση για αν μην αναβιώσουν τα χρόνια που έρχονται εθνικιστικές τάσεις. Υπάρχουν ακόμα ανοικτά διμερή θέματα που υπονομεύουν τη σταθερότητα και τα οποία θα πρέπει να επιλυθούν άμεσα για να φύγουν τα εμπόδια στην ευρωπαϊκή πορεία των Δυτικών Βαλκανίων. Για να διαρκέσει η συμφιλίωση μεταξύ των λαών θα πρέπει να κλείσει προηγουμένως ο κύκλος απονομής δικαιοσύνης για τα εγκλήματα πολέμου, τα οποία έχουν ήδη παραπεμφθεί και δικάζονται από το ειδικό ποινικό δικαστήριο για την πρώην Γιουγκοσλαβία (ICTY). Διαπιστώνεται ικανοποιητική συνεργασία από τις εμπλεκόμενες χώρες με στόχο να ολοκληρωθεί το έργο του δικαστηρίου μέχρι το Δεκέμβριο του 2014.

Το θέμα των αγνοουμένων θα πρέπει να επιλυθεί πλήρως. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υποστηρίζει την έρευνα, η οποία διενεργείται υπό την αιγίδα της EULEX για τα εγκλήματα που διαπράχθηκαν στο Κόσσοβο, περιλαμβανομένων των αφαιρέσεων ζωτικών οργάνων από αγνοούμενους.

Όσον αφορά τους πρόσφυγες υπεγράφη Υπουργική Δήλωση από Σερβία, Κροατία, Βοσνία – Ερζεγοβίνη, Μαυροβούνιο, τον Νοέμβριο του 2011 στο Βελιγράδι, με την οποία ανανεώθηκε η πολιτική δέσμευση να ολοκληρωθεί η διαδικασία του Σαράγεβο.

Ένα πρόγραμμα για τη κατασκευή κατοικιών στη περιφέρεια, συμφωνήθηκε και παρουσιάστηκε στη διεθνή διάσκεψη δωρητών τον Απρίλιο 2012, κατά τη οποία η Ευρωπαϊκή Ένωση και η Διεθνής Κοινότητα δεσμεύθηκαν για περαιτέρω οικονομική ενίσχυση. Με αυτό τον τρόπο θα μπορέσει να

ολοκληρωθεί η στέγαση 74.000 προσφύγων και θα επιλυθεί το πολύ σημαντικό θέμα των πιο ευάλωτων προσφύγων είτε με την επιστροφή στο τόπο καταγωγής τους είτε με την ενσωμάτωση στο τόπο που κατέφυγαν.

Το θέμα των μειονοτήτων παραμένει επίσης ένα σημαντικό ζήτημα για τα Δυτικά Βαλκάνια. Ήδη έχουν υιοθετηθεί θεσμικά πλαίσια που προβλέπουν την προστασία των μειονοτήτων και μια γενικότερη κουλτούρα αποδοχής των μειονοτήτων ενθαρρύνεται μέσω της εκπαίδευσης και της ευαισθητοποίησης της κοινής γνώμης. Η μειονότητα των Ρομά εμφανίζει τα περισσότερα προβλήματα και η Ευρωπαϊκή Ένωση θα συνεχίσει να υποστηρίζει τα μέτρα που προβλέπονται στη διαδικασία RomaDecade. Τα διμερή ζητήματα θα πρέπει άμεσα να διευθετηθούν και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είναι πρόθυμη να διευκολύνει και να δώσει το απαραίτητο κύρος για την εξεύρεση λύσεων με τη στήριξη σχετικών πρωτοβουλιών. Ένα καλό παράδειγμα σε αυτή τη κατεύθυνση αποτελεί η Συμφωνία μεταξύ Σλοβενίας και Κροατίας που ξεκίνησε να εφαρμόζεται από το 2012. Ένα άλλο θέμα που παραμένει σε εκκρεμότητα και θα πρέπει να επιλυθεί με μια αμοιβαία αποδεκτή λύση υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών είναι το θέμα της ονομασίας της ΠΓΔΜ για το οποίο η λύση θα πρέπει να βρεθεί χωρίς άλλη καθυστέρηση.

4.7.3 Οικονομικά & Κοινωνικά Κριτήρια

Όσον αφορά την επίπτωση της δημοσιονομικής κρίσης στις υποψήφιες για ένταξη χώρες, υπάρχει μια μεικτή εικόνα. Όλες οι εν λόγω χώρες έχουν διατηρήσει την μακροοικονομική τους σταθερότητα, αλλά ο δημοσιονομικός κίνδυνος έχει αυξηθεί σημαντικά σε αρκετές από αυτές.

Το 2009 η δημοσιονομική κρίση έγινε ιδιαίτερα αισθητή στα Δυτικά Βαλκάνια, με την επιστροφή στην ύφεση, στα χαμηλά επίπεδα ανταγωνιστικότητας, εισοδημάτων, επενδύσεων και υψηλή ανεργία. Μετά από μια ελαφρά ανάκαμψη το 2010 και 2011 υπήρξε νέα οπισθοχώρηση για την πλειοψηφία των οικονομιών των Δυτικών Βαλκανίων, εξαιτίας των αρνητικών εξελίξεων στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η Κροατία, η Βοσνία Ερζεγοβίνη και η Σερβία επέστρεψαν στην ύφεση. Η Αλβανία, το Κόσσοβο και η ΠΓΔΜ φαίνεται ότι αντιστέκονται στις αρνητικές συνθήκες καλύτερα. Οι οικονομίες μπόρεσαν να διατηρήσουν την εγχώρια ζήτηση και φαίνεται ότι είναι λιγότερο επηρεασμένες από τις μειώσεις στο εμπόριο.

Ο δημοσιονομικός τομέας έχει παραμείνει σταθερός σε όλες τις χώρες αν και η ποιότητα του δανειακού χαρτοφυλακίου έχει περαιτέρω χειροτερεύσει. Η ύφεση έχει σαν αποτέλεσμα την εμφανή χειροτέρευση των ήδη δύσκολων κοινωνικών συνθηκών. Η ανεργία κυμαίνεται στο 21% κατά μέσο στα Δυτικά Βαλκάνια, είναι δε υψηλότερη στη Βοσνία Ερζεγοβίνη, τη Σερβία, την ΠΓΔΜ και το Κόσσοβο. Η αναδυόμενη μεσαία τάξη έχει υποστεί το μεγαλύτερο πλήγμα με την κατάρρευση των οικογενειακών προϋπολογισμών και τη δραματική μείωση των αποταμιεύσεων.

Η αυξημένη πιθανότητα χειροτέρευσης των κοινωνικών συνθηκών επιβάλλει την υιοθέτηση προληπτικών μέτρων για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων από την αύξηση της ανεργίας και την φτωχοποίηση.

Η ανεργία οδηγεί αναγκαστικά τους νέους να γίνουν οικονομικοί μετανάστες στο εξωτερικό. Βέβαια, βραχυχρόνια υπάρχει ανακούφιση από τα εμβάσματα των μεταναστών. Ωστόσο θα πρέπει να προχωρήσουν άμεσα οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις για να υποστηριχθούν τόσο ο προγραμματισμός του κράτους όσο για να ξεκινήσει η ανάκαμψη και η επιχειρηματικότητα. Η Ευρωπαϊκή Ένωση θα συνεχίσει να επιδιώκει την ευθυγράμμιση των αναπτυξιακών στρατηγικών των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων με τη Στρατηγική Ευρώπη 2020 για υπάρχει στόχευση σε θέματα ανταγωνιστικότητας, καινοτομίας, κλιματικής αλλαγής, μείωσης της φτώχειας και κοινωνικής ενσωμάτωσης.

Από το 2013 και ύστερα η Ευρωπαϊκή Ένωση θα ξεκινήσει ένα διάλογο με τις υποψήφιες για ένταξη χώρες για την υλοποίηση προγραμμάτων απασχόλησης και κοινωνικής μεταρρύθμισης, επιδιώκοντας μια ολοκληρωμένη προσέγγιση για την απασχόληση και την κοινωνική πολιτική.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επίσης θα προωθήσει βελτιωμένη συμμετοχή σε προγράμματα της ΕΕ έτσι ώστε οι χώρες υπό ένταξη να μπορούν να δουλεύουν με τα κράτη μέλη στους τομείς των εμβληματικών πρωτοβουλιών της Στρατηγικής Ευρώπη 2020.

Οι περιφερειακές ομάδες πολιτικής και το Συμβούλιο Περιφερειακής Συνεργασίας σημειώνουν ήδη πρόοδο όσον αφορά τη προσαρμογή της Στρατηγικής Ευρώπη 2020 στις περιφερειακές ανάγκες και πραγματικότητες. Στο νέο δημοσιονομικό πλαίσιο 2014-2020 προβλέπονται επίσης σημαντικές χρηματοδοτήσεις μέσω του προενταξιακού μέσου IPA.

Η ΕΕ προσβλέπει στο ότι η αναβαθμισμένη περιφερειακή συνεργασία μπορεί να συμβάλει στο μετριασμό των επιπτώσεων της κρίσεως.

Το περιφερειακό εμπόριο αντιπροσωπεύει κατά μέσο όρο το 17% του συνολικού εμπορίου της περιοχής. Οι ροές μεταξύ των χωρών της ζώνης ελεύθερου εμπορίου (CEFTA) έχουν επηρεαστεί λιγότερο από την κρίση και φαίνεται πρόσφατα ότι ανακάμπτουν γρηγορότερα από το εμπόριο στην ΕΕ.

Εντούτοις το εμπόριο κυριαρχείται από είδη διατροφής και από βασικά προϊόντα, ενώ τα προϊόντα με αυξημένη προστιθέμενη αξία αποτελούν ένα μικρό μόνο μέρος των εμπορικών ροών.

Η CEFTA έχει δεσμευθεί σε μια διαδικασία απελευθέρωσης επιλεγμένων υπηρεσιών, η οποία θα αποφέρει σημαντικά οφέλη για όλους. Η ολοκλήρωση των αγορών ενέργειας και μεταφορών καθιστά τη περιοχή πιο ανταγωνιστική και πιο ελκυστική για επενδύσεις σε αυτούς τους τομείς.

	CEFTA	Συμβούλιο Περιφερειακής Συνεργασίας	WBIF	SEETO	Ενεργειακή Κοινότητα	- RENA
Κροατία		+	+	+	+	+
Μαυροβούνιο	+	+	+	+	+	+
Σερβία	+	+	+	+	+	+
Π.Γ.Δ.Μ	+	+	+	+	+	+
Αλβανία	+	+	+	+	+	+
Βισνία & Ερζεγοβίνη	+	+	+	+	+	+
Κόσσοβο	+	UNMIK	+	+	+	+

ΠΙΝΑΚΑΣ 6: Συμμετοχή των Δυτικών Βαλκανίων σε θεσμούς περιφερειακής συνεργασίας.

Το WesternBalkansInvestment (WBIF) δημιουργήθηκε το 2009 για να φέρει κοντά εθνικούς δωρητές και διεθνείς χρηματοδοτικούς μηχανισμούς για να προωθηθούν αναπτυξιακά έργα στις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων. Κάτω από το σχήμα του WBIF η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στηρίζει έργα 8 δις ΕΥΡΩ στους τομείς της ενέργειας, του περιβάλλοντος, της κλιματικής αλλαγής, τον κοινωνικό τομέα και τις Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις. Το WBIF έχει πολύ σημαντικό ρόλο γιατί προετοιμάζει και στηρίζει επενδύσεις που βοηθούν την ανάπτυξη και τη δημιουργία θέσεων εργασίας.

Το Περιφερειακό Δίκτυο για Ένταξη (Regional Network for Accession-RENA) δημιουργήθηκε για να αποτελέσει ένα πλαίσιο για τη συνεργασία των Δυτικών Βαλκανίων και της Τουρκίας σε ότι αφορά το περιβάλλον και τη κλιματική αλλαγή. Στο πλαίσιο αυτό προβλέπεται πολιτική συνεργασία σε επίπεδο συμβουλίου υπουργών και τεχνική συνεργασία σε επίπεδο εμπειρογνομητών.

Το Παρατηρητήριο για τις Μεταφορές στην Νοτιοανατολική Ευρώπη (SouthEastEuropeTransportObservatory (SEETO)), δημιουργήθηκε το 2004 με σκοπό τη προώθηση της συνεργασίας για την ανάπτυξη κυρίων και δευτερευουσών υποδομών στον πυρήνα του περιφερειακού συστήματος μεταφορών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης.

4.7.4 Οικονομική Διακυβέρνηση

Η Ευρωπαϊκή Ένωση διαθέτει ένα αριθμό από όργανα μέσω των οποίων ενημερώνονται συνεχώς οι υπό ένταξη χώρες για τη πρόοδο στις οικονομικές πολιτικές της ΕΕ. Στα μέτρα αυτά περιλαμβάνονται ο τακτικός πολιτικός και οικονομικός διάλογος καθώς και ο πολυμερής οικονομικός διάλογος μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, των κρατών μελών της ΕΕ και των υποψηφίων χωρών στο πλαίσιο της προενταξιακής δημοσιονομικής επίβλεψης.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή βαθμιαία θα προσαρμόσει την οικονομική επίβλεψη στις υπό ένταξη χώρες με την αναβαθμισμένη οικονομική διακυβέρνηση στην ΕΕ.

Για αυτό το σκοπό, οι υπό ένταξη χώρες θα πρέπει να ενισχύουν τα μεσοπρόθεσμα οικονομικά τους προγράμματα, βάζοντας έμφαση στη διατηρησιμότητα της εξωτερικής τους θέσης καθώς και στα κύρια διαρθρωτικά εμπόδια που αντιμετωπίζουν για την ανάπτυξή τους, σε ευθυγράμμιση με τη Στρατηγική Ευρώπη 2020.

Επιπρόσθετα στο πλαίσιο της παγκόσμιας δημοσιονομικής κρίσης και της ύφεσης υπάρχει αυξημένος κίνδυνος για λαϊκισμούς και αντίσταση ενάντια στις αναγκαίες μεταρρυθμίσεις. Ειδικότερα όσον αφορά τα Δυτικά Βαλκάνια είναι πολύ σημαντικό οι χώρες αυτές να μείνουν προσηλωμένες στην ευρωπαϊκή τους πορεία, να επενδύσουν στο ευρωπαϊκό τους μέλλον και να μην παλινδρομήσουν σε παλαιότερες καταστάσεις. Αυτή η διαδικασία προσαρμογής στο κοινοτικό κεκτημένο που οικοδομείται με αργό αλλά σταθερό ρυθμό όλα αυτά τα χρόνια, υπερπηδώντας σημαντικά εμπόδια δεν θα πρέπει να υπονομευθεί και να ανασταλεί από την δημοσιονομική κρίση.

Η στρατηγική για το 2012-2013 περιλαμβάνει στο θεματολόγιό της ένα ευρύ φάσμα από τομείς κοινού ενδιαφέροντος, περιλαμβανομένων πολιτικών μεταρρυθμίσεων, διαλόγου σε θέματα εξωτερικής πολιτικής, ευθυγράμμιση με το κοινοτικό κεκτημένο, βίζες, κινητικότητα και μετανάστευση, εμπόριο ενέργεια και αγώνας κατά της τρομοκρατίας.

4.7.5 Πρόοδος διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων κατά χώρα

Μαυροβούνιο.

Το άνοιγμα των διαπραγματεύσεων με το Μαυροβούνιο ήρθε σαν αποτέλεσμα της συνεχιζόμενης για διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις στη χώρα. Το θεσμικό πλαίσιο και οι πολιτικές έχουν βελτιωθεί για να ενδυναμώσουν τη λειτουργία του Κοινοβουλίου, το δικαστικό σύστημα, τη πολιτική κατά της διαφθοράς, τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη προστασία των μειονοτήτων.

Το Μαυροβούνιο συνεχίζει να εφαρμόζει ομαλά τις υποχρεώσεις του που απορρέουν από την συμφωνία σταθεροποίησης και σύνδεσης. Επίσης έχει διαδραματίσει ένα πολύ εποικοδομητικό ρόλο στην περιφέρεια και σέβεται τις διεθνείς του δεσμεύσεις. Βέβαια, το Μαυροβούνιο πρέπει να συνεχίσει να επενδύει στο τομέα της εφαρμογής του νόμου, έτσι ώστε οι μεταρρυθμίσεις να είναι αμετάκλητες και μόνιμες. Ιδιαίτερα σε ότι αφορά το οργανωμένο έγκλημα και τις περιπτώσεις διαφθοράς.

Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας(ΠΓΔΜ)

Στη ΠΓΔΜ δόθηκε το καθεστώς της υποψήφιας χώρας το 2005. Το 2009 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εκτίμησε ότι η χώρα ικανοποιούσε τα πολιτικά κριτήρια και συνέστησε το άνοιγμα των διαπραγματεύσεων ίδια σύσταση επαναλήφθηκε το 2010, 2011 και 2012. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει την ισχυρή πεποίθηση ότι η χώρα είναι έτοιμη να προχωρήσει στο επόμενο στάδιο για να σταθεροποιήσει τις μεταρρυθμίσεις που έχουν γίνει ιδιαίτερα όσον αφορά την εφαρμογή του νόμου, καθώς και για να ενισχύσει τις σχέσεις μεταξύ των εθνοτήτων επ'ωφελεία ολόκληρης της περιοχής.

Εξάλλου, η ΠΓΔΜ συνεχίζει να εκπληροί τις δεσμεύσεις της στο πλαίσιο της συμφωνίας σταθεροποίησης και σύνδεσης. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ιδιαίτερα, υπογραμμίζει ότι το θέμα της ονομασίας της ΠΓΔΜ παραμένει σε εκκρεμότητα για είκοσι χρόνια και θα πρέπει άμεσα να επιλυθεί, υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών, με μια κοινά αποδεκτή ονομασία που δεν θα διαταράξει τις σχέσεις καλής γειτονίας με την Ελλάδα.

Το Μάρτιο του 2012, στα Σκόπια, ξεκίνησε ένας υψηλού επιπέδου διάλογος (High Level Accession Dialogue /HLAD) για την ΠΓΔΜ. Ο διάλογος αυτός έθεσε σαν πρώτο στόχο την προώθηση της συζήτησης για κύριες μεταρρυθμίσεις. Στα βασικά ζητήματα περιλαμβάνονται η ελευθερία έκφρασης, η εφαρμογή του νόμου, οι σχέσεις των εθνοτήτων, οι αλλαγές στο εκλογικό σύστημα, η διοικητική μεταρρύθμιση, η ενίσχυση της οικονομίας αγοράς και οι σχέσεις καλής γειτονίας. Η κυβέρνηση της ΠΓΔΜ ακολουθεί ένα φιλόδοξο πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων και ένα συνεκτικό χρονοδιάγραμμα για την υιοθέτηση ειδικών μέτρων.

Αλβανία

Στην Αλβανία, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συνεργάζεται στενά με την Κυβέρνηση και την Αντιπολίτευση για να βοηθήσει στην υπερπήδηση πολιτικών εμποδίων για περαιτέρω εκλογικές και κοινοβουλευτικές μεταρρυθμίσεις, καθώς και τη δημιουργία ενός κλίματος που θα ευνοήσει τη περαιτέρω πρόοδο, όσον αφορά κυρίως την υποστήριξη του θεματολογίου της ΕΕ.

Η Αλβανία έχει κάνει μια καλή πρόοδο όσον αφορά την εκπλήρωση των πολιτικών κριτηρίων, ωστόσο υπάρχει αρκετός δρόμος να διανύσει αφού μέχρι σήμερα έχει ολοκληρώσει μόνο 4 από τις 12 βασικές μεταρρυθμίσεις που απαιτούνται.

Η Αλβανία συνεχίζει να εφαρμόζει τη συμφωνία σταθεροποίησης και σύνδεσης χωρίς προβλήματα. Οι βασικές μεταρρυθμίσεις που έχουν υιοθετηθεί αφορούν τη λειτουργία του Κοινοβουλίου, την υιοθέτηση νόμων με ενισχυμένη πλειοψηφία, τον διορισμό Ombudsman και βελτιώσεις στο θεσμικό πλαίσιο του εκλογικού νόμου.

Η Αλβανία απαιτείται να κάνει συγκεκριμένα βήματα όσον αφορά την επιτάχυνση του αγώνα κατά της διαφθοράς, καθώς επίσης για τη μεταρρύθμιση στο δικαστικό τομέα, προκειμένου να διασφαλίσει την ανεξαρτησία, την αποτελεσματικότητα και την υπευθυνότητα, ιδιαίτερη προσοχή απαιτείται όσον αφορά την εφαρμογή των δεσμεύσεων για τα ανθρώπινα δικαιώματα, των συνθηκών διαβίωσης των Ρομά περιλαμβανομένων.

Βοσνία Ερζεγοβίνη

Στις Βρυξέλλες τον Ιούνιο του 2012, δρομολογήθηκε ένας διάλογος υψηλού επιπέδου με σκοπό να βοηθήσει τη χώρα στη διαδικασία για την ένταξή της στην ΕΕ. Στο πλαίσιο του διαλόγου, εξηγούνται οι προϋποθέσεις και η μεθοδολογία των διαπραγματεύσεων, παράλληλα δε και τι αναμένεται από τη συγκεκριμένη χώρα.

Κόσσοβο

Στο Κόσσοβο η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δρομολόγησε ένα διαρθρωμένο διάλογο για την εφαρμογή του νόμου τον Μάιο 2012. Ο διάλογος αυτός αποσκοπεί να βοηθήσει το Κόσσοβο να αντιμετωπίσει τις δυσκολίες όσον αφορά την εφαρμογή του νόμου, πράγμα που βέβαια αποτελεί βασικό ζητούμενο για

όλες τις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων. Το Κόσσοβο έχει κάνει αξιοσημείωτη πρόοδο, όσον αφορά την ευρωπαϊκή πορεία της μετά τα γεγονότα στο τέλος της δεκαετίας του 1990. Έχει ήδη δημιουργηθεί ένα σταθερό νομικό και δικαστικό πλαίσιο που είναι απαραίτητα για την δημοκρατική διακυβέρνηση καθώς και τη προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων των εκτοπισμένων που επιστρέφουν. Το Κόσσοβο έχει υλοποιήσει τις βασικές μεταρρυθμίσεις για τη δημιουργία μιας λειτουργούσας οικονομίας της αγοράς και διαθέτει ένα ανοικτό και φιλελεύθερο εμπορικό σύστημα & μια πολύ ανοικτή οικονομία με λίγους περιορισμούς στο εμπόριο. Τα τελευταία τρία χρόνια έχει βελτιώσει την ικανότητα του να ανταποκρίνεται στις υποχρεώσεις που απορρέουν από τη συνθήκη σταθεροποίησης και σύνδεσης. Το Κόσσοβο είναι σήμερα η μοναδική χώρα η οποία δεν έχει συνάψει συμφωνία σταθεροποίησης και σύνδεσης και διατηρεί υποχρέωση βίζας. Όσον αφορά το εμπόριο υποστηρίζεται μόνο από αυτόνομα εμπορικά μέτρα της ΕΕ.

Επειδή υπάρχει προβληματισμός σχετικά με το εάν η ΕΕ μπορεί να συνάψει συμφωνία σταθεροποίησης και σύνδεσης όταν υπάρχουν τέσσερα κράτη μέλη, μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα, που δεν αναγνωρίζουν το κράτος του Κοσόβου, η Νομική Υπηρεσία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αποφαινεται ότι «η Ένωση μπορεί να συνάψει μια τέτοια συμφωνία με μια τρίτη χώρα, εάν οι πολιτικές και δικαστικές αρχές είναι σε θέση να διαβεβαιώσουν ότι οι όροι της συμφωνίας είναι σεβαστοί, εφαρμόσιμοι και εφαρμόζονται στη πράξη. Από νομικής άποψης, ως εκ τούτου, αρκεί να αποδειχθεί ότι το γεγονός ότι κάποια κράτη μέλη δεν αναγνωρίζουν το Κόσσοβο σαν ανεξάρτητο κράτος, δεν μπορεί να αποτελέσει νομικό εμπόδιο για τις αρχές του Κοσόβου για την εφαρμογή που απορρέουν από μια συμφωνία σύνδεσης. Η σύνδεση του Κοσόβου με την ΕΕ δεν έρχεται σε σύγκρουση με το γεγονός ότι κάποια κράτη μέλη έχουν διαφορετική άποψη, όσον αφορά το καθεστώς του Κοσόβου στο πλαίσιο της διεθνούς νομιμότητας». Επιπλέον, «η Διεθνής παρουσία⁴⁷, δεν αποτελεί εμπόδιο για τις αρχές του Κοσόβου για την εφαρμογή των υποχρεώσεων που απορρέουν από μια Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης. Μια τέτοια Συμφωνία δεν έρχεται σε σύγκρουση με την απόφαση 1244/1999 του Συμβουλίου Ασφαλείας και είναι συμβατή με τη παρουσία της Ενδιάμεσης Αποστολής των Ηνωμένων Εθνών στο Κόσσοβο».

Ο βορράς του Κοσόβου, όπου κατοικούν Σέρβοι, αντιμετωπίζει μια δύσκολη οικονομική κατάσταση και αυτό παραμένει σοβαρό πρόβλημα που η λύση του επείγει. Περαιτέρω πρόοδος στα θέματα αυτά απαιτεί όλοι οι εμπλεκόμενοι να δείξουν εποικοδομητικό πνεύμα. Οι αρχές του Κοσόβου θα πρέπει να πράξουν ότι επιβάλλεται, δηλαδή αφενός να δημιουργήσουν προϋποθέσεις για ένα πολυεθνικό Κόσσοβο και αφετέρου να σεβαστούν τις ανάγκες του ντόπιου πληθυσμού. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θεωρεί ότι τα οφέλη από τη σύναψη Συμφωνίας για Σταθεροποίηση & Σύνδεση θα ενθαρρύνει όλο το πληθυσμό του Κοσόβου, περιλαμβανομένου του πληθυσμού που κατοικεί στο Βόρειο Κόσσοβο και επιμένει στην έγκριση σύναψης Συμφωνίας Σταθεροποίησης & Σύνδεσης.

Σερβία

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, το Μάρτιο του 2012 έδωσε στη Σερβία το καθεστώς της υποψήφιας χώρας. Η Σερβία συνεχίζει το δρόμο της για να εκπληρώσει ικανοποιητικά τα πολιτικά κριτήρια και τις προϋποθέσεις για τη διαδικασία σταθεροποίησης και σύνδεσης.

Η Σερβία συνεργάστηκε πλήρως με το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο για την Πρώην Γιουγκοσλαβία και εφαρμόσε ομαλά τις υποχρεώσεις της στο πλαίσιο της Ενδιάμεσης Συμφωνίας Σταθεροποίησης και Σύνδεσης. Αποτελέσματα επίσης στο διάλογο με το Κόσσοβο (Πρίστινα), αλλά η εφαρμογή των συμφωνιών δεν είναι ομαλή. Η Σερβία έχει υπογραμμίσει τη δέσμευσή της να εφαρμόσει όλες τις

⁴⁷Υποσημείωση στην Ανακοίνωση Ευρωπαϊκής Επιτροπής CO(2012)602, "On a feasibility study for a Stabilization and Association Agreement between the European Union and Kosovo"

«Υπενθυμίζεται η παρουσία στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη του Υψηλού Αντιπροσώπου, που υποστηρίζονταν από το Γραφείο του Υψηλού Αντιπροσώπου (OHR), που έχει διοριστεί από Συμβούλιο Εφαρμογής της Ειρήνης (Peace Implementation Council) για να επιβλέπει την πολιτική εφαρμογή της Συνθήκης του Dayton, δεν θεωρήθηκε νομικό εμπόδιο για την υπογραφή της Συμφωνίας Σταθεροποίησης & Σύνδεσης μεταξύ της ΕΕ και της Βοσνίας – Ερζεγοβίνης».

συμφωνίες με το Κόσσοβο και να ξεκινήσει να αντιμετωπίζει όλα τα ευρύτερα πολιτικά ζητήματα. Η εκπλήρωση αυτής της δέσμευσης αποτελεί το κλειδί για να προχωρήσει η Σερβία στην επόμενη φάση ολοκλήρωσης. Η Σερβία επίσης πρέπει να συνεχίσει εποικοδομητικά να δεσμεύεται σε θέματα περιφερειακής συνεργασίας και να ενισχύει τις σχέσεις της με τις γειτονικές χώρες. Προκειμένου να προχωρήσει το Συμβούλιο στη σύσταση έναρξης των διαπραγματεύσεων με τη Σερβία θα πρέπει να υπάρχει μια ορατή και διατηρήσιμη βελτίωση συνεργασίας μεταξύ Σερβίας και Κοσόβου, έτσι ώστε να μπορούν και δύο χώρες να ακολουθήσουν ευρωπαϊκή πορεία αποφεύγοντας να εμποδίζει ο ένας την πορεία του άλλου.

Βοσνία –Ερζεγοβίνη

Η εγκαθίδρυση της εκτελεστικής και νομοθετικής αρχής ολοκληρώθηκε με τη συμφωνία για τη δημιουργία κυβέρνησης, μετά από 16 μήνες πολιτικού αδιεξόδου από τις εκλογές του Οκτωβρίου 2010.

Η Βοσνία –Ερζεγοβίνη έχει κάνει μια περιορισμένη πρόοδο όσον αφορά την εφαρμογή των πολιτικών κριτηρίων, ειδικότερα, όσον αφορά την απόκτηση πιο λειτουργικών συντονισμένων και διατηρήσιμων θεσμικών δομών. Σημαντικές προσπάθειες απαιτούνται για την ενίσχυση του τομέα δικαιοσύνης καθώς επίσης για την καταπολέμηση της διαφθοράς, του οργανωμένου εγκλήματος και για την διοικητική μεταρρύθμιση.

Είναι σημαντικό ότι απουσιάζει μια κοινή αντίληψη από τους πολιτικούς εκπροσώπους σχετικά με την ευρωπαϊκή πορεία και το μέλλον της χώρας αυτής.

Υπάρχει ανάγκη συντονισμού όλων των επιπέδων της κυβέρνησης για την μεταφορά, την εφαρμογή και την ενίσχυση του κοινοτικού κεκτημένου.

Ένας υψηλού επιπέδου διάλογος ξεκίνησε στις Βρυξέλλες στις 27 Ιουνίου 2012 με σκοπό τη προετοιμασία της ένταξης

Για τη διακυβέρνηση συνεχίζει να εμπλέκεται μια διεθνής παρουσία με εκτελεστική εντολή, η Peace Implementation Council Steering Board, η οποία τον Μάιο 2012, υιοθέτησε την απόφαση της Υπατης Εκπροσώπου της ΕΕ, σχετικά με τη διακοπή της λειτουργίας του γραφείου στο Brcko. Το γραφείο στο Brcko έκλεισε στις 31 Αυγούστου 2012, καθώς επίσης και το γραφείο στο Mostar. Παρέμεινε και ενισχύθηκε μόνο το γραφείο στη Banja Luka.

Μετά την αποσύνδεση της εντολής του ειδικού εκπροσώπου της ΕΕ από το γραφείο της Υπατης Εκπροσώπου, η ΕΕ έχει μέσω της αναβαθμισμένης παρουσίας αναλάβει τη καθοδήγηση σε ένα αριθμό από τομείς για να βοηθήσει τις αρχές να εφαρμόσουν τους στόχους της ΕΕ.

Η ΕΕ θα συνεχίσει την υποστήριξη της στους θεσμούς της χώρας προκειμένου να διευκολυνθεί η μετάβαση μιας χώρας με διεθνές σύστημα διακυβέρνησης και ασφάλειας σε μια χώρα με εγχώριους θεσμούς που θα της ανήκουν και θα κατευθύνουν πολιτικές και θεσμικές διαδικασίες, σε ευθυγράμμιση με τις προϋποθέσεις για μια χώρα που επιθυμεί να γίνει μέλος της ΕΕ.

Υπέρτερος στόχος είναι η ανάγκη για ένα σταθερό πολιτικό περιβάλλον στη καρδιά του οποίου θα βρίσκεται η Ευρωπαϊκή Ατζέντα.

5. Κοινοτική δράση για την ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης των Δυτικών Βαλκανίων.

5.1 Κοινοτικές Χρηματοδοτήσεις για τα Δυτικά Βαλκάνια 1991-2006

Για την οικονομική στήριξη των Δυτικών Βαλκανίων χρησιμοποιήθηκαν μια σειρά από χρηματοδοτικά εργαλεία και επιχειρησιακά προγράμματα

Σύντομη παρουσίαση των σημαντικότερων προγραμμάτων προενταξιακής βοήθειας

PHARE

Το πρόγραμμα αυτό είναι ένα από τα προενταξιακά μέσα που χρηματοδοτήθηκαν από την Ευρωπαϊκή Ένωση για να βοηθηθούν οι υποψήφιες χώρες για τις Διευρύνσεις 2004 και 2007. Ο σκοπός αυτών των χρηματοδοτήσεων ήταν να ενισχυθεί η τεράστια προσπάθεια ανασυγκρότησης και ο εκδημοκρατισμός των χωρών αυτών. Μέχρι το 2000 δικαιούχοι αυτού του προγράμματος είχαν γίνει επίσης τρεις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων, Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, Βοσνία -Ερζεγοβίνη και Αλβανία.

PHARECBC

Το πρόγραμμα PHARECBC (crossbordercooperation) υιοθετήθηκε το 1994 για να βοηθήσει τις χώρες που ήθελαν να γίνουν μέλη στη προσπάθεια να ξεπεράσουν τα ειδικά προβλήματα ανάπτυξης που αντιμετώπιζαν και να έρθουν πιο κοντά με την Ευρωπαϊκή Ένωση και με τις άλλες χώρες της Κεντρικής & Ανατολικής Ευρώπης.

Ο μακροπρόθεσμος στόχος του CBC ήταν η επιτάχυνση της οικονομικής σύγκλισης των χωρών που ζητούσαν να γίνουν μέλη με τις χώρες της ΕΕ κατά ένα ισορροπημένο τρόπο που θα εμπόδιζε την ανάπτυξη περιφερειακών οικονομικών ζωνών και θα προετοίμαζε τις χώρες αυτές για μελλοντική συμμετοχή στο κοινοτικό πρόγραμμα INTERREG.

OBNOVA

Το πρόγραμμα υιοθετήθηκε το 1996 με χρηματοδοτικό φάκελο 400 εκατ ΕΥΡΩ και αφορούσε τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, τη Κροατία & την ΠΓΔΜ. Το πρόγραμμα χρηματοδοτούσε δράσεις περιφερειακής συνεργασίας και διασυνοριακά έργα που αφορούσαν την επισκευή κατεστραμμένων υποδομών, την επιστροφή προσφύγων, εκτοπισμένων & πρώην στρατιωτών καθώς και την επανένταξή τους στην επαγγελματική ζωή, προώθηση επενδύσεων, στήριξη ΜΜΕ & ενίσχυση ΜΚΟ & πολιτικών οργανισμών.

CARDS

Ήταν το χρηματοδοτικό εργαλείο που υιοθετήθηκε το 2000 για τα Δυτικά Βαλκάνια και ίσχυε μέχρι το 2006. Ο ευρύτερος στόχος του ήταν η υποστήριξη της συμμετοχής των Βαλκανίων στη Διαδικασία Σταθεροποίησης & Σύνδεσης

ISPA

Το πρόγραμμα αυτό χρηματοδότησε μεγάλης κλίμακας περιβαλλοντικά και έργα υποδομής μεταφορών στις υποψήφιες χώρες, κατ' αναλογία με το Ταμείο Συνοχής που χρηματοδότησε παρόμοια έργα στις χώρες της Συνοχής (χώρες με ΑΕΠ <90% μέσου κοινοτικού).

SAPARD

Το πρόγραμμα ενίσχυσε τη γεωργία και την αειφόρο ανάπτυξη στις υποψήφιες για ένταξη χώρες.

EUPM(European Union Police Mission in Bosnia and Herzegovina)

Η αστυνομική αποστολή της ΕΕ στη Βοσνία & Ερζεγοβίνη ξεκίνησε την 1/1/2003 και ήταν η πρώτη αποστολή στο πλαίσιο της Κοινής Ευρωπαϊκής Πολιτικής για την Ασφάλεια και την Άμυνα. Η παραμονή της στη Βοσνία –ερζεγοβίνη επεκτάθηκε μέχρι 31/12/2011. Η αποστολή αυτή επιχείρησε να οργανώσει την Αστυνομία στη Βοσνία –Ερζεγοβίνη για να λειτουργήσει με διεθνή και κοινοτικά πρότυπα.

EIDHR (European Instrument for Democracy and Human Rights)

Το πρόγραμμα αυτό ξεκίνησε το 2006 και αποσκοπούσε στην αναβάθμιση του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και βασικών ελευθεριών στις υπό ένταξη χώρες.

IPA

Τα προενταξιακά μέσα που υιοθετήθηκαν στο πλαίσιο της ΑΤΖΕΝΤΑ 2000 αντικαταστάθηκαν για την περίοδο 2007-2013 με το IPA. Ο στόχος του IPA ήταν να αναβαθμίσει την αποτελεσματικότητα και τη συνοχή της βοήθειας μέσω ενός μοναδικού πλαισίου που θα χρηματοδοτούσε δράσεις για την ενίσχυση των θεσμών, τη διασυννοριακή, την οικονομική ανάπτυξη, καθώς επίσης και την αγροτική ανάπτυξη. Στις υποψήφιες και στην εν δυνάμει υποψήφιες, λαμβάνοντας υπόψη τα ειδικά χαρακτηριστικά των διαδικασιών στις οποίες έχουν δεσμευθεί. Για το νέο δημοσιονομικό πλαίσιο 2014-2020 έχει προβλεφθεί συνέχιση των χρηματοδοτήσεων μέσω του IPA με ενδεικτικό προϋπολογισμό 14,1 δις ΕΥΡΩ.

Για την περίοδο 1991-2006 διατέθηκαν συνολικά 7.940,6 εκατ ΕΥΡΩ. Οι χρηματοδοτήσεις αυτές προορίζονταν για την στηρίξουν τις αναγκαίες μεταρρυθμίσεις και διαρθρωτικές αλλαγές. Τα περισσότερα χρήματα διατέθηκαν για το PHARE/OBNOVA (συνPHARECBC) 4.463,9 εκατ. ΕΥΡΩ και για το CARDS 1.858,0 εκατ. ΕΥΡΩ. Υπήρξαν επίσης μια πλειάδα ειδικών χρηματοδοτήσεων για την στήριξη της επίλυσης συγκεκριμένων προβλημάτων κατά χώρα. Τα περισσότερα κονδύλια δεσμεύτηκαν κατά σειρά για τη Σερβία (2.068 εκατ.), τη Βοσνία –Ερζεγοβίνη (1.820 εκατ.), το Κόσοβο (1.793 εκατ.) και την Αλβανία (1.262 εκατ.)

ΠΙΝΑΚΑΣ 7: ΚΟΙΝΟΤΙΚΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΕΙΣ 1991-2006 ΚΑΤΑ ΤΑΜΕΙΟ ΚΑΙ ΧΩΡΑ

σε εκατ ΕΥΡΩ

Χώρα/Χρηματοδοτικό Μέσο	Αλβανία	Βοσνία & Ερζεγοβίνη	Κροατία 2001-2004	ΠΓΔΜ	Κόσοβο από το 1999	Μαυροβούνιο	Σερβία	Σύνολο
PHARE/OBNOVA	635	778	132,6 (2005-2006)	229	1.174	146,3	1.389	4.439,9
CARDS	330	503	260			35,0	450	1.578,0
REGIONAL CARDS		280						280,0
Macro financial Assistance	150	60				74,3	210	494,3
EUPM		80						80,0
ECHO	142							142,0
EIDHR	5						9	14,0
OHR/EUSR		119						119,0
PHARE CBC			24					24,0
ISPA			60					60,0
SAPARD			25					25,0

Support to UNMIK/Pillar IV					126			126,0
Exceptional Assistance					115			115,0
Humanitarian Assistance (1999-2002)					378			378,0
Other CEC food security program						11,4	10	21,4
Danube Clearance								
ΣΥΝΟΛΟ	1.262,0	1.820,0	501,6	229,0	1.793,0	267,0	2.068,0	7.940,6

5.2 Κοινοτικές Χρηματοδοτήσεις 2007-2013

Το συνολικό ποσό που διατέθηκε για προενταξιακή βοήθεια για την περίοδο 2007-2013 ανέρχεται σε 11.106,7 εκατ ΕΥΡΩ. Τα περισσότερα κονδύλια από τις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων δεσμεύτηκαν για τη Σερβία (1.392 εκατ) και για τη Κροατία (περίπου 1.000 εκατ). Έχοντας υιοθετηθεί μια νέα δομή που προβλέπει προγράμματα συνεργασίας με πολλούς ωφελουμένους διατέθηκαν 1.137,9 για τη στήριξή τους. Χαρακτηριστικό επίσης της στρατηγικής και μακροπρόθεσμων στοχεύσεων για τη διεύρυνση που εφαρμόζει η ΕΕ είναι ότι το μεγαλύτερο ποσό εκ 4.931,6 εκατ ΕΥΡΩ δεσμεύθηκε για την προενταξιακή βοήθεια που αφορά τη Τουρκία, για την ένταξη της οποίας υπάρχει πάντοτε εκ μέρους της ΕΕ έντονο ενδιαφέρον. Ο ακόλουθος πίνακας εμφανίζει την ετήσια χρηματοδότηση του Προενταξιακού Μέσου IPA που δεσμεύθηκε για κάθε χώρα των Δυτικών Βαλκανίων και τη Τουρκία.

ΠΙΝΑΚΑΣ 8 :Χρηματοδότηση προενταξιακής στρατηγικής από το IPA (2007-2013)για τα Δυτικά Βαλκάνια

σε εκατ ΕΥΡΩ

Χώρα	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Σύνολο
Αλβανία	61,0	70,7	81,2	94,1	94,4	94,5	98,1	594,0
Βοσνία & Ερζεγοβίνη	62,1	74,8	89,1	105,3	107,4	107,8	111,8	658,3
Κροατία	141,2	146,0	151,2	153,5	156,5	156,1	95,4	999,9
ΠΓΔΜ	58,5	70,2	81,8	91,6	98,0	101,8	117,2	619,1
Κόσσοβο	68,3	184,7	106,1	67,3	68,7	68,8	73,7	637,6

Μαυροβούνιο	31,4	32,6	34,5	33,5	34,1	35,0	35,4	236,5
Σερβία	189,7	190,9	194,8	197,9	201,8	202,0	214,7	1.391,8
Τουρκία	497,2	538,7	566,4	653,7	779,9	860,2	935,5	4.831,6
Multibeneficiary (πολλών ωφελουμένων χωρών)	129,5	137,7	188,8	141,7	186,2	176,2	177,8	1.137,9
Σύνολο	1.238,9	1.446,3	1.493,9	1.538,6	1.727,0	1.802,4	1.859,6	11.106,7

Πηγή: Καταρίστηκε με στοιχεία από τα πολυετή εθνικά προγράμματα που συγχρηματοδοτούνται από την ΕΕ

6. Κοινωνική δράση για την υποστήριξη του εμπορίου και των επενδύσεων στα Δυτικά Βαλκάνια

Η Διαδικασία Σταθεροποίησης & Σύνδεσης βασίζεται σε μια προοδευτική εταιρική σχέση στην οποία η ΕΕ προσφέρει ένα μίγμα εμπορικών παραχωρήσεων (Αυτόνομα Εμπορικά Μέτρα), οικονομική και χρηματοδοτική βοήθεια και συμβατικές σχέσεις (Συμφωνίες Σταθεροποίησης και Σύνδεσης). Κάθε χώρα πορεύεται με βάση την ικανοποίηση των δεσμεύσεών της στα πλαίσια της ΔΣΣ. Η ετοιμότητα των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων στην προσπάθειά τους να πλησιάσουν την Ευρωπαϊκή Ένωση εκτιμάται με Ετήσιες Εκθέσεις Προόδου.

Η Επιτροπή ανέλαβε δράση για την υποστήριξη του εμπορίου και των επενδύσεων καθώς και της κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης. Σ' αυτό το πλαίσιο, η διαδικασία μεταρρύθμισης που έχει ήδη αρχίσει για να εξασφαλιστεί η λειτουργία των αγορών και της ανταγωνιστικότητας παρέχει μια βάση και ένα αναγκαίο συμπλήρωμα για την οικονομική και πολιτική σταθεροποίηση. Η οικονομική και εμπορική ολοκλήρωση συνίσταται ιδιαίτερα:

- στη διαπραγμάτευση των συμφωνιών σταθεροποίησης και σύνδεσης (ASA) και τα αυτόνομα εμπορικά μέτρα που εφαρμόζονται από την ΕΕ στις εισαγωγές με προέλευση την περιοχή αυτή.
- στη δημιουργία μιας ζώνης διαγωνίας σώρευσης καταγωγής μεταξύ της ΕΕ και των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων που έχουν συνάψει μια ASA.
- στην ανάπτυξη της περιφερειακής εμπορικής ολοκλήρωσης.
- στην προσχώρηση της Βοσνίας Ερζεγοβίνης, του Μαυροβουνίου και της Σερβίας στην Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (ΠΟΕ).
- στη συμμετοχή των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων στις προσκλήσεις για υποβολή προσφορών που οργανώνονται στο πλαίσιο των προενταξιακών μέσων.
- στη στήριξη της ανάπτυξης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ).
- στην προώθηση της κοινωνικής και εργασιακής ολοκλήρωσης καθώς και του κοινωνικού διαλόγου και της καταπολέμησης του κοινωνικού αποκλεισμού.

Οι πολίτες των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων με εξαίρεση την Κροατία υπόκεινται σε ένα καθεστώς θεωρήσεων για την είσοδό τους στην επικράτεια της ΕΕ. Η Επιτροπή προβλέπει να υποβάλει στο

Συμβούλιο σχέδια για τη χορήγηση εντολής διαπραγμάτευσης των επιλεγόμενων διευκολυντικών συμφωνιών για τις δυτικές βαλκανικές χώρες στη διάρκεια του 2006. Οι συμφωνίες αυτές θα συνδέονται με τη σύναψη συμφωνιών επανεισδοχής με αυτές τις ίδιες χώρες.

Επιπλέον, έχουν ληφθεί ειδικά μέτρα που αφορούν την ενθάρρυνση των ανταλλαγών φοιτητών και ερευνητών με προέλευση τις τρίτες χώρες, μεταξύ των οποίων δύο οδηγίες του Δεκεμβρίου 2004 και του Οκτωβρίου 2005.

Η Επιτροπή επιθυμεί να εξοικειώσεται άτομα και τα θεσμικά όργανα των Δυτικών Βαλκανίων με το ευρωπαϊκό πρόγραμμα δράσης.

Έτσι, η συμμετοχή στα κοινοτικά προγράμματα και όργανα θα πρέπει να ενθαρρύνει περισσότερο ακόμη την ένταξη της περιφέρειας αυτής στην ΕΕ, καθώς και την ανταλλαγή τεχνογνωσίας και ορθών πρακτικών.

Προσδίδεται μεγάλη σημασία στην προετοιμασία των κυβερνήσεων για την ένταξή τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση όσον αφορά τις διοικητικές και δικαστικές ικανότητές τους ώστε να ευθυγραμμιστούν σύντομα με την κοινοτική νομοθεσία. Η προοπτική αυτή διασφαλίζεται κυρίως από την αδελφοποίηση (απόσπασση εμπειρογνομόνων και συμβούλων των κρατών μελών στις διοικητικές υπηρεσίες των εν λόγω χωρών για μια μακρά περίοδο), από την υποστήριξη του Γραφείου τεχνικής βοήθειας και ανταλλαγής πληροφοριών (TAIEX) ή μέσω προγραμμάτων τελωνειακής και φορολογικής βοήθειας (CAFAO).

Η **περιφερειακή συνεργασία** αποτελεί αντικείμενο μιας ιδιαίτερα σημαντικής δέσμευσης εκ μέρους διαφόρων διεθνών φορέων, π.χ. μέσω οργανώσεων όπως το σύμφωνο σταθεροποίησης. Αν και έχει σημειωθεί αρκετή πρόοδος, μένει να απαντηθούν προκλήσεις σε θέματα περιφερειακής συνεργασίας στους τομείς στους οποίους οι χώρες των Δυτικών Βαλκανίων συνδέονται προοδευτικά με τις ευρωπαϊκές πολιτικές, δηλαδή:

- η δικαιοσύνη, η ελευθερία και η ασφάλεια. Η καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος και η διαχείριση των συνόρων παραμένουν μεταξύ των προτεραιοτήτων, ιδίως με την ενίσχυση των ικανοτήτων για την αστυνομική διασυνοριακή συνεργασία και τα τελωνεία ή με την εμβάθυνση της συνεργασίας μεταξύ των δημόσιων περιφερειακών υπηρεσιών σε θέματα οργανωμένου εγκλήματος και διαφθοράς.
- η κοινοβουλευτική συνεργασία.
- η ενέργεια. Η συνθήκη μεταξύ της ΕΕ και των χωρών εταίρων της περιφέρειας που καθιερώνει την κοινότητα της ενέργειας υπογράφηκε τον Οκτώβριο του 2005. Η συνθήκη αυτή αποτελεί ένα ιδιαίτερο πλαίσιο σε θέματα ρύθμισης της ενέργειας με σκοπό να ευνοηθούν τα ενεργειακά δίκτυα μεταξύ της χώρας της περιφέρειας αυτής και με άλλους διεθνείς εταίρους.
- η συνεργασία στους τομείς των οδικών και εναέριων μεταφορών.
- το περιβάλλον. Οι χώρες της περιφέρειας αυτής αποτελούν μέρος του περιφερειακού προγράμματος αποκατάστασης του περιβάλλοντος που βρίσκεται σε στάδιο εκπόνησης και του δικτύου για την εφαρμογή και τη συμμόρφωση της περιβαλλοντολογικής νομοθεσίας στα Βαλκάνια (BERCEN).
- η συμβολή στην προστασία και την υπεράσπιση της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Η Επιτροπή προτείνει να επεκταθεί ο **διάλογος με την κοινωνία των πολιτών** στο σύνολο των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων πέρα από το **διάλογο με την κοινωνία των πολιτών**.

Η ΕΕ συνεχίζει τις αποστολές της για τη διατήρηση της ειρήνης και την πρόληψη διενέξεων στην Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας ή στη Βοσνία και Ερζεγοβίνη βάσει της ΚΕΠΠΑ και της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας. Υποστηρίζει άλλωστε ενεργώς την αποστολή

των Ηνωμένων Εθνών στο Κόσσοβο (MINUK) και συνεργάζεται στενά με τα προσωρινά θεσμικά όργανα αυτόνομης διακυβέρνησης.

Ωστόσο μένει να καταβληθούν ακόμη προσπάθειες όσον αφορά τα θέματα της επιστροφής των προσφύγων, της συμφιλίωσης μέσω της εκπαίδευσης και, γενικότερα, της κοινωνικής ανάπτυξης και του πολιτισμού. Η συνεργασία με το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο για την Πρώην Γιουγκοσλαβία (ΤΡΙΥ) εξακολουθεί επίσης να έχει πρωταρχική σημασία.

7. ΑΜΕΣΕΣ ΞΕΝΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ

Για μικρές οικονομίες με ανεπαρκείς πόρους για εθνική χρηματοδότηση η προσέλκυση ξένων άμεσων επενδύσεων αποτελεί βασική προϋπόθεση για τη μελλοντική τους ανάπτυξη. Ιδιαίτερα για τις χώρες σε μετάβαση των Δυτικών Βαλκανίων που επιδίωκαν την ένταξή τους στην ΕΕ και ξεκίνησαν από πολύ χαμηλό επίπεδο ανάπτυξης, οι άμεσες ξένες επενδύσεις μπορούσαν να βοηθήσουν για να καλυφθούν οι αυξημένες ανάγκες τους, όχι μόνο σε κεφάλαια αλλά και σε τεχνογνωσία. Όταν οι εθνικοί πόροι είναι ανεπαρκείς, γιατί υπάρχουν ελλείμματα στο ισοζύγιο πληρωμών και χαμηλές αποταμιεύσεις, οι ξένες επενδύσεις προσφέρουν τη μοναδική ευκαιρία για ενίσχυση της οικονομικής δραστηριότητας και για αύξηση της παραγωγικότητας.

Είναι γεγονός ότι δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στη προσέλκυση ξένων κεφαλαίων από τους οικονομικούς σχεδιαστές στις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων, οι οποίοι πρόβλεψαν την άμεση διασύνδεση μεταξύ κεφαλαιακών ροών, ταχύτερης ανάπτυξης του ακαθάριστου εθνικού προϊόντος και στρατηγικής προώθησης εξαγωγών.

Χωρίς να αμφισβητείται η σκοπιμότητα μιας πολιτικής για την προώθηση των επενδύσεων δεν είναι δεδομένο ότι υπάρχουν πάντα θετικά αποτελέσματα. Ένας βασικός λόγος είναι ότι οι επενδυτές στις χώρες αυτές, κυρίως, δεσμεύονται σε έργα ιδιωτικοποιήσεων, τα οποία δεν έχουν ένα σαφές θετικό αποτέλεσμα όσον αφορά τη βελτίωση της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας. Αντίθετα, μπορεί να επηρεάσουν αρνητικά τις εγχώριες επιχειρήσεις και να δημιουργήσουν ανεργία.

Ενώ ο ΟΟΣΑ συνεχίζει να υπογραμμίζει τη σημασία των επενδύσεων σε υποδομές και τεχνολογία για τις χώρες σε μετάβαση, γεγονός είναι ότι οι περισσότερες ξένες επενδύσεις στις χώρες αυτές αφορούσαν ιδιωτικοποιήσεις, όπως ακριβώς είχε συμβεί προηγουμένα με τις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης. Το ενδιαφέρον των ξένων επενδυτών επικεντρώθηκε στην αγορά υπαρχουσών και δυνητικά κερδοφόρων επιχειρήσεων και όχι στη δημιουργία επιχειρήσεων νέων επιχειρήσεων που θα παρήγαγαν νέα προϊόντα.

Ένα βασικό στοιχείο για τη προσέλκυση των ξένων επενδυτών είναι η ύπαρξη ενός φιλικού επιχειρηματικού περιβάλλοντος, με διαφανείς και γρήγορες διαδικασίες για όλο το φάσμα των αδειοδοτήσεων που αφορούν την ίδρυση και λειτουργία επιχειρήσεων, τη κατάργηση υπερβολικών φορολογικών επιβαρύνσεων, το άνοιγμα ανοικτών επαγγελμάτων, την απρόσκοπτη και ταχεία διεκπεραίωση των τελωνειακών διαδικασιών.

Στις περισσότερες χώρες το ενδιαφέρον στράφηκε στη δημιουργία ειδικών υπηρεσιών για να αναλάβουν το έργο της προσέλκυσης ξένων άμεσων επενδύσεων και τη διευκόλυνση εγκατάστασης τους στη χώρα. Η λειτουργία αυτών των φορέων που έχουν σημαντική αποστολή δεν απέφερε τα αναμενόμενα αποτελέσματα, γιατί συνήθως στελεχώνονται με ανθρώπους με πολιτική διαπίστευση και όχι τα απαραίτητα τεχνοκρατικά προσόντα.

Ποίοι όμως ενδιαφέρθηκαν για επενδύσεις στα Δυτικά Βαλκάνια. Οι επενδυτές ήταν κυρίως ευρωπαϊκές χώρες, οι οποίες ήθελαν να επωφεληθούν από την εγγύτητα του χώρου και το χαμηλό κόστος εργασίας καθώς επίσης από την επέκταση της επιχειρηματικής τους δραστηριότητας σε μια περιοχή έξω από τη χώρα τους που διέθετε προοπτικές ανάπτυξης.

Οι ιδιωτικοποιήσεις δεν μπορεί να είναι ο τομέας στον οποίο θα συνεχίσουν να κατευθύνονται οι άμεσες ξένες επενδύσεις για το βασικό λόγο ότι ο αριθμός των έργων που απομένουν είναι σχετικά μικρός. Ιδιαίτερα σε κάποιες χώρες, όπως η Κροατία, όπου ξεκίνησαν πολύ νωρίς από τη δεκαετία του

1990 οι ιδιωτικοποιήσεις. Στις χώρες που έχουν καθυστερήσει, όπως η Σερβία υπάρχουν ακόμα ενδιαφέροντα μεγάλα έργα, αλλά λόγω της κρίσης καθυστερεί η υλοποίησή τους μέχρι να προκύψουν καλύτερες διεθνείς συνθήκες.

Εν κατακλείδι, για να υπάρξει ωφέλεια από τις άμεσες ξένες επενδύσεις θα πρέπει να κατευθύνονται σε τομείς που προάγουν τις εξαγωγές και σε δραστηριότητες που αφορούν τη τεχνολογία και τη καινοτομία.

Εξαιτίας της κρίσης του 2009, η UNCTAD καταγράφει μια πτώση 39% των ξένων αμέσων επενδύσεων, το ίδιο ποσοστό ισχύει για τις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων. Όσον αφορά τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης η συρρίκνωση ανέρχεται σε ποσοστό 29%, ενώ για τη Ρουμανία η πτώση είναι 54%. Η μεγαλύτερη πτώση 55% καταγράφεται για τη Κροατία, η οποία είχε και το υψηλότερο ποσοστό Αμέσων Ξένων Επενδύσεων κατά τη προηγούμενη περίοδο. Πτώση επίσης υπήρχε στη Βοσνία π-Ερζεγοβίνη 60%, ΠΓΔΜ 60% και Σερβία 25%.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ 9: ΑΜΕΣΕΣ ΞΕΝΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ % ΑΕΠ								
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Κροατία	2,5	3,9	6,5	8,2	6,7	2,6
ΠΓΔΜ	2,8	0,5	6,8	8,5	6,1	2,5
Αλβανία	4,6	3,1	3,5	6,0	7,0	7,8
Βοσνία & Ερζεγοβίνη	7,1	5,2	5,8	13,5	5,7	2,9
Μαυροβούνιο	3,3	22,8	21,7	20,8	17,9	29,5
Σερβία	3,9	5,9	13,5	4,4	5,4	4,4
Κόσοβο	0,9	2,7	9,3	12,6	8,9	7,8

ΠΙΝΑΚΑΣ 10 : ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ								
Κροατία	-23,7	-24,1	-21,3	-21,7	-22,6	-16,2	-13,0	-12,8
ΠΓΔΜ	-21,4	-18,8	-20,1	-19,8	-26,2	-23,1	-21,3	-23,0
Αλβανία	-21,7	-24,1	-25,1	-26,8	-27,3	-26,4	-23,1	-23,8
Βοσνία-Ερζεγοβίνη	-47,8	-48,1	-34,6	-37,1	-38,1	-27,7	-25,7	-27,5
Μαυροβούνιο	-27,1	-30,8	-39,5	-57,6	-65,6	-44,3	-41,1	-40,9
Σερβία	-22,7	-22,8	-21,2	-23,1	-25,5	-18,1	-17,0	-17,6
Κόσοβο	-44,1	-43,3	-35,8	-40,3	-43,3	-42,8	-42,1

Στην Αλβανία και το Μαυροβούνιο καταγράφηκαν αυξήσεις. Συμπερασματικά οι άμεσες ξένες επενδύσεις επλήγησαν ιδιαίτερα στη περιοχή των Δυτικών Βαλκανίων και δε φαίνεται ότι σύντομα θα υπάρξει ανάκαμψη.

8. Ανάπτυξη εμπορικών σχέσεων

Η ανάπτυξη του διεθνούς εμπορίου κατέστησε την κοινή εμπορική πολιτική μία από τις σημαντικότερες πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Παράλληλα, οι διαδοχικές διευρύνσεις και η παγίωση της κοινής αγοράς ενίσχυσαν τη θέση της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως πόλου έλξης και επιρροής στις εμπορικές διαπραγματεύσεις, τόσο στις διμερείς με τρίτες χώρες όσο και στις πολυμερείς στο πλαίσιο της Γενικής Συμφωνίας Δασμών & Εμπορίου (ΓΣΔΕ) και του ΠΟΕ. Το εμπόριο διαδραματίζει επίσης σημαντικό ρόλο στις προσπάθειες της ΕΕ για την προώθηση της ειρήνης, της σταθερότητας, της ελευθερίας και της οικονομικής ευημερίας σε περιοχές όπως τα Δυτικά Βαλκάνια.

8.1 Απελευθέρωση του εμπορίου στην Νοτιοανατολική Ευρώπη & Κεντρική Ευρωπαϊκή Συμφωνία Ελευθέρων Συναλλαγών

Η περιφερειακή διάσταση είναι πολύ σημαντική στη διαδικασία σταθεροποίησης και σύνδεσης. Ένα μέρος του Συμφώνου Σταθερότητας της Νοτιοανατολικής Ευρώπης αφιερώθηκε στην επιτάχυνση της διαδικασίας εξομάλυνσης των σχέσεων και στη ανάκαμψη μετά τις συγκρούσεις, μέσω της απελευθέρωσης του εμπορίου.

Σαν μέρος αυτού το Σύμφωνο σταθερότητας προέβλεψε μια διαδικασία απελευθέρωσης του εμπορίου σε δύο στάδια. Κατά τη διάρκεια του πρώτου σταδίου, οι χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης έπρεπε να καταργήσουν τα διοικητικά εμπόδια, να ακυρώσουν την εισαγωγή νέων εμπορικών εμποδίων και να μειώσουν όλα τα εμπορικά εμπόδια με ένα συντονισμένο τρόπο. Κατά τη δεύτερης φάσης, οι χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης θα εντάσσονταν στον ΠΟΕ και θα δημιουργούσαν μια ελεύθερη ζώνη εμπορίου.

Ανάμεσα στις δράσεις του Συμφώνου Σταθερότητας ένα Μνημόνιο Κατανόησης (Memorandum of Understanding) για την απελευθέρωση του εμπορίου υπογράφηκε στις 27 Ιουνίου 2001 στις Βρυξέλλες. Όμως, εκείνη την εποχή η πολιτική βούληση για την δημιουργία μιας πολυμερούς ελεύθερης ζώνης απουσίαζε και οι χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, ως εκ τούτου αποφάσισαν να αναπτύξουν να δίκτυο από διμερείς συμφωνίες. Ένα σύνολο από 32 διμερείς συμφωνίες ελεύθερου εμπορίου υπογράφηκαν μεταξύ των χωρών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης και των Ενδιάμεσης Διοίκησης του Κοσόβου από τα Ηνωμένα Έθνη/UNMIK, αλλά τα αποτελέσματα αυτού του καθεστώτος αποδείχτηκαν μη ικανοποιητικά για όλα τα μέρη.

Με βάση την αξιολόγηση που έχει γίνει συγκρατούνται τα εξής:

1. Η διμερής προσέγγιση αποδείχτηκε προβληματική. Κάθε διμερής σχέση μπορούσε να είναι διαφορετική και έτσι ήταν δυνατόν να περιορίζει τις σχέσεις στο εμπόριο.
2. Στη προσπάθεια εναρμόνισης των συμφωνιών κάποια σημαντικά τμήματα δεν ρυθμίστηκαν, όπως οι δημόσιοι διαγωνισμοί, οι υπηρεσίες, οι επενδύσεις, τα δικαιώματα διανοητικής περιουσίας.
3. Οι συμφωνίες ελεύθερου εμπορίου δεν κάλυπταν όλα τα σχετικά θέματα, πχ χώρες που δεν ήταν μέλη του ΠΟΕ απέτυχαν να ρυθμίσουν βασικά θέματα όπως δημοσίων διαγωνισμοί, υπηρεσίες κλπ.

Ταυτόσημη κριτική έγινε στη CEFTA στην αρχή της εφαρμογής της. Το 2005 αποφασίστηκε αυτό το δίκτυο των 32 διμερών συμφωνιών να αντικατασταθεί με μια μοναδική περιφερειακή συμφωνία ελεύθερου εμπορίου και ότι η CEFTA θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί σαν μια καλή βάση για τη νέα συμφωνία.

Εν τω μεταξύ, η σημασία των πολιτικών και των άλλων λόγων, οι οποίοι οδήγησαν στην εφαρμογή του δικτύου μειώθηκε.

Η πολυμερής συμφωνία ανάμεσα στα κράτη της Νοτιοανατολικής Ευρώπης ήταν μια ανακαινισμένη και βελτιωμένη έκδοση της υπάρχουσας CEFTA. Ουσιαστικές συζητήσεις κατέληξαν σε μια συμφωνία για επέκταση της δυνατότητας συμμετοχής έτσι ώστε να περιλαμβάνονται και όσοι επρόκειτο να αποκτήσουν τις αναγκαίες προϋποθέσεις που είναι οι εξής δύο, συμμετοχή στον ΠΟΕ και ύπαρξη Συμφωνίας Σύνδεσης με την ΕΕ.

Μετά από πολλούς κύκλους διαπραγματεύσεων το δίκτυο των συμφωνιών ελεύθερου εμπορίου μετατράπηκε σε μια νέα ενιαία συμφωνία, την CEFTA 2006.

Η CEFTA 2006 υπογράφηκε 19 Δεκεμβρίου του 2006 με τις χώρες της Νοτιοανατολικής Μεσογείου.

Οι βασικές αρχές και τα κύρια χαρακτηριστικά της CEFTA είναι τα εξής:

1. Καλύπτει όλες τις χώρες/περιοχές των Δυτικών Βαλκανίων και τη Μολδαβία.
2. Είναι εναρμονισμένη με τις αρχές του ΠΟΕ, δηλαδή και οι χώρες που δεν είναι μέλη του ΠΟΕ σέβονται τις αρχές του ΠΟΕ (Σερβία, Βοσνία –Ερζεγοβίνη, Κόσοβο).
3. Διατηρείται το ήδη υπάρχον επίπεδο απελευθέρωσης του εμπορίου σε βιομηχανικά και αγροτικά προϊόντα καθώς και οι παραχωρήσεις.
4. Εισάγει νέους τομείς και προβλέπει βαθμιαία απελευθέρωση του εμπορίου υπηρεσιών, επενδύσεων, δικαιωμάτων διανοητικής περιουσίας και δημοσίων διαγωνισμών.
5. Οι υπάρχοντες ήδη τομείς περιγράφονται με μεγαλύτερη λεπτομέρεια, απλουστεύονται οι διαδικασίες εφαρμογής και διοίκησης.
6. Παρέχεται η δυνατότητα διαγωνίας συσσώρευσης προέλευσης, πρώτα μέσα στην περιοχή και ακολούθως μέσα στην ΕΕ.
7. Δημιουργείται Κοινή Επιτροπή με αυξημένες αρμοδιότητες, η οποία επιβλέπει την εφαρμογή της Συμφωνίας με τη βοήθεια μιας νεοσυσταθείσας γραμματείας.
8. Δημιουργείται νέος μηχανισμός επίλυσης διαφορών (διαβουλεύσεις, μεσολαβητές συνδιαλλαγή).
9. Από το Μάιο 2010 έχει εισαχθεί πλήρης συμμόρφωση με τους κανόνες ανταγωνισμού και της μη διάκρισης.

Ωστόσο, οι μεταρρυθμίσεις στο τομέα του περιφερειακού εμπορικού καθεστώτος και η σχετική εναρμόνιση των εθνικών εμπορικών καθεστώτων, δεν επαρκούν για να επέλθει αύξηση στο εμπόριο και στις επενδύσεις. Είναι απαραίτητο να συνεχιστούν και να επιταχυνθούν οι μεταρρυθμίσεις, ιδιαίτερα μέσω διαρθρωτικών αλλαγών, έτσι ώστε οι χώρες της περιοχής να μπορούν αντέξουν στον ανταγωνισμό σε παγκόσμιο επίπεδο και ειδικότερα στο πλαίσιο της κοινής αγοράς της ΕΕ.

Η ευρεία προώθηση της CEFTA και η εφαρμογή της συνέβαλαν στη πολιτική σταθερότητα και συμφιλίωση στη περιοχή. Έχει αναφερθεί σε πολλές μελέτες και αναλύσεις ότι τα μη δασμολογικά εμπόδια αποτελούν σημαντικό ανασταλτικό παράγοντα στην απελευθέρωση του εμπορίου. Τα εμπόδια αυτά είναι γνωστά και καταγεγραμμένα αλλά η κατάργησή τους είναι αργή και μη αποτελεσματική. Όσοι συμμετέχουν σε αυτές τις διαδικασίες θα πρέπει να πράξουν το μέγιστο δυνατό για να απομακρύνουν αυτά τα εμπόδια. Για αυτό το λόγο πραγματοποιούνται συνεργασίες παραγόντων της αγοράς και των αρμόδιων υπουργείων έτσι ώστε να δημιουργηθούν οι πιο γρήγορες και αποτελεσματικές λύσεις.

Επιπλέον για να λειτουργήσει το εμπόριο, είναι απαραίτητο να υπάρχει ένα καλό εσωτερικό δίκτυο υποδομών που να συνδέει με τους πανευρωπαϊκούς διαδρόμους.

Οι πανευρωπαϊκοί άξονες αποτελούν μέσο για την ανάπτυξη επιχειρηματικών δραστηριοτήτων και για την αύξηση της απασχόλησης, καθώς επίσης λειτουργούν σαν παράγοντες ολοκλήρωσης για την περιοχή.

Η δημιουργία φιλικού επιχειρηματικού περιβάλλοντος καθώς και η αναβάθμιση του δικτύου μεταφορών αποτελούν σημαντικά κίνητρα για τη προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων. Σε γενικές γραμμές μεγαλύτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί μελλοντικά στη συνεργασία στο τομέα των υπηρεσιών, στο οποίο έχει συγκριτικό πλεονέκτημα η Νοτιοανατολική Ευρώπη.

Η ανάπτυξη της περιφερειακής συνεργασίας αποτελεί βασικό στοιχείο της ευρωπαϊκής ατζέντας των Δυτικών Βαλκανίων. Σε αυτό το πλαίσιο η CEFTA 2006 αποτελεί βασικό επίτευγμα, αποτελεί επίσης μέρος της διαδικασίας μετάβασης από το Σύμφωνο Σταθερότητας σε ένα πλαίσιο συνεργασίας που ανήκει περισσότερο στην ιδιοκτησία της περιφέρειας (regional ownership).

Η Ευρωπαϊκή Ένωση υποστηρίζει το Συμβούλιο Περιφερειακής Συνεργασίας και άλλα σχήματα συνεργασίας περιλαμβανομένης της CEFTA, της Συνθήκης Ενεργειακής Κοινότητας και τη Συμφωνία για μια κοινή ευρωπαϊκή αεροπορική περιοχή. Στις 26 Οκτωβρίου 2012 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ζήτησε να λάβει εντολή για τη προετοιμασία της Συνθήκης για Κοινότητα Μεταφορών στα Δυτικά Βαλκάνια.

Θετικές και αρνητικές επιπτώσεις από την περιφερειακή απελευθέρωση του εμπορίου στις χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης

Όσον αφορά τις θετικές προοπτικές αναμένεται ότι η απελευθέρωση του εμπορίου θα συνεισφέρει στη πολιτική σταθερότητα της περιοχής και θα δημιουργήσει προϋποθέσεις για μια ισορροπημένη ανάπτυξη και ενισχυμένη αλληλεγγύη στη περιοχή. Επίσης, η συμφωνία για μια ενιαία ελεύθερη ζώνη εμπορίου είναι ένα σημαντικό βήμα όσον αφορά τη προετοιμασία για ένταξη στην ΕΕ.

Η ελεύθερη ζώνη εμπορίου αναμφίβολα θα συμβάλει στην ανάπτυξη του περιφερειακού εμπορίου, η οποία θα ενδυναμώσει τις χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης και θα τις προετοιμάσει για τον ανταγωνισμό με τις αναπτυσσόμενες χώρες, περιλαμβανομένης της ΕΕ, με αποτέλεσμα πιο ισορροπημένες σχέσεις εξωτερικού εμπορίου και σχέσεις συνεργασίας.

Τα μελλοντικά αποτελέσματα συνοψίζονται στα ακόλουθα:

1. Η ελεύθερη πρόσβαση στις αγορές όπου υπάρχει ανταγωνισμός παρέχει την δυνατότητα για μειώσεις των τιμών καταναλωτή, στηρίζει το διαπεριφερειακό εμπόριο. Και συμβάλει στην οικονομική ανάπτυξη με τη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης και μείωση της ανεργίας.
2. Εκτός από τη μείωση των τελωνειακών δασμών η CEFTA συμβάλει στη κατάργηση των μη δασμολογικών εμποδίων (συνεργασία για την άρση τεχνικών εμποδίων, πρότυπα, υγειονομικά και φυτοϋγειονομικά μέτρα, τελωνειακή συνεργασία, καθώς και με άλλες διασυνοριακές, κλπ), απελευθέρωση των δημόσιων διαγωνισμών κλπ.
3. Η απελευθέρωση του εμπορίου και η ολοκλήρωση της αγοράς της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, καθώς και η ανάπτυξη σταθερών και ελκυστικών συνθηκών, θα λειτουργήσει για την προσέλκυση ξένων επενδυτών στη περιοχή με την υιοθέτηση κοινών κανόνων, μεγαλύτερη ασφάλεια για τους επενδυτές, μεγαλύτερη διαφάνεια και λιγότερη γραφειοκρατία.
4. Περαιτέρω αύξηση της ανταγωνιστικότητας και εξειδίκευση των τομέων εξαγωγών, καθώς επίσης αυξημένη αποτελεσματικότητα και παραγωγικότητα.
5. Αύξηση των εξαγωγών που θα συμβάλει με θετικά αποτελέσματα στα τρέχοντα ισοζύγια.
6. Η περιφερειακή συνεργασία στο τομέα του εμπορίου και σε άλλους τομείς της οικονομίας θα βοηθήσει χώρες που δεν είναι μέλη του ΠΟΕ στη προετοιμασία τους για να γίνουν μέλη, καθώς επίσης και στη προετοιμασία όλων των χωρών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης για να γίνουν μέλη της ΕΕ. Επίσης η απελευθέρωση στη περιοχή είναι μια από τις προϋποθέσεις για τη σύναψη Συμφωνίας Σταθεροποίησης και Σύνδεσης.
7. Οι καταναλωτές στις χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης θα είναι σε θέση να αγοράζουν φθηνότερα και καλύτερης ποιότητας προϊόντα.

8. Η μεγαλύτερη εξειδίκευση των τομέων παρέμβασης θα συμβάλλει στη καλύτερη κατανομή των πόρων.
9. Η διαγώνια συσσώρευση προέλευσης αποτελεί κίνητρο ανάπτυξης κοινής διασυνοριακής παραγωγής, η οποία θα διευκολύνει την μη τελωνειακή διαδικασία για προϊόντα που εισάγονται στη Ευρωπαϊκή Ένωση και σε άλλες χώρες. Παράλληλα αναμένεται να αυξηθούν οι εξαγωγές και οι επενδύσεις της περιοχής και με αυτό τον τρόπο θα αυξηθεί ο τεχνολογικός εξοπλισμός και η ανταγωνιστικότητα της περιοχής.
10. Μείωση του λαθρεμπορίου, της διαφθοράς και του σχετιζόμενου οργανωμένου εγκλήματος.
11. Χαμηλότερα έξοδα μεταφοράς στο εμπόριο και βελτιωμένους μηχανισμούς επίλυσης των διαφορών, πράγμα που αποτελεί παράγοντα μεγαλύτερης ασφάλειας για την απελευθέρωση του εμπορίου στη περιοχή.

Στα αρνητικά αποτελέσματα από την απελευθέρωση του εμπορίου συγκαταλέγονται:

1. Η κατάργηση των τελωνείων θα έχει σαν αποτέλεσμα την αύξηση των εισαγωγών, σε χειροτέρευση του εμπορικού ισοζυγίου, καθώς και σε μειωμένες εισπράξεις από φόρους και δασμούς.
2. Ορισμένες επιχειρήσεις θα δυσκολευθούν εξαιτίας του μεγαλύτερου ανταγωνισμού .
3. Θα υπάρξει μείωση του εισοδήματος σε λιγότερο ανταγωνιστικούς κλάδους και σταδιακή εξαφάνιση των επιχειρήσεων που δεν έχουν εξελίξει το ανταγωνιστικό δυναμικό τους.
4. Αύξηση της ανεργίας κυρίως λόγω χρεωκοπίας των μη ανταγωνιστικών εταιρειών

Τα εν δυνάμει αρνητικά αποτελέσματα θα μπορούσαν εν μέρει να ξεπεραστούν με μέτρα που θα λάβει η ΕΕ για τις χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, μέτρα για την απελευθέρωση του εμπορίου σε συνδυασμό με μέτρα που υποστηρίζουν την οικονομική ανάπτυξη των χωρών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης

Η απελευθέρωση του εμπορίου, η περιφερειακή συνεργασία και η βαθύτερη ολοκλήρωση αποτελούν βασικές προτεραιότητες για κάθε χώρα της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Οπωσδήποτε η πλειοψηφία από αυτές χρειάζεται να στηρίζεται σε ανάπτυξη του εμπορίου, που οδηγείται από τις εξαγωγές επειδή το εμπόριο μπορεί να λειτουργήσει σαν όχημα ανάπτυξης. Επιπρόσθετα το εμπόριο και οι άμεσες ξένες επενδύσεις έχουν τη δυνατότητα να δημιουργούν απασχόληση σε κλάδους εξαγωγών.

Η πολυμερής συμφωνία ελεύθερου εμπορίου CEFTA2006 μεταξύ των άλλων μπορεί να δώσει τη δυνατότητα στις χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης να αυξήσουν το εξωτερικό τους εμπόριο, να βελτιώσουν τις δομές για εισαγωγές και εξαγωγές, όπως επίσης να γίνουν περισσότερο ελκυστικές για ξένους επενδυτές. Η προσέλκυση ξένων επενδυτών εξαρτάται από το σε ποια έκταση θα προσπαθήσουν οι χώρες να δημιουργήσουν κατάλληλες προϋποθέσεις στις χώρες τους για να προσελκύσουν άμεσες ξένες επενδύσεις.

Η εμπειρία από τη συμμετοχή στη CEFTA για τις χώρες της Κεντρικής & Ανατολικής Ευρώπης δείχνει ότι στη βιομηχανική παραγωγή και στις εξαγωγές υπήρξε μια μετακίνηση από τα προϊόντα εντάσεως εργασίας σε προϊόντα εντάσεως γνώσης & τεχνολογίας.

Το ποσοστό του μεταξύ τους εμπορίου σταδιακά μειώνονταν, αν και σε μικρότερη έκταση απ'ότι θα μπορούσε να είχε συμβεί εάν δεν υπήρχε η ευνοϊκή μεταχείριση από τη CEFTA, η οποία κατόρθωσε εν μέρει να ακυρώσει μια μεγαλύτερη επαναδιοχέτευση των ροών προς την ΕΕ. Εξαιτίας της εισροής ξένων άμεσων επενδύσεων, οι οποίες προσανατολιζόνταν στην αγορά της ΕΕ, όλες οι χώρες αποκόμισαν οφέλη.

Σε σύγκριση με τις χώρες της Κεντρικής & Ανατολικής Ευρώπης, οι χώρες των Δυτικών Βαλκανίων διαφέρουν πολύ σε ότι αφορά το επίπεδο ανάπτυξης. Σε οικονομικούς όρους, η Κροατία είναι περισσότερο αναπτυγμένη από τη Βουλγαρία και τη Ρουμανία, ενώ άλλες χώρες που εξαρτώνται από τη κοινοτική βοήθεια και είναι ευάλωτες σε πολιτικές αναταράξεις βρίσκονται στο χαμηλότερο επίπεδο στην Ευρώπη.

Στο μέτρο που η πολιτική σταθερότητα αποκαθίσταται στα Δυτικά Βαλκάνια, τα οφέλη θα είναι μεγαλύτερα για όλους. Μια ευνοϊκή ένδειξη αποτελεί το γεγονός ότι η πολιτική κατάσταση βαθμιαία εξομαλύνεται και θέματα αιχμής, όπως π.χ η ανεξαρτησία του Κοσόβου, αρχίζουν να αντιμετωπίζονται με μια άλλη λογική από τις αντιμαχόμενες πλευρές. Για τη μεταστροφή του κλίματος και την επανεκκίνηση του πολιτικού διαλόγου, ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής είναι αδιαμφισβήτητος.

8.2 Εμπορικές Προτιμήσεις

Η Ευρωπαϊκή Ένωση εφαρμόζει σαν μέτρο εμπορικής πολιτικής προτιμησιακούς δασμούς σε προϊόντα που εισάγονται από πολλές χώρες, είτε δυνάμει διεθνών συμφωνιών είτε μονομερώς. Ο αρχικός ρόλος των προτιμήσεων ήταν να συμβάλλουν στο άνοιγμα επί τη βάσει ή μη αμοιβαιότητας της κοινοτικής αγοράς στις εισαγωγές χωρών εταίρων, προστατεύοντας ταυτόχρονα τα κοινοτικά συμφέροντα. Τα εμπορικά αυτά καθεστάτα έχουν λόγο ύπαρξης μόνο εάν οι χορηγούμενες δασμολογικές προτιμήσεις ωφελούν τα προϊόντα που προέρχονται πράγματι από τις εν λόγω χώρες, τα προϊόντα «καταγωγής». Οι κανόνες καταγωγής εφαρμόζονται όταν πρόκειται να διασφαλισθεί ότι ένα προϊόν πληροί τους όρους για να απολαμβάνει προτιμησιακής δασμολογικής μεταχείρισης. Οι δασμολογικές προτιμήσεις καθιερώθηκαν για να αναπτύξουν τις συναλλαγές μεταξύ των εταίρων και να συμβάλλουν στην αιεφόρο οικονομική και κοινωνική τους ανάπτυξη.

Σε αυτό το πλαίσιο, το 2000, η ΕΕ χορήγησε αυτόνομες εμπορικές προτιμήσεις σε όλες τις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων. Αυτές οι προτιμήσεις, οι οποίες ανανεώθηκαν το 2005 και στη συνέχεια το 2011 μέχρι το 2015, επιτρέπει σχεδόν όλες οι εξαγωγές να εισέλθουν στην ΕΕ χωρίς τελωνειακούς δασμούς ή περιορισμούς στις ποσότητες. Μόνο το κρασί, baby beef και ορισμένα προϊόντα αλιείας εισέρχονται στην ΕΕ στο πλαίσιο των προτιμησιακών δασμολογικών ποσοστώσεων.

Αυτό το προνομιακό καθεστώς συνέβαλε στην αύξηση των εξαγωγών των Δυτικών Βαλκανίων στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Το 2010, η ΕΕ ήταν ο μεγαλύτερος εμπορικός εταίρος της περιοχής τόσο για τις εισαγωγές (61,3%) και εξαγωγές (64,5%).

Η ΕΕ υποστήριξε σθεναρά την ένταξη των Δυτικών Βαλκανίων στο Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (ΠΟΕ). Η Αλβανία (2000), η Κροατία (2000), η πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (2003) και το Μαυροβούνιο (2011) είναι ήδη μέλη. Οι διαπραγματεύσεις προσχώρησης στον ΠΟΕ για τη Βοσνία - Ερζεγοβίνη και η Σερβία είναι σε εξέλιξη.

8.3 Διαγώνια Σώρευση

Τα κριτήρια επαρκούς μεταποίησης για τον καθορισμό της καταγωγής ενός προϊόντος εφαρμόζονται καταρχήν σε όλες τις ύλες που εισάγονται από τρίτες χώρες, οι οποίες χρησιμοποιούνται για τη παραγωγή του προϊόντος στη χώρα εξαγωγής. Για να ενθαρρυνθεί η περιφερειακή οικονομική ολοκλήρωση τα συστήματα σώρευσης της καταγωγής επιτρέπουν να μην υπάγονται στα κριτήρια αυτά οι ύλες καταγωγής των χωρών εταίρων, διευκολύνοντας έτσι τις προμήθειες από τις χώρες αυτές. Ανάλογα με τον αριθμό και το είδος της μεταξύ τους συνεργασίας, διακρίνουμε διμερή, διαγώνια, περιφερειακή και συνολική σώρευση. Διμερής σώρευση πραγματοποιείται μεταξύ δύο εταίρων και επιτρέπει σε επιχείρηση της χώρας Α να χρησιμοποιεί ύλες καταγωγής της χώρας Β σαν να ήταν καταγωγής της χώρας Α και αντιστρόφως. Η μορφή αυτή σώρευσης χρησιμοποιείται στις διμερείς συμφωνίες και στα προτιμησιακά καθεστάτα.

Η διαγώνια σώρευση εφαρμόζεται μεταξύ τουλάχιστον τριών εταίρων οι οποίοι πρέπει να έχουν εγκαθιδρύσει μεταξύ τους ένα δίκτυο συμφωνιών ελευθέρων συναλλαγών με τους ίδιους κανόνες καταγωγής που να προβλέπει αυτό το τύπο σώρευσης. Το πρωτότυπο αυτής της μορφής σώρευσης

είναι η « πανευρωπαϊκή σώρευση» η οποία συνέδεε την ΕΕ με τις χώρες ΕΖΕΣ, με τις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης και τη Τουρκία.

Η περιφερειακή σώρευση είναι μια μορφή διαγωνίας σώρευσης, η οποία εφαρμόζεται στο πλαίσιο περιφερειακής ομάδας δικαιούχων χωρών πχ της ASEAN.

Η συνολική σώρευση βασίζεται σε σώρευση επεξεργασίας, δεδομένου ότι ο χαρακτήρας καταγωγής του προϊόντος καθορίζεται με αναφορά στο σύνολο των εργασιών ή των μεταποιήσεων που πραγματοποιήθηκαν στη ζώνη που αποτελείται από τις χώρες που συμμετέχουν στη σώρευση. Ο τύπος αυτός σώρευσης με τις παραλλαγές του απαντάται στο πλαίσιο των προτιμησιακών καθεστώτων ΑΚΕ, ΥΧΕ, Μαγκρέμπ και ΕΟΧ.

Προκειμένου να αναπτυχθεί περαιτέρω το περιφερειακό εμπόριο και να προσφέρουν νέες ευκαιρίες για τους οικονομικούς φορείς, ένα σύστημα διαγωνίας σώρευσης της καταγωγής έχει συσταθεί μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης, των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων που συμμετέχουν στην ανάπτυξη της διαδικασίας σταθεροποίησης και σύνδεσης και της Τουρκίας. Επιτρέπει κάθε εταίρος να χρησιμοποιεί υλικά που προέρχονται από άλλο(ους) εταίρο (ους) της ζώνης υπό ευνοϊκούς όρους για την κατασκευή των τελικών προϊόντων που εξάγονται στην Ευρωπαϊκή Ένωση, τα Δυτικά Βαλκάνια και την Τουρκία.

8.4 Στατιστικές της ΕΕ για το εμπόριο με τα Δυτικά Βαλκάνια

Σχεδόν όλες οι χώρες των Δυτικών Βαλκανίων έχουν συνάψει Συμφωνίες Σταθεροποίησης και Σύνδεσης για να έχουν μια σαφή ευρωπαϊκή προοπτική. Δεν έχουν υπογράψει μέχρι σήμερα Συμφωνίες Σταθεροποίησης και Σύνδεσης η Βοσνία –Ερζεγοβίνη και το Κόσσοβο. Επιπλέον, η στρατηγική της ΕΕ περιλαμβάνει μαζική χρηματοδοτική βοήθεια, γεγονός που καθιστά το μεγαλύτερο χρηματοδότη της περιοχής.

Όπως διαπιστώνεται από τους πίνακες του παραρτήματος

- Η ΕΕ είναι ο μεγαλύτερος εμπορικός εταίρος για τα Δυτικά Βαλκάνια. Το 61,3% των εισαγομένων προέρχεται από την ΕΕ, το 64,5% των εξαγωγών κατευθύνεται προς την ΕΕ και το 62,4% του εξωτερικού εμπορίου γίνεται με την ΕΕ. Ως μέτρο σύγκρισης, για την ΕΕ τα Δυτικά Βαλκάνια εκπροσωπούν το 1,4% του συνόλου των εμπορικών συναλλαγών και συγκεκριμένα 1% των εισαγωγών προέρχεται από τα Δυτικά Βαλκάνια, 1,9% των εξαγωγών κατευθύνεται στα Δυτικά Βαλκάνια.
- Η αξία των εισαγομένων προϊόντων από την ΕΕ είναι εντυπωσιακά μεγαλύτερη σε σύγκριση με την αξία των εισαγωγών από τις τρίτες εκτός ΕΕ χώρες και βαίνει αυξανόμενη, ενώ η αξία των εισαγωγών από τις τρίτες εκτός ΕΕ χώρες δείχνει πτωτική τάση.
- Η αξία των εξαγωγών προς την ΕΕ είναι επίσης σημαντικά υψηλότερη από την αξία των εξαγωγών προς τις τρίτες εκτός ΕΕ χώρες. Πιθανόν λόγω της δημοσιονομικής κρίσης στην ΕΕ, διαπιστώνεται ελαφρά πτωτική τάση στην αξία των εξαγωγών για τα έτη 2010 και 2011, ενώ με τις τρίτες χώρες εκτός ΕΕ παραμένουν σταθερές οι αξίες.

- Η ΕΕ έχει σταθερά θετικό εμπορικό ισοζύγιο με τα Δυτικά Βαλκάνια, με τις εισαγωγές να υπερέχουν των εξαγωγών. Σε σύγκριση με τον υπόλοιπο κόσμο, όπου οι εισαγωγές είναι σταθερά μεγαλύτερες από τις εξαγωγές και το εμπορικό ισοζύγιο αρνητικό.
- Οι εξαγωγές της ΕΕ προς τα Δυτικά Βαλκάνια αφορούν μηχανήματα, μέσα μεταφοράς και προϊόντα μεταποίησης. Οι εισαγωγές της ΕΕ από τα Δυτικά Βαλκάνια αφορούν προϊόντα μεταποίησης, μηχανήματα και μεταφορικά μέσα.

9.0 ανασχετικός ρόλος της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης στην ευρωπαϊκή πορεία των Δυτικών Βαλκανίων.

Η παγκόσμια οικονομική κρίση «κτύπησε» τα Δυτικά Βαλκάνια στο τέλος του 2008 και φάνηκε να είναι λιγότερο απειλητική από ότι συνέβη στις πιο αναπτυσσόμενες οικονομίες των χωρών της Δύσης. Οι κεντρικοί τραπεζίτες κρατούσαν μεγάλα αποθέματα κεφαλαίου για να διατηρούνται σταθερές οι ισοτιμίες συναλλάγματος και οι τράπεζες δεν είχαν επενδύσει σε κεφάλαια υψηλού ρίσκου, που απειλούσαν τις Δυτικές οικονομίες. Τα καταναλωτικά δάνεια δεν αντιμετώπιζαν ιδιαίτερο πρόβλημα. Στις αρχές του 2009, οι τράπεζες των δυτικών χωρών (Αυστρία, Γαλλία, Γερμανία, Ελλάδα, Σλοβενία, Ιταλία), που αποτελούν το 80-90% του χρηματοπιστωτικού τομέα προσπάθησαν να καθησυχάσουν τους φόβους ότι θα αποχωρούσαν εξαιτίας των προβλημάτων που αντιμετώπιζαν οι μητρικές τράπεζες. Η τιμή της παραμονής τους φάνηκε από την εφαρμογή πιο περιοριστικών όρων για τις χορηγήσεις και τα υψηλότερα επιτόκια δανεισμού. Σαν αποτέλεσμα της μειωμένης χρηματοδότησης, υποχώρησε και ο ρυθμός ανάπτυξης των οικονομιών των Δυτικών Βαλκανίων. Οι επιπτώσεις της κρίσης στα Δυτικά Βαλκάνια φάνηκαν με καθυστέρηση και ήταν πιο σκληρές όσον αφορά τις εξαγωγές και τις άμεσες ξένες επενδύσεις. Και στις δύο περιπτώσεις υπήρξε μια απότομη πτώση και μειώθηκαν ακολούθως οι εξαγωγές. Οι αρνητικοί ρυθμοί για το ΑΕΠ και τα αυξανόμενα ελλείμματα του προϋπολογισμού σαν ποσοστό του ΑΕΠ, όπως δείχνει συμβαδίζοντας με τις δραματικές μειώσεις στις εισαγωγές όπως δείχνει ο πίνακας 11. Στις εισαγωγές και εξαγωγές όπως δείχνει ο πίνακας 12 ακόμα και αν ο ρυθμός ανάπτυξης επανέλθει στο 3-4% θα χρειαστούν ακόμα 5 ή 10 χρόνια για φτάσουν οι χώρες των Δυτικών Βαλκανίων στο επίπεδο των χωρών της Δυτικής Ευρώπης το 1989, στο οποίο είχε εκτιμηθεί ότι θα έφθαναν το 2020 με ρυθμούς ανάπτυξης 5-6%.⁴⁸

Δεδομένου του κεντρικού ρόλου του εξωτερικού εμπορίου και των επενδύσεων σε αυτές τις μικρές οικονομίες, οποιαδήποτε επιτάχυνση εξαρτάται από την αναζωογόνηση της ευρωπαϊκής οικονομίας εν γένει και των μεγάλων εμπορικών τους εταίρων, όπως η Γερμανία, η Ιταλία, η Αυστρία, η Ελλάδα και η Γαλλία.⁴⁹

Για τα Δυτικά Βαλκάνια με τη παρούσα κρίση εμφανίστηκε απειλητική η προοπτική μιας τρίτης δεκαετίας μετάβασης. Η πρώτη δεκαετία με πολεμικές συγκρούσεις & η δεύτερη με ανάπτυξη και υψηλά ελλείμματα. Εάν συνεχιστεί αυτή η ανάπτυξη θα αφήσει τεράστια διαρθρωτικά προβλήματα με απρόβλεπτες επιπτώσεις όσον αφορά την ευρωπαϊκή προοπτική των Δυτικών Βαλκανίων, ενώ παράλληλα θα εκτίθενται οι πολιτικές ηγεσίες στο λαό τους. Όταν, λοιπόν, η διεθνής κρίση βάζει φρένο στην ανάπτυξη, ακούγονται περισσότερο οι φωνές εκείνων που εκφράζουν δυσαρέσκεια για τη Δύση. Ευτυχώς η δημοκρατική πρόοδος, η οποία επετεύχθη κατά το διάστημα 2000-2008, αν και συνοδεύονταν από σοβαρά προβλήματα φάνηκε επαρκής και άντεξε στις επιπτώσεις της κρίσης. Τοιουτοτρόπως ο πολιτικός διάλογος στα Βαλκάνια κατά τη διάρκεια της κρίσης επικεντρώθηκε στα

⁴⁸Lenard Cohen & John Lampe, "Embracing Democracy in the Western Balkans", Woodrow Wilson Center Press, 2011, p. 463

⁴⁹Lenard Cohen & John Lampe, "Embracing Democracy in the Western Balkans", Woodrow Wilson Center Press, 2011, p 466

αίτια, στις επιπτώσεις και στις αναγκαίες πολιτικές, παρά στο να διεγείρει έντονες εσωτερικές συγκρούσεις όσον αφορά τη θεμελιώδη νομιμοποίηση του ίδιου του δημοκρατικού συστήματος ή τη βασική ενότητα στο κράτος.⁵⁰

Σημειώνεται ότι, στα περισσότερα κράτη, οι συγκρούσεις που συνδέονται με συναισθηματικά ζητήματα όσον αφορά τα σύνορα και εδαφικές διεκδικήσεις, έχουν μειωθεί σημαντικά σε σχέση με αυτό που συνέβαινε πριν το 2000.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

⁵⁰Lenard Cohen & John Lampe, "Embracing Democracy in the Western Balkans", Woodrow Wilson Center Press, 2011, p 475

ΠΙΝΑΚΑΣ 11: ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ % ΑΕΠ								
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Κροατία			35,7	32,9	28,9	35,2	41,2	46,8
ΠΓΔΜ			40,2	27,3	28,8	32,1	35,1	21,0
Αλβανία			55,7	54,8	54,8	59,3	57,8	57,8
Βοσνία & Ερζεγοβίνη			21,2	18,1	17,1	21,8	25,6	25,8
Μαυροβούνιο			32,6	27,5	29,0	38,2	40,9	45,3
Σερβία			36,2	29,4	25,6	31,3	37,0
Κόσσοβο			6,5

ΠΙΝΑΚΑΣ 12: Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών

Κροατία	-5,0	-6,4	-7,7	-7,2	-8,8	-5,0	-1,0	-1,2
ΠΓΔΜ	-7,9	-1,4	-1,4	-7,1	-12,8	-6,7	-2,2	-2,8
Αλβανία	-3,8	-6,9	-6,0	-10,5	-15,5	-15,2	-11,3	-12,2
Βοσνία-Ερζεγοβίνη	-20,8	-21,7	-18,0	-10,7	-14,0	-6,3	-5,7	-8,7
Μαυροβούνιο	-7,8	-12,2	-9,1	-39,5	-50,6	-29,6	-24,7	-19,9
Σερβία	-11,7	-8,4	-10,2	-16,1	-20,6	-7,4	-7,5	-9,5
Κόσσοβο	-18,0	-15,8	-12,0	-10,4	-16,3	-15,4

10. Συμπεράσματα και αξιολόγηση των πολιτικών για την εδραίωση της δημοκρατίας και την οικονομική ανάπτυξη των Δυτικών Βαλκανίων.

1. Ο διαμερισμός των εδαφών της καταρρέουσας Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και ο έλεγχος της Βαλκανικής Χερσονήσου αποτέλεσε ζήτημα σκληρού ανταγωνισμού μεταξύ των τότε Μεγάλων Δυνάμεων (Ανατολικό Ζήτημα). Η μεν Ρωσία υποστήριζε τη διάλυση και διανομή των εδαφών της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, επιδιώκοντας να καταλάβει τα στενά και να αποκτήσει έξοδο στη Μεσόγειο. Από την άλλη, η Αγγλία με τη Γαλλία, έχοντας ισχυρά συμφέροντα στην περιοχή, επιδίωκαν τη διατήρηση της Οθωμανικής αυτοκρατορίας, η οποία τους εξυπηρετούσε με την παρουσία της, λειτουργώντας ως ανάχωμα κατά των Ρώσων. Οι Κεντρικές Δυνάμεις (Αυστρία, Γερμανία) είχαν μικρές εδαφικές επιδιώξεις έναντι των Οθωμανών και μόλις τις εξασφάλισαν άρχισαν σταδιακά να στρέφονται προς την πολιτική της συντήρησης του Οθωμανικού κράτους. Ως σημαντικότεροι σταθμοί στην πορεία του Ανατολικού ζητήματος προς την επίλυσή τους θεωρούνται οι συνθήκες της Αδριανουπόλεως (1829), του Βερολίνου (1878), του Βουκουρεστίου (1913), του Αγίου Γερμανού (1919) & των Σεβρών (1920).
2. Στα Βαλκάνια εκτυλίχθηκε τον 19^ο & 20^ο αιώνα μια διαδικασία δημιουργίας εθνών-κρατών με σαφή γεωγραφικά όρια & αναγνώριση της εθνικής κυριαρχίας τους, παρόμοια με αυτή που συνέβη στη Κεντρική Ευρώπη το 15^ο & το 16^ο αιώνα και επισφραγίστηκε με την Συνθήκη της Βεσφαλίας το 1648. Η εξάπλωση και η μακρά κατοχή της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας απετέλεσαν ανασταλτικό παράγοντα για την εθνική ολοκλήρωση των λαών των Βαλκανίων. Οι λαοί αυτοί, αφού αφυπνίστηκαν εθνικά, πότε συνεργαζόμενοι μεταξύ τους και πότε ανταγωνιστές, κάτω από το άγρυπνο μάτι και με τις συνεχείς παρεμβάσεις των Μεγάλων Δυνάμεων στην Ευρώπη αγωνίστηκαν για την ελευθερία και τα κυριαρχικά τους δικαιώματα.
3. Αν και με τις προαναφερθείσες συνθήκες επαναχαρτογραφήθηκε στο σύνολό της η Χερσόνησος της Βαλκανικής και προέκυψαν τα ανεξάρτητα κράτη της Ελλάδας, της Βουλγαρίας, της Ρουμανίας, της Αλβανίας, του Μαυροβουνίου και η Γιουγκοσλαβία (Σερβία, Κροατία, Σλοβενία), συνέχισαν να υπάρχουν εστίες εθνοτικών διαφορών, ιδιαίτερα όσον αφορά περιοχές στη Μακεδονία και το Δυτικό τμήμα της Χερσονήσου.
4. Θα μπορούσε κανένας να ισχυριστεί ότι στα Δυτικά Βαλκάνια εκκρεμούσε ένα υπόλοιπο προς διευθέτηση για το Ανατολικό ζήτημα που δεν είχε αντιμετωπιστεί, γιατί ίσως δεν είχαν δημιουργηθεί οι κατάλληλες συνθήκες. Με αυτό το σκεπτικό τα Δυτικά Βαλκάνια παρέμεναν ένας ακάλυπτος χώρος, η πίσω αυλή των Βαλκανίων για την οποία από το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο μέχρι το 1990 η Διεθνής Κοινότητα δεν είχε ενδιαφερθεί.
5. Μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο η Συγκρότηση της Γιουγκοσλαβικής Ομοσπονδίας από τον Τίτο απέβλεπε στη δημιουργία κοινής εθνικής ταυτότητας για τις έξι συνιστώσες σλαβικές κοινότητες. Οι φυγόκεντρες, όμως δυνάμεις ήταν τόσο ισχυρές που μετά το θάνατο του Τίτο, η κάθε εθνική ενότητα διεκδίκησε αυτόνομη πορεία και αυτοτελή αναγνώριση σαν εθνότητα.
6. Είναι χαρακτηριστικό ότι η Διεθνής Κοινότητα από τη πρώτη στιγμή που εκδηλώθηκαν αποσχιστικές τάσεις, το 1990, δεν ενθάρρυνε την αλλαγή συνόρων. Ωστόσο, είκοσι περίπου χρόνια μετά, έχουν δημιουργηθεί και αναγνωριστεί ως ανεξάρτητα τρία νέα τεχνητά κράτη, η Βοσνία-Ερζεγοβίνη, η Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας και το Κόσσοβο. Η Σερβία παρέμεινε το μεγαλύτερο σε έκταση κράτος, δεν έχει όμως πια καμία πρόσβαση προς τη θάλασσα και απέκτησε σύνορα με όλες τις χώρες της Βαλκανικής πλην Ελλάδας, τη βαλκανική χώρα με την οποία είχε διαχρονικά φιλικές σχέσεις. Αντίθετα η Κροατία, το δεύτερο σε μέγεθος

κράτος έχει κληρονομήσει ένα τεράστιο θαλάσσιο σύνορο και ασφαλή χερσαία σύνορα με χώρες της Κεντρικής Ευρώπης. Ο υψηλός βαθμός ομοιογένειας του πληθυσμού σε Κροατία, Αλβανία και Κόσσοβο, όπως και αν αποκτήθηκε αποτελεί εγγύηση για σταθερότητα. Η συνύπαρξη διαφορετικών εθνότητων σε χώρες όπως στην Βοσνία, την Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας και το Μαυροβούνιο, πιθανόν να εγκυμονούν κινδύνους. Η Σερβία συνεχίζει να διαθέτει μια σημαντική αλβανική μειονότητα, αλλά αυτό δεν μπορεί να θεωρηθεί πρόβλημα.

7. Ο πρωταρχικός στόχος της διεθνούς κοινότητας κατά τη διάρκεια της πρώτης μετακομμουνιστικής περιόδου ήταν η στρατηγική επιθυμία της σταθερότητας σε συνδυασμό με κοντόφθαλμη χαμηλού κόστους βοήθεια για τη δημοκρατική μετάβαση. Τέσσερα χρόνια μετά τη παρέμβαση στη Βοσνία και τη παραμονή της παρέμβασης στο Κόσσοβο, η Ευρωπαϊκή Ένωση αναγκάστηκε να αναθεωρήσει την αρχική της απόρριψη στο να δοθεί καθεστώς εν δυνάμει υποψήφιας χώρας στα κράτη που βρισκόντουσαν σε αναταραχή. Η αλλαγή οφείλεται στο γεγονός ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν ήθελε να δημιουργηθεί μια μόνιμη «μαύρη τρύπα», στο μέσο της Νοτιοανατολικής Ευρώπης και στα σύνορα με τη Κεντρική Ευρώπη.
8. Η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) εφάρμοσε στις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων την ίδια μέθοδο με αυτήν που ακολούθησε για τα νέα κράτη μέλη και χώρες που προσχώρησαν. Υπό το πρίσμα αυτό, η αναβαθμισμένη Διαδικασία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης παρέμεινε το γενικό πλαίσιο της ευρωπαϊκής πορείας των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων μέχρι την ενσωμάτωσή τους στην ΕΕ. Η Διαδικασία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης (ΔΣΣ) επεδίωξε τρεις στόχους, τη σταθεροποίηση και την ταχεία μετάβαση σε οικονομία αγοράς, την προώθηση της περιφερειακής συνεργασίας και τη προοπτική της προσχώρησης στην ΕΕ. Βοηθά τις χώρες της περιοχής να ενισχύσουν την ικανότητά τους να υιοθετήσουν και να εφαρμόσουν τα ευρωπαϊκά πρότυπα, συμπεριλαμβανομένου και του κοινοτικού κεκτημένου, καθώς και τα διεθνή πρότυπα.
9. Η συνεργασία στα Δυτικά Βαλκάνια δεν σημαίνει ότι θα ξαναδημιουργηθούν παλιά κράτη και αυτοκρατορίες. Εκτός από το να είναι πολιτικό προαπαιτούμενο για τη σταθεροποίηση και την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, η συνεργασία αφορά τη δημιουργία συνθηκών για τους ανθρώπους, τα κεφάλαια, τις υπηρεσίες να κινηθούν και να λειτουργήσουν διασυνοριακά συνδέοντας τις υποδομές και μοιράζοντας τους πόρους, περιλαμβανομένης της γνώσης και της εμπειρίας. Η συνεργασία και η ολοκλήρωση λειτουργούν επίσης ως ένας μηχανισμός για να δεσμεύσουν τις κυβερνήσεις να κάνουν μεταρρυθμίσεις σε οικονομικές πολιτικές και πολιτικά συστήματα.
10. Μετά την Περιφερειακή Προσέγγιση της ΕΕ για τα Δυτικά Βαλκάνια του 1997, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσίασε, το 1999, το σκεπτικό μετάβασης σε ένα πιο φιλόδοξο όραμα για την ανάπτυξη της περιοχής – τη Διαδικασία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης. Όλες οι χώρες των Δυτικών Βαλκανίων έχουν προοπτικές για μελλοντική ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση, στόχος που επικυρώθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Feira τον Ιούνιο του 2000 και τα μέσα της καθορίστηκαν στη Σύνοδο Κορυφής του Ζάγκρεμπ το Νοέμβριο του 2000. Η Σύνοδος Κορυφής της Θεσσαλονίκης που έλαβε χώρα τον Ιούνιο του 2003, εμπλούτισε τη ΔΣΣ με στοιχεία εμπνευσμένα από τη διαδικασία διεύρυνσης ώστε να μπορεί να ανταποκριθεί καλύτερα στις νέες προκλήσεις. Το θεματολόγιο της Θεσσαλονίκης παρουσίασε μια σειρά νέων μέσων για την υποστήριξη της μεταρρυθμιστικής διαδικασίας στις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων και την προσέγγισή τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Το πιο μεγαλεπήβολο από αυτά τα νέα μέσα είναι οι Ευρωπαϊκές Εταιρικές Σχέσεις, που εμπνεύστηκαν από τις Εταιρικές Σχέσεις Προσχώρησης. Η πρώτη σειρά Ευρωπαϊκών Εταιρικών Σχέσεων εγκρίθηκε το 2004: με τον καθορισμό βραχυπρόθεσμων και μεσοπρόθεσμων προτεραιοτήτων που πρέπει να αντιμετωπίσουν οι χώρες, οι Ευρωπαϊκές Εταιρικές Σχέσεις θα βοηθήσουν τις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων στις μεταρρυθμίσεις τους και τις προετοιμασίες για μελλοντική ένταξη ως κράτη μέλη. Δώδεκα χρόνια μετά, σημαντική πρόοδος

έχει σημειωθεί όσον αφορά την εδραίωση της σταθερότητας και της ευημερίας στα Δυτικά Βαλκάνια, με όχημα την οικονομική ανάπτυξη και την περιφερειακή συνεργασία.

11. Η διεύρυνση βοήθησε στο να καθοριστούν οι επιλογές της εξωτερικής πολιτικής, ιδιαίτερα σε ότι αφορά τη προώθηση του εκδημοκρατισμού και τη μεταρρύθμιση των αγορών στο εξωτερικό, καθώς και μεθοδολογίας, που περιλαμβάνει την πολιτική αιρεσιμότητα, τη θεσμική δέσμευση, τη παρακολούθηση και τη παροχή οικονομικής και τεχνικής βοήθειας.
12. Δύο σημαντικοί παράγοντες υποστηρίζουν την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στη πορεία του καθορισμού μιας εξωτερικής πολιτικής για την ίδια στην μετά την ένταξη εποχή: πρώτον η επιθυμία να επαναλάβει τη σημαντική επιτυχία της διεύρυνσης και δεύτερον ο αυξημένος φόβος για θέματα ασφαλείας που συνδέεται με τις γειτονικές χώρες και ειδικά εκείνες της νότιας Μεσογείου.
13. Είναι φανερό ότι η περιφερειακή ολοκλήρωση σήμερα αφορά πολλά περισσότερα από το εμπόριο και τις διευθετήσεις σε θέματα ασφαλείας. Η περιφερειακή ολοκλήρωση καλύπτει πολλά θέματα που αφορούν την οικονομική και κοινωνική ζωή, τις πολιτικές δομές, την εσωτερική ασφάλεια, περιβαλλοντική προστασία, πολιτισμό κλπ. Πρόκειται για μια πολύπλοκη πολυσχιδή διαδικασία οικοδόμησης δεσμών μέσα στη περιοχή συμπεριλαμβανομένων όχι μόνο των κρατών & εθνικών διοικήσεων αλλά επίσης και πολλών άλλων δρώντων στη κοινωνία, όπως επιχειρήσεων, πολιτικών και της κοινωνίας των πολιτών.
14. Πώς θα εξελιχθεί το Συμβούλιο Περιφερειακής Συνεργασίας είναι μια ανοικτή ερώτηση. Μερικοί βλέπουν το Συμβούλιο Περιφερειακής Συνεργασίας σαν τον θάλαμο αναμονής για το επόμενο κύμα διεύρυνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Άλλοι αντιμετωπίζουν την αποστολή του σαν περισσότερο από απαραίτητη, θεωρούν ότι θα ανταποκριθεί στις προσδοκίες περισσότερο από το Σύμφωνο Σταθερότητας και ότι θα δώσει νέα ώθηση στη περιφερειακή συνεργασία. Εντούτοις, η πιθανότητα της εμβάθυνσης της περιφερειακής συνεργασίας δεν είναι καθόλου ξεκάθαρη. Το γεγονός ότι έχει σημειωθεί πρόοδος σε κάποια θέματα δεν έχει αφήσει να φανεί ότι υπάρχει μεγαλύτερη τάση για διμερείς συνεργασίες. Και φαίνεται μάλλον απίθανο να αλλάξει κάτι για κάποιο ακόμα χρόνο.
15. Οι τοπικές κοινωνίες διαδραματίζουν ένα ολοένα μεγαλύτερο ρόλο στη διαδικασία ανάπτυξης διαφόρων μορφών διασυνοριακής συνεργασίας. Η ιδέα της περιφερειακής μπορεί να θεωρηθεί σαν στρατηγική ειρήνης, οι μακροδιαδικασίες είναι το αποτέλεσμα πολλών ανταγωνιστικών και αντιφατικών μικροδιαδικασιών. Ποιά κατεύθυνση θα έπρεπε να ακολουθήσει η περιφερειακή ολοκλήρωση στα Βαλκάνια; Θα πρέπει να εξελιχθεί σαν μια επίσημη διαδικασία μεταξύ κυβερνήσεων σε διμερές και πολυμερές επίπεδο ή θα πρέπει να είναι μια ανεπίσημη συνεργασία ή οποία θα βασίζεται στη σύγκλιση των πολιτικών καθεστώτων, των οικονομικών πολιτικών και συμφωνιών σε θέματα ασφαλείας ή θα πρέπει να είναι μια παθητική ολοκλήρωση με τη συμμετοχή στις ευρωπαϊκές δομές;
16. Η περίπτωση των Δυτικών Βαλκανίων είναι μια φανερή περίπτωση που δείχνει ότι η κατάρρευση της πολιτικής αρχής σε ένα επίπεδο κάνει να φανερωθεί ένα προηγούμενο πρόβλημα για μια διαμάχη που βρίσκεται σε χαμηλότερο επίπεδο. Αυτό είναι χαρακτηριστικό των χωρών που οι κοινωνίες τους είναι πολυεθνικές και είναι δύσκολο να αποκατασταθεί η ισορροπία.
17. Όσον αφορά το θέμα της περιφερειακοποίησης στη Νοτιοανατολική Ευρώπη, το συνολικό ισοζύγιο της περιφερειακής συνεργασίας στη περιοχή τα τελευταία χρόνια εμφανίζεται θετικό. Για περισσότερο από μια δεκαετία έχει συμβάλει καθοριστικά στην εγκαθίδρυση εμπιστοσύνης και ασφαλείας. Ενώ πολλές περιφερειακές πρωτοβουλίες δημιουργήθηκαν με τη συμμετοχή

μεγαλύτερου ή μικρότερου αριθμού κρατών από αυτή την περιοχή, εξαρτώμενες από την ίδια περιοχή κέντρου βάρους (Κεντρική Ευρωπαϊκή Πρωτοβουλία, Οικονομική Συνεργασία Μαύρης Θάλασσας, Ευρωπαϊκή Πρωτοβουλία συνεργασίας ανατολικής Ευρώπης, Πρωτοβουλία Αδριατικής –Ιονίου, Διαδικασία Συνεργασίας στο Δούναβη), ιδιαίτερο ρόλο έχει διαδραματίσει η Διαδικασία της Νοτιοανατολικής Εργασίας και το Σύμφωνο Σταθερότητας της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, οι οποίες κυρίως επικεντρώθηκαν στις δημοκρατίες της πρώην Γιουγκοσλαβίας και στους άμεσους γείτονες της στη περιφέρεια.

18. Ο απολογισμός της τελευταίας εικοσαετίας, όσον αφορά την εφαρμογή της πολιτικής της περιφερειακής συνεργασίας στα Δυτικά Βαλκάνια, διαπιστώνεται ότι είναι ανεπιφύλακτα θετικός. Ποιός θα μπορούσε να φανταστεί ότι αυτοί που αντιμάχονταν τότε με εμπάθεια, σήμερα θα είχαν αναπτύξει μεταξύ τους συνεργασίες σε όλους τους τομείς παραγωγικής δραστηριότητας, στην έρευνα και στην επιστήμη. Πράγματι η περιφερειακή συνεργασία βοήθησε στην αποκατάσταση της εμπιστοσύνης, της σταθερότητας και στην ενίσχυση της καλής γειτονίας. Στην Νοτιοανατολική Ευρώπη.
19. Η Διαδικασία συνεργασίας στην Νοτιοανατολική Ευρώπη και το Σύμφωνο Σταθερότητας για την Νοτιοανατολική Ευρώπη επικεντρώνοντας κυρίως στις δημοκρατίες που προέκυψαν από την διάλυση της Γιουγκοσλαβίας συνέβαλαν καθοριστικά στην ανάπτυξη του πολιτικού διαλόγου και υποστήριξαν την Ευρωπαϊκή Ένωση στη προσπάθεια της να δρομολογήσει συνεργασίες μεταξύ των νέων κρατών σε πολλούς τομείς ενδιαφέροντος για τους πολίτες, την οικονομία και τη διοίκηση.
20. Είναι γεγονός ότι η Διεθνής Κοινότητα κινητοποιήθηκε άμεσα και προσπάθησε με ενδιαφέρον να επηρεάσει τις εξελίξεις στα Δυτικά Βαλκάνια. Η εμπλοκή της Διεθνούς Κοινότητας όχι μόνο διευκόλυνε τη σταθεροποίηση και την οικονομική και κοινωνική αναζωογόνηση της περιοχής αλλά βοήθησε και στην ενίσχυση των αδύνατων διοικητικών δομών και στη χαμηλού επιπέδου διακυβέρνηση που υπήρχαν στις περισσότερες από αυτές χώρες.
21. Η Ευρωπαϊκή Ένωση είχε ένα πρόσθετο λόγο να προωθή τη περιφερειακή συνεργασία μεταξύ των χωρών της πρώην Γιουγκοσλαβίας, Η ανάπτυξη οικονομικών & πολιτικών δεσμών, καθώς και η συνεργασία σε θέματα ασφαλείας απετέλεσαν βασικό παράγοντα σταθεροποίησης, συμφιλίωσης και βοήθησαν τις χώρες να ξεπεράσουν εθνικισμούς και αντιπαλότητες. Χωρίς τη μόνιμη παρουσία και τη στήριξη της ΕΕ αυτή η αλλαγή κλίματος δεν θα ήταν δυνατόν να επιτευχθεί. Η προοπτική της ένταξης στην ΕΕ και η ταχύτητα της διαδικασίας σύνδεσης και ένταξης αποτέλεσαν το πιο ισχυρό κίνητρο για τις εθνικές ηγεσίες των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων. Η Κροατία είναι από 1/7/2013 θα είναι μέλος της ΕΕ. Στο Μαυροβούνιο, στη Σερβία και στην πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, έχει αποδοθεί καθεστώς υποψήφιας χώρας. Εν δυνάμει υποψήφιοι στα Δυτικά Βαλκάνια: Αλβανία, Βοσνία και Ερζεγοβίνη, Κόσσοβο.
22. Το 2012 ήταν ένα έτος που όλες οι χώρες των Δυτικών Βαλκανίων σημείωσαν πρόοδο και βρέθηκαν πιο κοντά στην επίτευξη του στόχου για την ένταξή τους στην ΕΕ. Η διαχείριση του πολιτικού και οικονομικού ζητήματος της μετάβασης των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων από μη δημοκρατικά καθεστώτα στη φιλελευθεροποίηση και την αυτοδιάθεση, καθώς και η προετοιμασία τους για να μπορέσουν να ενταχθούν στην ευρωπαϊκή οικογένεια, μπορεί να θεωρηθεί ένα από τα μεγαλύτερα επιτεύγματα της ΕΕ στο τομέα της εξωτερικής πολιτικής και της πολιτικής της διεύρυνσης.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Analytical Thinking Laboratory, "Has regional cooperation led to the establishment of Balkania: Europe's Southeastern Dimension?", 2007
2. Anastasakis Othon & Bojicic-Dzelilovic Vesna, "Balkan Regional Cooperation & European Integration", London School of Economics, the Hellenic Observatory, the European Institute, 2002.
3. Bechev Dimitar, "Carrots, sticks and norms: the EU and regional cooperation in Southeast Europe", Journal of Southern Europe and the Balkans, Volume 8, Number 1, April 2006.
4. Blockmans Steven, "Tough Love: The European Union's Relations with the Western Balkans", Διδακτορική Διατριβή που παρουσιάστηκε στο Πανεπιστήμιο Leiden, 2007.
5. Botric Valerija, "Foreign Direct Investment with Western Balkans: Privatization, Institution Change and Banking Sector Dominance", Economic Annals, No 187, 2010.
6. Cohen Lenard and Lampe John, "Embracing Democracy in the Western Balkans", The Johns Hopkins University Press, Baltimore, 2011.
7. Delevic Milika, "Regional Cooperation in the Western Balkans", Chaillot No 104, 2007.
8. Despot Andrea, Reljic Dusan & Senfert Günter, « Ten Years of Solitude», German Institute for International Affairs, SWP 1962-2012.
9. Emerson Michael & al, "Democratization in the European Neighborhood", Centre for European Policy Studies, Brussels, 2005.
10. Kathuria Sanjay, "An Agenda for Trade and Growth", World Bank, 2007.
11. Kotios Angelos and Petrakos George, "Policies of economic Integration and Development in Western Balkans", University of Thessaly.
12. Kotios Angelos, "European Policies for the Reconstruction and Development of the Balkans", The Development of the Balkan Region, editions Ashgate USA, 2001.
13. Kotios Angelos, "The Euroization Debate", Restructuring, Stability and Development in Southeastern Europe (III), University of Thessaly, 2002.
14. Kotios Angelos, "The European Union's Balkan Development Policy", Intereconomics, Volume 36, 2001.

15. Livieratos Evangelos, with the contribution of Chrysoula Paliadeli, "European cartography & politics: the case of Macedonia", Ziti Publications, Thessaloniki, 2013
16. Lopandic Dusko, "Regional Initiatives in South Eastern Europe: An Assessment", Institut for International Politics and Economics, Belgrade, FRY.
17. Magen Amichai, "The Shadow of Enlargement: Can the European Neighborhood Policy achieve compliance?" The Columbia Journal of European Law, Vol 12, No 2, 2006.
18. Tocci Nathalie, "Does the European Neighborhood Policy respond to the EU's post enlargement challenges?", The International Spectator 1/2005.
19. Uvalic Milika, "Regional Cooperation in Southeastern Europe, Working Paper 17/2001.
20. Weichert Michael and others, "Dialogues Ownership for Regional Cooperation in the Western Balkan Countries", Friedrich Ebert Stiftung 2009.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ & ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ

1. Αθανασιάδης Θεόδωρος, «Γεωπολιτική Προσέγγιση της Νέας Καταστάσεως των Βαλκανίων», Διπλωματική Εργασία, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 2007.
2. Αρβανιτόπουλος Κωνσταντίνος, Ήφαιστος Παναγιώτης, «Ευρωατλαντικές Σχέσεις», Ποιότητα 2003
3. Γκατζούλη Νίνα, Πρόεδρος της Παμμακεδονικής Οργάνωσης ΗΠΑ, «Συζήτηση στο Πανεπιστήμιο Yale για το Μακεδονικό Ζήτημα 14/9/2009».
4. Γκλιγκόροφ Κίρο, «Απομνημονεύματα», Κούριερ Εκδοτική, Αθήνα, 2005.
5. Δαρδαντάκης Βαγγέλης, «Το Μακεδονικό Ζήτημα: Αλήθειες και Ψέματα για μια αιώνια διαμάχη», ανάρτηση στο διαδίκτυο..
6. Ευαγγελίδης Δημήτριος, «Αρχαία Μακεδονία, Εθνολογία, Αρχαιολογία, Ιστορία», Ινφογνώμων, 2012.
7. Ήφαιστος Παναγιώτης, «Θεωρία Διεθνούς και Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης», εκδόσεις Ποιότητα, 2006.
8. Ήφαιστος Παναγιώτης, «Κοσμοθεωρία των εθνών, συγκρότηση και συγκράτηση των κρατών, της Ευρώπης και του κόσμου», Εκδόσεις Ποιότητα, 2009.
9. Κότιος Άγγελος, «Η Ευρωβαλκανική Οικονομική Συνεργασία: Εξέλιξη, Προβλήματα και Προοπτικές», Η Ανάπτυξη των Βαλκανίων, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας, 2000.
10. Μενδρινού Μαρία, «Εισαγωγή στις Ευρωπαϊκές Σπουδές», Εκδόσεις Σιδέρης, 2006

11. MillerStephen, «Ο καθηγητής κ StephenMiller απαντά στους Σκοπιανούς», δημοσίευση στο αγγλόφωνο περιοδικό «ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ».
12. NugentNeill, «Πολιτική & Διακυβέρνηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση», επιμέλεια Μαρία Μενδρινού, Εκδόσεις Σαββάλας, 2009
13. Νυσταζοπούλου-Πελεκίδου Μαρία, «Οι Βαλκανικοί Λαοί», Βάνιας, Θεσσαλονίκη, 2000.
14. Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, «Διασπορά και Εθνική Στρατηγική», Ελληνικά Γράμματα, 2000.
15. Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, «Η Διεθνής Πολιτική στον 21^ο αιώνα», Ποιότητα, 2008.
16. Τζιαμπίρης Αριστοτέλης, «Ευρωπαϊκή Ένωση και Μακεδονικό Ζήτημα», δημοσίευση, Ίδρυμα Μουσείου Μακεδονικού Αγώνα, 2007.
17. Τζιαμπίρης Αριστοτέλης και άλλοι, «Αθήνα-Σκόπια/Η επτάχρονη συμβίωση 1995-2002», Παπαζήσης, 2003
18. Τζιαμπίρης Αριστοτέλης, «Διεθνείς Σχέσεις και Μακεδονικό Ζήτημα», μονογραφία ΕΛΙΑΜΕΠ, 2003
19. Φραγκούλης Φράγκος, «Ποιά Τουρκία, Ποιοι Τούρκοι», Λιβάνης, 2012.
20. Χριστοδουλίδης, Θεόδωρος, «Διπλωματική Ιστορία Τριών Αιώνων», εκδόσεις Ι Σιδέρη.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ & ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

1. Communication from the Commission to the European Parliament and the Council, "Western Balkans: Enhancing the European Perspective", COM(2008)127final.
2. Communication from the Commission to the European Parliament and the Council, "Enlargement Strategy and the Main Challenges 2012-2013", COM(2012)600.
3. European Economy: Enlargement Papers, No 30, Dec 2006.

ΙΣΤΟΤΟΠΟΙ

1. www.Wikipedia.com
2. www.oecd.org
3. www.worldbank.org
4. www.europa.eu
5. www.eageanet.com
6. www.wto.org
7. www.macedoniaevidence.org

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΤΟ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΟ ΤΗΣ ΕΝΤΑΣΗΣ ΤΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΥ ΜΕΤΑ ΤΗ ΔΙΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑΣ

1990

Οι εθνικιστές ανήλθαν στην εξουσία σε όλες τις Δημοκρατίες της Γιουγκοσλαβίας (Βοσνία-Ερζεγοβίνη, Κροατία, ΠΓΔΜ, Μαυροβούνιο, Σερβία και Σλοβενία)

Ιούλιος του 1991

Η Ευρωπαϊκή Πολιτική η Συνεργασία (ΕΠΣ) στο πλαίσιο της ΕΟΚ Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ) ανέλαβε σχεδόν αποκλειστικά την ευθύνη για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που ανέκυπταν από τη διαδικασία διαμελισμού της Γιουγκοσλαβίας και από τις νέες παραμέτρους του Μακεδονικού Ζητήματος.

Αρχές Ιουνίου του 1991

Επειδή η ΕΟΚ θεωρούσε ότι ο διαμελισμός της Γιουγκοσλαβίας συνιστούσε παράγοντα αποσταθεροποίησης στα Βαλκάνια, προσπάθησε να τον αποτρέψει. Ο Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ζακ Ντελόρ επισκέφθηκε Βελιγράδι και πληροφόρησε τους Γιουγκοσλάβους ότι «θα τους παρέχονταν οικονομική βοήθεια της τάξεως των τεσσάρων με πέντε δισεκατομμυρίων δολαρίων».

24 Ιουνίου 1991

Υπογράφηκε το Τρίτο Χρηματοδοτικό Πρωτόκολλο μεταξύ της Κοινότητας και της Γιουγκοσλαβίας, το οποίο ανερχόταν σε 730 εκατομμύρια ECU για την περίοδο μέχρι τις 30 Ιουνίου του 1996.

25 Ιουνίου του 1991

Κροατία και η Σλοβενία διεκήρυξαν την ανεξαρτησία τους.

27 Ιουνίου 1991

Άρχισε ο πόλεμος στη Γιουγκοσλαβία, με την επίθεση του ελεγχόμενου από τους Σέρβους Γιουγκοσλαβικού Εθνικού Στρατού (ΓΕΣ) εναντίον της Σλοβενίας.

27 Ιουνίου 1991

Η Τρόικα επισκέφτηκε τη Γιουγκοσλαβία και πρότεινε ένα σχέδιο, που συμπεριελάμβανε την αναστολή όλων των Διακηρύξεων Ανεξαρτησίας για τρεις μήνες, την επιστροφή του στρατού στα στρατόπεδα καθώς και μία σειρά άλλων μέτρων, που στόχευαν στην επίλυση της συνταγματικής κρίσεως στη χώρα. Μολονότι όλες οι πλευρές συμφώνησαν με τα προτεινόμενα μέτρα, κανένα από αυτά δεν εφαρμόστηκε.

5 Ιουλίου 1991,

Η Έκτακτη Υπουργική Σύνοδος της ΕΠΣ αποφάσισε την επιβολή εμπόργκο όπλων σε όλες τις Γιουγκοσλαβικές δημοκρατίες.

7 Ιουλίου 1991

Υπογράφηκε η Συμφωνία του Μπριόνι. Η συμφωνία αυτή προέβλεπε την απόσυρση των δυνάμεων του ΓΕΣ από τη Σλοβενία.

13 Ιουλίου 1991

Η Ολλανδική Προεδρία απέστειλε ένα τηλεγράφημα στα υπόλοιπα μέλη της ΕΠΣ, προτείνοντάς τους να κινηθούν προς τον «εκούσιο ανασχεδιασμό των εσωτερικών συνόρων, ως πιθανή λύση».

Αύγουστος 1991

Ξέσπασε ο πόλεμος στην Κροατία.

27 Αυγούστου 1991

Στη Σύνοδο της ΕΠΣ, ο Αντώνης Σαμαράς εξέφρασε την ανησυχία της Ελλάδας για την ανεξαρτητοποίηση της ΠΓΔΜ και υπέβαλε ένα **μνημόνιο**.

Το μνημόνιο καθιστούσε, επίσης, σαφές ότι η Αθήνα δε θα υποδέχονταν ευνοϊκά μία Διακήρυξη Ανεξαρτησίας από την ΠΓΔΜ. Με την ακόλουθη διατύπωση του μνημονίου το ζήτημα της ονομασίας του νέου κράτους ήρθε στο διπλωματικό προσκήνιο:

«Οι Έλληνες αμφισβητούν έντονα τη χρήση της παραδοσιακά ελληνικής ονομασίας της Μακεδονίας για τον προσδιορισμό ενός σλαβικού λαού. Οι Έλληνες πιστεύουν ότι η ονομασία αυτή αποτελεί μέρος της δικής τους ιστορικής κληρονομιάς και δεν θα πρέπει να χρησιμοποιείται για την αναγνώριση, με την εθνοτική έννοια, ενός άλλου έθνους».

Συστήθηκε η Επιτροπή Διαιτησίας Μπατεντέρ.

8 Σεπτεμβρίου 1991

Η Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας διενήργησε δημοψήφισμα για την ανεξαρτησία της. Σύμφωνα με τα επίσημα αποτελέσματα, το ποσοστό συμμετοχής ήταν 72,16%. Το 96,44% αυτών που ψήφισαν, εξέφρασε την προτίμησή του για ένα «κυρίαρχο και ανεξάρτητο κράτος της Μακεδονίας, με το δικαίωμα να ενταχθεί σε μια μελλοντική ένωση κυρίαρχων κρατών της Γιουγκοσλαβίας». Με βάση το παραπάνω δημοψήφισμα, η Συνέλευση της Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας διακήρυξε την ανεξαρτησία της χώρας, στις 17 Σεπτεμβρίου.

6 Οκτωβρίου 1991

Η Ελλάδα και οι εταίροι της στην ΕΠΣ συμφώνησαν ότι: «Θα έπρεπε να αναζητηθεί πολιτική λύση, με την προοπτική της αναγνώρισης της ανεξαρτησίας εκείνων των δημοκρατιών που επιθυμούν, στο τέλος της διαπραγματευτικής διαδικασίας που διενεργείται καλή τη πίστη και περιλαμβάνει όλους τους εμπλεκόμενους φορείς». Παρόμοια δήλωση συμπεριλήφθηκε και στη Διακήρυξη της 28ης Οκτωβρίου του 1991.

7 Δεκεμβρίου του 1991,

Η Επιτροπή Διαιτησίας Μπατεντέρ δημοσίευσε την πρώτη γνωμοδότησή της, που κατέληγε στο συμπέρασμα ότι «η Σοσιαλιστική Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας βρίσκεται στη διαδικασία διάλυσης». Κατά συνέπεια, γινόταν ολοένα και πιο δύσκολο για τα κράτη-μέλη της ΕΠΣ να αποφύγουν το θέμα της αναγνώρισης, τουλάχιστον για ορισμένες γιουγκοσλαβικές δημοκρατίες.

Η ελληνική κυβέρνηση έθεσε τρεις όρους στη Δημοκρατία των Σκοπίων, τους οποίους θα πρέπει να αποδεχθεί αν θέλει την αναγνώρισή της: πρώτον, να αλλάξει την ονομασία «Μακεδονία», η οποία έχει γεωγραφική και όχι εθνική υπόσταση, δεύτερον, να αναγνωρίσει ότι δεν έχει εδαφικές διεκδικήσεις σε βάρος της χώρας μας και τρίτον, να αναγνωρίσει ότι δεν υπάρχει στην Ελλάδα «μακεδονική μειονότητα».

15 & 16 Δεκεμβρίου 1991 (Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Κορυφής που υιοθέτησε τη Συνθήκη του Μάαστριχτ)

Οι Υπουργοί της ΕΠΣ υιοθέτησαν στη σύνοδο μία κοινή θέση για τους όρους που έπρεπε να πληρούνται, ώστε να πραγματοποιηθεί η αναγνώριση των διαφόρων δημοκρατιών. Οι σχετικές αιτήσεις για αναγνώριση επρόκειτο να υποβληθούν μέχρι τις 23 Δεκεμβρίου. Συμφωνήθηκε επίσης να παρέχει η Επιτροπή Διαιτησίας συμβουλές σχετικά με τα πλεονεκτήματα των διαφόρων αιτήσεων.

Ο Ιταλός Υπουργός των Εξωτερικών ντε Μικέλις, πρότεινε να δοθεί μία απλή λύση στο ζήτημα με την υιοθέτηση του ονόματος «Νέα Μακεδονία».

Η ελληνική πλευρά απέρριψε αυτήν την πρόταση. Τελικά, οι υπουργοί της ΕΠΣ κατέληξαν στις 16 Δεκεμβρίου στους ακόλουθους τρεις όρους:

«Η Κοινότητα και τα κράτη-μέλη της ζητούν επίσης από κάθε γιουγκοσλαβική Δημοκρατία πριν από την αναγνώριση, να δεσμευτεί ότι θα υιοθετήσει συνταγματικές και πολιτικές εγγυήσεις, που εξασφαλίζουν ότι δεν έχει εδαφικές διεκδικήσεις κατά γειτονικού κράτους-μέλους της Κοινότητας και ότι δε θα διεξάγει εχθρική προπαγάνδα εναντίον γειτονικού κράτους-μέλους, συμπεριλαμβανομένης και της χρήσης ονομασίας που συνεπάγεται εδαφικές διεκδικήσεις».

20 Δεκεμβρίου 1991

Η ΠΓΔΜ υπέβαλε αίτηση για αναγνώρισή της από την Κοινότητα ανακοινώνοντας την πρόθεσή της να ικανοποιήσει όλους τους απαραίτητους όρους. Το Κοινοβούλιο της νέας αυτής δημοκρατίας προσέθεσε, στις 6 Ιανουαρίου του 1992, δύο τροποποιήσεις στο σύνταγμά της. Η πρώτη δήλωνε ότι η ΠΓΔΜ δεν εγείρει εδαφικές διεκδικήσεις εναντίον γειτονικών κρατών, ενώ η δεύτερη υποσχόταν ότι: «η Δημοκρατία δεν θα παρέμβει στα κυρίαρχα δικαιώματα άλλων κρατών και στις εσωτερικές τους υποθέσεις». Εκτός από τις παραπάνω τροποποιήσεις, η ΠΓΔΜ έστειλε μία σειρά απαντητικών εγγράφων στην Επιτροπή Μπατεντέρ.

3 Ιανουαρίου του 1992

Σε επιστολή του προς τους αρχηγούς των κυβερνήσεων της Κοινότητας, ο Πρόεδρος της Ελληνικής Δημοκρατίας Κωνσταντίνος Καραμανλής έγραφε ότι η ονομασία αυτής της δημοκρατίας ήταν «θεμελιώδους σημασίας για την Ελλάδα... Αυτή η δημοκρατία δεν έχει απολύτως κανένα δικαίωμα, ιστορικό ή εθνολογικό, να χρησιμοποιεί το όνομα Μακεδονία». Αξίζει να σημειώσουμε ότι αυτή η

διατύπωση δεν υποστήριζε την περιοριστική ερμηνεία του τρίτου όρου της ΕΠΣ, υπό την έννοια ότι δεν εμπεριείχε σαφή καταδίκη μίας σύνθετης ονομασίας.

11 Ιανουαρίου 1992

Ανακοινώθηκε η απόφαση της Επιτροπής Διαιτησίας για την ΠΓΔΜ και προκάλεσε σοκ στην Ελληνική Κυβέρνηση. Η Επιτροπή Διαιτησίας αποφάσισε ότι η ΠΓΔΜ συμμορφώνονταν πλήρως με τις κατευθυντήριες γραμμές της ΕΠΣ για αναγνώριση και τόνιζε την απόφαση της δημοκρατίας να απέχει από την διενέργεια εχθρικής προπαγάνδας. Αυτό, όμως, που αποδεικνύονταν ακόμα πιο σημαντικό ήταν ότι η Επιτροπή Μπατεντέρ υιοθέτησε την άποψη «ότι, επιπλέον, η Δημοκρατία της Μακεδονίας αποποιήθηκε κάθε εδαφική διεκδίκηση, όποια και αν είναι με διακηρύξεις, χωρίς να υπάρχει ασάφεια και με υποχρεωτική ισχύ στο διεθνές δίκαιο. Ότι, συνεπώς, η χρήση του ονόματος «Μακεδονία» δεν θα μπορούσε να υπαινίσσεται καμία εδαφική διεκδίκηση έναντι άλλου Κράτους».

14 Ιανουαρίου 1992

Ο Πρωθυπουργός της Ελλάδος Κωνσταντίνος Μητσοτάκης πήγε στη Ρώμη και στη Βόννη, στις 14 Ιανουαρίου για να ζητήσει πολιτική στήριξη. Κατά τη διάρκεια των συναντήσεών του με τους ομολόγους του, τον Πρωθυπουργό Αντρέοτι και τον Καγκελάριο Κολ αντίστοιχα, ισχυρίστηκε ότι η αναγνώριση της ΠΓΔΜ από την ΕΠΣ με την ονομασία «Μακεδονία» θα αποτελούσε τρομακτικό πλήγμα για την κυβέρνησή του και, συνεπώς, θα έθετε σε κίνδυνο την ισχύνη κοινοβουλευτική του πλειοψηφία των δύο μόλις βουλευτών.

Επικαλούμενος τα παραπάνω επιχειρήματα, ο Μητσοτάκης εξασφάλισε την ιταλική και τη γερμανική στήριξη, προκειμένου να μην προηγηθεί αναγνώριση της ΠΓΔΜ από την ΕΠΣ, εκτός εάν η δημοκρατία συμμορφώνονταν με τους τρεις όρους της 16ης Δεκεμβρίου του 1991. Ο Μητσοτάκης, επίσης, φαίνεται να είχε υποσχεθεί την στήριξη της Ελλάδος στην αίτηση αναγνώρισης της Κροατίας. Μετά από αυτές τις εξελίξεις, στις 15 Ιανουαρίου του 1992 η ΕΠΣ αποφάσισε να αγνοήσει τη συμβουλή της Επιτροπής Διαιτησίας και να αναγνωρίσει τη Σλοβενία και την Κροατία, αλλά όχι την ΠΓΔΜ.

14 Φεβρουαρίου 1992

Πραγματοποιείται το συλλαλητήριο της Θεσσαλονίκης με συμμετοχή ενός εκατομμυρίου πολιτών από τη Βόρεια Ελλάδα.

Το συλλαλητήριο της Θεσσαλονίκης με το ψήφισμα του «δέσμευσε» τους έλληνες πολιτικούς για να στηρίξουν τη μαξιμαλιστική θέση για το ζήτημα του ονόματος, σύμφωνα με την οποία ο όρος «Μακεδονία» δεν έπρεπε να περιλαμβάνεται στην ονομασία της νέας αυτής δημοκρατίας. Με τον τρόπο αυτό, συνέδεσε το ζήτημα του ονόματος της ΠΓΔΜ με αυθεντικές ανησυχίες, πάθη και πατριωτισμό, που μπορούν να εκδηλωθούν μόνο από την ελεύθερα εκφρασμένη και ειλικρινή βούληση ενός εκατομμυρίου ανθρώπων που διαδηλώνουν στους δρόμους.

13 Απριλίου 1992

Πραγματοποιείται το Δεύτερο Συμβούλιο των Πολιτικών Αρχηγών, υπό την προεδρία του τότε Προέδρου της Ελληνικής Δημοκρατίας, Κωνσταντίνου Καραμανλή. Επρόκειτο για μία δραματική συνεδρίαση, κατά την διάρκεια της οποίας ο Πρόεδρος σε ένα ξέσπασμα ζήτησε από τον κ Σαμαρά να φύγει από το Συμβούλιο. Η συνάντηση έκλεισε με ένα ανακοινωθέν, που τόνιζε τα εξής:

«Σχετικά με το θέμα των Σκοπίων, η πολιτική ηγεσία της χώρας, με εξαίρεση το ΚΚΕ, συμφώνησε ότι η Ελλάδα θα αναγνωρίσει ανεξάρτητο κράτος των Σκοπίων μόνο εάν τηρηθούν και οι τρεις όροι που έθεσε η ΕΟΚ, στις 16 Δεκεμβρίου '91, με την αυτονόητη διευκρίνιση ότι στο όνομα του κράτους αυτού δεν θα υπάρχει η λέξη Μακεδονία».

Απρίλιος 1992

Ο Πορτογάλος Υπουργός των Εξωτερικών Joao de Deus Pinheiro, μετά από απόφαση της ΕΠΣ, παρουσίασε μία συμφωνία-πακέτο, γνωστή ως «Πακέτο Πινέιρο», που επεδίωκε την διευθέτηση της διαφωνίας μεταξύ της Ελλάδος και της ΠΓΔΜ. Στο πακέτο Πινέιρο πρότεινετο μεταξύ άλλων η ονομασία «Νέα Μακεδονία» για την ΠΔΓΜ. Η πρόταση απορρίφθηκε από την ελληνική πλευρά.

3 Δεκεμβρίου 1992

Η πρωτοβουλία του βρετανού διπλωμάτη Ο'Νιλ κατέληξε σε μία έκθεση, που δήλωνε ότι: «η Κυβέρνηση της ΠΓΔΜ... είναι... έτοιμη να αποδεχτεί την ονομασία Δημοκρατία της Μακεδονίας (Σκόπια) σε όλες τις διεθνείς συναλλαγές της». Η δυσaréσκεια των Αθηνών για την ανεπιθύμητη αυτή πρόταση ήταν προφανής κι έτσι η Έκθεση Ο'Νιλ απορρίφθηκε με πικρία, διότι δεν θεωρήθηκε αντικειμενική.

Μετά και από το αποτυχημένο διπλωματικό εγχείρημα του Ο'Νιλ, η ΕΕ θα εγκαταλείψει την προσπάθεια επίλυσης της διενέξεως μεταξύ της Ελλάδος και της ΠΓΔΜ. Οι διαπραγματεύσεις για το ζήτημα της ονομασίας θα περάσουν στους κόλπους του ΟΗΕ, όπου ουσιαστικά βρίσκονται μέχρι και σήμερα.

7 Απριλίου 1993

Η πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας) έγινε δεκτή στον ΟΗΕ.

Μάιος 1993

Τρίτη Διαμεσολαβητική προσπάθεια από τον ΟΗΕ .Διαμεσολαβητές οι Σάουρους Βάνς και Λόρδος Οουεν. Η βασική διαφορά προσχεδίου αυτού από το Σχέδιο Πινέιρο ,ήταν να αναγνωρισθεί διεθνώς η νέα αυτή χώρα με την ονομασία «Nova Makedonija» (η ονομασία στα σλαβικά).Παρά το γεγονός ότι η Κυβέρνηση Μητσοτάκη εκθείασε την πρωτοβουλία, απέρριψε και αυτή τη πρόταση.

Μάιος 1993

Τρίτη Διαμεσολαβητική προσπάθεια από τον ΟΗΕ .Διαμεσολαβητές οι Σάουρους Βάνς και Λόρδος Οουεν. Η βασική διαφορά προσχεδίου αυτού από το Σχέδιο Πινέιρο ,ήταν να αναγνωρισθεί διεθνώς η νέα αυτή χώρα με την ονομασία «Nova Makedonija» (η ονομασία στα σλαβικά).Παρά το γεγονός ότι η Κυβέρνηση Μητσοτάκη εκθείασε την πρωτοβουλία, απέρριψε και αυτή τη πρόταση.

Φεβρουάριος 1994

Η νέα κυβέρνηση ΠΑΣΟΚ, υπό τον Ανδρέα Παπανδρέου, επέβαλε ένα ακόμη σκληρότερο και ευρύτερο εμπάργκο. Επίσης έκλεισε το Γενικό Προξενείο στα Σκόπια.

6 Απριλίου 1994

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρέπεμψε την Ελλάδα στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο για το εμπάργκο στην ΠΓΔΜ.

29 Ιουνίου 1995

Το ΕΚ απεφάνθη υπέρ της Ελλάδος, απορρίπτοντας το σκεπτικό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής καθώς και την αίτηση για τη λήψη προσωρινών μέτρων.

13 Σεπτεμβρίου 1995

Το ζήτημα του εμπάργκο επιλύθηκε τελικά με την υπογραφή της Ενδιάμεσης Συμφωνίας της Νέας Υόρκης, στις 13 Σεπτεμβρίου του 1995. Η συμφωνία αυτή υπήρξε κυρίως απόρροια των έντονων πιέσεων που άσκησαν οι Ηνωμένες Πολιτείες και προς τις δύο πλευρές. Το σημαντικότερο ζήτημα πριν από την υπογραφή της συμφωνίας ήταν αν θα υιοθετούνταν η προσέγγιση του «μεγάλου» ή του «μικρού πακέτου». Στην πρώτη περίπτωση, θα αντιμετώπιζονταν και θα επιλύονταν το θέμα του ονόματος, ενώ στη δεύτερη, η συμφωνία επί της ονομασίας θα αναβάλλονταν για αργότερα.

Η προσέγγιση του «μικρού πακέτου», που επιλέχθηκε για προφανή λόγο, αποδείχθηκε επαρκής για την εξομάλυνση και τη σταθεροποίηση των διμερών σχέσεων μεταξύ της Ελλάδος και της ΠΓΔΜ. Η ελληνική πλευρά επέτυχε την αλλαγή της σημαίας της ΠΓΔΜ, που απεικόνιζε το Αστέρι της Βεργίνιας. Επιπλέον, τα άρθρα 6 και 7 της Ενδιάμεσης Συμφωνίας περιείχαν αρκετές διασαφηνίσεις και ερμηνείες που αφορούσαν το Σύνταγμα της ΠΓΔΜ, οι οποίες ικανοποιούσαν πλήρως την ελληνική πλευρά.

Από την άλλη μεριά, η ΠΓΔΜ κέρδισε τη διεθνή αναγνώριση από την Ελλάδα. Πέτυχε επίσης τον τερματισμό του οδυνηρού γι' αυτήν οικονομικού εμπάργκο (άρθρο 8) και απέσπασε την υπόσχεση ότι η Αθήνα δεν θα επιχειρούσε να εμποδίσει τις προσπάθειες της νέας αυτής δημοκρατίας για την ένταξή της σε διεθνείς οργανισμούς και θεσμούς (άρθρο 11).

Η Ενδιάμεση Συμφωνία του 1995 διευθέτησε πολλά διμερή θέματα στη βάση των αμοιβαίων συμβιβασμών, επιτρέποντας έτσι την αναβολή της οριστικής επιλύσεως του θέματος της ονομασίας. Δυστυχώς το θέμα της ονομασίας μπήκε στο περιθώριο.

9 Απριλίου 2001.

Υπογραφή Συμφωνίας Σταθερότητας και Συνεργασίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ενώσεως και της ΠΓΔΜ. Το γεγονός αυτό υπήρξε ιδιαίτερα σημαντικό, διότι σηματοδότησε επιπρόσθετα την έμμεση σύνδεση της ΕΕ με την ΠΓΔΜ και, κατ' επέκταση, τις παραμέτρους που δημιουργεί η νέα φάση του Μακεδονικού Ζητήματος.

Συμφωνία της Οχρίδας

Η εθνοτική κρίση στην ΠΓΔΜ τερματίστηκε με την υπογραφή της Συμφωνίας της Οχρίδας. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, ασκήθηκαν ασφυκτικές διεθνείς πιέσεις (κυρίως από τις ΗΠΑ) στην Αθήνα για υποχώρηση και συμβιβασμό στο ζήτημα της ονομασίας.

Μεσολάβηση Χαβιέ Σολάνα

«Τελικά ο [τότε Έλληνας Υπουργός των Εξωτερικών Γεώργιος] Παπανδρέου κατέφυγε σε έναν ριψοκίνδυνο ελιγμό. Ζήτησε και πέτυχε να ανατεθεί στον Ύπατο Αρμοστή για θέματα εξωτερικής πολιτικής και άμυνας της ΕΕ, Χαβιέ Σολάνα, να λειτουργήσει εκ μέρους της ΕΕ ως διαμεσολαβητής στο πρόβλημα [με την ΠΓΔΜ]. Ο στόχος ήταν διπλός: Η Ελλάδα κέρδιζε μια αναγκαία χρονική ανάσα και το θέμα επανερχόταν πάλι στην αρμοδιότητα και της ΕΕ».

Με αυτή την ενέργεια η Αθήνα κατόρθωσε να αποφύγει περαιτέρω πιέσεις, γεγονός που υποβοήθησαν και τα γεγονότα της 11ης Σεπτεμβρίου, που μετατόπισαν το στρατηγικό ενδιαφέρον και τις προτεραιότητες των ΗΠΑ. Αλλά και ο ρόλος της ΕΕ στο ζήτημα της ονομασίας δεν έλαβε συνέχεια πέρα από την συγκεκριμένη -σύντομη- χρονική στιγμή, καθώς οι όποιες ουσιαστικές διαπραγματεύσεις παρέμειναν στα πλαίσια του ΟΗΕ.

Σε κάθε περίπτωση, θεωρείται σημαντικό το γεγονός ότι κατέστη προφανές στην ηγεσία των Σλαβομακεδόνων πως η μοναδική βάσιμη ελπίδα διατήρησης του κράτους τους περνά μέσα από την ενταξιακή του πορεία προς τις Ευρωπαϊκές δομές. Το μέλλον των Σκοπίων είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με τις Βρυξέλλες. Η συνειδητοποίηση του γεγονότος αυτού -τόσο από την Αθήνα όσο και από τα Σκόπια- δημιούργησε τις προϋποθέσεις για μια νέα φάση σοβαρών διαπραγματεύσεων, με κατάληξη τις προτάσεις Νίμιτς, τον Απρίλιο του 2005.

22 Μαρτίου 2004

Υποβολή αίτηση για την ένταξη του κράτους της ΠΓΔΜ στην ΕΕ .

Σεπτέμβριος 2004

Η Ελληνική Κυβέρνηση ζητά την εντατικοποίηση των συζητήσεων για ένα επιλυθεί το θέμα του ονόματος.

4 Νοεμβρίου 2004

Οι ΗΠΑ αναγνώρισαν την ΠΓΔΜ με την συνταγματική της ονομασία «Δημοκρατία της Μακεδονίας». Ο Ειδικός Διαπραγματευτής κ Μάθιου Νίμιτς πρότεινε το όνομα της πρωτεύουσας της "REPUBLIKA MAKEDONIJA" να προσαρτηθεί στο συνταγματικό όνομα με ένα ενωτικό σημείο, για να διαμορφωθεί ένα σύνθετο όνομα, το οποίο θα μπορεί να χρησιμοποιηθεί στα Ηνωμένα Έθνη και για οποιαδήποτε άλλη επίσημη διεθνή χρήση.

Η Αθήνα έκανε αρχικά δεκτή την πρόταση Νίμιτς ως βάση περαιτέρω διαπραγματεύσεως, ενώ τα Σκόπια φάνηκαν να την απορρίπτουν.

Η αντίδραση της Ελλάδος ήταν έντονη: ουσιαστικά απειλούσε με άσκηση του δικαιώματος της αρνησικυρίας, στερώντας από την ΠΓΔΜ τη δυνατότητα εντάξεως στην ΕΕ αλλά και στο ΝΑΤΟ. Όμως, για πρώτη φορά από το 1991, η ΠΓΔΜ και όχι η Ελλάς παρουσιάσθηκε στα μάτια της διεθνούς κοινότητας ως βασικό εμπόδιο για την εξεύρεση συμβιβαστικής λύσεως. Τα Σκόπια, πράγματι, εμφανίσθηκαν αδιάλλακτα προσκολλημένα σε αδικαιολόγητα μαξιμαλιστικές θέσεις.

2-3 Απριλίου 2008

Η Ελλάδα διαφώνησε στη σύνοδο κορυφής του NATO στις 2 και 3 Απριλίου του 2008 στο Βουκουρέστι, όσον αφορά στην προσχώρηση της ΠΓΔΜ στο NATO.

19 & 20 Ιουνίου 2008

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τόνισε στο σημείο 56 των Συμπερασμάτων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου «ότι είναι δυνατή η επίτευξη περαιτέρω βημάτων από την Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας στην πορεία της προς την ΕΕ έως το τέλος του τρέχοντος έτους, υπό τον όρο ότι θα τηρηθούν οι προϋποθέσεις των συμπερασμάτων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Δεκεμβρίου 2005, τα πολιτικά κριτήρια της Κοπεγχάγης και οι βασικές προτεραιότητες της εταιρικής σχέσης προσχώρησης του Φεβρουαρίου 2008».

17 Νοεμβρίου 2008

Ασκήθηκε μονομερώς προσφυγή από την Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας κατά της Ελλάδας, που αποσκοπούσε κατ' ουσίαν στο να παρακάμψει τη διαδικασία διαπραγματεύσεων υπό την αιγίδα του ΟΗΕ για την επίλυση του ζητήματος της ονομασίας και να εξαναγκάσει την Ελλάδα να μην ασκήσει στο μέλλον τις υποχρεώσεις της, που πηγάζουν από τη Συνθήκη του Βορείου Ατλαντικού (NATO) ως προς την αξιολόγηση της υποψηφιότητας της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας

Ειδικότερα η Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας υπέβαλε δύο αιτήματα στο Δικαστήριο:

(α) να διαπιστώσει ότι η Ελλάδα παραβίασε τις υποχρεώσεις της στο πλαίσιο της Ενδιάμεσης Συμφωνίας στη σύνοδο του Βουκουρεστίου του 2008, και,

β) να διατάξει τη χώρα μας να λάβει όλα τα αναγκαία μέτρα για να συμμορφωθεί με τη διάταξη του άρθρου 11 της Ενδιάμεσης Συμφωνίας και να μην προβάλει αντίρρηση, άμεσα ή έμμεσα, στην εισδοχή της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας στο NATO ή σε άλλους οργανισμούς στους οποίους η Ελλάδα είναι μέλος, εφόσον η χώρα αυτή θα αναφέρεται στους οργανισμούς αυτούς ως «πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας», δηλαδή με την προσωρινή της ονομασία σύμφωνα με την απόφαση 817 (1993) του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών.

5 Δεκεμβρίου 2011

Το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης ανακοίνωσε την απόφασή του στην Υπόθεση της προσφυγής της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας κατά της χώρας μας. Ως προς το πρώτο αίτημα, το Δικαστήριο αξιολογώντας όλα τα πραγματικά περιστατικά που τέθηκαν υπόψη του, καθώς και τις δημόσιες τοποθετήσεις της Ελλάδας στη Σύνοδο του Βουκουρεστίου, διαπίστωσε ότι η χώρα μας προέβαλε αντίρρηση στην ένταξη της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας στο NATO, τον Απρίλιο του 2008.

Το Δικαστήριο απέρριψε στο σύνολο του το δεύτερο αίτημα της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας, συμπεραίνοντας ότι δεν θεωρεί απαραίτητο να διατάξει την Ελλάδα να μην

επαναλάβει παρόμοια συμπεριφορά στο μέλλον.

Η σημερινή Απόφαση δεν ασχολείται καθόλου με το θέμα της διαφοράς γύρω από το όνομα της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας, επιβεβαιώνοντας ότι η εν λόγω διαφορά πρέπει να επιλυθεί στο πλαίσιο που ορίζουν οι Αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας μέσω διαπραγματεύσεων υπό την αιγίδα του ΟΗΕ. Το Δικαστήριο καλεί τα δύο μέρη να εμπλακούν σε ουσιαστικές διαπραγματεύσεις υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών. Η σύσταση αυτή έχει ιδιαίτερη σημασία δεδομένου ότι καλεί έμμεσα την Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας να επιδείξει πνεύμα συμβιβασμού, έτσι ώστε οι διαπραγματεύσεις να απολήξουν σε αμοιβαία αποδεκτή λύση.

Η Απόφαση δεν αφορά και δεν θα μπορούσε να αφορά τη διαδικασία λήψης απόφασης στο ΝΑΤΟ, ούτε τα ουσιαστικά κριτήρια και απαιτήσεις που θέτει η Συμμαχία για την εισδοχή νέων μελών σε αυτή. Ειδικότερα, σχετικά με το ΝΑΤΟ, υπενθυμίζουμε ότι οι αποφάσεις του, συγκεκριμένα δε αυτές που ελήφθησαν στις Συνόδους Κορυφής του Βουκουρεστίου (2008), του Στρασβούργου (2009) και της Λισσαβόνας (2010), είναι ομόφωνες και αντανακλούν την κοινή πεποίθηση των μελών του ότι το ζήτημα της ονομασίας της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας θα πρέπει να επιλυθεί πριν από την πρόσκληση της για ένταξη στη Συμμαχία.

10 Οκτωβρίου 2012

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στο πλαίσιο της Ανακοίνωσης της για την «Στρατηγική Διεύρυνσης και κύριες προκλήσεις 2012-2013», εισηγείται να ανοίξουν οι διαπραγματεύσεις για την ένταξη της ΠΓΔΜ, στην ΕΕ, ενώ παράλληλα θα συζητείται το θέμα της εξεύρεσης λύσης για τον όνομα υπό την αιγίδα του ΟΗΕ.

11 Δεκεμβρίου 2012

Το Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων, στα Συμπεράσματα για τη Διεύρυνση και τη Διαδικασία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης, σημείο 41, αναφέρει ότι «Όπως αναφέρεται στα Συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου 2008, η διατήρηση σχέσεων καλής γειτονίας, περιλαμβανομένης μιας διαπραγματευθείσας και κοινά αποδεκτής λύσης για το θέμα της ονομασίας, υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών, παραμένει απαραίτητη. Είναι ανάγκη οι μακρόχρονες διαπραγματεύσεις για το θέμα του ονόματος να καταλήξουν οριστικά χωρίς καθυστέρηση. Το Συμβούλιο επίσης καλωσορίζει την νέα ώθηση που έχει δοθεί από τις πρόσφατες συναντήσεις /ανταλλαγές μεταξύ των δύο μερών, σε συνέχεια της ελληνικής πρότασης για ένα μνημόνιο κατανόησης. Το Συμβούλιο έχει επίσης ενθαρρυνθεί από τις πρόσφατες επαφές με το διαμεσολαβητή των ΗΕ.» Ακολούθως στο σημείο 42 των Συμπερασμάτων

**U.S. Secretary of State Edward Stettinius to U.S. Missions
(Washington, Dec.26, 1944)¹**

The Secretary of State to Certain Diplomatic and Consular Officers

The following is for your information and general guidance, but not for any positive action at this time.

The Department has noted with considerable apprehension increasing propaganda rumors and semi-official statements in favor of an "autonomous Macedonia", emanating principally from Bulgaria, but also from Yugoslav Partisan and other sources, with the implication that Greek territory would be included in the projected state.

This Government considers talk of "Macedonian nation", "Macedonia Fatherland", or "Macedonian national consciousness" to be unjustified demagoguery representing no ethnic or political reality, and sees in its present revival a possible cloak for aggressive intentions against Greece.

The approved policy of this Government is to oppose any revival of the Macedonian issue as related to Greece. The Greek section of Macedonia is largely inhabited by Greeks, and the Greek people are almost unanimously opposed to the creation of a "Macedonian state." Allegations of serious Greek participation in any such agitation can be assumed to be false. This Government would regard as responsible any Government or Group of Governments tolerating or encouraging menacing or aggressive acts of "Macedonian forces" against Greece. The Department would appreciate any information pertinent to this subject which may come to your attention.

Stettinius

¹ Source: U.S. State Department, Foreign Relations vol.vii, Washington, D.C. Circular Airgram (868.014/26 Dec.1944).

Security Council

Distr.
GENERAL

S/RES/817 (1993)
7 April 1993

RESOLUTION 817 (1993)

Adopted by the Security Council at its 3196th meeting,
on 7 April 1993

The Security Council,

Having examined the application for admission to the United Nations in document S/25147,

Noting that the applicant fulfils the criteria for membership in the United Nations laid down in Article 4 of the Charter,

Noting however that a difference has arisen over the name of the State, which needs to be resolved in the interest of the maintenance of peaceful and good-neighbourly relations in the region,

Welcoming the readiness of the Co-Chairmen of the Steering Committee of the International Conference on the Former Yugoslavia, at the request of the Secretary-General, to use their good offices to settle the above-mentioned difference, and to promote confidence-building measures among the parties,

Taking note of the contents of the letters contained in documents S/25541, S/25542 and S/25543 received from the parties,

1. Urges the parties to continue to cooperate with the Co-Chairmen of the Steering Committee of the International Conference on the Former Yugoslavia in order to arrive at a speedy settlement of their difference;
2. Recommends to the General Assembly that the State whose application is contained in document S/25147 be admitted to membership in the United Nations, this State being provisionally referred to for all purposes within the United Nations as "the former Yugoslav Republic of Macedonia" pending settlement of the difference that has arisen over the name of the State;
3. Requests the Secretary-General to report to the Council on the outcome of the initiative taken by the Co-Chairmen of the Steering Committee of the International Conference on the Former Yugoslavia.

93-20374 4960Z (E)

Security Council

Distr.
GENERALS/RES/845 (1993)
18 June 1993

RESOLUTION 845 (1993)

Adopted by the Security Council at its 3243rd meeting,
on 18 June 1993

The Security Council,

Recalling its resolution 817 (1993) of 7 April 1993, in which it urged Greece and the former Yugoslav Republic of Macedonia to continue to cooperate with the Co-Chairmen of the Steering Committee of the International Conference on the Former Yugoslavia in order to arrive at a speedy settlement of their difference,

Having considered the report of the Secretary-General submitted pursuant to resolution 817 (1993), together with the statement of the Government of Greece and the letter of the President of the former Yugoslav Republic of Macedonia dated 27 and 29 May 1993 respectively (S/25855 and Add.1 and 2),

1. Expresses its appreciation to the Co-Chairmen of the Steering Committee of the International Conference on the Former Yugoslavia for their efforts and commends to the parties as a sound basis for the settlement of their difference the proposals set forth in annex V to the report of the Secretary-General;
2. Urges the parties to continue their efforts under the auspices of the Secretary-General to arrive at a speedy settlement of the remaining issues between them;
3. Requests the Secretary-General to keep the Council informed on the progress of these further efforts, the objective of which is to resolve the difference between the two parties before the commencement of the forty-eighth session of the General Assembly, and to report to the Council on their outcome in good time, and decides to resume consideration of the matter in the light of the report.

180693

93-36124 (E) 180693

Thessaloniki, 21 June 2003

10229/03 (Presse 163)

EU-WESTERN BALKANS SUMMIT

(Thessaloniki, 21 June 2003)

DECLARATION

We the Heads of State or Government of the member States of the European Union, the acceding and candidate states, Albania, Bosnia and Herzegovina, Croatia, the former Yugoslav Republic of Macedonia, Serbia and Montenegro, as potential candidates, and the President of the European Commission, in the presence of the President of the European Parliament, the Secretary General of the Council/High Representative, the Special Representative of the UN Secretary General in Kosovo, the Special Co-ordinator of the Stability Pact for South-Eastern Europe and the High Representative for Bosnia and Herzegovina, meeting in Thessaloniki, agreed today on the following:

1. We all share the values of democracy, the rule of law, respect for human and minority rights, solidarity and a market economy, fully aware that they constitute the very foundations of the European Union. Respect of international law, inviolability of international borders, peaceful resolution of conflicts and regional co-operation are principles of the highest importance, to which we are all committed. We vigorously condemn extremism, terrorism and violence, be it ethnically, politically or criminally motivated.

Internet: <http://ue.eu.int/>
E-mail: press.office@consilium.eu.int

10229/03 (Presse 163)

1
EN

2. The EU reiterates its unequivocal support to the European perspective of the Western Balkan countries. The future of the Balkans is within the European Union. The ongoing enlargement and the signing of the Treaty of Athens in April 2003 inspire and encourage the countries of the Western Balkans to follow the same successful path. Preparation for integration into European structures and ultimate membership into the European Union, through adoption of European standards, is now the big challenge ahead. The Croatian application for EU membership is currently under examination by the Commission. The speed of movement ahead lies in the hands of the countries of the region.

The countries of the region fully share the objectives of economic and political union and look forward to joining a EU that is stronger in the pursuit of its essential objectives and more present in the world.

3. The endorsement yesterday by the European Council of *'The Thessaloniki agenda for the Western Balkans: Moving towards European Integration'* represents a new important step in the privileged relationship between the EU and the Western Balkans. Its content shall be considered as our shared agenda, and we all commit to its implementation. The countries of the region will focus their efforts on meeting the recommendations this agenda refers to.
4. We acknowledge that the Stabilisation and Association process (SAP) will remain the framework for the European course of the Western Balkan countries, all the way to their future accession. The process and the prospects it offers serve as the anchor for reform in the Western Balkans, in the same way the accession process has done in Central and Eastern Europe. Progress of each country towards the EU will depend on its own merits in meeting the Copenhagen criteria and the conditions set for the SAP and confirmed in the final declaration of the November 2000 Zagreb summit. The Western Balkan countries highly value the annual review mechanism of the SAP, based on the Commission's reports, and commit themselves to implement its recommendations.

The Western Balkan countries welcome the decisions by the EU to strengthen its Stabilisation and Association policy towards the region and to enrich it with elements from the experience of enlargement. They welcome in particular the launching of the European Partnerships, as well as the decisions for enhanced co-operation in the areas of political dialogue and the Common Foreign and Security Policy, parliamentary co-operation, support for institution building, opening of Community programmes. They take note of the ongoing discussions for an increase in the budgeted Community financial support to the region through the CARDS programme.

5. We support the full implementation of Resolution 1244 of the UN Security Council on Kosovo and the 'standards before status' policy of UNMIK; we remain committed to the Dayton/Paris Agreements and we encourage full implementation of the Ohrid and Belgrade agreements. The EU and the SAP countries fully support the International Criminal Court, recalling relevant EU decisions. The Western Balkan countries pledge full and unequivocal co-operation with the International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia. Its work, on all open issues, including the transfer to The Hague of all remaining indictees, should be allowed to progress without delays. Providing justice for war crimes is a legal, political and moral imperative to which we are all committed.

Sustainable return of refugees and internally displaced persons is critical for ethnic reconciliation and an index of democratic maturity; it remains high on our priority agenda. We stress the role of education, culture and youth in promoting tolerance, ensuring ethnic and religious coexistence and shaping modern democratic societies.

Fragmentation and divisions along ethnic lines are incompatible with the European perspective, which should act as a catalyst for addressing problems in the region.

The recent launching of the EU police Mission in Bosnia and Herzegovina and of the operation "Concordia" in the former Yugoslav Republic of Macedonia are tangible proofs of the EU's commitment to the region.

While the EU is strengthening its commitment in Southeast Europe, notably in police and security operations, continued engagement of other international actors is necessary. We all highly value the close co-operation between the EU and the US and NATO in the region, within the framework of UN Resolutions, as well as the role of other international organisations and financial institutions operating in the area. We encourage close co-ordination of their activities.

6. Organised crime and corruption is a real obstacle to democratic stability, the rule of law, economic development and development of civil society in the region and is a source of grave concern to the EU. Combating it constitutes a major priority. The SAP countries commit themselves to define and implement the measures foreseen in the follow up process to the London conference of November 2002 and described in the *Thessaloniki Agenda*. Particular attention will be given in combating trafficking in human beings. The countries of the region also commit to concrete measures, in accordance with the *Thessaloniki Agenda* and the documents of the Ohrid May 2003 conference, respectively, in order to cope effectively with illegal immigration and improving border security and management, aiming at achieving European standards.
7. We acknowledge the importance the peoples of the Western Balkans attach to the perspective of liberalisation of the EU's visa regime towards them. We recognise that progress is dependent on implementing major reforms in areas such as the strengthening of the rule of law, combating organised crime, corruption and illegal migration, and strengthening administrative capacity in border control and security of documents. The Western Balkan countries welcome the intention of the Commission to hold discussions, within the framework of the Stabilisation and Association Process, with each of them, regarding the requirements for how to take these issues forward in concrete terms.
8. Economic prosperity is essential to long term stability and democracy in the region. Persistent efforts and structural reforms are required to establish functioning market economies and to achieve sustainable development and to ensure employment.

We recognise the importance of developing modern networks and infrastructures in energy, transport and telecommunications in the region, consistent with the Trans-European Networks. We encourage further mobilisation of international support in these areas, notably through the European Investment Bank and other International Financial Institutions, and private investment.

The SAP countries welcome the decisions by the EU to consider further measures for enhancing its trade with them, to extend the Internal Energy Market to the region as a whole and to establish a regular economic dialogue with each country of the region.

Considering that small and medium-sized enterprises are a key source of jobs, innovation and wealth and are essential for the functioning of competitive market economies, the SAP countries hereby commit to the policy principles enshrined in the European Charter for Small Enterprises, as well as to participate in its implementation.

9. We reiterate that rapprochement with the EU will go hand in hand with the development of regional co-operation. The countries of the Western Balkans and, where applicable, other regional participant countries, commit to promote concrete objectives and initiatives, along the lines prescribed by the *Thessaloniki Agenda*, in the areas of regional free trade, visa-free movement within the region, collection of small arms, creation of regional markets for electricity and gas, development of transport, energy and telecommunication infrastructures, environment and water management, research technology and development, cross-border co-operation and parliamentary co-operation.

We reconfirm our support to the Stability Pact for South-Eastern Europe in its complementary role to the Stabilisation and Association Process and in implementing its agreed core objectives. We invite it to focus in particular on the tasks suggested in the *Thessaloniki Agenda*. We support regional co-operation initiatives such as the South-East European Co-operation Process (SEECP), the Adriatic-Ionian Initiative, and the Central European Initiative. We encourage further co-operation between the European Commission, the Stability Pact and the SEECP, which is gradually becoming the voice of the region.

10. Since our Zagreb meeting in November 2000, considerable progress was made towards stability, democracy and economic recovery in all countries of the Western Balkans, as well as in regional co-operation and good neighbourly relations between them, to the benefit of their peoples and of Europe as a whole. All the countries of the region have also made good progress in advancing towards the EU. A comparison with three years ago reveals the road that has been covered. At the same time, the Western Balkan countries, aware that there is much and hard work ahead, commit themselves to intensify the pace of reforms. The European Union pledges full support to their endeavours.

* * *

We have agreed to meet periodically at our level, within the framework of a EU-Western Balkan forum, in order to discuss issues of common concern, to review progress of the countries of the region in their road to Europe, and to exchange views on major developments in the EU. Annual meetings of foreign ministers and ministers responsible for Justice and Home Affairs will be held as appropriate. Acceding and candidate countries will be fully involved. We welcome the intention of the incoming EU Italian Presidency to organise the first meetings of this kind, by the end of the year. Other ministers can also meet when appropriate

No. 32193

—

**GREECE
and
THE FORMER YUGOSLAV REPUBLIC
OF MACEDONIA**

**Interim Accord (with related letters and translations of the
Interim Accord in the languages of the Contracting Par-
ties). Signed at New York on 13 September 1995**

Authentic text: English.

Registered by Greece on 13 October 1995.

—

**GRÈCE
et
L'EX-RÉPUBLIQUE YOUGOSLAVE
DE MACÉDOINE**

**Accord intérimaire (avec lettres connexes et traductions de
l'Accord intérimaire dans les langues des Parties con-
tractantes). Signé à New York le 13 septembre 1995**

Texte authentique : anglais.

Enregistré par la Grèce le 13 octobre 1995.

Vol. 1991. I.32193

INTERIM ACCORD¹

Minister Karolos Papoulias, representing the Party of the First Part (the "Party of the First Part") and Minister Stevo Crvenkovski, representing the Party of the Second Part (the "Party of the Second Part"), hereby DECLARE AND AGREE as follows:

Recalling the principles of the inviolability of frontiers and the territorial integrity of States incorporated in the Final Act of the Conference on Security and Cooperation in Europe, signed in Helsinki,²

Bearing in mind the provisions of the United Nations Charter and, in particular, those referring to the obligation of States to refrain in their international relations from the threat or use of force against the territorial integrity or political independence of any State,

Guided by the spirit and principles of democracy and fundamental freedoms and respect for human rights and dignity, in accordance with the Charter of the United Nations, as well as the Helsinki Final Act, the Charter of Paris for a new Europe³ and pertinent acts of the Organization for Security and Cooperation in Europe,

Considering their mutual interest in the maintenance of international peace and security, especially in their region,

Desiring to confirm the existing frontier between them as an enduring international border,

Recalling their obligation not to intervene, on any pretext or in any form, in the internal affairs of the other,

Desiring to develop their mutual relations and to lay firm foundations for a climate of peaceful relations and understanding,

Realizing that economic cooperation is an important element for the development of mutual relations on a stable and firm basis, as well as desiring to develop and promote future cooperation,

Desiring to reach certain interim agreements that will provide a basis for negotiating a permanent Accord.

Have agreed as follows:

¹ Came into force on 13 October 1995, i.e., the thirtieth day following the date of signature, in accordance with article 23 (1).

² *International Legal Materials*, vol. XIV (1975), p. 1292 (American Society of International Law).

³ United Nations, *Official Records of the General Assembly, Forty-fifth Session*, document A/45/839.

Vol. 1995, I-32393

A. FRIENDLY RELATIONS AND CONFIDENCE-BUILDING MEASURES

Article 1

1. Upon entry into force of this Interim Accord, the Party of the First Part recognizes the Party of the Second Part as an independent and sovereign state, under the provisional designation set forth in a letter of the Party of the First Part of the date of this Interim Accord, and the Parties shall at an early date establish diplomatic relations at an agreed level with the ultimate goal of relations at ambassadorial level.

2. The Party of the First Part shall as promptly as possible establish a liaison office in Skopje, the capital of the Party of the Second Part, and the Party of the Second Part shall as promptly as possible establish a liaison office in Athens, the capital of the Party of the First Part.

Article 2

The Parties hereby confirm their common existing frontier as an enduring and inviolable international border.

Article 3

Each Party undertakes to respect the sovereignty, the territorial integrity and the political independence of the other Party. Neither Party shall support the action of a third party directed against the sovereignty, the territorial integrity or the political independence of the other Party.

Article 4

The Parties shall refrain, in accordance with the purposes and principles of the Charter of the United Nations, from the threat or use of force, including the threat or use of force designed to violate their existing frontier, and they agree that neither of them will assert or support claims to any part of the territory of the other Party or claims for a change of their existing frontier.

Article 5

1. The Parties agree to continue negotiations under the auspices of the Secretary-General of the United Nations pursuant to Security Council resolution 845 (1993)¹ with a view to reaching agreement on the difference described in that resolution and in Security Council resolution 817 (1993).²

2. Recognizing the difference between them with respect to the name of the Party of the Second Part, each Party reserves all of its rights consistent with the specific obligations undertaken in this Interim Accord. The Parties shall cooperate with a view to

¹ United Nations, *Official Records of the Security Council, Forty-eighth Year, Resolutions and Decisions of the Security Council 1993* (S/INF/49), p. 33.

² *Ibid.*, p. 132.

facilitating their mutual relations notwithstanding their respective positions as to the name of the Party of the Second Part. In this context, the Parties shall take practical measures, including dealing with the matter of documents, to carry out normal trade and commerce between them in a manner consistent with their respective positions in regard to the name of the Party of the Second Part. The Parties shall take practical measures so that the difference about the name of the Party of the Second Part will not obstruct or interfere with normal trade and commerce between the Party of the Second Part and third parties.

Article 6

1. The Party of the Second Part hereby solemnly declares that nothing in its Constitution, and in particular in the Preamble thereto or in Article 3 of the Constitution, can or should be interpreted as constituting or will ever constitute the basis of any claim by the Party of the Second Part to any territory not within its existing borders.

2. The Party of the Second Part hereby solemnly declares that nothing in its Constitution, and in particular in Article 49 as amended, can or should be interpreted as constituting or will ever constitute the basis for the Party of the Second Part to interfere in the internal affairs of another State in order to protect the status and rights of any persons in other States who are not citizens of the Party of the Second Part.

3. The Party of the Second Part furthermore solemnly declares that the interpretations given in paragraphs 1 and 2 of this Article will not be superseded by any other interpretation of its Constitution.

Article 7

1. Each Party shall promptly take effective measures to prohibit hostile activities or propaganda by State-controlled agencies and to discourage acts by private entities likely to incite violence, hatred or hostility against each other.

2. Upon entry into force of this Interim Accord, the Party of the Second Part shall cease to use in any way the symbol in all its forms displayed on its national flag prior to such entry into force.

3. If either Party believes one or more symbols constituting part of its historic or cultural patrimony is being used by the other Party, it shall bring such alleged use to the attention of the other Party, and the other Party shall take appropriate corrective action or indicate why it does not consider it necessary to do so.

Article 8

1. The Parties shall refrain from imposing any impediment to the movement of people or goods between their territories or through the territory of either Party to the territory of the other. Both Parties shall cooperate to facilitate such movements in accordance with international law and custom.

2. The Parties agree that the European Union and the United States may be requested to use their good offices with respect to developing practical measures referred to in paragraph 2 of Article 5 so as to assist the Parties in the implementation of Article 8.

B. HUMAN AND CULTURAL RIGHTS

Article 9

1. In the conduct of their affairs the Parties shall be guided by the spirit and principles of democracy, fundamental freedoms, respect for human rights and dignity, and the rule of law, in accordance with the Charter of the United Nations, the Universal Declaration of Human Rights,¹ the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms,² the International Convention on the Elimination of all Forms of Racial Discrimination,³ the Convention on the Rights of the Child,⁴ the Helsinki Final Act,⁴ the document of the Copenhagen Meeting of the Conference on the Human Dimension of the Conference on Security and Cooperation in Europe and the Charter of Paris for a New Europe.

2. No provision of the instruments listed in paragraph 1 above shall be interpreted to give any right to take any action contrary to the aims and principles of the United Nations Charter, or of the Helsinki Final Act, including the principle of the territorial integrity of States.

Article 10

Convinced that the development of human relations is necessary for improving understanding and good-neighbourliness of their two peoples, the Parties shall encourage contacts at all appropriate levels and shall not discourage meetings between their citizens in accordance with international law and custom.

C. INTERNATIONAL, MULTILATERAL AND REGIONAL INSTITUTIONS

Article 11

1. Upon entry into force of this Interim Accord, the Party of the First Part agrees not to object to the application by or the membership of the Party of the Second Part in international, multilateral and regional organizations and institutions of which the Party of the First Part is a member; however, the Party of the First Part reserves the right to object to any membership referred to above if and to the extent the Party of the Second Part is to be referred to in such organization or institution differently than in paragraph 2 of United Nations Security Council resolution 817 (1993).

¹ United Nations, *Official Records of the General Assembly, Third Session, Part I*, p. 71.

² United Nations, *Treaty Series*, vol. 213, p. 221.

³ *Ibid.*, vol. 660, p. 195.

⁴ *Ibid.*, vol. 1577, No. 1-27531.

2. The Parties agree that the ongoing economic development of the Party of the Second Part should be supported through international cooperation, as far as possible by a close relationship of the Party of the Second Part with the European Economic Area and the European Union.

D. TREATY RELATIONS

Article 12

1. Upon entry into force of this Interim Accord, the Parties shall in their relations be directed by the provisions of the following bilateral agreements that had been concluded between the former Socialist Federal Republic of Yugoslavia and the Party of the First Part on 18 June 1959:

- (a) The convention concerning mutual legal relations,¹
- (b) The agreement concerning the reciprocal recognition and the enforcement of judicial decisions,² and
- (c) The agreement concerning hydro-economic questions.³

The Parties shall promptly consult with a view to entering into new agreements substantially similar to those referred to above.

2. The Parties shall consult with each other in order to identify other agreements concluded between the former Socialist Federal Republic of Yugoslavia and the Party of the First Part that will be deemed suitable for application in their mutual relations.

3. The Parties may conclude additional bilateral agreements in areas of mutual interest.

Article 13

Having regard to the fact that the Party of the Second Part is a land-locked State, the Parties shall be guided by the applicable provisions of the United Nations Convention on the Law of the Sea⁴ as far as practicable both in practice and when concluding agreements referred to in Article 12.

Article 14

1. The Parties shall encourage the development of friendly and good-neighborly relations between them and shall reinforce their economic cooperation in all sectors, including that of water resources management. In particular they shall promote, on a

¹ United Nations, *Treaty Series*, vol. 368, p. 81.

² *Ibid.*, p. 69.

³ *Ibid.*, vol. 363, p. 133.

⁴ *Ibid.*, vols. 1833, 1834 and 1835, No. I-31363.

Vol. 1891, I-32793

reciprocal basis, road, rail, maritime and air transport and communication links, using the best available technologies, and facilitate the transit of their goods between them and through their territories and ports. The Parties shall observe international rules and regulations with respect to transit, telecommunications, signs and codes.

2. To this end the Parties agree to enter forthwith into negotiations aimed at promptly implementing agreements of cooperation in the aforementioned areas, taking into account the obligations of the Party of the First Part deriving from its membership in the European Union and from other international instruments. Such agreements shall relate to visas, work permits, "green-card" insurance, air space transit and economic cooperation.

E. ECONOMIC, COMMERCIAL, ENVIRONMENTAL AND LEGAL RELATIONS

Article 15

1. The Parties shall strengthen their economic relations in all fields.
2. The Parties shall in particular support development and cooperation in the field of capital investments, as well as industrial cooperation between enterprises. Special attention shall be paid to cooperation between small and medium-size companies and enterprises.

Article 16

1. The Parties shall develop and improve scientific and technical cooperation, as well as cooperation in the field of education.
2. The Parties shall intensify their exchanges of information and of scientific and technical documentation, and shall strive to improve mutual access to scientific and research institutions, archives, libraries and similar institutions.
3. The Parties shall support initiatives by scientific institutions and by individuals aimed at improving cooperation in the sciences.

Article 17

1. The Parties shall take great care to avoid dangers to the environment and to preserve natural living conditions in the lakes and rivers shared by the two Parties.
2. The Parties shall cooperate in eliminating all forms of pollution in border areas.
3. The Parties shall strive to develop and harmonize strategies and programs for regional and international cooperation for protecting the environment.

Article 18

The Parties shall cooperate in alleviating the consequences of disasters.

Article 19

1. The Parties shall cooperate in improving and promoting business and tourist travel.
2. Consistent with the obligations of the Party of the First Part arising from its membership in the European Union and from relevant instruments of the Union, the Parties shall make joint efforts to improve and accelerate customs and border formalities, including simplification in the issuance of visas to each other's citizens, taking into account Article 5, paragraph 2, of this Interim Accord.
3. The Parties shall endeavor to improve and modernize existing border crossings as required by the flow of traffic, and construct new border crossings as necessary.

Article 20

The Parties shall cooperate in the fight against organized crime, terrorism, economic crimes, narcotics crimes, illegal trade in cultural property, offenses against civil air transport and counterfeiting.

F. FINAL CLAUSES

Article 21

1. The Parties shall settle any disputes exclusively by peaceful means in accordance with the Charter of the United Nations.
2. Any difference or dispute that arises between the Parties concerning the interpretation or implementation of this Interim Accord may be submitted by either of them to the International Court of Justice, except for the difference referred to in Article 5, paragraph 1.

Article 22

This Interim Accord is not directed against any other State or entity and it does not infringe on the rights and duties resulting from bilateral and multilateral agreements already in force that the Parties have concluded with other States or international organizations.

Article 23

1. This Interim Accord shall enter into force and become effective on the thirtieth day following the date on which it is signed by the representatives of the Parties as set forth below.

2. This Interim Accord shall remain in force until superseded by a definitive agreement, provided that after seven years either Party may withdraw from this Interim Accord by a written notice, which shall take effect 12 months after its delivery to the other Party.

IN WITNESS WHEREOF the Parties have, through their authorized representatives, signed three copies of this Interim Accord in the English language which shall be registered with the Secretariat of the United Nations. Within two months of the date of signature, the United Nations is to prepare, in consultation with the Parties, translations into the language of the Party of the First Part and the language of the Party of the Second Part, which shall constitute part of the registration of this Accord.

¹
Representative of the
Party of the First Part

²
Representative of the
Party of the Second Part

WITNESSED, in accordance with Resolution 845 (1993) of the Security Council, by:

Cyrus Vance
Special Envoy of the Secretary-General
of the United Nations

DONE at New York on the 13th day of September 1995

¹ Karelus Papoulias.
² Stivo Crvenkovski.

RELATED LETTERS

THE MINISTER FOR FOREIGN AFFAIRS

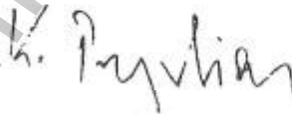
13 September 1995

Dear Mr. Vance:

In implementation of Article 1, paragraph 1, of the Interim Accord of today's date the Government of Greece recognizes the Party of the Second Part within its internationally recognized borders with the provisional name of the former Yugoslav Republic of Macedonia pending settlement of the difference that has arisen over the name of the State.

Accept, Excellency, the renewed assurances of my highest consideration.

Very truly yours,

KAROLOS PAPOULIAS
Minister of Foreign Affairs

The Honorable Cyrus R. Vance
Special Envoy of the Secretary-General
of the United Nations
The United Nations
New York City

UNITED NATIONS

NATIONS UNIES

13 September 1995

Dear Minister Crvenkovski:

I enclose herewith a copy of a letter addressed to me today by Minister Papoulias concerning the implementation of Article 1, paragraph 1, of the Interim Accord of today's date.

Very truly yours,

CYRUS R. VANCE
Special Envoy of the Secretary-General
of the United Nations

His Excellency Stevo Crvenkovski
Minister of Foreign Affairs
Skopje

PERMANENT MISSION OF THE REPUBLIC
OF MACEDONIA TO THE UNITED NATIONS
NEW YORK

13 September 1995

Dear Mr. Vance:

I hereby acknowledge the receipt of your letter of today's date, under cover of which you transmitted to me a copy of a letter addressed to you today by Minister Papoulias concerning the implementation of Article 1, paragraph 1, of the Interim Accord of today's date.

Accept, Excellency, the renewed assurances of my highest consideration.

Very truly yours,

STEVO CRVENKOVSKI
Minister of Foreign Affairs

The Honorable Cyrus R. Vance
Special Envoy of the Secretary-General
of the United Nations
The United Nations
New York City

THE MINISTER FOR FOREIGN AFFAIRS

13 September 1995

Dear Mr. Vance:

With regard to Article 7, paragraph 2 of the Interim Accord of today's date the Government of Greece would like to confirm that the symbol referred to in the above-mentioned Article of the said Accord is the Sun or Star of Vergina, in all its historical forms.

Accept, Excellency, the renewed assurances of my highest consideration.

Very truly yours,

KARLOS PAPOULIAS
Minister of Foreign Affairs

The Honorable Cyrus R. Vance
Special Envoy of the Secretary-General
of the United Nations
The United Nations
New York City

UNITED NATIONS

NATIONS UNIES

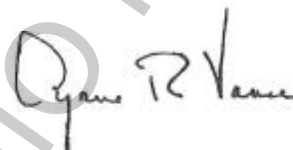
13 September 1995

Dear Minister Papoulias:

I hereby acknowledge the receipt of your letter of today's date concerning Article 7, paragraph 2, of the Interim Accord of today's date. I have made the other Party aware of the content of your letter.

Accept, Excellency, the renewed assurances of my highest consideration.

Very truly yours,

CYRUS R. VANCE
Special Envoy of the Secretary-General
of the United Nations

His Excellency Karolos Papoulias
Minister of Foreign Affairs
Athens

PERMANENT MISSION OF THE REPUBLIC
OF MACEDONIA TO THE UNITED NATIONS
NEW YORK

13 September 1995

Dear Mr. Vance:

This is to inform you that in connection with the Interim Accord of today's date, my Government wishes to make clear that no instrument that has not been signed on its behalf can be considered as binding on it.

Accept, Excellency, the renewed assurances of my highest consideration.

Very truly yours,

STEVO CRVENKOVSKI
Minister of Foreign Affairs

The Honorable Cyrus R. Vance
Special Envoy of the Secretary-General
of the United Nations
The United Nations
New York City

UNITED NATIONS

NATIONS UNIES

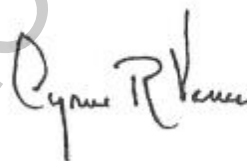
13 September 1995

Dear Minister Crvenkovski:

I hereby acknowledge the receipt of your letter of today's date concerning the legal effect of the instruments exchanged in connection with the Interim Accord of today's date. I have made the other party aware of the content of your letter.

Accept, Excellency, the renewed assurances of my highest consideration.

Very truly yours,

CYRUS R. VANCE
Special Envoy of the Secretary-General
of the United Nations

His Excellency Stevo Crvenkovski
Minister of Foreign Affairs
Skopje

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

WESTERN BALKAN COUNTRIES

MAIN ECONOMIC INDICATORS

Surface Area:	- 1000 sq km **	** : IMF (World Economic Outlook) *** : IMF (Data & Docs)
Population:	- Millions of inhabitants	** : World Bank (World Development Indicators)
Current GDP:	- Billions of euros	**** : Trade-to-GDP ratio = (Exports + Imports) / GDP
GDP per capita:	- Euros	
Exports-to-GDP ratio:	- %	Real GDP growth (%) * - - - -
Imports-to-GDP ratio:	- %	Inflation rate (%) * - - - -
Trade-to-GDP ratio:	- %	Current account balance (% of GDP) * - - - -

GDP BY SECTOR

Agriculture, value added (% of GDP)	#N/A	0,0%	#N/A	0,0%
Industry, value added (% of GDP)				
Services, value added (% of GDP)				

Source: World Bank (World Development Indicators)

TRADE IN GOODS

% OF THE WORLD (excluding intra-EU Trade)	2008	2009	2010	% OF TOTAL EX-TRA-EU27	2008	2009	2010
Imports	0,4%	0,4%	0,3%	Imports	0,9%	0,5%	1,0%
Exports	0,2%	0,2%	0,2%	Exports	1,3%	2,0%	2,0%

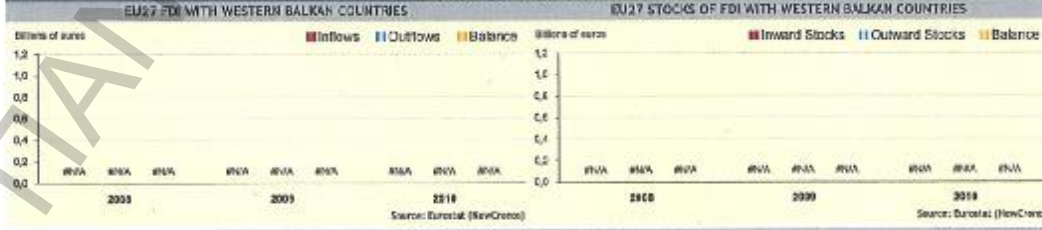
* SITC Rev. 3: Agri. Prod. (Food incl. Fish) & Raw Materials: 0, 1, 2, 4, incl. 27, excl. 28; Metals and mining products: 3, 27, 34, 84; Chemicals: 5; Machinery and transport equipment: 7; Textiles & Clothing: 83, 84

TRADE IN COMMERCIAL SERVICES (SERVICES EXCLUDING GOVERNMENT SERVICES)

% OF THE WORLD (excluding intra-EU Trade)	2008	2009	2010	% OF TOTAL EXTRA-EU27	2008	2009	2010
Imports	-	-	-	Imports	-	-	-
Exports	-	-	-	Exports	-	-	-

FOREIGN DIRECT INVESTMENT

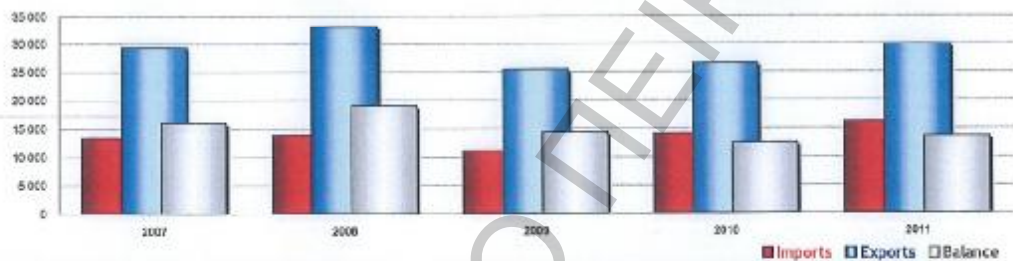
Definition of aggregates may be different according sources (Eurostat, IMF, WB, UN, WTO, etc.). The following definition has been used for EU27: EU27 = Albania, Bosnia-Herzegovina, Croatia, FYROM, Macedonia, Romania, Montenegro, Serbia.

EU'S TRADE BALANCE WITH WESTERN BALKAN COUNTRIES

European Union, Trade with Western Balkan Countries

millions of euro, B

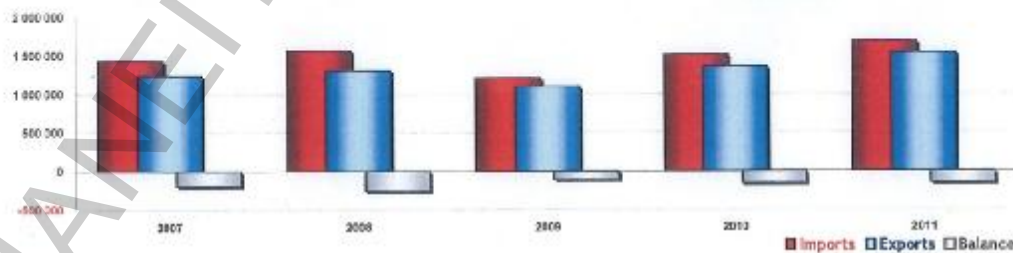
Period	Imports	Variation (% y-o-y)	Share of total EU imports (%)	Exports	Variation (% y-o-y)	Share of total EU exports (%)	Balance	Trade
2007	13 347	18,3	0,9	23 368	16,5	2,4	16 021	42 715
2008	13 525	4,3	0,9	31 005	12,5	2,3	19 130	46 950
2009	11 151	-19,9	0,9	25 454	-22,9	2,3	14 121	36 605
2010	14 030	25,8	0,9	26 491	4,1	2,0	12 480	40 521
2011	16 160	15,2	1,0	23 784	12,4	1,9	13 524	45 944
2011Q1	4 071	-	1,0	5 788	-	1,7	2 917	10 859
2011Q2	4 082	-	1,0	7 619	-	2,0	3 537	11 701
2011Q3	3 562	-	0,9	7 780	-	2,0	3 918	11 742
2011Q4	4 045	-	1,0	7 597	-	1,9	3 552	11 642
2012Q1	-	-	-	-	-	-	-	-
2012Q2	-	-	-	-	-	-	-	-
2012Q3	-	-	-	-	-	-	-	-
2012Q4	-	-	-	-	-	-	-	-
Average annual growth (2007-2011)		4,9			0,4			1,8

European Union, Trade with the World

millions of euro, B

Period	Imports	Variation (% y-o-y)	Exports	Variation (% y-o-y)	Balance	Trade
2007	1 435 063	6,1	1 240 984	7,0	-194 059	2 676 057
2008	1 566 379	9,1	1 309 218	5,5	-257 161	2 875 597
2009	1 207 814	-22,9	1 050 066	-16,1	-109 748	2 306 880
2010	1 509 592	24,9	1 349 510	22,9	-159 482	2 858 702
2011	1 683 921	11,6	1 531 132	13,4	-152 809	3 215 053
2011Q1	419 105	-	366 024	-	-53 161	785 210
2011Q2	420 281	-	377 464	-	-42 816	797 745
2011Q3	423 142	-	383 708	-	-39 434	806 850
2011Q4	421 323	-	403 936	-	-17 398	825 249
2012Q1	-	-	-	-	-	-
2012Q2	-	-	-	-	-	-
2012Q3	-	-	-	-	-	-
2012Q4	-	-	-	-	-	-
Average annual growth (2007-2011)		4,1		5,4		4,7

World excluding intra-EU trade; European Union: 27 members.

Source: EUROSTAT (Comext, statistical regime 4)
World excluding intra-EU trade; European Union: 27 members.

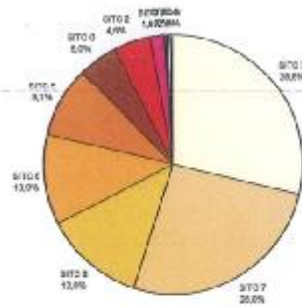
TRADE A2 - CG/MP
21-Mar-12

EUROPEAN UNION, TRADE WITH THE WORLD AND WESTERN BALKAN COUNTRIES, BY SITC SECTION (2011)*

European Union, Imports from the World

SITC Codes	SITC Sections	Value (millions of euro)	Share of Total (%)
TOTAL		1 643 931	100,0%
SITC 3	Mineral fuels, lubricants and related materials	493 445	30,0%
SITC 7	Machinery and transport equipment	438 645	26,6%
SITC 8	Metallic waste and scrap	314 871	19,2%
SITC 6	Manufactured goods classified chiefly by material	183 499	11,2%
SITC 9	Chemicals and related prod., n.e.s.	152 490	9,3%
SITC 0	Food and live animals	83 827	5,1%
SITC 2	Crude materials, in初级, except fuels	78 944	4,8%
SITC 9	Commodities and transactions n.e.c.	30 013	1,8%
SITC 4	Animal and vegetable oils, fats and waxes	8 596	0,5%
SITC 1	Beverages and tobacco	7 051	0,4%

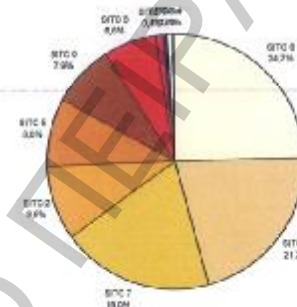
European Union, Imports from the World

European Union, Imports from... Western Balkan Countries

SITC Codes	SITC Sections	Value (Millions of euro)	Share of Total (%)	Share of total EU Imports
TOTAL		16 150	100,0%	1,0%
SITC 6	Manufactured goods classified chiefly by material	3 989	24,7%	2,1%
SITC 8	Miscellaneous manufactured articles	3 429	21,2%	1,4%
SITC 7	Machinery and transport equipment	3 097	19,2%	0,7%
SITC 2	Crude materials, in初级, except fuels	1 550	9,6%	2,0%
SITC 5	Chemicals and related prod., n.e.s.	1 394	8,6%	0,5%
SITC 0	Food and live animals	1 284	7,9%	1,5%
SITC 3	Mineral fuels, lubricants and related materials	1 062	6,6%	0,2%
SITC 1	Beverages and tobacco	125	0,8%	1,5%
SITC 9	Commodities and transactions n.e.c.	116	0,7%	0,4%
SITC 4	Animal and vegetable oils, fats and waxes	108	0,7%	1,2%

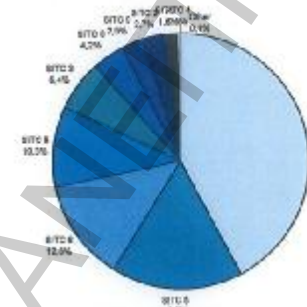
European Union, Imports from... Western Balkan Countries

European Union, Exports to the World

SITC Codes	SITC Sections	Value (millions of euro)	Share of Total (%)
TOTAL		1 531 122	100,0%
SITC 7	Machinery and transport equipment	647 511	42,3%
SITC 8	Chemicals and related prod., n.e.s.	253 037	16,5%
SITC 6	Manufactured goods classified chiefly by material	195 760	12,8%
SITC 3	Mineral fuels, lubricants and related materials	159 631	10,4%
SITC 2	Crude materials, in初级, except fuels	98 150	6,4%
SITC 0	Food and live animals	63 726	4,2%
SITC 9	Commodities and transactions n.e.c.	43 679	2,9%
SITC 2	Crude materials, in初级, except fuels	40 910	2,7%
SITC 1	Beverages and tobacco	25 107	1,6%
SITC 4	Animal and vegetable oils, fats and waxes	3 874	0,3%

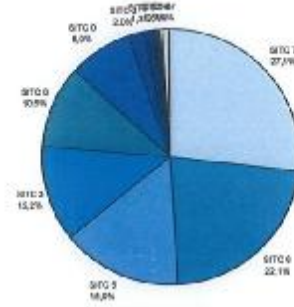
European Union, Exports to the World

European Union, Exports to... Western Balkan Countries

SITC Codes	SITC Sections	Value (millions of euro)	Share of Total (%)	Share of total EU Exports
TOTAL		29 784	100,0%	1,9%
SITC 7	Machinery and transport equipment	8 055	27,1%	1,2%
SITC 6	Manufactured goods classified chiefly by material	6 591	22,1%	1,4%
SITC 3	Chemicals and related prod., n.e.s.	4 475	15,0%	1,4%
SITC 8	Mineral fuels, lubricants and related materials	3 615	12,1%	1,7%
SITC 2	Miscellaneous manufactured articles	3 124	10,5%	1,6%
SITC 0	Food and live animals	2 392	8,0%	1,8%
SITC 2	Crude materials, in初级, except fuels	659	2,2%	1,3%
SITC 1	Beverages and tobacco	388	1,3%	1,3%
SITC 4	Animal and vegetable oils, fats and waxes	150	0,5%	0,7%
SITC 9	Commodities and transactions n.e.c.	120	0,4%	0,1%

European Union, Exports to... Western Balkan Countries

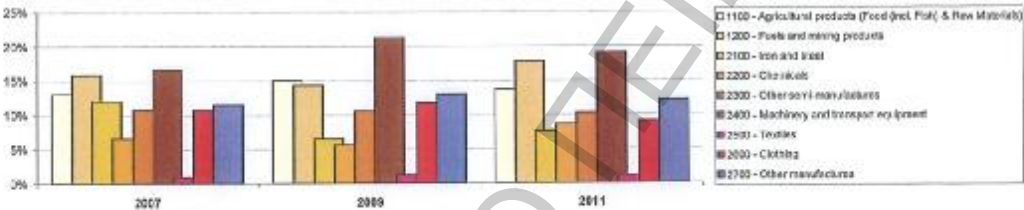
Western Balkan countries: Albania, Bosnia and Herzegovina, Croatia, FYROM, Montenegro, Serbia, Macedonia, Kosovo

* The sums of the individual SITC product categories are less than the totals due to confidentiality reasons. Source: EUROSTAT (Comext, Statistical regime 4); World excluding Intra-EU trade and European Union 27 members.

EUROPEAN UNION IMPORTS, BY PRODUCT GROUPING*

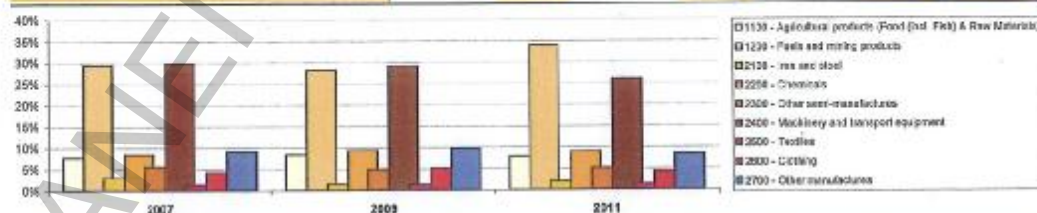
European Union, Imports from... Western Balkan Countries

SITC Rev.3 (UN, WTO/ITS) & ANA/NAMA** (WTO) Product Groups	2007		2009		2011		Share of Partner In EU Imports (2011)
	Millions euro	%	Millions euro	%	Millions euro	%	
0000 - Total	13 347,4	100,0%	11 181,3	100,0%	16 159,7	100,0%	1,0%
1000 - Primary products	3 884,3	28,9%	3 279,9	29,4%	5 064,5	31,3%	0,7%
1100 - Agricultural products (Food (incl. Fish) & Raw Materials)	1 745,5	13,1%	1 480,8	13,1%	2 291,6	14,2%	1,6%
1200 - Fuels and mining products	2 108,9	15,8%	1 599,0	14,3%	2 852,9	17,7%	0,5%
2000 - Manufactures	9 189,1	68,8%	7 972,1	69,7%	10 942,9	67,7%	1,2%
2100 - Iron and steel	1 599,3	12,0%	718,8	6,4%	1 234,5	7,6%	3,6%
2200 - Chemicals	879,0	6,5%	638,4	5,6%	1 392,1	8,6%	0,9%
2300 - Other semi-manufactures	1 425,5	10,7%	1 173,0	10,5%	1 647,4	10,2%	1,5%
2400 - Machinery and transport equipment	2 256,0	16,9%	2 378,8	21,3%	3 076,5	19,0%	0,7%
2410 - Office and telecommunication equipment	160,0	1,2%	278,9	2,5%	178,1	1,1%	0,1%
2420 - Transport equipment	573,7	4,3%	666,2	6,0%	810,5	5,1%	0,8%
2430 - Other machinery	1 482,3	11,1%	1 471,7	12,8%	2 080,0	12,9%	1,1%
2500 - Textiles	127,1	1,0%	130,8	1,2%	180,9	1,1%	0,8%
2600 - Clothing	1 421,4	10,6%	1 323,6	11,7%	1 460,1	9,0%	2,0%
2700 - Other manufactures	1 524,8	11,4%	1 446,8	12,6%	1 950,9	12,1%	1,4%
3000 - Other products	79,6	0,6%	82,5	0,7%	129,0	0,8%	2,4%
Agricultural Products (ANA)	1 284,8	9,6%	1 240,7	11,1%	1 526,4	10,1%	1,7%
Non-Agricultural Products (NAMA)	11 011,0	82,3%	9 805,1	87,8%	14 448,7	89,4%	0,9%
Other Products	280,7	2,1%	77,5	0,7%	84,8	0,5%	0,5%

European Union, Imports from the World (excl. Intra EU)

SITC Rev.3 (UN, WTO/ITS) & ANA/NAMA** (WTO) Product Groups	2007		2009		2011		Average Annual Growth (2007- 2011)
	Millions euro	%	Millions euro	%	Millions euro	%	
0000 - Total	1 435 063,2	100,0%	1 207 813,4	100,0%	1 483 931,0	100,0%	4,1%
1000 - Primary products	329 928,9	22,9%	440 812,1	36,5%	703 822,1	47,4%	7,4%
1100 - Agricultural products (Food (incl. Fish) & Raw Materials)	105 898,1	7,4%	101 226,1	8,4%	133 557,5	7,9%	8,0%
1200 - Fuels and mining products	420 238,8	29,3%	339 586,0	28,1%	570 264,8	33,9%	7,9%
2000 - Manufactures	888 517,1	61,6%	738 566,5	61,1%	946 752,9	64,2%	1,7%
2100 - Iron and steel	47 149,2	3,3%	17 917,5	1,5%	34 111,7	2,3%	-5,2%
2200 - Chemicals	120 708,1	8,4%	112 463,0	9,3%	151 498,4	9,5%	6,0%
2300 - Other semi-manufactures	79 484,1	5,5%	59 437,3	4,9%	85 316,3	5,7%	1,8%
2400 - Machinery and transport equipment	428 423,0	29,9%	352 429,5	29,2%	438 645,1	29,6%	0,5%
2410 - Office and telecommunication equipment	175 571,7	12,2%	143 363,3	11,9%	178 471,8	12,0%	0,4%
2420 - Transport equipment	111 305,6	7,8%	92 670,9	7,7%	100 936,2	6,8%	-2,2%
2430 - Other machinery	141 525,7	9,8%	116 395,3	9,6%	158 187,0	10,6%	2,8%
2500 - Textiles	30 027,3	2,1%	16 274,2	1,3%	22 419,7	1,5%	2,9%
2600 - Clothing	61 845,3	4,3%	61 266,3	5,1%	72 425,5	4,9%	4,0%
2700 - Other manufactures	130 939,1	9,1%	118 775,9	9,8%	141 441,5	9,5%	1,9%
3000 - Other products	21 632,6	1,5%	28 460,9	2,4%	31 005,9	2,1%	9,4%
Agricultural Products (ANA)	77 819,4	5,4%	77 070,8	6,4%	98 148,4	6,6%	6,0%
Non-Agricultural Products (NAMA)	1 343 381,3	93,2%	1 116 421,3	92,4%	1 369 036,2	92,2%	4,0%
Other Products	13 861,3	1,0%	14 321,5	1,2%	16 746,5	1,1%	4,8%

* The 5,1% of the individual SITC product categories are less than the Totals due to confidentiality reasons.

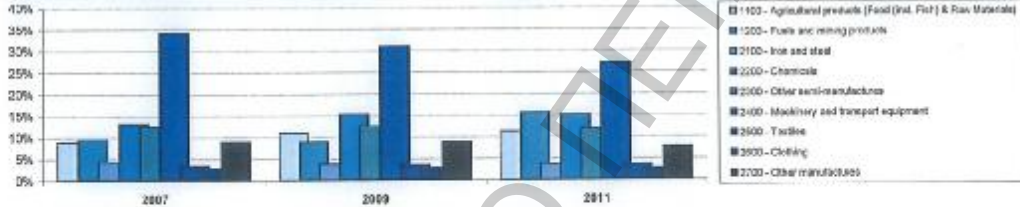
** Based on: https://www.wto.org/english/tratop_e/namacooc_e/namacooc_e_dec08_e.pdf

Source: EUROSTAT (Comext, Statistical regime 4); World excluding intra-EU trade and European Union; 27 members.

EUROPEAN UNION EXPORTS, BY PRODUCT GROUPING*

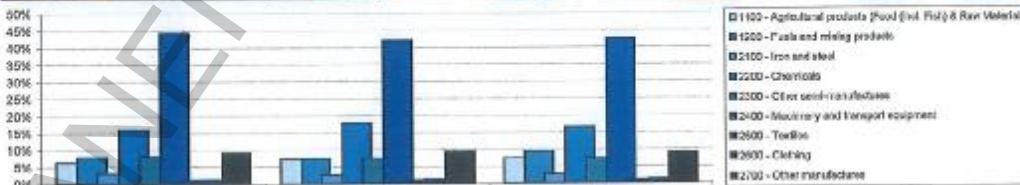
European Union, Exports to... Western Balkan Countries

SITC Rev.3 (UN, WTO/ITS) & ANA/NAMA** (WTO) Product Groups	2007		2009		2011		Share of Exports to EU Exports (2011)
	Millions euro	%	Millions euro	%	Millions euro	%	
0000 - Total	29 367,9	100,0%	35 484,0	100,0%	29 784,1	100,0%	1,9%
1000 - Primary products	5 400,6	18,4%	5 022,4	14,2%	8 040,9	27,0%	3,1%
1100 - Agricultural products (Food (incl. Fish) & Raw Materials)	2 602,3	8,9%	2 769,3	7,8%	3 359,8	11,3%	2,9%
1200 - Fuels and mining products	2 798,1	9,5%	2 253,1	6,3%	4 671,1	15,7%	3,2%
2000 - Manufactures	23 967,4	81,6%	30 461,6	85,8%	21 743,2	73,0%	1,7%
2100 - Iron and steel	1 270,6	4,3%	950,7	2,7%	1 910,6	6,4%	2,2%
2200 - Chemicals	3 860,3	13,1%	3 873,0	10,9%	4 474,6	15,0%	1,8%
2300 - Other semi-manufactures	3 651,2	12,4%	3 183,5	9,0%	3 543,3	11,9%	3,2%
2400 - Machinery and transport equipment	10 057,9	34,2%	7 909,2	22,3%	8 090,8	27,2%	1,2%
2410 - Office and telecommunication equipment	1 427,5	4,9%	1 431,5	4,0%	1 297,0	4,4%	1,4%
2420 - Transport equipment	3 361,2	11,4%	2 563,0	7,2%	2 539,3	8,5%	1,0%
2430 - Other machinery	4 710,8	16,1%	3 906,8	11,0%	4 216,4	14,2%	1,3%
2500 - Textiles	1 911,7	6,5%	899,6	2,5%	1 076,8	3,6%	5,3%
2600 - Clothing	846,0	2,9%	756,5	2,1%	903,0	3,0%	4,0%
2700 - Other manufactures	2 419,4	8,2%	1 302,7	3,7%	2 310,4	7,8%	1,7%
3000 - Other products	242,5	0,8%	283,7	0,8%	128,1	0,4%	2,3%
Aggregates of Products (ANP)	2 411,1	8,2%	2 644,1	7,5%	3 149,6	10,6%	3,0%
Non-aggregates of Products (NAP)	26 956,8	91,8%	32 837,9	92,5%	26 634,5	89,4%	1,9%
Other Products	446,1	1,5%	236,9	0,7%	259,3	0,9%	1,0%

European Union, Exports to the World (excl. Intra EU)

SITC Rev.3 (UN, WTO/ITS) & ANA/NAMA** (WTO) Product Groups	2007		2009		2011		Average Annual Growth (2007- 2011)
	Millions euro	%	Millions euro	%	Millions euro	%	
0000 - Total	1 240 903,7	100,0%	1 098 055,1	100,0%	1 531 122,3	100,0%	5,4%
1000 - Primary products	178 426,8	14,4%	161 558,4	14,7%	258 190,3	16,9%	9,7%
1100 - Agricultural products (Food (incl. Fish) & Raw Materials)	80 059,3	6,5%	79 800,5	7,3%	114 348,6	7,5%	9,3%
1200 - Fuels and mining products	98 367,5	7,9%	81 757,9	7,5%	143 841,7	9,4%	10,1%
2000 - Manufactures	1 062 476,9	85,6%	936 496,7	85,3%	1 272 932,0	83,1%	4,3%
2100 - Iron and steel	38 275,0	3,1%	29 591,7	2,7%	40 618,6	2,7%	1,5%
2200 - Chemicals	191 917,7	15,5%	196 209,5	17,9%	253 336,5	16,5%	6,3%
2300 - Other semi-manufactures	100 693,7	8,1%	82 183,0	7,5%	111 746,1	7,3%	2,6%
2400 - Machinery and transport equipment	549 801,0	44,3%	461 753,1	42,1%	647 351,0	42,3%	4,2%
2410 - Office and telecommunication equipment	86 938,4	7,0%	65 015,0	5,9%	89 437,6	5,8%	-1,8%
2420 - Transport equipment	191 151,4	15,4%	151 082,0	13,8%	243 230,5	15,9%	6,2%
2430 - Other machinery	269 005,0	21,7%	242 376,9	22,1%	322 438,0	21,0%	4,6%
2500 - Textiles	17 372,0	1,4%	13 545,1	1,2%	17 065,8	1,1%	-0,4%
2600 - Clothing	18 186,1	1,5%	15 742,3	1,4%	20 207,9	1,3%	2,8%
2700 - Other manufactures	113 606,6	9,2%	101 975,0	9,3%	135 383,4	8,8%	4,9%
3000 - Other products	26 559,8	2,1%	34 837,5	3,2%	48 494,0	3,2%	14,4%
Aggregates of Products (ANP)	73 445,8	5,9%	74 871,1	6,8%	108 325,9	7,1%	5,1%
Non-aggregates of Products (NAP)	1 165 250,0	94,1%	1 023 184,0	93,2%	1 422 796,4	92,9%	3,3%
Other Products	52 207,9	4,2%	60 000,0	5,5%	60 000,0	4,0%	8,2%

* The sums of the individual SITC product categories are less than the totals due to confidentiality reasons.

** Based on: http://www.wto.org/english/贸易_e/market_e/namachairbt_dec08_e.pdf

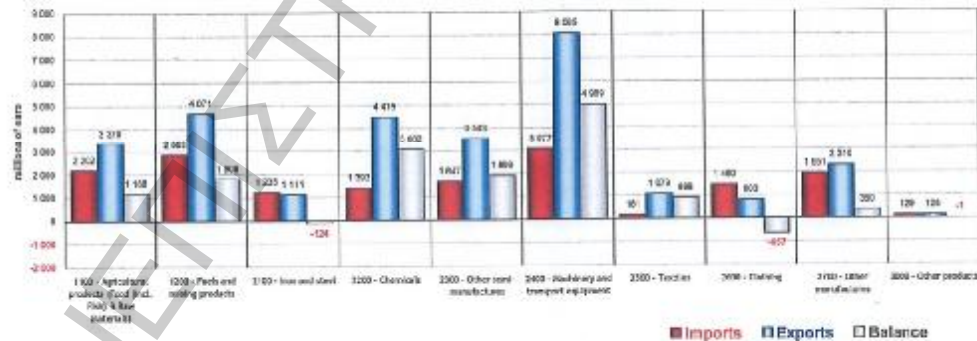
Source: EUROSTAT (Comext, Statistical regime 4); World excluding Intra-EU trade and European Union; 27 members.

DG TRADE
21-Mar-12

RANK OF WESTERN BALKAN COUNTRIES IN EUROPEAN UNION TRADE (2011)*

SITC Rev.3 (UN, WFO/ITS) & AMA/NAMA** (WTO) Product Groups	EU Imports				EU Exports				EU Balance
	Rank	Value (in millions of euro)	Share of Products in Total EU	Share of Products in EU Imports (%)	Rank	Value (in millions of euro)	Share of Products in Total EU	Share of Products in EU Exports (%)	Value (in million of euro)
TOTAL	-	14 194,7	100,0%	1,7%	-	29 784,1	100,0%	1,9%	13 624,4
1000 - Primary products	-	8 844,8	31,2%	8,7%	-	8 040,9	27,0%	3,1%	2 976,6
1100 - Agricultural products (Food (incl. Fish) & Raw materials)	-	2 071,9	13,6%	1,6%	-	3 340,8	11,2%	2,9%	1 188,3
1110 - Food	-	1 578,8	9,8%	1,5%	-	2 958,4	9,9%	3,2%	1 383,5
1111 - Fish	-	53,3	0,5%	2,4%	-	93,7	0,3%	3,8%	15,4
1112 - Other food products and live animals	-	1 495,8	9,3%	5,7%	-	2 865,3	9,8%	3,3%	1 369,4
1120 - Raw materials	-	522,8	3,5%	2,3%	-	419,9	1,4%	3,0%	-102,7
1200 - Fuels and mining products	-	2 812,9	19,7%	8,9%	-	4 671,1	15,7%	8,3%	1 858,2
1210 - Ores and other minerals	-	875,1	5,4%	2,0%	-	167,1	0,6%	0,9%	-708,0
1220 - Fuels	-	1 937,2	13,6%	6,9%	-	3 644,0	12,3%	3,7%	2 583,2
1221 - Petroleum and petroleum products	-	431,1	2,9%	1,9%	-	2 491,3	8,4%	2,7%	2 056,2
1222 - Other fuels	-	651,2	4,1%	0,8%	-	1 154,1	3,8%	1,0%	497,8
1230 - Non ferrous metals	-	330,6	2,3%	2,2%	-	826,6	2,8%	3,3%	-496,0
2000 - Manufactures	-	10 242,9	67,7%	1,2%	-	21 281,4	71,8%	1,7%	10 444,5
2100 - Iron and steel	-	1 224,9	7,4%	3,9%	-	1 110,8	3,7%	2,7%	-114,3
2200 - Chemicals	-	1 392,1	8,8%	0,9%	-	4 474,8	15,0%	1,8%	3 082,8
2210 - Pharmaceuticals	-	142,5	1,0%	0,2%	-	1 217,8	4,1%	1,2%	1 075,3
2220 - Plastics	-	353,3	2,2%	1,8%	-	1 124,6	3,8%	3,2%	771,3
2230 - Other chemicals	-	896,3	5,4%	1,1%	-	2 132,3	7,2%	1,8%	1 235,9
2300 - Other semi-manufactures	-	1 667,4	10,2%	1,5%	-	3 549,3	11,9%	3,2%	1 881,9
2400 - Machinery and transport equipment	-	3 074,3	19,6%	0,7%	-	8 063,3	27,1%	1,2%	4 989,0
2410 - Office and telecomunication equipment	-	578,3	3,5%	0,1%	-	1 287,0	4,3%	1,6%	1 158,9
2411 - Electronic data processing and office equipment	-	39,8	0,3%	0,1%	-	453,9	1,5%	1,8%	284,1
2412 - Telecommunications equipment	-	59,4	0,4%	0,1%	-	767,1	2,6%	1,9%	707,7
2413 - Integrated circuits and electronic components	-	75,3	0,5%	0,2%	-	96,1	0,3%	0,4%	17,2
2420 - Transport equipment	-	815,5	5,1%	1,8%	-	2 331,3	8,0%	3,0%	1 515,7
2421 - Automotive products	-	293,6	1,9%	0,8%	-	2 031,4	6,8%	1,9%	1 737,8
2422 - Other transport equipment	-	521,9	3,2%	1,0%	-	499,9	1,7%	0,6%	-15,0
2430 - Other machinery	-	2 680,0	17,0%	1,2%	-	4 265,3	14,2%	1,2%	3 156,3
2431 - Power generating machinery	-	385,6	2,5%	1,6%	-	328,7	1,1%	0,7%	-56,9
2432 - Non electrical machinery	-	508,3	3,5%	1,4%	-	2 586,4	8,7%	1,2%	1 677,4
2433 - Electrical machinery	-	786,5	5,5%	5,4%	-	1 350,1	4,6%	1,8%	413,8
2500 - Textiles	-	182,9	1,3%	0,4%	-	1 038,8	3,5%	0,3%	855,9
2600 - Clothing	-	1 452,2	9,8%	3,0%	-	823,0	2,7%	4,0%	-629,2
2700 - Other manufactures	-	1 950,9	13,5%	1,4%	-	3 310,4	11,1%	1,7%	1 359,5
2710 - Personal and household goods	-	1 491,3	9,8%	4,2%	-	769,8	2,6%	3,1%	-721,5
2720 - Scientific and controlling instruments	-	108,8	0,7%	0,3%	-	410,1	1,4%	0,9%	301,3
2730 - Miscellaneous manufactures	-	350,7	2,3%	0,2%	-	1 130,4	3,8%	1,7%	779,7
3000 - Other products	-	138,6	0,9%	0,4%	-	138,1	0,4%	0,2%	-0,5
Agricultural Products (AMA)	-	1 426,1	10,1%	1,7%	-	3 149,8	10,6%	2,6%	1 723,7
Non-Agricultural Products (NAMA)	-	10 448,3	67,4%	0,9%	-	20 375,1	68,4%	1,5%	11 928,1
Other Products	-	84,5	0,6%	0,3%	-	359,3	1,2%	1,3%	274,8

EU Trade with... Western Balkan Countries

* The sums of the individual SITC product categories are less than the totals due to confidentiality reasons.
 ** Based on: http://www.wto.org/english/press/p/press07_07.htm
 Source: EUROSTAT (Context, Statistical regime 4); share by products in EU 27 Total Trade excluding Intra-EU trade.

EU TRADE WITH THE WORLD AND EU TRADE WITH WESTERN BALKAN COUNTRIES (2011)*

(Ranking by Trade Flows in 2011)

EU Imports from...		EU Exports to...		EU Balance with ...		
TDC Sections	World	Western Balkan Countries	World	Western Balkan Countries	World	Western Balkan Countries
	Millions of euro	Share of total EU Imports	Millions of euro	Share of total EU Exports	TDC Sections	World
		100.0%		100.0%	TOTAL	
TOTAL	1 583 931	100.0%	29 784	100.0%	TOTAL	-152 809
TDC 15	105 402	3.1%	5 612	18.8%	TDC 16	74 932
TDC 16	330 449	0.7%	3 740	12.6%	TDC 06	87 026
TDC 11	93 060	1.8%	223 561	11.6%	TDC 05	-413 721
TDC 05	518 507	0.3%	2 922	9.8%	TDC 17	133 928
TDC 06	136 934	0.6%	2 935	8.6%	TDC 07	11 151
TDC 12	17 595	4.7%	1 896	6.4%	TDC 04	15 132
TDC 20	36 970	2.1%	1 870	3.1%	TDC 01	330
TDC 07	48 752	1.6%	59 834	2.8%	TDC 10	13 985
TDC 17	90 891	4.6%	979	3.3%	TDC 18	15 025
TDC 02	43 553	4.4%	20 249	2.6%	TDC 13	5 217
TDC 04	38 451	1.6%	21 813	2.2%	TDC 08	430
TDC 09	10 536	1.8%	20 493	2.7%	TDC 11	2 650
TDC 10	16 255	3.9%	23 413	2.1%	TDC 14	4 599
TDC 13	10 889	2.1%	69 878	2.0%	TDC 03	1 564
TDC 08	12 978	1.3%	17 106	1.7%	TDC 19	1 239
TDC 01	21 283	0.7%	7 072	1.4%	TDC 02	-23 060
TDC 18	54 851	0.7%	10 093	3.6%	TDC 20	-13 557
TDC 03	8 845	1.3%	49 608	0.9%	TDC 09	-641
TDC 14	45 959	0.5%	3 946	0.6%	TDC 15	3 611
TDC 19	1 067	0.1%	2 326	0.0%	TDC 12	-10 522
TDC 21	2 947	0.0%	4 611	0.0%		

TDC sections (Harmonized System):	World	Western Balkan Countries	Description
TDC 01	Ch. 01-05		Live animals; animal products
TDC 02	Ch. 06-14		Vegetable products
TDC 03	Ch. 15		Animal or vegetable fats and oils and their cleavage products...
TDC 04	Ch. 16-24		Prepared foodstuffs; beverages, spirits and vinegar; tobacco...
TDC 05	Ch. 25-27		Mineral Products
TDC 06	Ch. 28-38		Products of the chemical or allied industries
TDC 07	Ch. 39-40		Plastics and articles thereof; rubber and articles thereof
TDC 08	Ch. 41-43		Raw hides and skins, leather, furskins and articles thereof...
TDC 09	Ch. 44-46		Wood and articles of wood; wood charcoal; cork and articles of cork...
TDC 10	Ch. 47-49		Pulp of wood or of other fibrous cellulosic materials; paper or paperboard...
TDC 11	Ch. 50-63		Furries and textile articles
TDC 12	Ch. 64-67		Footwear; saddlery; umbrellas, sun umbrellas, walking sticks...
TDC 13	Ch. 68-70		Articles of stone, plaster, cement, asbestos, mica or similar material...
TDC 14	Ch. 71		Natural or cultured pearls, precious or semi-precious stones...
TDC 15	Ch. 72-83		Base metals and articles of base metal
TDC 16	Ch. 84-85		Machinery and mechanical appliances, electrical equipment...
TDC 17	Ch. 86-89		Vehicles, aircraft, vessels and associated transport equipment...
TDC 18	Ch. 90-92		Optical, photographic, cinematographic, measuring, checking, precision...
TDC 19	Ch. 93		Arms and ammunition, parts and accessories thereof
TDC 20	Ch. 94-96		Woodenware; manufactured articles...
TDC 21	Ch. 97		Works of art, collectors' pieces and antiques

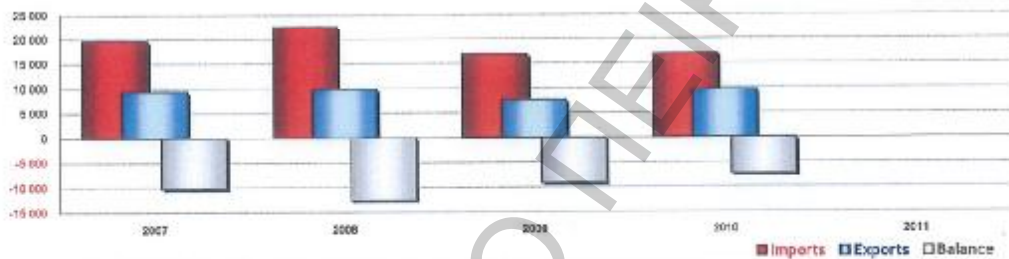
* The sums of the individual TDC categories are less than the totals due to confidentiality reasons.
Source: EUROSTAT (Comext, Statistical regime 4); World excluding Intra-EU trade and European Union; 27 members.

WESTERN BALKAN COUNTRIES'S TRADE BALANCE

WESTERN BALKAN COUNTRIES, Trade with the European Union

(Millions of euro, %)

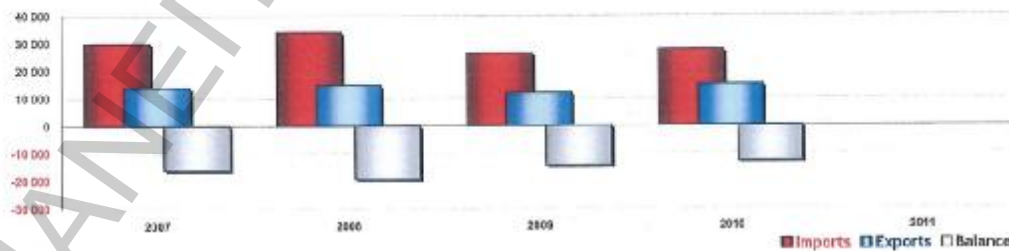
Period	Imports	Variation (%) y-o-y	EU Share of Total Imports (%)	Exports	Variation (%) y-o-y	EU Share of Total Exports (%)	Balance	Trade
2007	15 635	10,1	65,9	9 379	9,4	67,2	-6 256	29 015
2008	22 457	64,4	65,9	9 827	4,8	64,4	-12 630	32 284
2009	16 792	-25,3	63,6	7 501	-22,8	63,3	-9 291	34 373
2010	16 921	0,8	61,3	5 531	25,6	64,5	-7 390	26 452
2011	-	-	-	-	-	-	-	-
2011Q1	4 038	-	63,4	3 349	-	63,4	-689	6 388
2011Q2	4 755	-	64,1	2 706	-	65,2	-2 049	7 461
2011Q3	-	-	-	-	-	-	-	-
2011Q4	-	-	-	-	-	-	-	-
2012Q1	-	-	-	-	-	-	-	-
2012Q2	-	-	-	-	-	-	-	-
2012Q3	-	-	-	-	-	-	-	-
2012Q4	-	-	-	-	-	-	-	-
Average annual growth (2007-2011)	-	-	-	-	-	-	-	-

WESTERN BALKAN COUNTRIES, Trade with the World

(Millions of euro, %)

Period	Imports	Variation (%) y-o-y	Exports	Variation (%) y-o-y	Balance	Trade
2007	29 998	11,4	13 958	12,2	-16 040	43 956
2008	34 080	13,6	14 799	6,0	-19 281	48 879
2009	26 402	-22,5	11 995	-18,9	-14 407	38 398
2010	27 394	3,8	14 782	23,2	-12 612	42 376
2011	-	-	-	-	-	-
2011Q1	5 365	-	3 615	-	2 750	9 980
2011Q2	7 195	-	4 120	-	-3 075	11 315
2011Q3	-	-	-	-	-	-
2011Q4	-	-	-	-	-	-
2012Q1	-	-	-	-	-	-
2012Q2	-	-	-	-	-	-
2012Q3	-	-	-	-	-	-
2012Q4	-	-	-	-	-	-
Average annual growth (2007-2011)	-	-	-	-	-	-

Source: IMF (EoTS)

TRADE A2 - CG/MP
21-Mar-12